

Województwo
Śląskie

Załącznik nr 1 do
„Regionalnego planu rozwoju usług
społecznych i deinstytucjonalizacji
w województwie śląskim
na lata 2026-2028”: „Diagnoza sytuacji
w obszarze usług społecznych
i deinstytucjonalizacji w województwie
śląskim”

Projekt dokumentu do konsultacji społecznych

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego

Katowice, maj 2026 r.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Opracowanie

Zespół Działu Rozwoju Społecznego i Analiz
w konsultacji z Wojewódzkim Zespołem ds. Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji.

Opracowanie pt. *„Diagnoza sytuacji w obszarze usług społecznych i deinstytucjonalizacji w województwie śląskim”* powstała w Terytorialnym Obserwatorium Rozwoju Usług Społecznych Województwa Śląskiego funkcjonującym w ramach projektu *Koordinacja działań w zakresie polityki społecznej – ROPS WSL* współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach programu *Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027*, Priorytet FERS.04.00 *Spójność społeczna i zdrowie*, Działanie FERS.04.13 *Wysokiej jakości system włączenia społecznego*.

Spis treści

1. Wprowadzenie	11
2. Diagnoza	13
2.1. Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami	13
2.1.1. <i>Poziom gminy</i>	13
2.1.2. <i>Poziom powiatu</i>	24
2.1.3. <i>Poziom samorządu województwa</i>	48
2.2. Osoby wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu z uwagi na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność oraz osoby z niepełnosprawnością	52
2.2.1. <i>Osoby w wieku poprodukcyjnym</i>	52
2.2.2. <i>Osoby w wieku 80+</i>	55
2.2.3. <i>Wskaźnik obciążenia demograficznego</i>	59
2.2.4. <i>Osoby z niepełnosprawnościami</i>	63
2.2.5. <i>Usługi opiekuńcze realizowane w ramach zadań własnych gmin</i>	72
2.2.6. <i>Dzienne domy pomocy</i>	99
2.2.7. <i>Rodzinne domy pomocy społecznej</i>	103
2.3. Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	105
2.3.1. <i>Osoby z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania</i>	105
2.3.2. <i>Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi</i>	108
2.3.3. <i>Ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi</i>	118
2.4. Osoby w kryzysie bezdomności, dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością	124
2.4.1. <i>Liczba osób bezdomnych w latach 2017, 2019 i 2024</i>	125
2.4.2. <i>Formy pomocy świadczone osobom bezdomnym</i>	158
2.4.3. <i>Pomoc oczekiwana przez osoby bezdomne</i>	160
2.5. Migranci	163
2.6. Kwestie o charakterze horyzontalnym	167
2.6.1. <i>Współpraca międzysektorowa</i>	167
2.6.2. <i>Kadry pomocy społecznej</i>	178
2.6.3. <i>Infrastruktura</i>	220
3. Wnioski, analizy SWOT i rekomendacje	240
3.1. Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami	240
3.1.1. <i>Wnioski</i>	240
3.1.2. <i>Analiza SWOT</i>	241
3.1.3. <i>Rekomendacje</i>	243
3.2. Osoby wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu z uwagi na zaawansowany wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność oraz osoby z niepełnosprawnością	246
3.2.1. <i>Wnioski</i>	246
3.2.2. <i>Analiza SWOT</i>	247
3.2.3. <i>Rekomendacje</i>	249
3.3. Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	252
3.3.1. <i>Wnioski</i>	252
3.3.2. <i>Analiza SWOT</i>	253
3.3.3. <i>Rekomendacje</i>	255
3.4. Osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone wykluczeniem mieszkaniowym	257
3.4.1. <i>Wnioski</i>	257
3.4.2. <i>Analiza SWOT</i>	258
3.4.3. <i>Rekomendacje</i>	260
3.5. Migranci	262
3.5.1. <i>Wnioski</i>	262
3.5.2. <i>Analiza SWOT</i>	262
3.5.3. <i>Rekomendacje</i>	263
3.6. Kwestie o charakterze horyzontalnym	265
3.6.1. <i>Wnioski</i>	265
3.6.2. <i>Analiza SWOT</i>	268
3.6.3. <i>Rekomendacje</i>	270
4. Aneks	272

Wykaz skrótów

CUS	Centrum usług społecznych
DDP	Dzienny dom pomocy
DPS	Dom pomocy społecznej
GOPS	Gminny ośrodek pomocy społecznej (określenie obejmujące miejskie, gminne i miejsko-gminne ośrodki pomocy społecznej działające w gminach powiatów ziemskich)
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JOPS	Jednostka organizacyjna pomocy społecznej
JPS	Jednostka pomocy społecznej – określenie obejmuje szerszy zakres niż ustawowy termin „jednostka organizacyjna pomocy społecznej”. Oprócz JOPS dotyczy m.in. noclegowni i ogrzewalni.
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
KRS	Krajowy Rejestr Sądowy
m.	Miasto (dotyczy miast na prawach powiatu)
MON	Ministerstwo Obrony Narodowej
MOPR	Miejski ośrodek pomocy rodzinie (określenie obejmujące miejskie ośrodki pomocy społecznej oraz miejskie ośrodki pomocy rodzinie działające w miastach na prawach powiatu)
MPiPS	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej (obecnie MRPiPS)
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (obecnie MRPiPS)
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MS	Ministerstwo Sprawiedliwości
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
OFE	Otwarty fundusz emerytalny
OIK	Ośrodek interwencji kryzysowej
OPS	Ośrodek pomocy społecznej (określenie obejmujące GOPS-y i MOPR-y)
OZPS	Ocena zasobów pomocy społecznej
PES	podmiot ekonomii społecznej
PCPR	Powiatowe centrum pomocy rodzinie
RDD	Rodzinny dom dziecka
ROPS	Regionalny ośrodek polityki społecznej
RPO-T	Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna
ŚDS	Środowiskowy dom samopomocy
ŚOA	Śląski Ośrodek Adopcyjny
t.j.	Tekst jednolity
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Wykaz definicji

Asystent rodziny – osoba wspierająca rodzinę w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pokonaniu trudności życiowych, zwłaszcza dotyczących opieki i wychowania dzieci; prowadzi pracę z rodziną za jej zgodą w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę, motywując ją do pracy nad sobą, wprowadzeniem zmian, aktywnego współdziałania w realizacji planu pracy. Asystent rodziny w jednym czasie może pracować z nie więcej niż 15 rodzinami¹.

Cudzoziemiec – osoba nieposiadająca obywatelstwa polskiego². Cudzoziemcy mieszkający w Polsce na stałe zaliczani są do ludności Polski, natomiast pozostali (bez względu na okres przebywania) są traktowani jako imigranci przebywający w Polsce czasowo (nie są zaliczani do ludności Polski)³.

Deinstytucjonalizacja - terminem tym określa się proces rozwoju usług (w tym także profilaktycznych) świadczonych na poziomie lokalnych społeczności, które mają wyeliminować potrzebę opieki instytucjonalnej⁴.

Działalność pożytku publicznego - to działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Działalność pożytku publicznego mogą prowadzić organizacje pozarządowe i podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy, w szczególności: osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego; spółdzielnie socjalne; spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy o sporcie⁵, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników⁶.

Dzienny dom pomocy (DDP) – jest ośrodkiem wsparcia przeznaczonym dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, zapewniającym całodzienne usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz aktywizację w sferze fizycznej, intelektualnej oraz społecznej. DDP funkcjonuje przez cały rok, we wszystkie dni robocze, co najmniej 8 godzin dziennie, w godzinach dostosowanych do potrzeb uczestników i ich rodzin.

¹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 49), art. 14 i art. 15.

² Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (t.j. Dz.U. z 2025, poz. 1079), art. 3, ust. 2.

³ Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/metainformacje/sloownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/723,pojecie.html> [odczyt: 13.02.2025 r.].

⁴ Europejska Grupa Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki świadczonej na poziomie Lokalnych Społeczności, *Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności*, listopad 2012, https://www.power.gov.pl/media/70778/ogolnoeuropejskie_wytyczne_deinstytucjonalizacja.pdf [dostęp 25.07.2023 r.].

⁵ Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1488).

⁶ Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1491), art. 3, ust. 3, pkt 4.

W wyjątkowych przypadkach liczba dni i godzin funkcjonowania dziennego domu pomocy może zostać dostosowana do lokalnych potrzeb⁷.

Kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi – to ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Zakres usług w nich świadczonych ustala właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego prowadzącej klub samopomocy w uzgodnieniu z wojewodą⁸.

Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej – osoba opiekująca się rodzinami zastępczymi i rodzinnymi domami dziecka. Pomaga opracować plan pomocy umieszczonym dzieciom, zapewnia dostęp do właściwych specjalistów. Zajmuje się etapem usamodzielnienia się wychowanków i wspiera osoby już pełnoletnie. Do zadań koordynatora należy również informowanie ośrodków adopcyjnych o dzieciach, które mają uregulowaną sytuację prawną i mogą zostać adoptowane. Koordynator w jednym czasie może mieć pod opieką nie więcej niż 15 rodzin lub rodzinnych domów dziecka⁹.

Mieszkanie treningowe lub wspomagane – forma pomocy społecznej przygotowująca, przy wsparciu specjalistów, korzystające z niej osoby do prowadzenia niezależnego życia lub wspierająca te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Wsparcie może być przyznane osobie pełnoletniej, która ze względu na: 1) trudną sytuację życiową; 2) wiek; 3) niepełnosprawność; 4) chorobę potrzebuje wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie: 1) z zaburzeniami psychicznymi; 2) osobie bezdomnej; 3) osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, okręgowy ośrodek wychowawczy, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich; 5) cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy. W *mieszkaniu treningowym* świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz naukę w obszarze rozwijania lub utrwalania niezależności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia niezależnego życia. W mieszkaniu wspomagany świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania niezależności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości. *Mieszkanie wspomagane* jest przeznaczone w szczególności dla: 1) osoby niepełnosprawnej, w tym osoby niepełnosprawnej fizycznie lub osoby z zaburzeniami psychicznymi, 2) osoby w podeszłym wieku lub przewlekle chorej¹⁰.

Obciążenie demograficzne – to wskaźnik wyrażający stosunek liczby osób w wieku 60/65+ oraz 0-17, do osób w wieku 18-59/64.

Organizacje pozarządowe lub podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie – są to organizacje, które mogą prowadzić działalność pożytku publicznego, takie jak: osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków

⁷ Minister Funduszy i Polityki Regionalnej, *Wytyczne dotyczące realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021–2027*, Warszawa, 6 grudnia 2023 r., s. 55-56.

⁸ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 51a, ust. 4.

⁹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 77.

¹⁰ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 53.

wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego¹¹.

Ośrodek interwencji kryzysowej (OIK) – jednostka organizacyjna pomocy społecznej wyspecjalizowana w zakresie udzielania wsparcia stanowiącego zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. Interwencją kryzysową obejmuje się osoby i rodziny bez względu na posiadany dochód. W ramach tej formy wsparcia udziela się: 1) natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej; 2) w zależności od potrzeb poradnictwa socjalnego lub prawnego; 3) w sytuacjach uzasadnionych schronienia do 3 miesięcy¹².

Organizacja pozarządowa – osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacja i stowarzyszenie, która: 1) nie jest jednostką sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych lub przedsiębiorstwem, instytutem badawczym, bankiem i spółką prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi i 2) nie działa w celu osiągnięcia zysku¹³.

Osoba bezdomna – osoba nie zamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osoba zamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania¹⁴.

Osoba niepełnosprawna prawnie - osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony¹⁵.

Osoba niepełnosprawna biologicznie - osoba, która odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku, ale nie posiada prawnego orzeczenia niepełnosprawności¹⁶.

Pieczą zastępczą – zapewnia:

- pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny;
- w sytuacji, gdy powrót dziecka do rodziny jest niemożliwy, dążenie do przysposobienia dziecka;
- w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka – opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym;
- przygotowanie dziecka do: godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych;

¹¹ Ustawa o działalności pożytku publicznego..., op. cit., art. 3, ust. 3, pkt 1.

¹² Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 47, ust. 1-3.

¹³ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego..., op. cit., art. 3, ust. 2.

¹⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 6.

¹⁵ Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/1149,pojecie.html> [odczyt 23.07.2025 r.].

¹⁶ Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/1150,pojecie.html> [odczyt 23.07.2025 r.].

- zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych¹⁷.

Placówka specjalistycznego poradnictwa – to jednostka organizacyjna pomocy społecznej wyspecjalizowana w zakresie świadczenia osobom i rodzinom - które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych - poradnictwa, w tym prawnego, psychologicznego i rodzinnego. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów, natomiast poradnictwo psychologiczne przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Z kolei poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną¹⁸.

Placówka wsparcia dziennego – placówka prowadzona w celu wsparcia rodziny. Placówkę wsparcia dziennego prowadzi gmina, podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania lub podmiot, który uzyskał zezwolenie wójta. Placówka wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym może być prowadzona także przez podmiot, który uzyskał zezwolenie starosty¹⁹.

Poradnictwo specjalistyczne – świadczenie z pomocy społecznej realizowane, w szczególności, w formie poradnictwa prawnego, psychologicznego i rodzinnego. Jest udzielane osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego oraz ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne realizowane jest przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii, natomiast poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną²⁰.

Rodzina wspierająca – to forma wsparcia rodziny naturalnej dziecka przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Przy współpracy asystenta rodziny pomaga w: opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych²¹.

Rodzina zastępcza – zapewnia opiekę i wychowanie dzieciom pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej. Wyróżniamy następujące typy rodzin zastępczych:

Rodzina zastępcza spokrewniona – to forma opieki sprawowana przez wstępnych lub rodzeństwo dziecka. Przysługuje jej pomoc finansowa ze strony państwa na utrzymanie dziecka.

Rodzina zastępcza niezawodowa – to forma opieki sprawowana przez osoby, które nie są wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. Przysługuje jej świadczenie pieniężne na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka. W rodzinie umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa).

¹⁷ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 33.

¹⁸ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 46.

¹⁹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 18.

²⁰ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 46.

²¹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art.18.

Rodzina zastępcza zawodowa – to forma opieki sprawowana przez osoby, które nie są wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. W rodzinie tej umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa). Rodzina zastępcza zawodowa może działać m.in. jako: rodzina zastępcza zawodowa lub rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna.

Rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego – to forma opieki nad dzieckiem sprawowana na podstawie orzeczenia sądu, w przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną, na wniosek rodziców dziecka lub innej osoby, w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie²².

Rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna – to forma opieki w szczególności nad dziećmi legitymującymi się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dziećmi na podstawie art. 6 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz małoletnimi matkami z dziećmi²³.

Rodzinny dom dziecka (RDD) – to forma opieki sprawowana przez małżonków lub osoby niepozostające w związku małżeńskim. W tym samym czasie może w nim przebywać nie więcej niż 8 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa)²⁴.

Rodzinny dom pomocy (RDP) – forma usług opiekuńczych i bytowych świadczonych całodobowo przez osobę fizyczną lub podmiot uprawniony dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób wymagających, z powodu wieku lub niepełnosprawności, wsparcia w tej formie²⁵.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze – świadczenie z pomocy społecznej udzielane w formie usług opiekuńczych dostosowanych do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym²⁶.

Struktura ludności - to liczebność jednostek o określonych właściwościach i ich udział w badanej zbiorowości (np. według płci, wieku, stanu cywilnego itp.)²⁷.

System pieczy zastępczej – zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców²⁸.

Środowiskowy dom samopomocy (ŚDS) – świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym. ŚDS może prowadzić również miejsca całodobowego pobytu. Okres korzystania z tego rodzaju miejsc nie może być jednorazowo dłuższy niż 3 miesiące, z możliwością przedłużenia do 6 miesięcy w uzasadnionych przypadkach, przy

²² Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 58.

²³ Ibidem, art. 59.

²⁴ Ibidem, art. 41.

²⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 52, ust. 2.

²⁶ Ibidem, art. 50 ust. 1, 4.

²⁷ Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3939,pojecie.html> [odczyt 26.08.2024 r.].

²⁸ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 2.

czym maksymalny okres pobytu całodobowego osoby w roku kalendarzowym nie może być dłuższy niż 8 miesięcy²⁹.

Usamodzielniony wychowanek – osoba opuszczająca rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną po osiągnięciu pełnoletności³⁰.

Usługi opiekuńcze – świadczenie z pomocy społecznej przysługujące osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi opiekuńcze obejmują: 1) pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, 2) opiekę higieniczną, 3) zaleconą przez lekarza pielęgnację, 4) w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem³¹.

Wiek poprodukcyjny – to wiek ludności, w którym osoby zazwyczaj kończą pracę zawodową, tj. dla mężczyzn – 65 lat i więcej, dla kobiet – 60 lat i więcej³².

Współczynnik obciążenia demograficznego – to stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym³³.

²⁹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 51a, ust. 2-3.

³⁰ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 140.

³¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 50 ust. 1-3.

³² Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3947,pojecie.html?pdf=1> [odczyt 08.08.2025 r.].

³³ Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3953,pojecie.html> [odczyt 16.12.2024 r.].

1. Wprowadzenie

Niniejsza diagnoza została opracowana w sposób partycypacyjny w ramach *Wojewódzkiego Zespołu ds. Deinstytucjonalizacji (WZDI)*. W pracach nad dokumentem brali udział przedstawiciele m.in. organizacji pozarządowych, administracji rządowej i samorządowej, w tym działający na rzecz kategorii osób ujętych w dokumencie *Strategia Rozwoju Usług Społecznych polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)*.

Prace odbywały się w pięciu grupach tematycznych:

- 1) rodziny i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami;
- 2) osoby wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu z uwagi na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność oraz osoby z niepełnosprawnością;
- 3) osoby w kryzysie zdrowia psychicznego;
- 4) osoby w kryzysie bezdomności, dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością;
- 5) migranci.

Przy opracowaniu diagnozy wykorzystano informacje pozyskane z materiałów przygotowywanych przez poszczególne grupy tematyczne (wiedza ekspercka) oraz z następujących źródeł:

- 1) *Osoby z zaburzeniami psychicznymi korzystające ze wsparcia środowiskowego w województwie śląskim*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice 2025;
- 2) *Diagnoza sytuacji w obszarze wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie śląskim*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice 2025;
- 3) *Ocena zasobów pomocy społecznej Województwo śląskie 2025*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice 2025;
- 4) *Diagnoza sytuacji w zakresie usług społecznych i deinstytucjonalizacji w obszarze pomocy społecznej w województwie śląskim*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice 2025;
- 5) *Wybrane elementy sytuacji społeczno-demograficznej województwa śląskiego – edycja 2024*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice 2024;
- 6) *Diagnoza zbiorowości osób w kryzysie bezdomności w województwie śląskim – edycja 2024*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice 2024;
- 7) *Diagnoza sytuacji w obszarze ekonomii społecznej w województwie śląskim – edycja 2024*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Katowice 2024;
- 8) *Bank Danych Lokalnych* prowadzony przez Główny Urząd Statystyczny, dostępny na stronie <https://bdl.stat.gov.pl/BDL>;
- 9) Sprawozdania z serii *MRiPS-03* i *MRiPS-06* dostępne w Centralnej Aplikacji Statystycznej;

10) Sprawozdania z serii *WRiSPZ-G*, *WRiSPZ-P*, *WRiSPZ-M* dostępne w Centralnej Aplikacji Statystycznej.

Diagnoza składa się z sześciu części. Pierwsze pięć dotyczy obszarów problemowych, nad którymi toczyły się prace w ramach grup tematycznych WZDI, natomiast obszar szósty odnosi się do kwestii horyzontalnych – wspólnych dla pozostałych obszarów.

Autorzy niniejszego materiału starali się uchwycić możliwie szeroki kontekst sytuacji związanej z rozwojem usług społecznych i procesem deinstytucjonalizacji. Dlatego też ujęto w nim szereg wniosków wynikających z diagnozy oraz opinii ekspertów, a także podano odpowiadające im rekomendacje. Wnioski i rekomendacje ujęto w trzecim rozdziale opracowania.

Niniejszy materiał oprócz źródła wniosków i rekomendacji potrzebnych do przygotowania *Regionalnego planu rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji w województwie śląskim na lata 2026-2028* można traktować jako inspirację dot. działań wymagających realizacji na poziomie gmin i powiatów oraz, z uwagi na zawarty w nim wkład merytoryczny ekspertów, jako punkt wyjścia do programowania przedsięwzięć Samorządu Województwa Śląskiego po roku 2028.

Niektóre zapisy ujęte w niniejszej diagnozie dotyczą kwestii związanych ze zmianami natury legislacyjnej. Faktem jest, że samorządy gmin, powiatów i województwa nie mają bezpośredniego wpływu na ich realizację. Mogą jednak, w ramach swoich kompetencji, prowadzić działania, których celem jest poprawa sytuacji w tego typu obszarach.

Opracowanie pt.: *Diagnoza sytuacji w obszarze usług społecznych i deinstytucjonalizacji w województwie śląskim* powstało w ramach działalności Terytorialnego Obserwatorium Rozwoju Usług Społecznych Województwa Śląskiego (TORUS) funkcjonującego w ramach projektu *Koordinacja działań w zakresie polityki społecznej – ROPS WSL* współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach programu *Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027*, Priorytet FERS.04.00 *Spójność społeczna i zdrowie*, Działanie FERS.04.13 *Wysokiej jakości system włączenia społecznego*.

2. Diagnoza

2.1. Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami

2.1.1. Poziom gminy

Wsparcie rodzin oraz opieka nad dziećmi i młodzieżą pozbawionymi opieki rodzicielskiej stanowią istotne zadania własne gmin, regulowane przez ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. Ustawa ta wyznacza kierunki działań mających na celu wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewnienie dzieciom odpowiednich warunków rozwoju w sytuacji, gdy opieka rodzicielska nie jest możliwa.

Niniejszy podrozdział koncentruje się na omówieniu działań podejmowanych w ramach wyżej wymienionych zadań. Szczególna uwaga poświęcona została wsparciu rodzin borykających się z trudnościami, poprzez zapewnienie pomocy asystentów rodziny, tworzenie warunków do działania rodzin wspierających oraz rozwój placówek wsparcia dziennego.

2.1.1.1. Rodziny wspierające

Funkcja rodziny wspierającej stanowi cenny element systemu wsparcia społecznego, który integruje działania różnych podmiotów na rzecz poprawy funkcjonowania rodzin w kryzysie. Zgodnie z art. 29 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. rodzina wspierająca może objąć wsparciem rodzinę przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w: opiece i wychowaniu dziecka; prowadzeniu gospodarstwa domowego; kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Zgodnie z art. 30. pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka, które: nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo; nie figurują w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym.

Rodzinę wspierającą ustanawia wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej albo dyrektora centrum usług społecznych, wydanej na podstawie przeprowadzonego rodzinnego wywiadu środowiskowego³⁴.

Poniższa analiza powstała w oparciu o dane uzyskane z Centralnej Aplikacji Statystycznej w ramach *sprawozdań WRiSPZ-G* z lat 2013-2023³⁵.

³⁴ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 30.

³⁵ W poniższym rozdziale, z uwagi na występowanie rażąco odstających wartości, nie uwzględniono liczby rodzin wspierających w gminie Wodzisław Śląski w 2022 r.

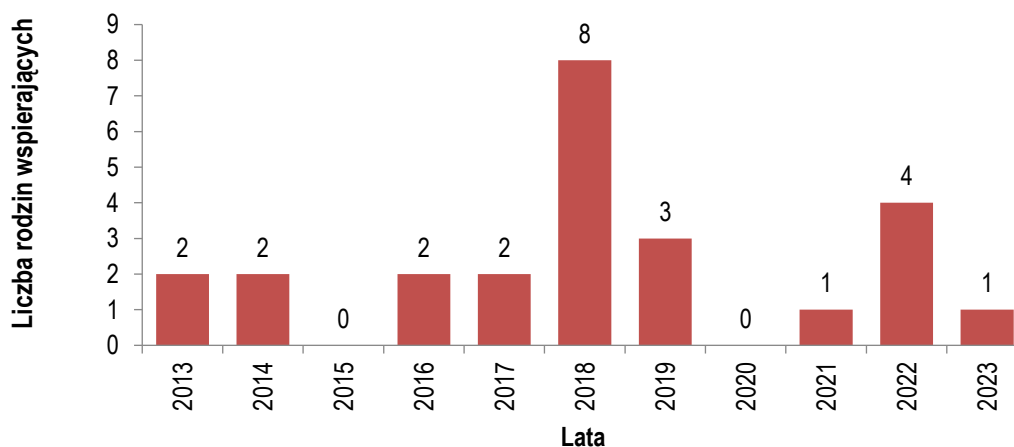
Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzin wspierających:
 - 2021: 1;
 - 2022: 4;
 - 2023: 1;
 - zmiana liczby rodzin: 0;
 - wskaźnik zmiany liczby rodzin: 0%.
- Liczba rodzin korzystających z pomocy rodzin wspierających:
 - 2021: 1;
 - 2022: 4;
 - 2023: 1;
 - zmiana liczby rodzin: 0;
 - wskaźnik zmiany liczby rodzin: 0%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzin wspierających:
 - rodzaj tendencji: stała;
 - siła tendencji: nie dotyczy;
 - poziom wahań wartości: duży (przy uwzględnieniu 2018 roku);
 - wartość minimalna: 0 – lata 2015 i 2020;
 - wartość maksymalna: 8 – 2018 rok.
- Liczba rodzin korzystających z pomocy rodzin wspierających:
 - rodzaj tendencji: stała;
 - siła tendencji: nie dotyczy;
 - poziom wahań wartości: duży (przy uwzględnieniu lat 2017-2018);
 - wartość minimalna: 0 – lata 2015 i 2020;
 - wartość maksymalna: 12 – 2018 rok.

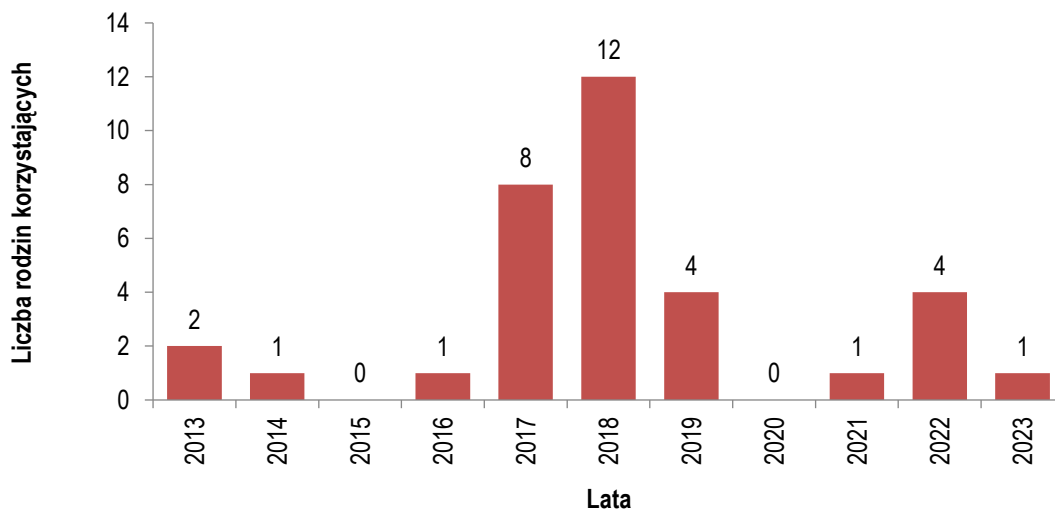
Liczba rodzin wspierających, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Uwaga: Ze względu na występowanie rażąco odstającej wartości, na wykresie nie uwzględniono liczby rodzin wspierających w gminie Wodzisław Śląski w 2022 r.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, *sprawozdania WRiSPZ-G* z lat 2013-2023.

Rodziny, które korzystały z pomocy rodzin wspierających, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G z lat 2013-2023.

2.1.1.2. Asystenci rodziny

Asystent rodziny to osoba, której zadaniem jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Asystent rodziny działa na rzecz poprawy sytuacji w rodzinie, pomagając jej członkom w radzeniu sobie z problemami, rozwijaniu umiejętności życiowych, rozwiązywaniu konfliktów i organizowaniu codziennego życia.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zawiera wymagania, które powinien spełniać asystent rodziny, m.in. dotyczące wykształcenia. Asystentem rodziny może być osoba, która:

- posiada:
 - a) wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika, psychologia, socjologia, nauki o rodzinie lub praca socjalna lub
 - b) wykształcenie wyższe na dowolnym kierunku uzupełnione szkoleniem z zakresu pracy z dziećmi lub rodziną i udokumentuje co najmniej roczny staż pracy z dziećmi lub rodziną lub studiami podyplomowymi obejmującymi zakres programowy szkolenia określony na podstawie ust. 3 i udokumentuje co najmniej roczny staż pracy z dziećmi lub rodziną lub
 - c) wykształcenie średnie lub średnie branżowe i szkolenie z zakresu pracy z dziećmi lub rodziną, a także udokumentuje co najmniej 3-letni staż pracy z dziećmi lub rodziną;
- nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona;
- wypełnia obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego;
- nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- nie figuruje w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym³⁶.

³⁶ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 12

Asystent rodziny to zawód wymagający dużego zaangażowania i umiejętności interpersonalnych. Asystenci rodziny odgrywają kluczową rolę w pracy z rodzinami w kryzysie i mogą przyczynić się do zapobiegania rozbiciu rodzin czy umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej.

W niniejszej części przedstawione zostały dane dotyczące:

- liczby asystentów rodziny;
- wydatków na wynagrodzenia wraz z pochodnymi asystentów rodziny;
- liczby rodzin korzystających ze wsparcia asystentów rodziny.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba asystentów rodziny:
 - 2021: 407;
 - 2022: 411;
 - 2023: 399;
 - zmiana liczby asystentów: -8 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby asystentów: -2,0%.
- Wysokość wydatków na wynagrodzenia wraz z pochodnymi asystentów rodziny (w mln zł)³⁷:
 - 2020: 19,0;
 - 2021: 20,0;
 - 2022: 23,0;
 - zmiana wysokości wydatków: 4 mln zł;
 - wskaźnik zmiany wysokości wydatków: 20,9%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 24,3%³⁸.
- Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystentów rodziny:
 - 2021: 4 940;
 - 2022: 4 951;
 - 2023: 4 986;
 - zmiana liczby rodzin: 46;
 - wskaźnik zmiany liczby rodzin: 0,9%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

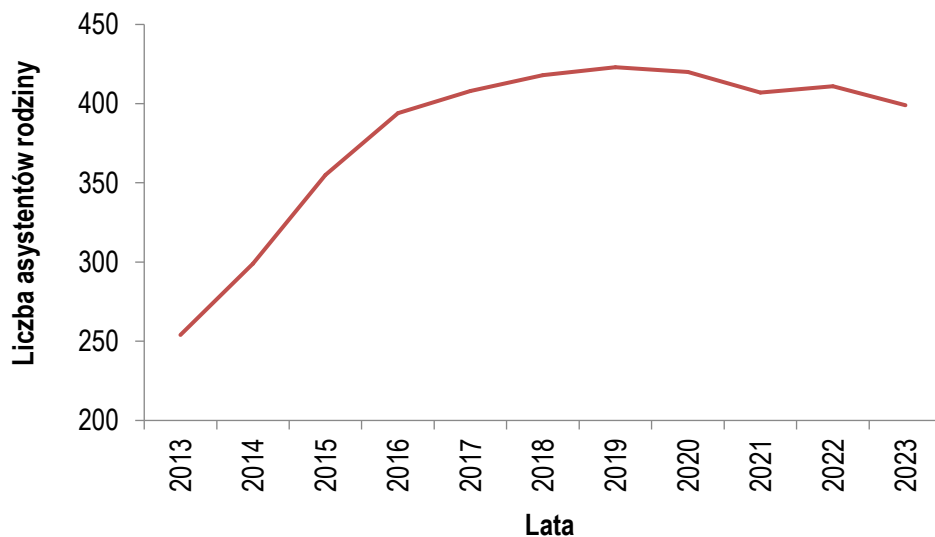
- Liczba asystentów rodziny:
 - rodzaj tendencji: do 2019 – wzrostowa, od 2020 – spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 254 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 423 – 2019 rok.

³⁷ W podrozdziale nie uwzględniono, z uwagi na występowanie rażąco odstających wartości, wydatków na wynagrodzenia w 2023 roku.

³⁸ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

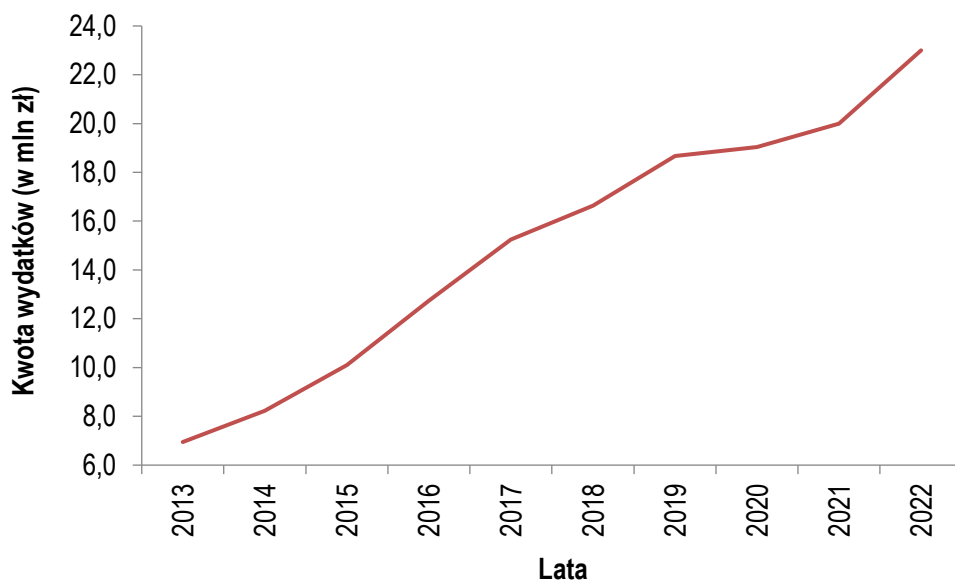
- Wysokość wydatków na wynagrodzenia asystentów rodziny (w mln zł):
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 6,9 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 23,0 – 2022 rok.
- Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: bardzo mały;
 - wartość minimalna: 3 286 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 5 040 – 2017 rok.

Liczba asystentów rodziny, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G z lat 2013-2023.

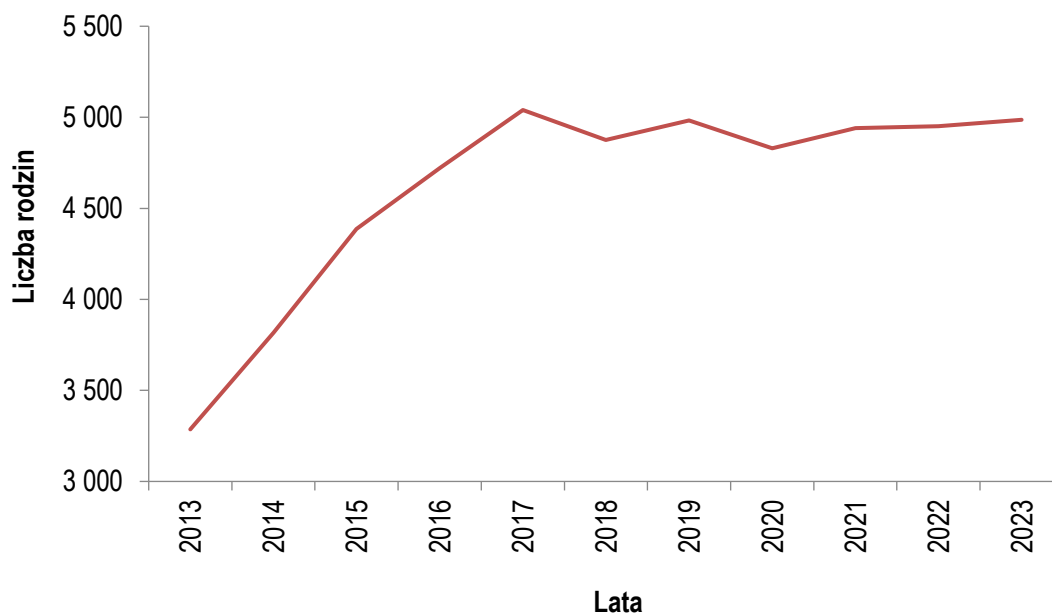
Wydatki na wynagrodzenia wraz z pochodnymi asystentów rodziny (w mln zł), województwo śląskie w latach 2013-2022*.

* Z uwagi na wystąpienie rażąco odstających wartości na wykresie nie uwzględniono roku 2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G za II poł. roku z lat 2013-2022.

Liczba rodzin korzystających z usług asystentów rodziny, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G za lata 2013-2023.

2.1.1.3. Placówki wsparcia dziennego

Placówki wsparcia dziennego są jednostkami organizacyjnymi systemu wspierania rodziny w zakresie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

W pracy z dziećmi placówki wsparcia dziennego współpracują z rodzicami, opiekunami, placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Uczestnictwo dzieci w zajęciach jest nieodpłatne i dobrowolne, chyba, że dziecko zostanie skierowane do placówki przez sąd. Przy zapewnieniu opieki nad dziećmi oraz przy wykonywaniu innych czynności związanych z realizacją zadań, placówki mogą korzystać z pomocy wolontariuszy. Pod opieką jednego wychowawcy, w jednym czasie, może przebywać maksymalnie 15 dzieci³⁹.

Placówkę wsparcia dziennego prowadzi gmina, podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania lub podmiot, który uzyskał zezwolenie wójta. Powiat może prowadzić lub zlecić prowadzenie placówki wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym. Placówka wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym może być prowadzona także przez podmiot, który uzyskał zezwolenie starosty⁴⁰.

Placówki wsparcia dziennego odgrywają istotną rolę w profilaktyce społecznej i wspieraniu dzieci oraz rodzin w trudnej sytuacji życiowej, stanowiąc istotny element lokalnej polityki społecznej. Niniejszy podrozdział zawiera informacje dotyczące liczby placówek wsparcia dziennego, liczby miejsc w placówkach, a także formy ich prowadzenia.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba placówek wsparcia dziennego:
 - 2021: 235;
 - 2022: 235;
 - 2023: 229;
 - zmiana liczby placówek: -6;
 - wskaźnik zmiany liczby placówek: -2,6%.
- Struktura placówek wsparcia dziennego w 2023 roku:
 - prowadzone w formie opiekuńczej: 161 (70,3%);
 - prowadzone w formie specjalistycznej: 63 (27,5%);
 - prowadzone w formie pracy podwórkowej: 15 (6,6%).
- Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego:
 - 2021: 6 857;
 - 2022: 6 915;
 - 2023: 6 631;
 - zmiana liczby miejsc: -226;
 - wskaźnik zmiany liczby miejsc: -3,3%.

³⁹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 18 ust. 1, art. 23, art. 28, ust. 2.

⁴⁰ Ibidem, art. 18, ust. 2 i 3.

- Przeciętna liczba dzieci umieszczonych w placówkach wsparcia dziennego:
 - 2021: 4 854;
 - 2022: 5 043;
 - 2023: 4 889;
 - zmiana liczby dzieci: 35;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci: 0,7%.
- Przeciętny stopień wykorzystania miejsc w placówkach wsparcia dziennego szczebla gminnego:
 - 2021: 70,8%;
 - 2022: 72,9%;
 - 2023: 73,7%;
 - zmiana stopnia wykorzystania: -2,9 p. proc.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

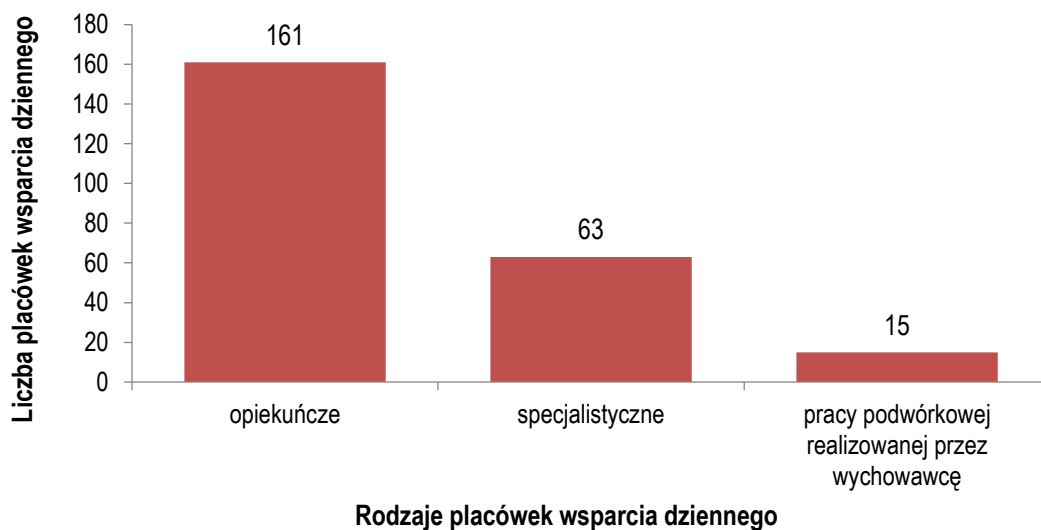
- Liczba placówek wsparcia dziennego:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 210 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 253 – 2019 rok.
- Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego:
 - rodzaj tendencji: zmienna;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 6 598 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 7 860 – 2018 rok.
- Przeciętna liczba dzieci umieszczonych w placówkach wsparcia dziennego:
 - rodzaj tendencji: stała;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 4 564 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 6 215 – 2019 rok.
- Przeciętny stopień wykorzystania miejsc w placówkach wsparcia dziennego szczebla gminnego:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 65,2% - 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 83,0% - 2019 rok.

Liczba placówek wsparcia dziennego szczebla gminnego, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec roku

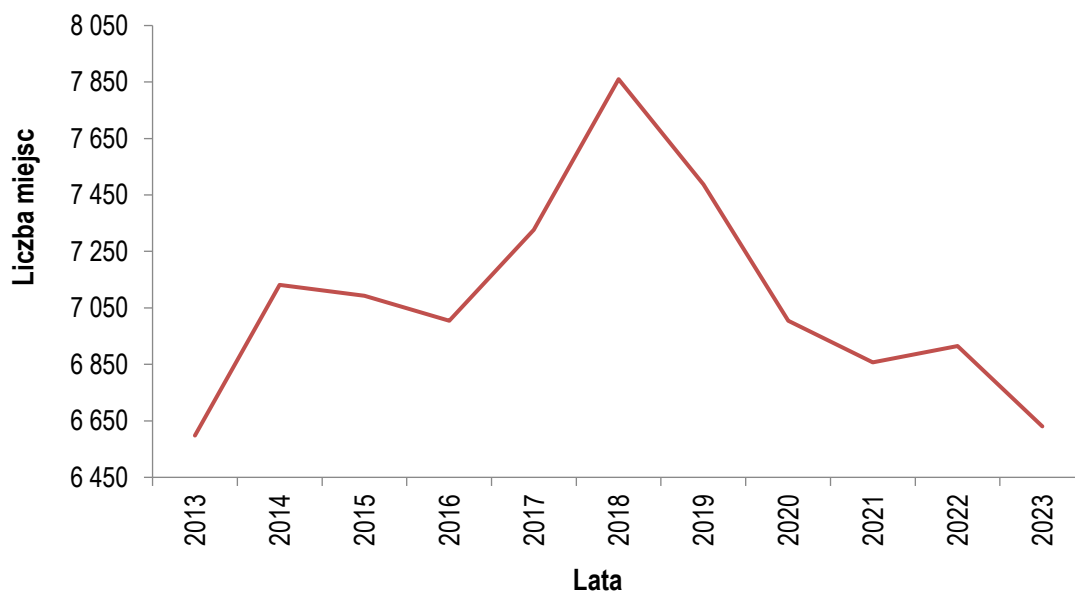
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G za lata 2013-2023.

Liczba placówek wsparcia dziennego szczebla gminnego wg formy prowadzenia, województwo śląskie, stan na koniec 2023 roku, N=239

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-G za II poł. 2023 r.

Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec roku

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G za II poł. roku z lat 2013-2023.

Przeciętna liczba dzieci umieszczonych w placówkach wsparcia dziennego, województwo śląskie w latach 2013-2023 wg stanu w II połowie danego roku

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G z lat 2013-2023.

Przeciętny stopień wykorzystania miejsc w placówkach wsparcia dziennego szczebla gminnego, województwo śląskie w latach 2013-2023 wg stanu w II połowie danego roku

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G z lat 2013-2023.

Liczba placówek, liczba miejsc oraz przeciętna liczba umieszczonych dzieci, stopień obłożenia w placówkach wsparcia dziennego, województwo śląskie, w latach 2021-2023 roku, stan na koniec każdego roku

Lata	Liczba placówek wsparcia dziennego	Liczba miejsc	Przeciętna liczba umieszczonych dzieci	Przeciętny stopień obłożenia (%)
2013	210	6 598	5 335	80,9
2014	230	7 132	5 443	76,3
2015	230	7 093	5 118	72,2
2016	232	7 005	4 717	67,3
2017	235	7 326	5 423	74,0
2018	248	7 860	5 610	71,4
2019	253	7 488	6 215	83,0
2020	242	7 004	4 564	65,2
2021	235	6 857	4 854	70,8
2022	235	6 915	5 043	72,9
2023	229	6 631	4 889	73,7

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G z lat 2013-2023.

2.1.2. Poziom powiatu

Organizowanie rodzinnej pieczy zastępczej stanowi jeden z najważniejszych elementów systemu wsparcia dzieci pozbawionych możliwości wychowywania się w rodzinach biologicznych. Zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za organizację rodzinnej pieczy zastępczej odpowiadają jednostki samorządu terytorialnego szczebla powiatowego. Ich zadaniem jest zarówno tworzenie odpowiednich warunków do funkcjonowania rodzin zastępczych, jak i wspieranie ich w codziennych wyzwaniach.

PCPR jest podstawowym organem odpowiedzialnym za organizację i nadzór nad rodzinną pieczą zastępczą. Do jego zadań należy w szczególności:

- rekrutacja i kwalifikacja kandydatów na rodziców zastępczych;
- organizacja szkoleń przygotowawczych;
- wsparcie psychologiczne, prawne i pedagogiczne dla rodzin zastępczych;
- monitorowanie warunków opieki w rodzinach zastępczych.

Niektóre aspekty organizacji rodzinnej pieczy zastępczej, takie jak rekrutacja, szkolenia czy wsparcie dla rodzin, są powierzane organizacjom pozarządowym, które działają na podstawie umów z samorządami. Organizacje te często specjalizują się w tworzeniu profesjonalnych programów wspierających rodziny zastępcze.

2.1.2.1. Rodziny zastępcze

Analiza danych wskazuje na ogólną stabilizację liczby rodzin zastępczych w województwie śląskim w latach 2013-2023, jednak w wielu kategoriach zauważalne są długoterminowe tendencje malejące, szczególnie w przypadku rodzin niezawodowych i zawodowych specjalistycznych.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzin zastępczych:
 - 2021: 4 828;
 - 2022: 4 708;
 - 2023: 4 792;
 - zmiana liczby rodzin: -36;
 - wskaźnik zmiany liczby rodzin: -0,7%.
- Struktura rodzin zastępczych w 2023 r.:
 - rodziny zastępcze spokrewnione: 3 073 (64,1%);
 - rodziny zastępcze niezawodowe: 1 453 (30,3%);
 - rodziny zastępcze zawodowe: 197 (4,1%).

- Liczba rodzin zastępczych wg rodzaju:
 - rodziny zastępcze spokrewnione:
 - 2021: 3 070;
 - 2022: 3 041;
 - 2023: 3 073;
 - zmiana liczby rodzin: 3;
 - wskaźnik zmiany liczby rodzin: 0,1%;
 - rodziny zastępcze niezawodowe:
 - 2021: 1 479;
 - 2022: 1 402;
 - 2023: 1 453;
 - zmiana liczby rodzin: -26;
 - wskaźnik zmiany liczby rodzin: -1,8%;
 - rodziny zastępcze zawodowe:
 - 2021: 205;
 - 2022: 195;
 - 2023: 197;
 - zmiana liczby rodzin: -8;
 - wskaźnik zmiany liczby rodzin: -3,9%;
 - rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego:
 - 2021: 58;
 - 2022: 57;
 - 2023: 56;
 - zmiana liczby rodzin: -2;
 - wskaźnik zmiany liczby rodzin: -3,4%;
 - rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne:
 - 2021: 16;
 - 2022: 13;
 - 2023: 13;
 - zmiana liczby rodzin: -3;
 - wskaźnik zmiany liczby rodzin: -18,8%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzin zastępczych:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 4 708 – 2022 rok;
 - wartość maksymalna: 5 692 – 2013 rok.
- Rodziny zastępcze spokrewnione:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 3 041 – 2022 rok;
 - wartość maksymalna: 3 643 – 2013 rok.

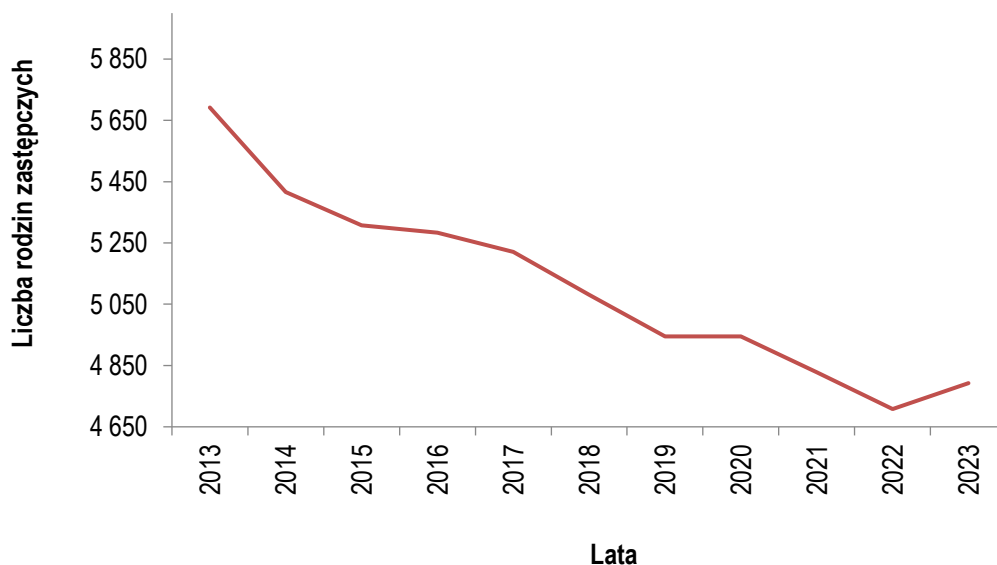
- Rodziny zastępcze niezawodowe:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 1 402 – 2022 rok;
 - wartość maksymalna: 1 821 – 2013 rok.

- Rodziny zastępcze zawodowe:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 133 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 217 – 2019 rok.

- rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 56 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 73 – 2013 rok;

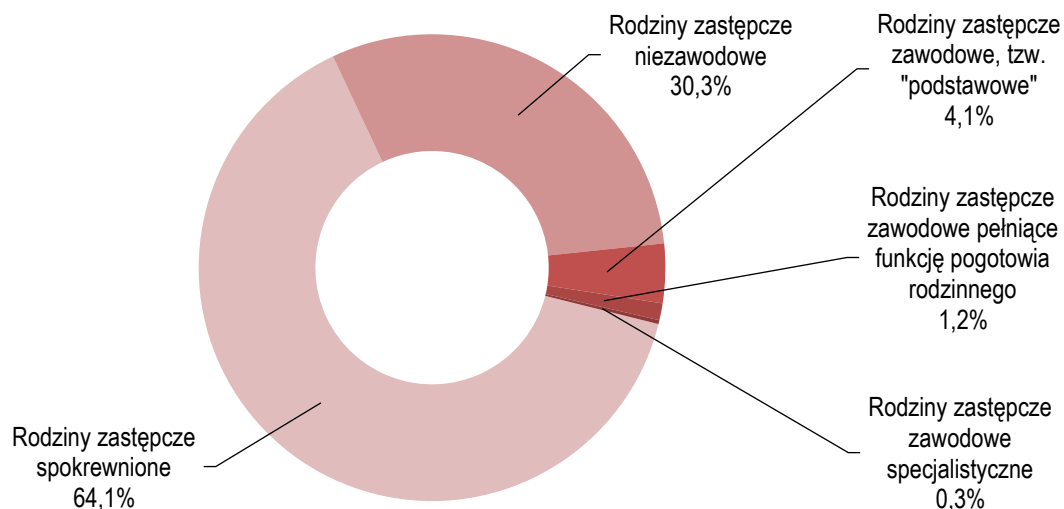
- rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 13 – 2022 r. i 2023 r.;
 - wartość maksymalna: 22 – 2013 rok.

Liczba rodzin zastępczych, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

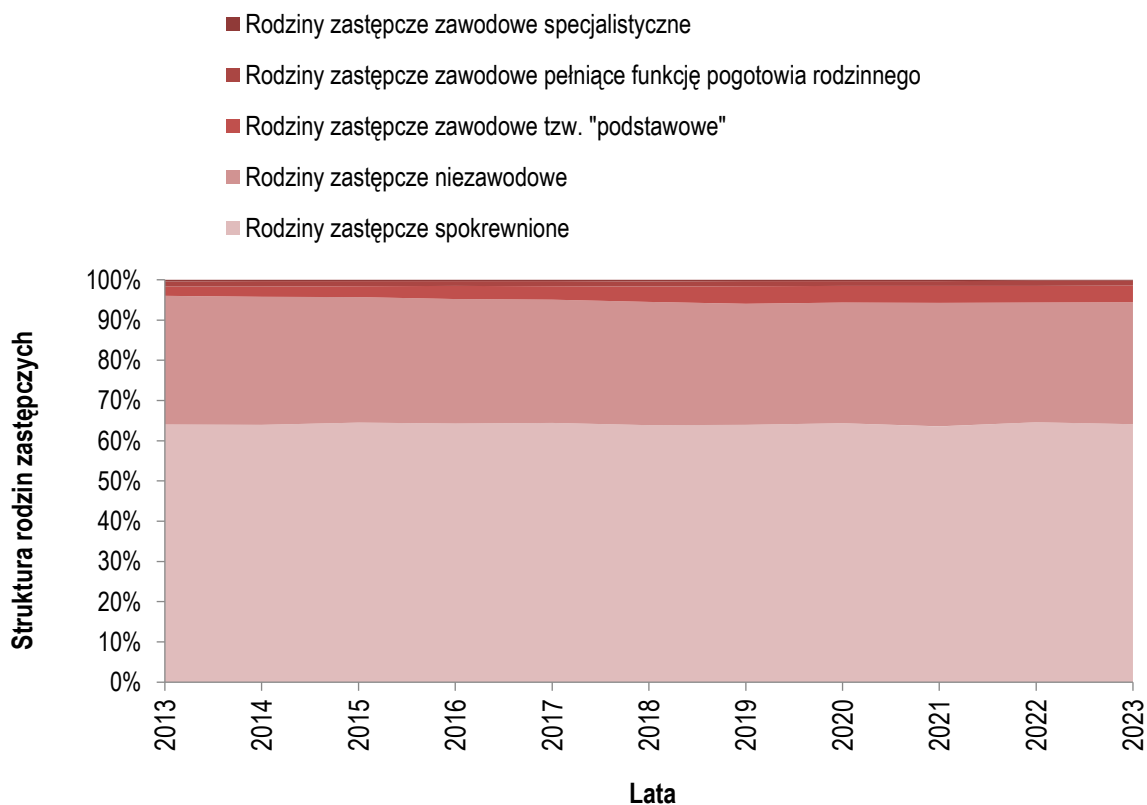
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

Struktura rodzin zastępczych wg rodzaju, województwo śląskie, stan na koniec 2023 r., N=4 792.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *WRiSPZ-P* za II poł. roku z 2023 r.

Struktura rodzin zastępczych wg rodzaju, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *WRiSPZ-P* za II poł. roku z lat 2013-2023.

2.1.2.2. Rodzinne domy dziecka

Poniższy podrozdział dotyczy rodzinnych domów dziecka, które zgodnie z art. 40 ustawy o wsparciu rodziny i pieczy zastępczej mają za zadanie zapewnić dziecku całodobową opiekę i wychowanie, w szczególności:

- traktują dziecko w sposób sprzyjający poczuciu godności i własnej wartości;
- zapewniają dostęp do przysługujących świadczeń zdrowotnych;
- zapewniają kształcenie, wyrównywanie braków rozwojowych i szkolnych;
- zapewniają rozwój uzdolnień i zainteresowań;
- zaspokajają jego potrzeby emocjonalne, bytowe, rozwojowe, społeczne oraz religijne;
- zapewniają ochronę przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka;
- umożliwiają kontakt z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej.

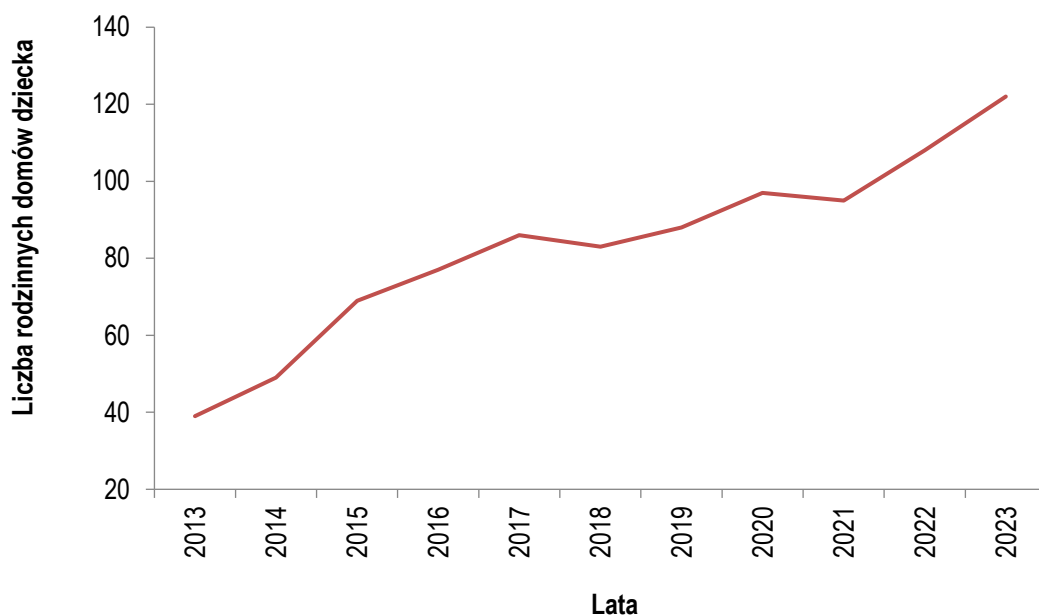
Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzinnych domów dziecka:
 - 2021: 95;
 - 2022: 108;
 - 2023: 122;
 - zmiana liczby rodzinnych domów dziecka: 27;
 - wskaźnik zmiany liczby rodzinnych domów dziecka: 28,4%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

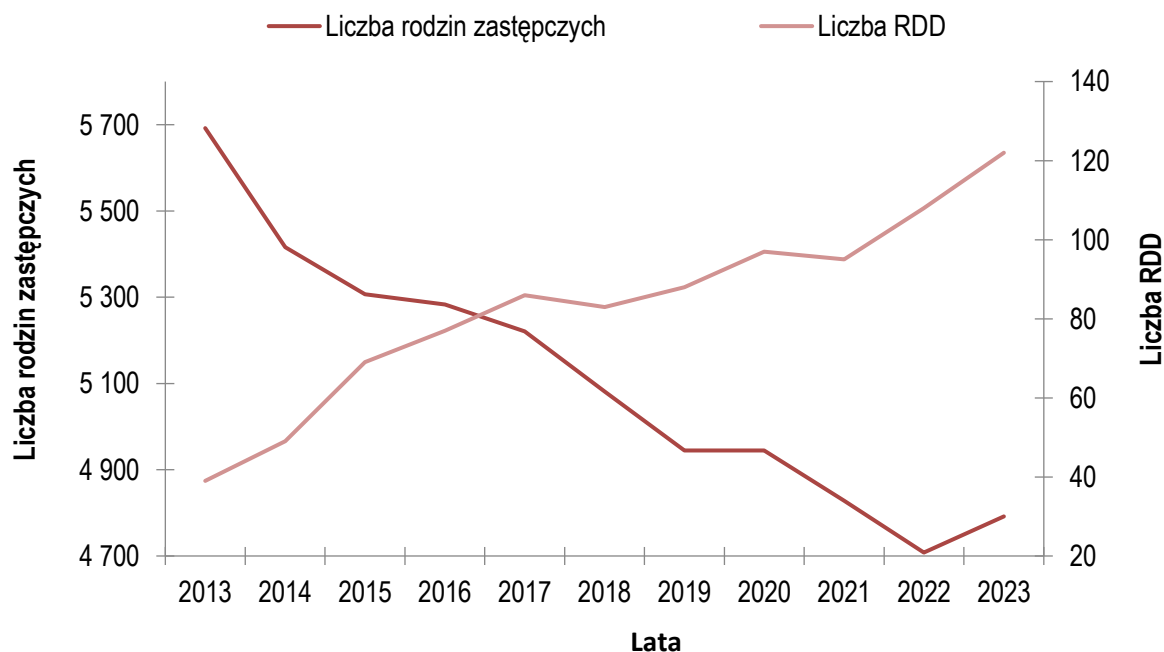
- Rodzinne domy dziecka:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 39 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 122 – 2023 rok.

Liczba rodzinnych domów dziecka, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, województwo śląskie w latach 2012-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

2.1.2.3. Świadczenia dla rodzin

Powiat jest odpowiedzialny za finansowanie działań w zakresie pieczy zastępczej, w tym za wypłaty świadczeń na rzecz rodzin zastępczych oraz zarządzanie środkami przekazywanymi z budżetu państwa i innych źródeł. Sposób finansowania systemu pieczy zastępczej w Polsce jest szczegółowo określony w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zgodnie z zapisami tej ustawy:

- jednostki samorządu terytorialnego mogą otrzymywać dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych związanych z realizacją zadań wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej;
- w ustawie budżetowej corocznie przeznaczana się na dofinansowanie zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej środki Funduszu Pracy w określonej wysokości;
- samorządy lokalne, takie jak gminy i powiaty, przeznaczają środki z własnych budżetów na realizację zadań związanych z pieczą zastępczą;
- powiaty mogą korzystać ze środków unijnych, np. z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), na wsparcie rodzin zastępczych, szkolenia opiekunów czy programy usamodzielniania wychowanków;
- dodatkowe środki mogą pochodzić również z programów rządowych;
- fundacje, stowarzyszenia i prywatni darczyńcy mogą przekazywać pieniądze lub wsparcie rzeczowe na rzecz dzieci przebywających w pieczy zastępczej;
- niektóre organizacje realizują projekty, które uzupełniają działania finansowane z budżetu powiatu.

Powiat zarządza tymi środkami, zapewniając finansowanie pieczy zastępczej zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Wysokość wydatków na świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka (w mln zł):
 - rodziny zastępcze spokrewnione:
 - 2021: 36,3;
 - 2022: 37,5;
 - 2023: 42,3;
 - zmiana wysokości wydatków: 6,0;
 - wskaźnik zmiany wysokości wydatków: 16,8%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁴¹;
 - rodziny zastępcze niezawodowe:
 - 2021: 27,4;
 - 2022: 28,1;
 - 2023: 32,4;
 - zmiana wysokości wydatków: 5,0;
 - wskaźnik zmiany wysokości wydatków: 18,2%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁴²;

⁴¹ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

⁴² Ibidem.

- rodziny zastępcze zawodowe:
 - 2021: 17,8;
 - 2022: 18,4;
 - 2023: 20,7;
 - zmiana wysokości wydatków: 2,9;
 - wskaźnik zmiany wysokości wydatków: 16,0%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁴³;

- rodzinne domy dziecka:
 - 2021: 10,8;
 - 2022: 13,2;
 - 2023: 16,3;
 - zmiana wysokości wydatków: 5,5;
 - wskaźnik zmiany wysokości wydatków: 51,3%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁴⁴.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Wydatki na świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinne domy dziecka (w mln zł):
 - rodziny zastępcze spokrewnione:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 36,1 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 42,3 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na świadczenia dla rodzin zastępczych spokrewnionych: 15,7%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁴⁵;

 - rodziny zastępcze niezawodowe:
 - rodzaj tendencji: do 2020 r. – spadkowa, od 2021 r. – wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 26,7 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 32,4 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na świadczenia dla rodzin zastępczych niezawodowych: 8,4%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁴⁶;

⁴³ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

⁴⁴ Ibidem.

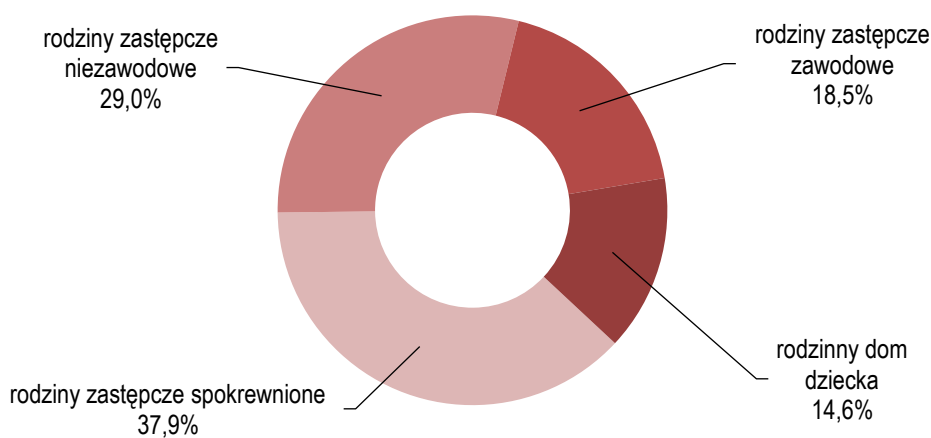
⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Ibidem.

- rodziny zastępcze zawodowe:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 11,8 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 20,7 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na świadczenia dla rodzin zastępczych zawodowych: 75,7%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁴⁷;

- rodzinne domy dziecka:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 3,3 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 16,3 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na świadczenia dla rodzinnych domów dziecka: 395,2%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁴⁸.

Wydatki na świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka wg rodzaju beneficjenta (w mln zł), województwo śląskie w 2023 r.

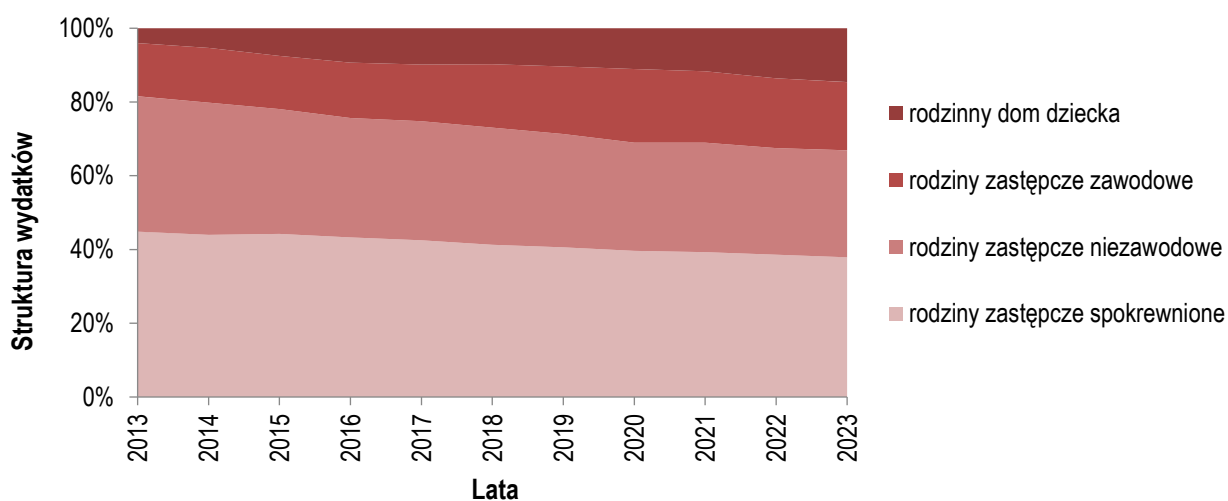

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za 2023 r.

⁴⁷ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

⁴⁸ Ibidem.

Struktura wydatków na świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka wg rodzaju beneficjenta, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

2.1.2.4. Wydatki na wynagrodzenia w rodzinnej pieczy zastępczej

Wysokość wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych w Polsce jest regulowana przepisami prawa i zależy od kilku czynników, takich jak liczba dzieci w pieczy zastępczej, czy też stopień ich niepełnosprawności.

Rodziny zastępcze zawodowe mogą otrzymywać dodatkowe środki na pokrycie kosztów utrzymania dzieci, w zależności od ich potrzeb. W przypadku opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością lub innymi szczególnymi potrzebami, rodziny mogą otrzymać wyższe wynagrodzenie oraz dodatkowe świadczenia takie jak: świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania umieszczonego dziecka; środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego; dodatek z tytułu niepełnosprawności dziecka; środki finansowe na pokrycie innych niezbędnych i nieprzewidzianych kosztów związanych z opieką i wychowaniem dziecka oraz funkcjonowaniem rodzinnego domu dziecka; świadczenie jednorazowe na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Wydatki na wynagrodzenia w rodzinnej pieczy zastępczej wg rodzaju podmiotów (w mln zł):
 - rodziny zastępcze zawodowe:
 - 2021: 12,9;
 - 2022: 14,1;
 - 2023: 17,3;
 - zmiana wysokości wydatków: 4,4;
 - wskaźnik zmiany wydatków: 34,1%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁴⁹;

⁴⁹ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

- osoby prowadzące rodzinny dom dziecka:
 - 2021: 4,4;
 - 2022: 5,8;
 - 2023: 7,6;
 - zmiana kwoty wydatków: 3,2;
 - wskaźnik zmiany kwoty wydatków: 71,9%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁵⁰;
- zleceniobiorcy oraz osoby zatrudnione w rodzinnych domach dziecka:
 - 2021: 2,5;
 - 2022: 3,2;
 - 2023: 4,5;
 - zmiana wysokości kwoty wydatków: 2,0;
 - wskaźnik zmiany wysokości kwoty wydatków: 83,0%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁵¹;
- zleceniobiorcy oraz osoby zatrudnione w rodzinach zastępczych zawodowych lub rodzinach zastępczych niezawodowych:
 - 2021: 3,0;
 - 2022: 3,4;
 - 2023: 3,9;
 - zmiana wysokości kwoty wydatków: 0,9;
 - wskaźnik zmiany wysokości kwoty wydatków: 30,0%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 33,9%⁵².

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Wydatki na wynagrodzenia w rodzinnej pieczy zastępczej wg rodzaju podmiotów (w mln zł):
 - rodziny zastępcze zawodowe:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 8,0 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 17,3 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych: 115,9%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁵³;
 - osoby prowadzące rodzinne domy dziecka:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 1,2 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 7,6 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na wynagrodzenia dla osób prowadzących rodzinne domy dziecka: 525,6%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁵⁴;

⁵⁰ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem.

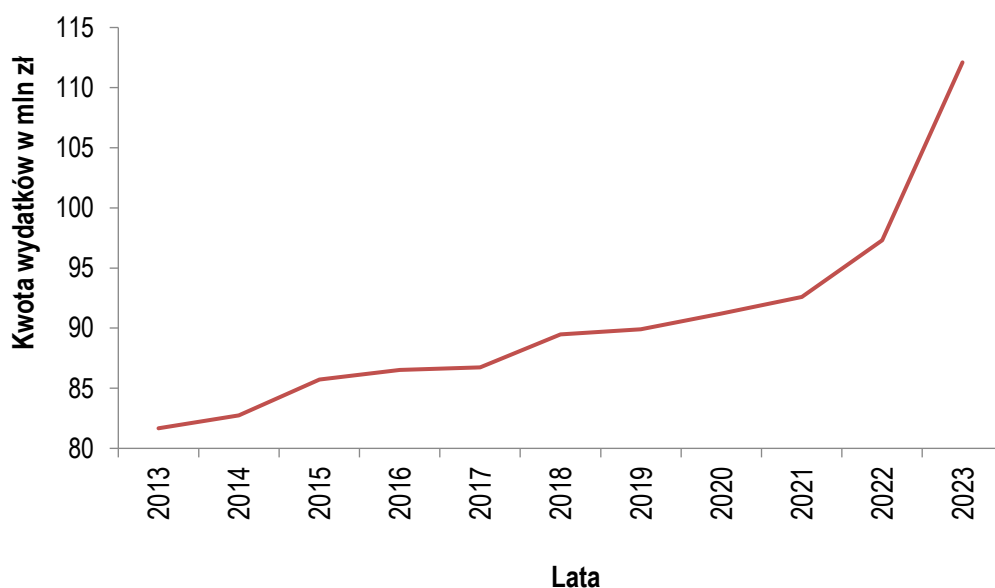
⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Ibidem.

- zleceniobiorcy oraz osoby zatrudnione w rodzinnych domach dziecka:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 0,4 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 4,5 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na wynagrodzenia dla zleceniobiorców oraz osób zatrudnionych w rodzinnych domach dziecka: 1 061,9%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁵⁵;

- zleceniobiorcy oraz osoby zatrudnione w rodzinie zastępczej zawodowej lub rodzinie zastępczej niezawodowej:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 0,2 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 3,9 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na wynagrodzenia dla zleceniobiorców oraz osób zatrudnionych w rodzinach zastępczych zawodowych lub rodzinach zastępczych niezawodowych: 1 732,4%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁵⁶.

Wydatki na świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinne domy dziecka (w mln zł), województwo śląskie w latach 2013-2023.

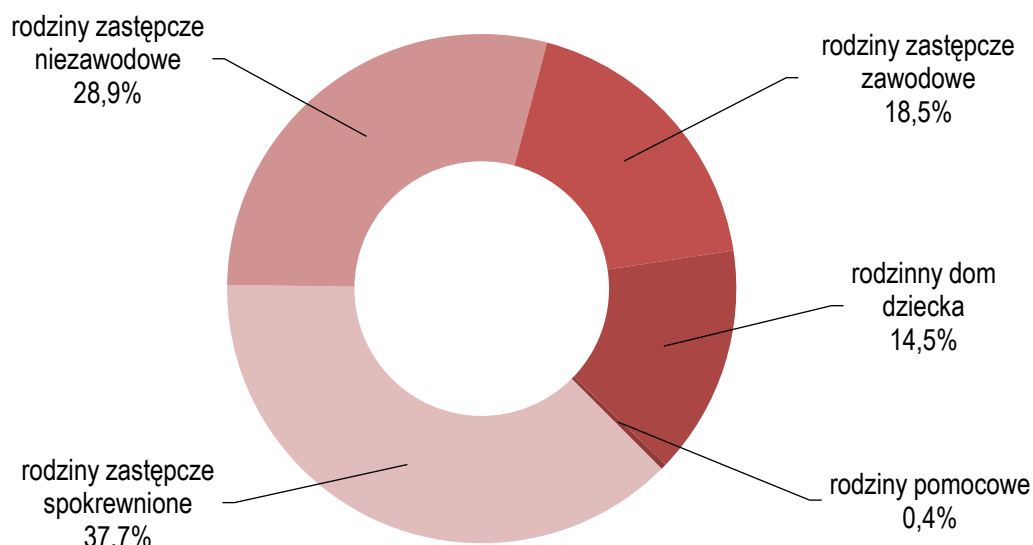

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

⁵⁵ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

⁵⁶ Ibidem.

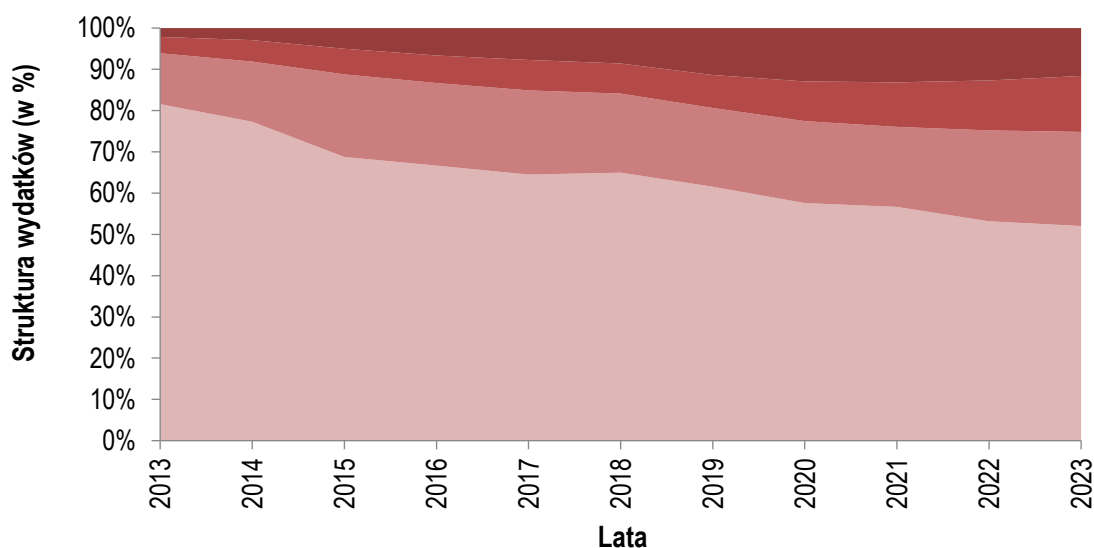
Wydatki na świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinne domy dziecka wg rodzaju beneficjenta, województwo śląskie w 2023 r., N=112,1 mln zł

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za 2023 r.

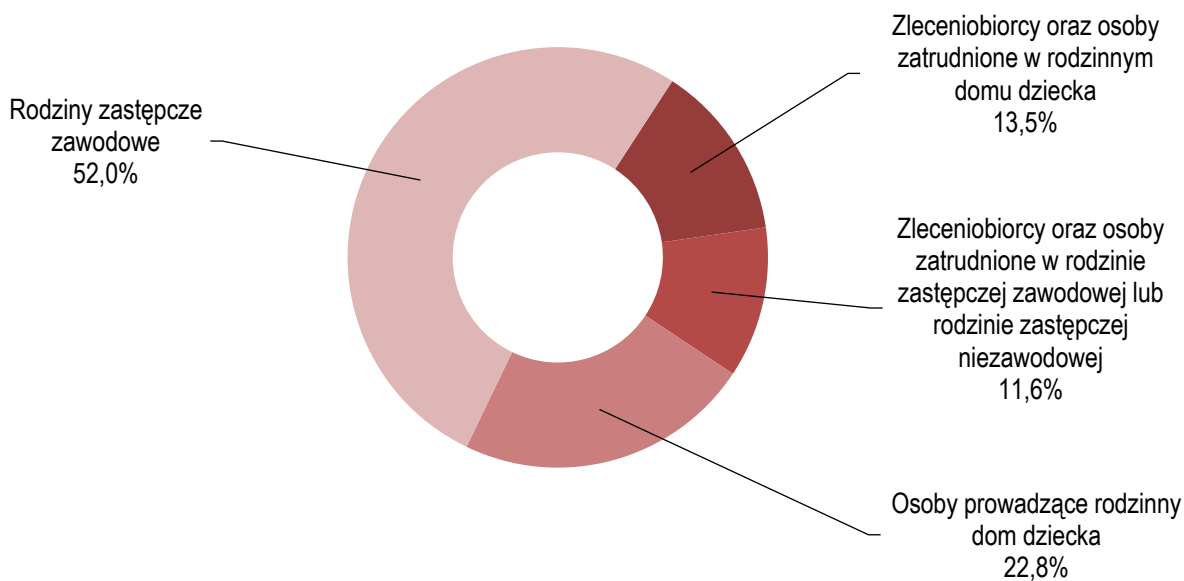
Wynagrodzenia w rodzinnych formach pieczy zastępczej wg rodzaju podmiotów, województwo śląskie w latach 2013-2023.

- Zleceniobiorcy oraz osoby zatrudnione w rodzinie zastępczej zawodowej lub rodzinie zastępczej nieprofesjonalnej
- Zleceniobiorcy oraz osoby zatrudnione w rodzinnym domu dziecka
- Osoby prowadzące rodzinny dom dziecka
- Rodziny zastępcze zawodowe

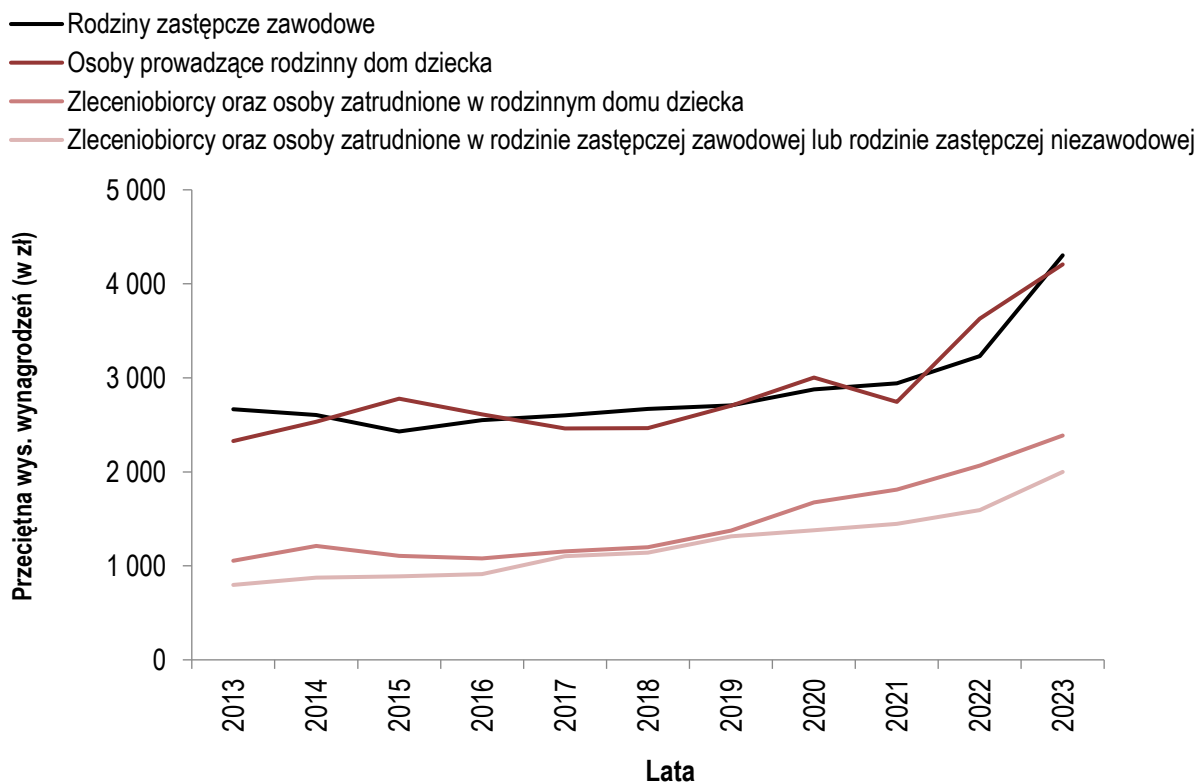
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Wynagrodzenia w rodzinnej pieczy zastępczej wg rodzaju podmiotów, województwo śląskie w 2023 r., N=33,2 mln zł.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-P z 2023 r.

Przeciętna wysokość wynagrodzeń w rodzinnej pieczy zastępczej wg rodzaju podmiotów, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

2.1.2.5. Pomoc dla usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej

Pomoc dla osób usamodzielnionych w Polsce obejmuje różne formy wsparcia, które mają na celu ułatwienie przejścia z rodzinnej pieczy zastępczej lub placówki opiekuńczo-wychowawczej do samodzielnego życia. Podrozdział zawiera informacje o formach i wysokości udzielanej pomocy, m.in.: o zasiłku na usamodzielnienie, środkach na kontynuowanie nauki, pomocy na zagospodarowanie, a także wsparciu mieszkaniowym.

Pomoc na kontynuowanie nauki przyznaje się osobie usamodzielnianej, jeżeli kontynuuje naukę:

- 1) w szkole;
- 2) w zakładzie kształcenia nauczycieli;
- 3) w uczelni;
- 4) na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia;
- 5) u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego.

Pomoc na kontynuowanie nauki ma charakter świadczenia pieniężnego. Wysokość tej pomocy wynosi nie mniej niż 500 zł miesięcznie. Przyznaje się ją na czas nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 25. roku życia⁵⁷.

Formę pieniężną ma również pomoc na usamodzielnienie. Jej wysokość wynosi:

- 1) w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną – nie mniej niż 4 486 zł, jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres co najmniej 3 lat;
- 2) w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną:
 - a) nie mniej niż 6 600 zł – jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres powyżej 3 lat,
 - b) nie mniej niż 3 300 zł – jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres od 2 do 3 lat,
 - c) nie mniej niż 1 650 zł – jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres poniżej 2 lat, nie krócej jednak niż przez okres roku.

Pomoc na usamodzielnienie może zostać wypłacona, w zależności od ustaleń indywidualnego programu usamodzielniania, jednorazowo lub w ratach, nie później jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 26. roku życia. W przypadku gdy osoba usamodzielniana otrzymuje pomoc na kontynuowanie nauki, pomoc na usamodzielnienie co do zasady jest wypłacana po zakończeniu pobierania pomocy na kontynuowanie nauki⁵⁸.

Pomoc na zagospodarowanie jest wypłacana jednorazowo, nie później niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 26. roku życia, w wysokości nie niższej niż 1 500 zł, a w przypadku osoby legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności w wysokości nie niższej niż 3 000 zł. Pomoc ta może być przyznana w formie rzeczowej.

Wszystkie kwoty pomocy na usamodzielnienie wskazane w ustawie to kwoty minimalne, które mogą być dowolnie kształtowane przez samorząd powiatu w zależności od możliwości finansowych⁵⁹.

⁵⁷ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 146.

⁵⁸ Ibidem, art. 149.

⁵⁹ Ibidem, art. 150.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie precyzuje form pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, pozostawiając inicjatywę w tym zakresie podmiotom zobowiązanym do tej pomocy. Pomoc ta może przybrać w szczególności następujące formy:

- 1) całkowite lub częściowe pokrycie wydatków związanych z wynajmem pokoju;
- 2) ułatwienie uzyskania mieszkania socjalnego z zasobów gminy;
- 3) umożliwienie osobie usamodzielnianej uczącej się zamieszkania w bursie lub internacie do czasu ukończenia nauki;
- 4) całkowite lub częściowe pokrycie osobie usamodzielnianej studiującej w szkole wyższej wydatków związanych z zakwaterowaniem.

Pomoc na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie oraz na zagospodarowanie jest przyznawana osobie usamodzielnianej, która przebywała w pieczy zastępczej przez okres co najmniej:

- 1) 3 lat – w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną;
- 2) 1 roku – w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną.

Pomoc osobie usamodzielnianej jest przyznawana lub udzielana na jej wniosek. Warunkiem przyznania pomocy na kontynuowanie nauki i na usamodzielnienie, poza złożeniem wniosku, jest posiadanie zatwierdzonego indywidualnego programu usamodzielnienia. Program ten jest opracowywany przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Wydatki na pomoc dla osób usamodzielnionych (w mln zł):
 - 2021: 8,6;
 - 2022: 8,4;
 - 2023: 8,7;
 - zmiana kwoty wydatków: 0,1;
 - wskaźnik zmiany kwoty wydatków: 1,2%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁶⁰.
- Wydatki na pomoc dla osób usamodzielnionych (mln zł) wg rodzaju pomocy:
 - na kontynuowanie nauki:
 - 2021: 6,4;
 - 2022: 6,2;
 - 2023: 6,0;
 - zmiana kwoty wydatków: -0,4;
 - wskaźnik zmiany kwoty wydatków: -6,3%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 33,9%⁶¹;

⁶⁰ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

⁶¹ Ibidem.

- na usamodzielnienie:
 - 2021: 1,7;
 - 2022: 1,7;
 - 2023: 2,0;
 - zmiana kwoty wydatków: 0,3;
 - wskaźnik zmiany kwoty wydatków: 17,0%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 33,9%⁶²;
- na zagospodarowanie:
 - 2021: 0,5;
 - 2022: 0,6;
 - 2023: 0,7;
 - zmiana kwoty wydatków: 0,2;
 - wskaźnik zmiany kwoty wydatków: 40,0%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 33,9%⁶³.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

Pomoc dla osób usamodzielnionych z uwagi na:

- kontynuowanie nauki:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 6,0 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 8,6 – 2015 rok;
 - zmiana kwoty na pomoc na kontynuowanie nauki: -27,9%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁶⁴;
- usamodzielnienie:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 1,3 – 2014 rok, 2015 rok i 2017 rok;
 - wartość maksymalna: 2,0 – 2023 rok;
 - zmiany kwoty wydatków na usamodzielnienie: 33,8%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁶⁵;
- zagospodarowanie:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 0,5 – 2017 rok, 2018 rok, 2020 rok i 2021 rok;
 - wartość maksymalna: 0,8 - 2013 rok;
 - zmiana kwoty wydatków na zagospodarowanie: -18,8%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁶⁶.

⁶² Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

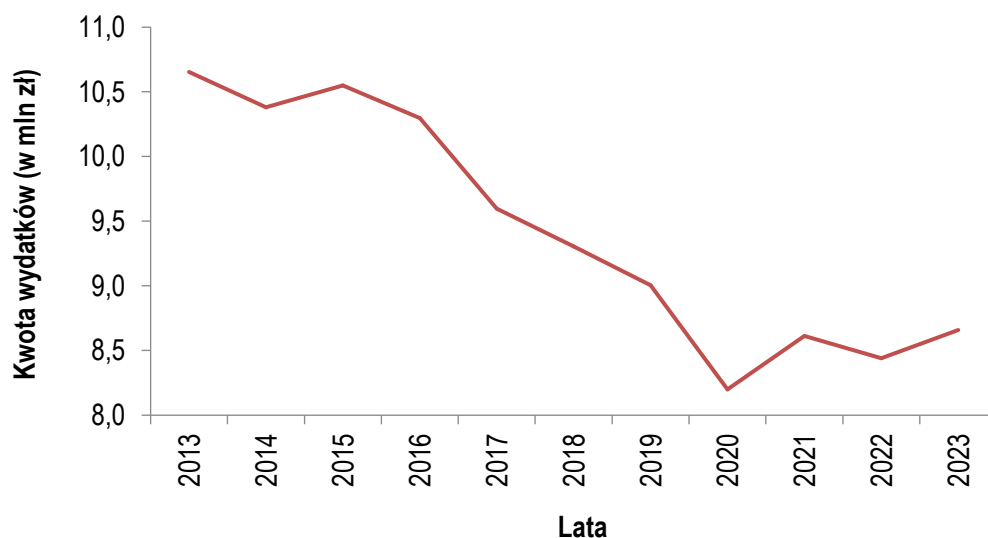
⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Ibidem.

⁶⁵ Ibidem.

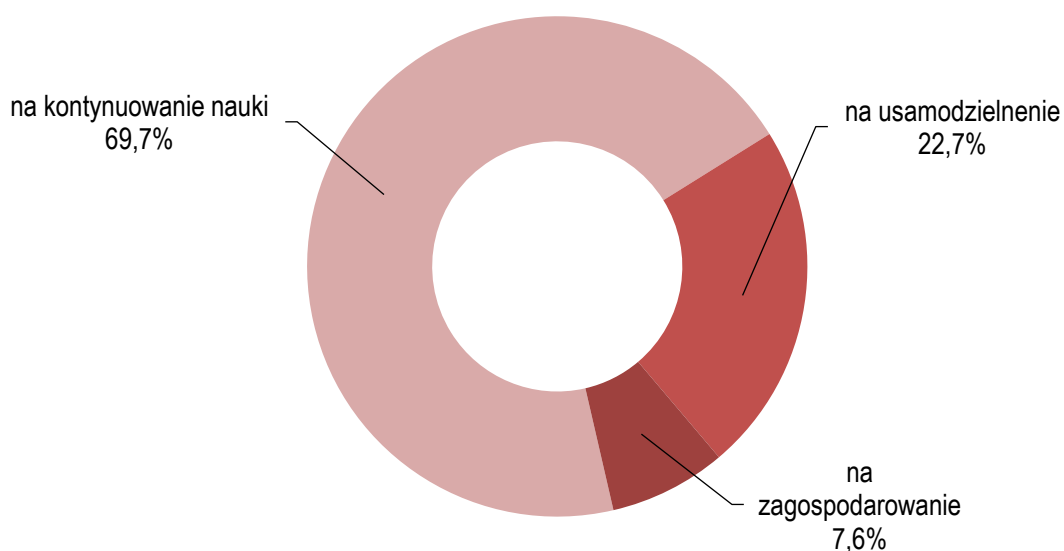
⁶⁶ Ibidem.

Wydatki na pomoc dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej (w mln zł), województwo śląskie w latach 2013-2023.

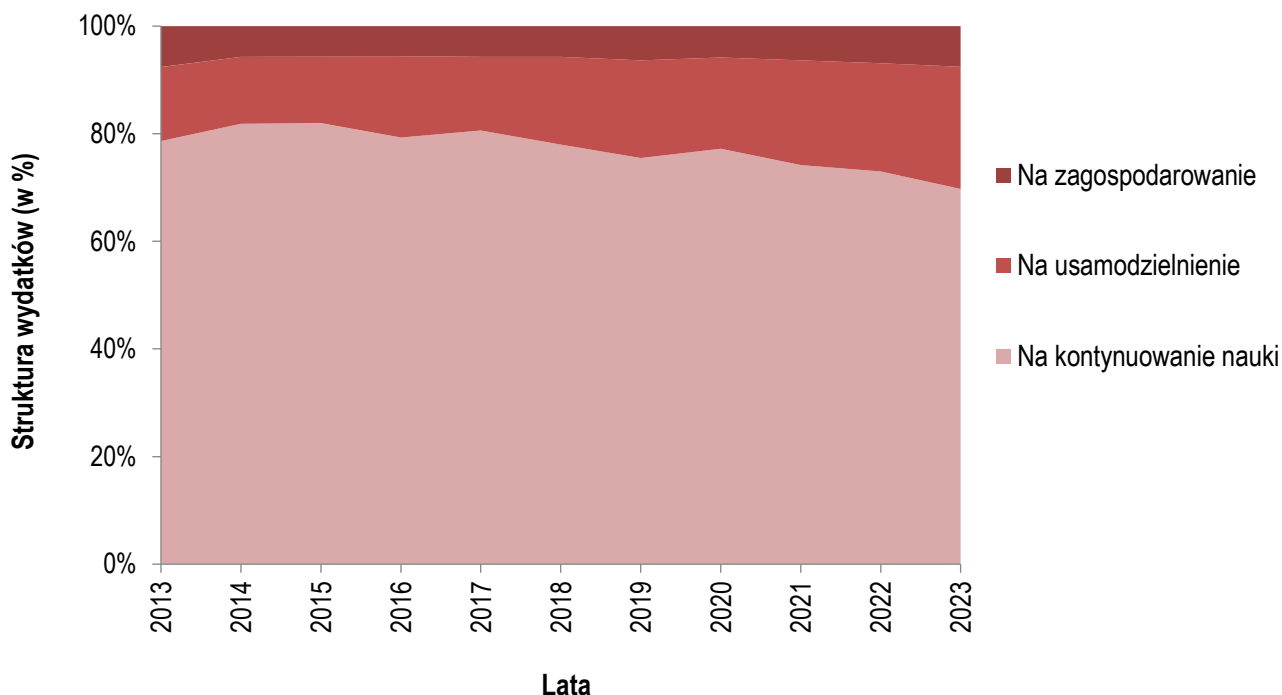
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Wydatki na pomoc dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej wg rodzaju pomocy, województwo śląskie w 2023 r.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-P z 2023 r.

Struktura wydatków na pomoc dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, wg rodzaju pomocy, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Wydatki na pomoc dla osób usamodzielnianych opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za lata 2013-2023.

2.1.2.6. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej

We wspieraniu rodzin zastępczych w codziennych obowiązkach kluczową rolę pełni koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, zatrudniony przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Do zadań koordynatora należy m.in.:

- przygotowanie, we współpracy z asystentem rodziny i odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka, planu pomocy dziecku;
- pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązywaniu wzajemnego kontaktu;
- zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci (w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej);
- zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej⁶⁷.

Poniższy rozdział zawiera informacje dotyczące liczby koordynatorów jak również kwoty wydatków przeznaczonych na wynagrodzenia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej:
 - 2021: 224;
 - 2022: 221;
 - 2023: 231;
 - zmiana liczby koordynatorów: 7;
 - wskaźnik zmiany liczby koordynatorów: 3,1%.
- Kwota wydatków na wynagrodzenia wraz z pochodnymi koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (w mln zł):
 - 2021: 12,3;
 - 2022: 18,0;
 - 2023: 31,7;
 - zmiana kwoty wydatków: 19,4;
 - wskaźnik zmiany kwoty wydatków: 157,9%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁶⁸.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 108 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 234 – 2018 rok.

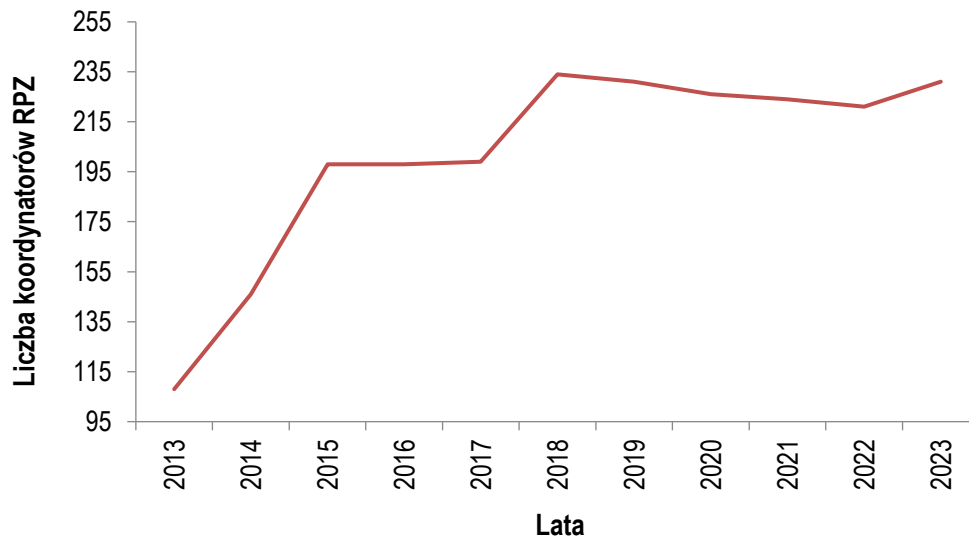
⁶⁷ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit. art. 77.

⁶⁸ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

Kwota wydatków na wynagrodzenia wraz z pochodnymi koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (w mln):

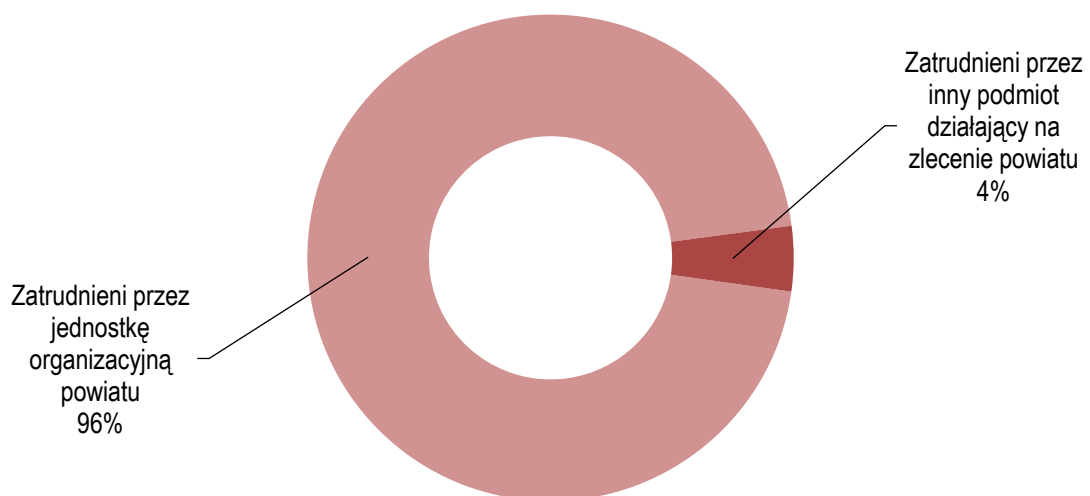
- rodzaj tendencji: wzrostowa;
- siła tendencji: silna;
- poziom wahań wartości: do 2020 r. – mały, od 2022 r. – duży;
- wartość minimalna: 3,6 – 2013 rok;
- wartość maksymalna: 31,7 – 2023 rok.

Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

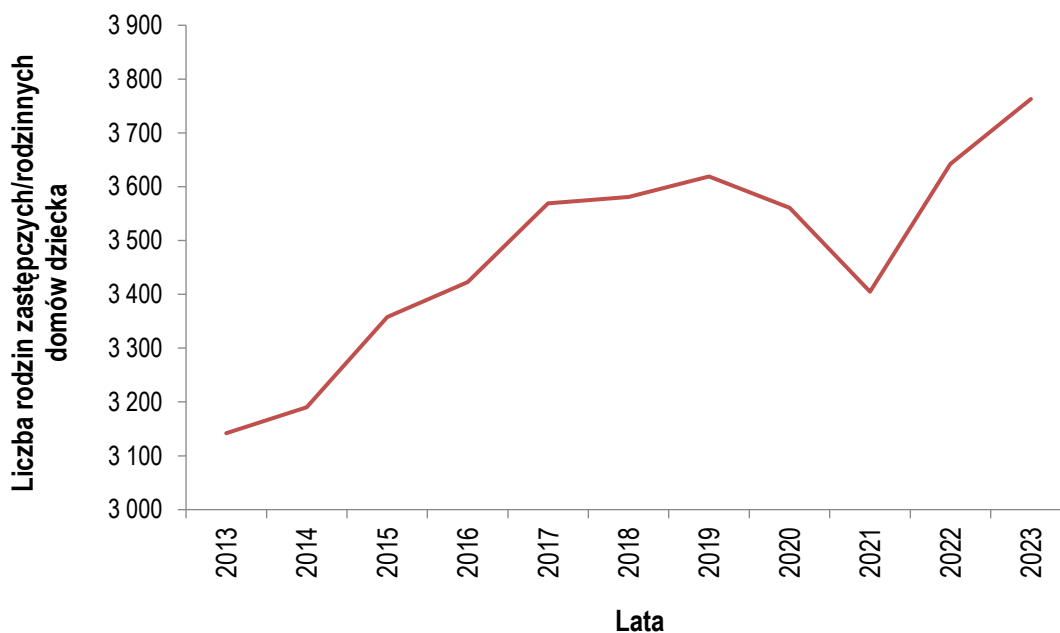
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

Struktura koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie wg podmiotu zatrudniającego, województwo śląskie, stan na koniec 2023 roku, N=231.

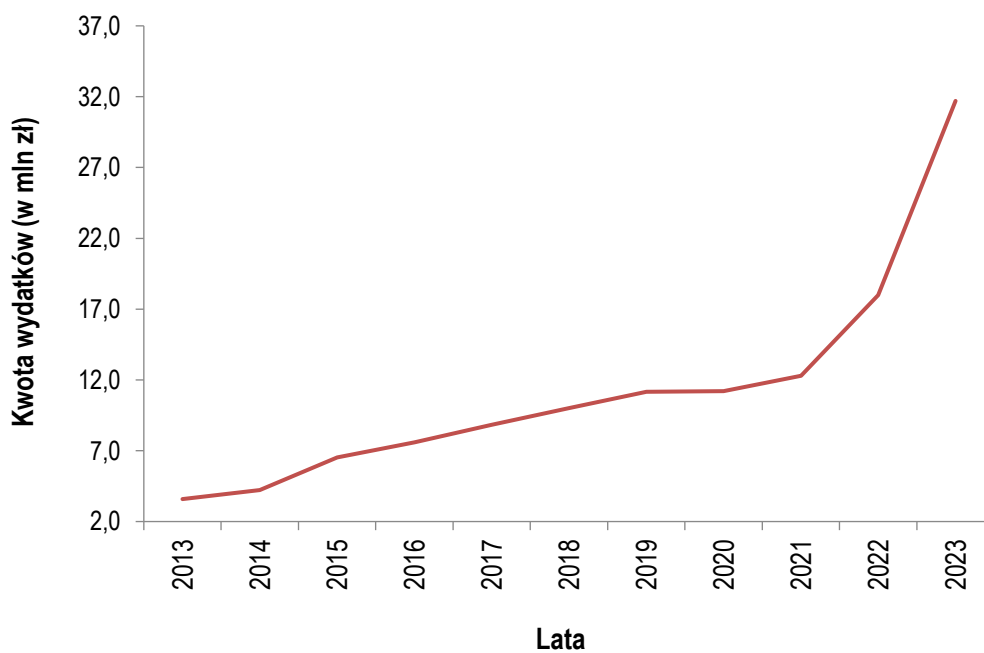
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-P za II poł. roku 2023.

Liczba rodzin zastępczych/rodzinnych domów dziecka, z którymi pracowali koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej (narastająco od początku roku), województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

Wydatki na wynagrodzenia wraz z pochodnymi koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

2.1.2.7. Poradnictwo specjalistyczne

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. wskazuje, że jednym z zadań własnych powiatów jest organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania specjalistycznego poradnictwa⁶⁹.

Prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej należy w szczególności do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej⁷⁰.

Zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa ma na celu m.in. zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego⁷¹.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzin, którym udzielono porad w ramach poradnictwa specjalistycznego:
 - 2021: 5 197;
 - 2022: 6 865;
 - 2023: 6 582;
 - zmiana liczby rodzin: 1 385;
 - wskaźnik zmiany liczby rodzin: 26,6%.
- Liczba udzielonych porad w ramach poradnictwa specjalistycznego z obszaru pieczy zastępczej:
 - 2021: 17 008;
 - 2022: 22 951;
 - 2023: 23 320;
 - zmiana liczby porad: 6 312;
 - wskaźnik zmiany liczby porad: 37,1%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzin, którym udzielono porad w ramach poradnictwa specjalistycznego:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 4 518 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 6 865 – 2022 rok;
 - średnia liczba rodzin, którym udzielono porad: 5 574.

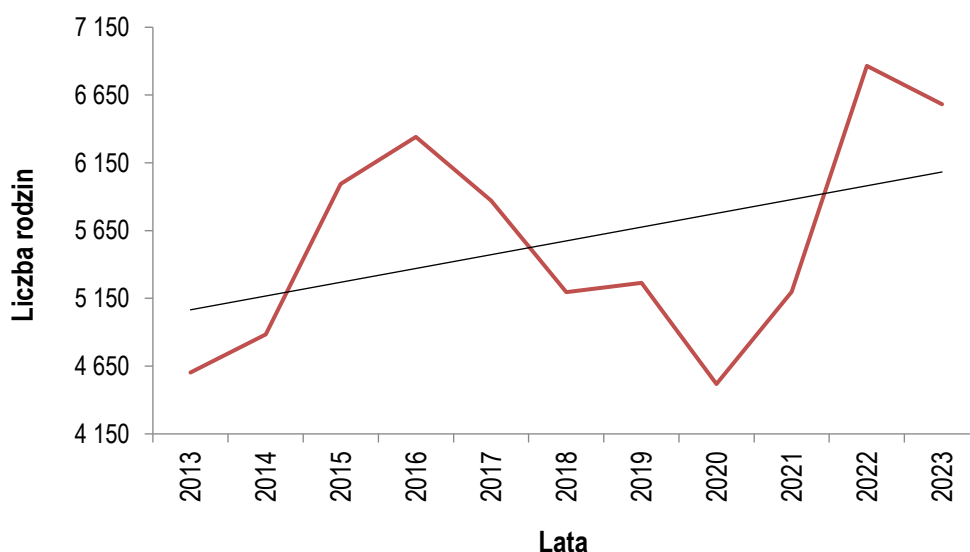
⁶⁹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 180, pkt 7, lit. b.

⁷⁰ Ibidem, art. 76, ust. 4, pkt. 9.

⁷¹ Ibidem, art. 76, ust. 4, pkt. 14.

- Liczba udzielonych porad w ramach poradnictwa specjalistycznego z obszaru pieczy zastępczej:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 12 037 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 23 320 – 2023 rok;
 - średnia liczba udzielanych porad: 17 692.

Liczba rodzin, którym udzielono porad w ramach poradnictwa specjalistycznego, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Liczba udzielonych porad w ramach poradnictwa specjalistycznego z obszaru pieczy zastępczej, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

2.1.3. Poziom samorządu województwa

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. wskazuje, że do zadań własnych samorządu województwa należy m.in.: prowadzenie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych i regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych⁷².

Z kolei wśród zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez samorząd województwa znalazło się organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych⁷³.

2.1.3.1. Przysposobienie

W polskim prawie przysposobienie dziecka jest regulowane przez Kodeks rodzinny i opiekuńczy (ustawa z dnia 25 lutego 1964 r.). Przysposobienie można ustanowić wyłącznie na mocy orzeczenia sądu, przy spełnieniu określonych wymogów prawnych i po przeprowadzeniu szczegółowego postępowania adopcyjnego.

Rodzaje przysposobienia:

- przysposobienie pełne – powoduje powstanie pełnej więzi prawnej między dzieckiem a rodziną adopcyjną, w efekcie czego dziecko zostaje w pełni włączone w nową rodzinę, a jego więzy prawne z rodziną biologiczną zostają zerwane;
- przysposobienie niepełne – stosowane rzadko, nawiązuje częściowe więzi między adoptowanym a adoptującym, pozostawiając pewne związki z rodziną biologiczną;
- przysposobienie całkowite (nierozwiązywalne) – stosowane w szczególnych sytuacjach, gdy dziecko zostaje adoptowane przez osoby bliskie rodzinie biologicznej (np. krewnych) i przysposobienie ma charakter trwały⁷⁴.

Głównym celem przysposobienia jest dobro dziecka. Instytucja ta pozwala zapewnić dziecku, które nie może być wychowywane przez rodziców biologicznych, pełnoprawne miejsce w nowej rodzinie, sprzyjające jego rozwojowi fizycznemu, emocjonalnemu i społecznemu.

Przysposobienie daje dziecku poczucie stabilności i bezpieczeństwa, jednocześnie pozwalając osobom przysposabiającym na realizację ich potrzeby rodzicielstwa.

Osoba przysposobiona staje się członkiem rodziny przysposabiającej, a skutki przysposobienia rozciągają się również na całą rodzinę przysposabiającą tak, jak gdyby przysposobiony urodził się jako dziecko naturalne przysposabiającego. Powstają wzajemne prawa i obowiązki alimentacyjne, natomiast ustają prawa i zobowiązania wobec rodziny naturalnej dziecka.

Przysposobienie pełne skutkuje najczęściej zmianą nazwiska dziecka i sporządzeniem nowego aktu urodzenia. Jest ono rozwiązywalne⁷⁵.

W województwie śląskim funkcjonuje Śląski Ośrodek Adopcyjny w Katowicach (ŚOA), który jest wojewódzką samorządową jednostką organizacyjną utworzoną z dniem 1 lipca 2020 roku przez Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą nr VII/19/10/2020 z dnia 20 kwietnia 2020 r.

Do kompetencji ŚOA należy realizacja zadań przewidzianych dla ośrodka adopcyjnego ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej m.in. prowadzenie procedur adopcyjnych oraz wojewódzkiego banku danych o dzieciach z terenu województwa

⁷² Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 183, pkt 1.

⁷³ Ibidem, art. 184.

⁷⁴ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.).

⁷⁵ Zeszyt metodologiczny: Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej. Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2024.

śląskiego oczekujących na przysposobienie i przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka. W skład ŚOA wchodzi trzy oddziały zamiejscowe: w Bielsku-Białej, Rybniku i Częstochowie.

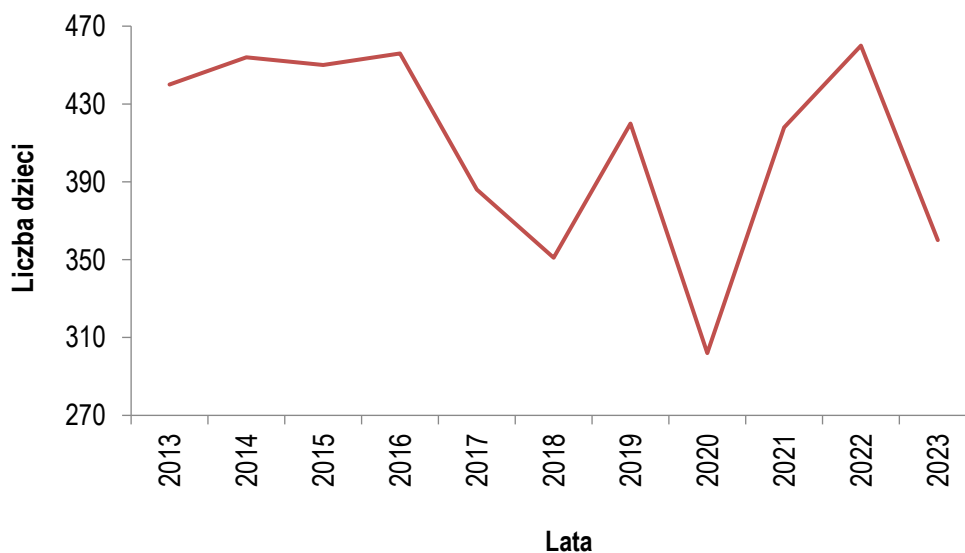
Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba dzieci przysposobionych:
 - 2021: 418;
 - 2022: 460;
 - 2023: 360;
 - zmiana liczby dzieci: -58;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci: -13,9%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba dzieci przysposobionych:
 - rodzaj tendencji: spadkowa z wahaniami;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 302 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 460 – 2022 rok.

Liczba przysposobionych dzieci, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-M z lat 2013-2023.

2.1.3.2. Poradnictwo

Poradnictwo prowadzone przez ośrodki adopcyjne odgrywa istotną rolę w procesie wsparcia rodzin i osób zaangażowanych w adopcję oraz pieczę zastępczą. Ośrodki te, działając na rzecz dobra dziecka, zapewniają profesjonalne doradztwo i wsparcie emocjonalne zarówno rodzicom biologicznym, jak i adopcyjnym, a także kandydatom na rodziców adopcyjnych i opiekunów zastępczych.

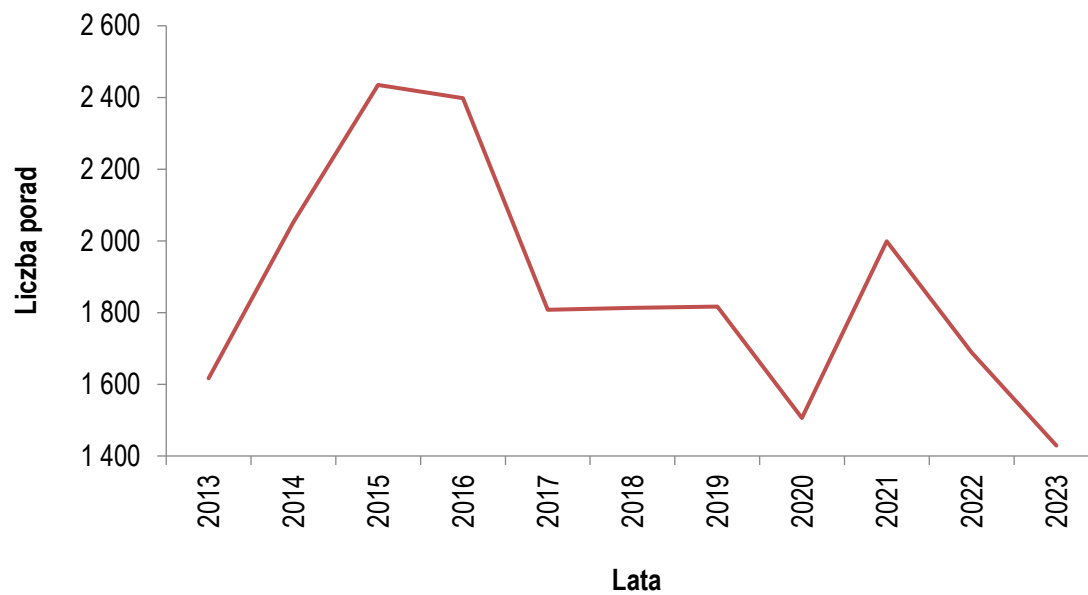
Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba porad udzielonych przez ośrodki adopcyjne:
 - 2021: 1 999;
 - 2022: 1 689;
 - 2023: 1 429;
 - zmiana liczby udzielonych porad: -570;
 - wskaźnik zmiany liczby udzielonych porad: -28,5%.
- Liczba posiedzeń w sprawie okresowej oceny sytuacji dziecka:
 - 2021: 268;
 - 2022: 433;
 - 2023: 310;
 - zmiana liczby posiedzeń: 42;
 - wskaźnik zmiany liczby posiedzeń: 15,7%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba porad:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 1 429 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 2 435 – 2015 rok.
- Liczba posiedzeń w sprawie okresowej oceny sytuacji dziecka:
 - rodzaj tendencji: do 2018 r. – wzrostowa, a następnie spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 215 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 1 499 – 2018 rok.

Poradnictwo prowadzone przez ośrodki adopcyjne, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *WRiSPZ-M* z lat 2013- 2023.

2.2. Osoby wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu z uwagi na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność oraz osoby z niepełnosprawnością

2.2.1. Osoby w wieku poprodukcyjnym

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym:
 - w 2021 roku: 23,9;
 - w 2022 roku: 24,4;
 - w 2023 roku: 24,9;
 - zmiana odsetka liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym: 1,0.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo mały;
 - wartość minimalna: 19,3 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 24,9 – 2023 rok.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

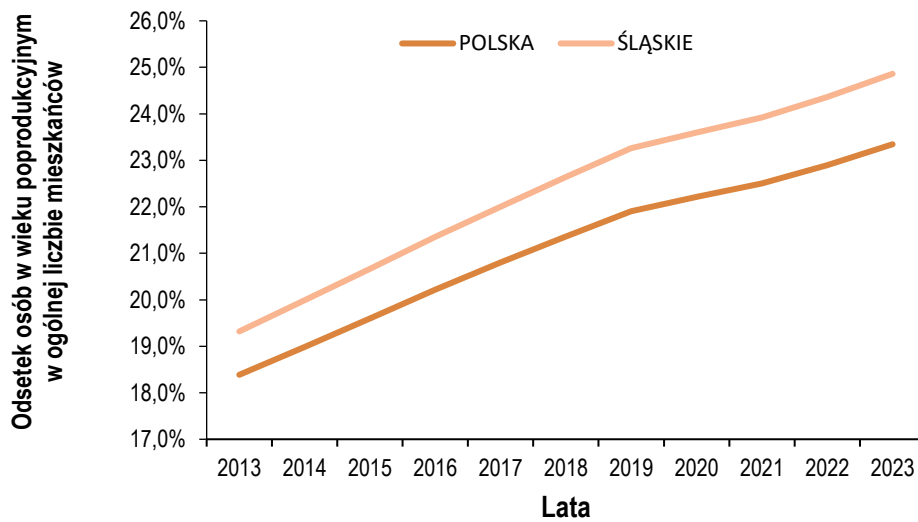
- Odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym:
 - w województwie śląskim: 24,9;
 - w Polsce: 23,3;
 - najniższa wartość wśród województw: małopolskie – 21,4;
 - najwyższa wartość wśród województw: świętokrzyskie – 26,1;
 - pozycja województwa śląskiego: 3.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2023 roku

- Odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: duże;
 - części województwa o najwyższych wartościach: środkowa oraz wschodnia;
 - części województwa o najniższych wartościach: południowa;
 - zróżnicowanie w podregionach: umiarkowane;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: sosnowiecki – 27,9;
 - najniższa wartość wśród podregionów: tyski – 22,3;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 26,2;
 - wartość w powiatach ziemskich: 23,2;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Sosnowiec (29,7), m. Częstochowa (29,4) oraz m. Dąbrowa Górnicza (28,6);

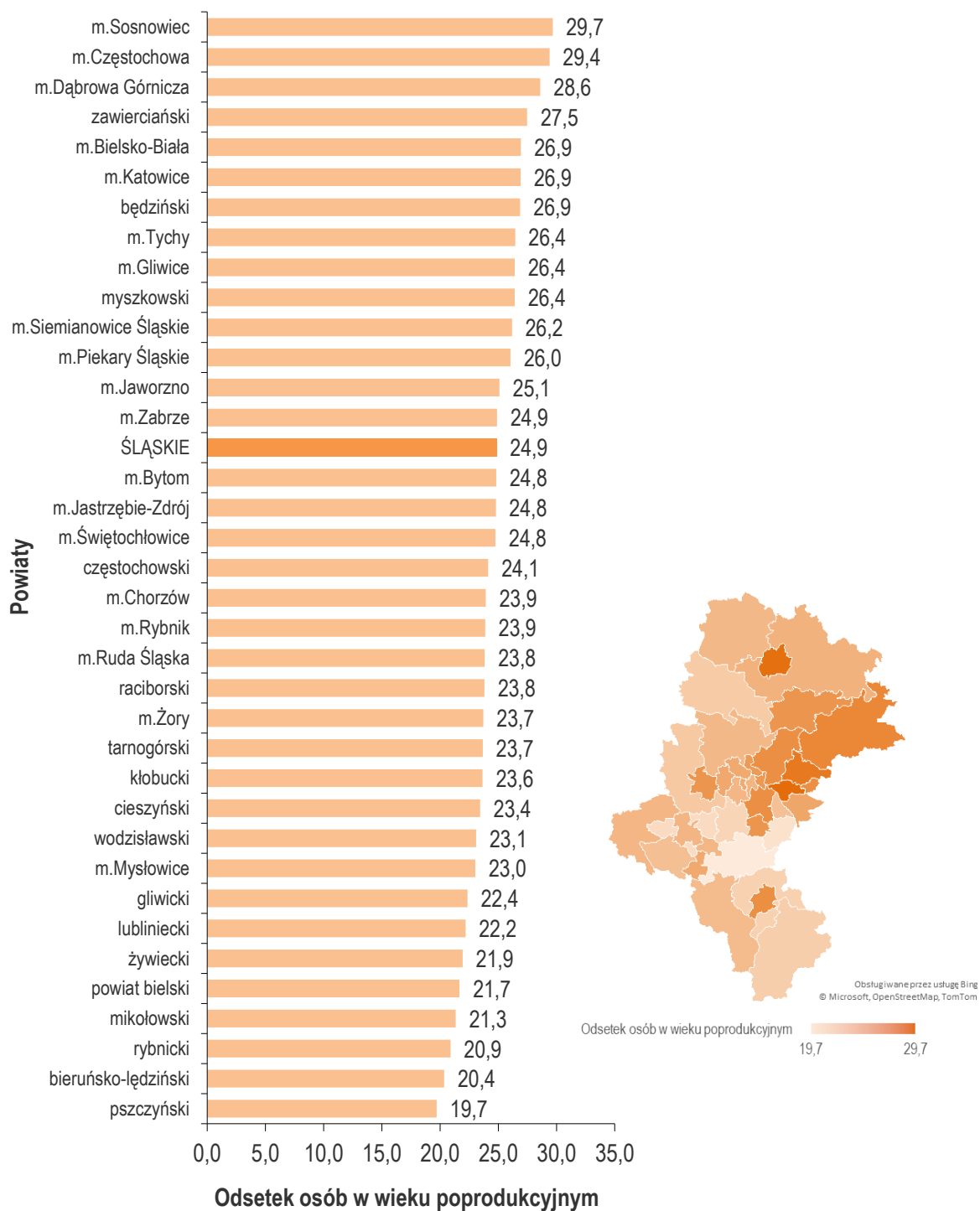
- powiaty o najniższych wartościach: pszczyński (19,7), bieruńsko-lędziński (20,4) oraz rybnicki (20,9);
- wartość w gminach miejskich: 26,0;
- wartość w gminach miejsko-wiejskich: 23,3;
- wartość w gminach wiejskich: 21,5.

Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2013-2023.

Źródło: GUS, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl> [odczyt 16.07.2024].

Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców powiatów województwa śląskiego w 2023 roku.

Źródło: GUS, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl> [odczyt 16.07.2024].

2.2.2. Osoby w wieku 80+

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Odsetek mieszkańców w wieku 80+:
 - w 2021 roku: 4,5;
 - w 2022 roku: 4,6;
 - w 2023 roku: 4,7;
 - zmiana odsetka mieszkańców w wieku 80+: 0,2.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Odsetek mieszkańców w wieku 80+:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo mały;
 - wartość minimalna: 3,6 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 4,7 – 2023 rok.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

- Odsetek mieszkańców w wieku 80+:
 - w województwie śląskim: 4,7;
 - w Polsce: 4,3;
 - najwyższa wartość wśród województw: podlaskie – 4,9;
 - najniższa wartość wśród województw: wielkopolskie – 3,6;
 - pozycja województwa śląskiego: 4.

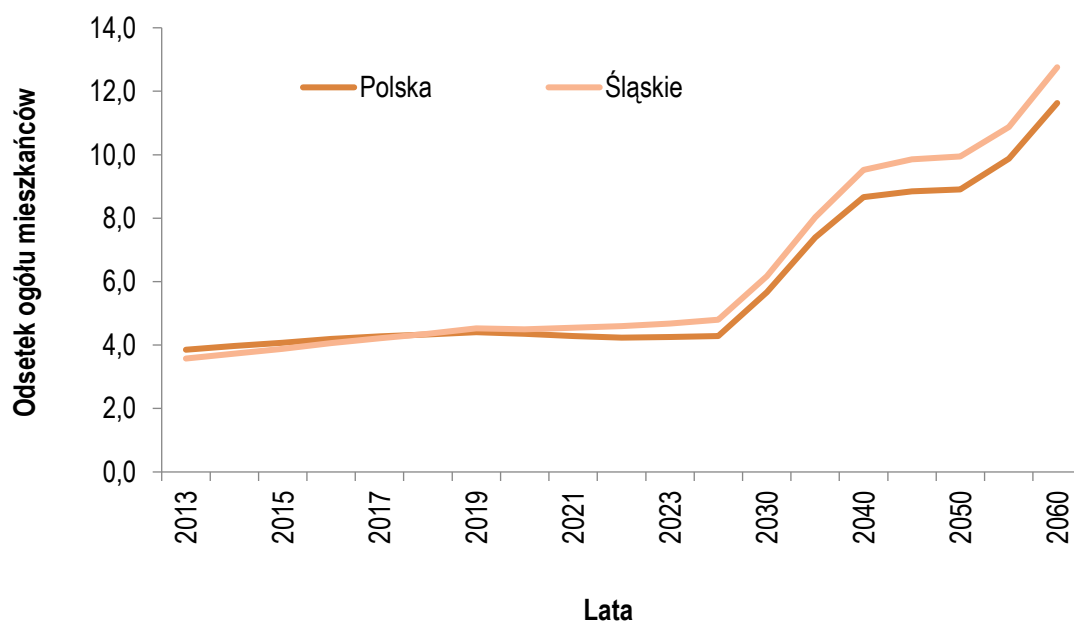
Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2023 roku

- Odsetek liczby mieszkańców w wieku 80+ r.:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: duże;
 - części województwa o najwyższych wartościach: środkowa;
 - części województwa o najniższych wartościach: północna;
 - zróżnicowanie w podregionach: bardzo duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: sosnowiecki – 6,1;
 - najniższa wartość wśród podregionów: tyski – 2,8;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 5,8;
 - wartość w powiatach ziemskich: 3,7;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Bytom (14,1), cieszyński (12,7) oraz m. Bielsko-Biała (12,3);
 - powiaty o najniższych wartościach: m. Żory (1,2), bieruńsko-lędziński (1,3) oraz rybnicki (1,5);
 - wartość w gminach miejskich: 4,9;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 4,2;
 - wartość w gminach wiejskich: 4,0.

Prognoza

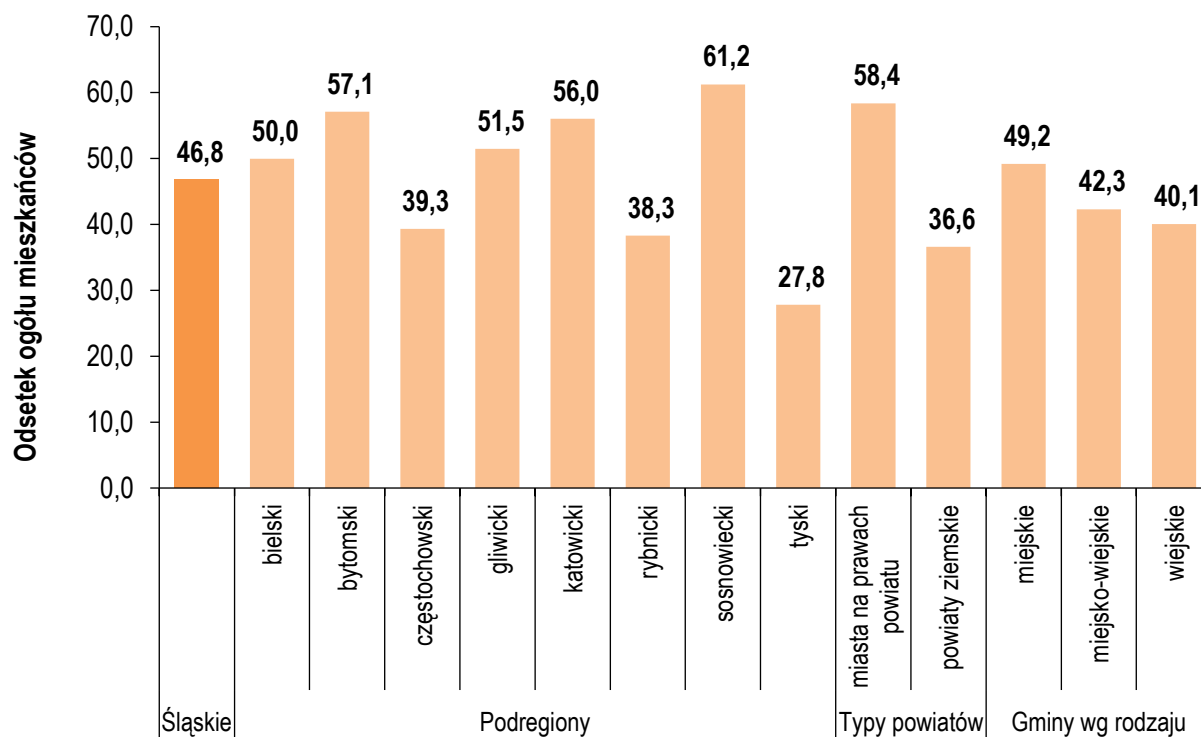
- Odsetek mieszkańców w wieku 80+:
 - w 2025 r.:
 - Śląskie – 4,8;
 - Polska – 4,3;
 - w 2030 r.:
 - Śląskie – 6,2;
 - Polska – 5,7;
 - w 2040 r.:
 - Śląskie – 9,5;
 - Polska – 8,7;
 - w 2050 r.:
 - Śląskie – 9,9;
 - Polska – 8,9;
 - w 2060 r.:
 - Śląskie – 12,7;
 - Polska – 11,6.

Odsetek osób w wieku 80+ w ogólnej liczbie mieszkańców województwa śląskiego i Polski w latach 2013-2023.

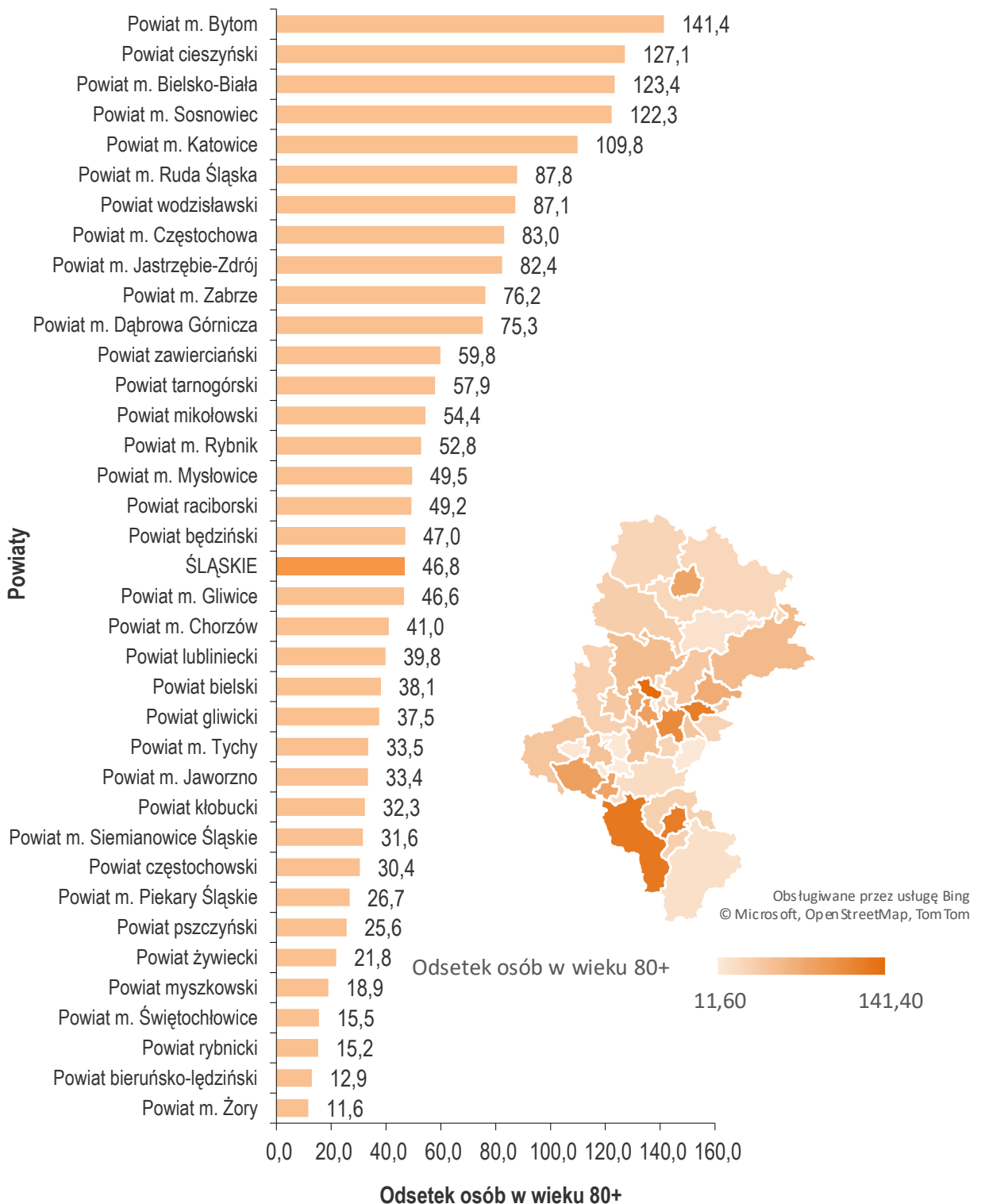
Źródło: GUS, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl> [odczyt 16.07.2024].

Odsetek osób w wieku 80+ w ogólnej liczbie mieszkańców podregionów województwa śląskiego.

Źródło: GUS, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl> [odczyt 16.07.2024].

Odsetek osób w wieku 80+ w ogólnej liczbie mieszkańców powiatów województwa śląskiego w 2023 roku.

Źródło: GUS, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl> [odczyt 16.07.2024].

2.2.3. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Wykorzystany w poniższej analizie wskaźnik obciążenia demograficznego to liczba mieszkańców w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym) na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Wskaźnik obciążenia demograficznego:
 - w 2021 roku: 70,7;
 - w 2022 roku: 71,8;
 - w 2023 roku: 72,9;
 - zmiana wskaźnika obciążenia demograficznego: 2,2.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Wskaźnik obciążenia demograficznego:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: bardzo mały;
 - wartość minimalna: 56,7 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 72,9 – 2023 rok.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

- Wskaźnik obciążenia demograficznego:
 - w województwie śląskim: 72,9;
 - w Polsce: 71,2;
 - najwyższa wartość wśród województw: łódzkie – 75,5;
 - najniższa wartość wśród województw: małopolskie – 68,3;
 - pozycja województwa śląskiego: 4.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2023 roku

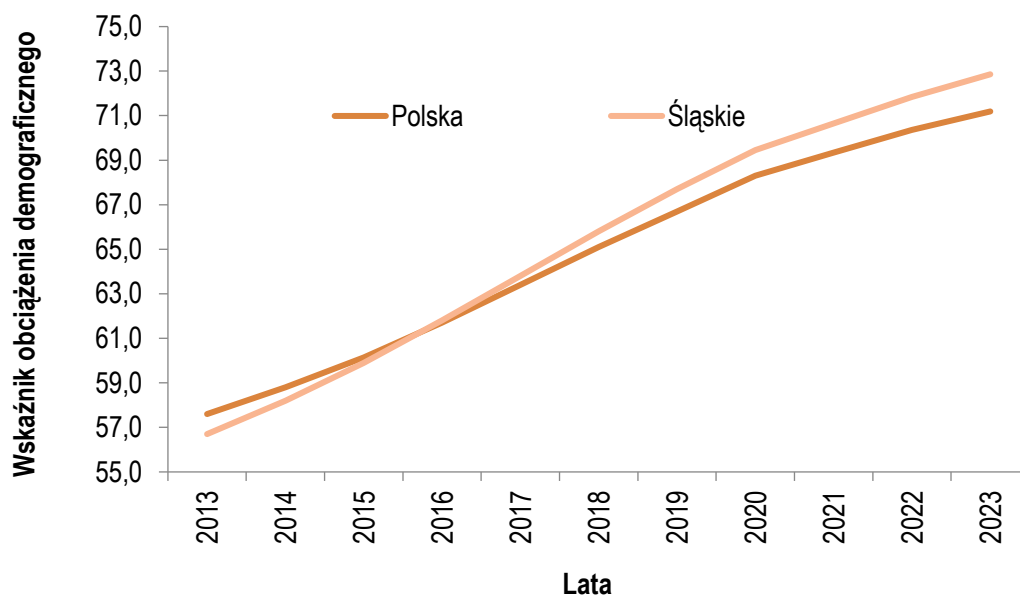
- Wskaźnik obciążenia demograficznego:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: duże;
 - części województwa o najwyższych wartościach: północno wschodnia;
 - części województwa o najniższych wartościach: zachodnia;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: sosnowiecki – 76,9;
 - najniższa wartość wśród podregionów: bytomski – 70,3;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 73,8;
 - wartość w powiatach ziemskich: 71,7;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Częstochowa (79,9), m. Dąbrowa Górnicza (79,1) oraz m. Sosnowiec (78,9);
 - powiaty o najniższych wartościach: lubliniecki (67,7), raciborski (68,1) oraz m. Bytom (68,7);

- wartość w gminach miejskich: 73,9;
- wartość w gminach miejsko-wiejskich: 72,4;
- wartość w gminach wiejskich: 69,5.

Prognoza i wskaźniki

- Prognozowany wskaźnik obciążenia demograficznego:
 - w 2025 r.:
 - Śląskie – 74,6;
 - Polska – 72,4;
 - w 2030 r.:
 - Śląskie – 74,8;
 - Polska – 72,2;
 - w 2040 r.:
 - Śląskie – 80,6;
 - Polska – 77,4;
 - w 2050 r.:
 - Śląskie – 102,3;
 - Polska – 96,8;
 - w 2060 r.:
 - Śląskie – 108,3;
 - Polska – 104,8.
- Wskaźnik liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w 2023 roku:
 - Śląskie – 143,8;
 - Polska – 128,0.
- Wskaźnik liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2023 roku:
 - Śląskie – 43,0;
 - Polska – 40,0.

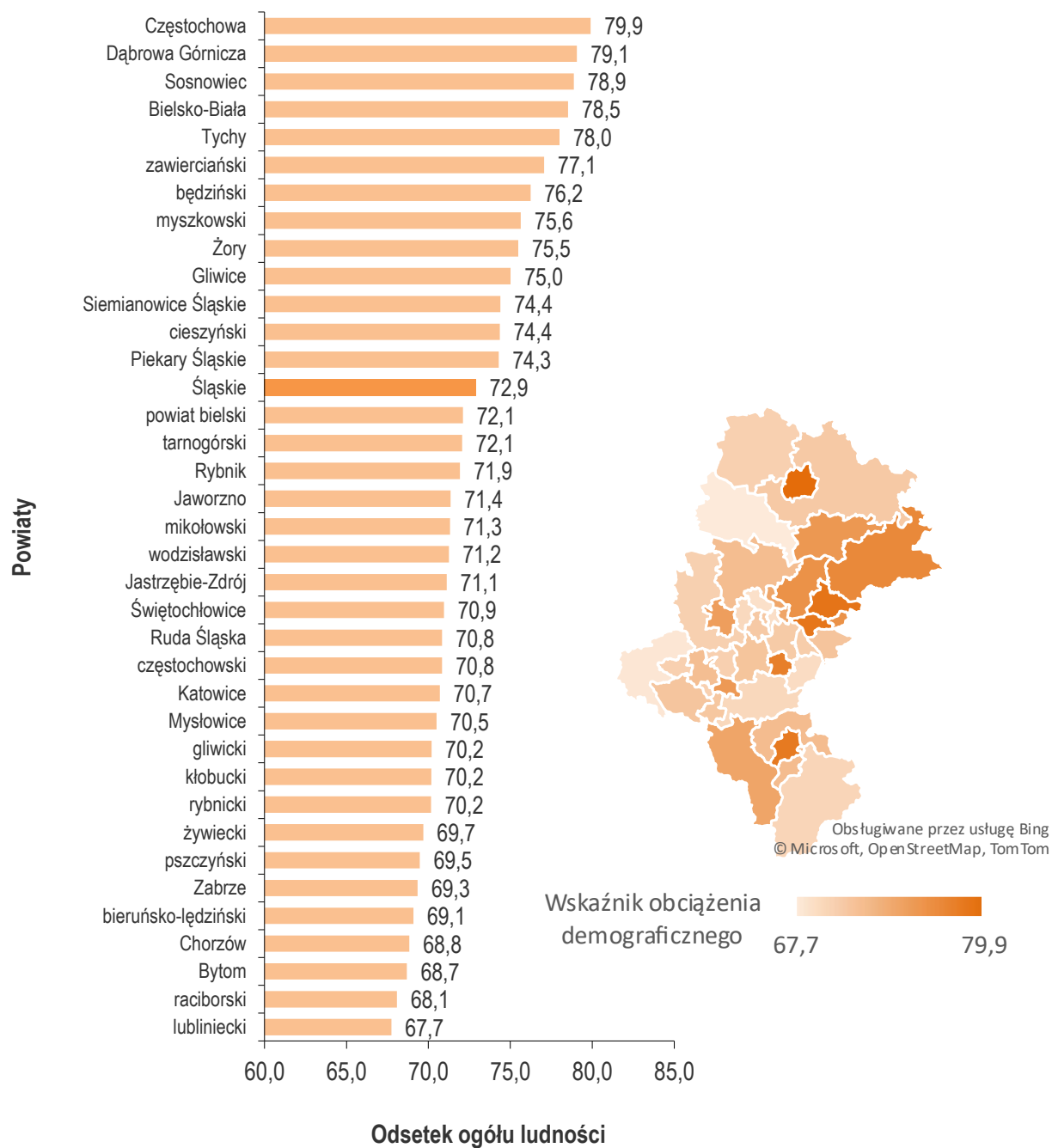
Wskaźnik obciążenia demograficznego⁷⁶ w latach 2013-2023.

Źródło: GUS, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl> [odczyt 16.07.2024].

⁷⁶ Do obliczania wskaźników wykorzystano podział: mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym: 0-17 lat, produkcyjnym: 18-59/60 i poprodukcyjnym: 60+/65+.

Wskaźnik obciążenia demograficznego⁷⁷ w 2023 roku w powiatach województwa śląskiego.

Źródło: GUS, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl> [odczyt 16.07.2024].

⁷⁷ Mieszkańcy w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

2.2.4. Osoby z niepełnosprawnościami

Zgodnie z wynikami *Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021* w dniu 31 marca 2021 r. województwo śląskie zamieszkiwało 612 081 osób z niepełnosprawnościami. Z uwagi na swój duży potencjał demograficzny region zajmował pod tym względem drugą pozycję w kraju - za województwem mazowieckim.

W obrębie granic województwa śląskiego najwięcej osób z niepełnosprawnościami zamieszkiwało podregiony katowicki oraz sosnowiecki, natomiast najmniej podregiony tyski i bytomski. Z uwagi na wysoki stopień urbanizacji zdecydowanie więcej osób z niepełnosprawnościami mieszkało w gminach miejskich aniżeli łącznie w miejsko-wiejskich i wiejskich, a w ramach dwóch ostatnich rodzajów gmin więcej osób niepełnosprawnych zamieszkiwało w gminach wiejskich.

Występowanie w województwie śląskim dużej liczby dużych miast przełożyło się na większe skupienie osób z niepełnosprawnościami w miastach na prawach powiatu w porównaniu z powiatami ziemskimi. Co naturalne najwięcej osób z niepełnosprawnościami zamieszkiwało największe miejscowości regionu: Katowice, Częstochowę, Sosnowiec i Bielsko-Białą.

Analizując kwestię niepełnosprawności w ujęciu względnym, czyli w odniesieniu do liczby mieszkańców, sytuacja województwa śląskiego przedstawiała się zgoła odmiennie. Osoby z niepełnosprawnościami stanowiły 13,9% jego mieszkańców, przy średniej dla Polski wynoszącej 14,3%. W zestawieniu z innymi województwami śląskie znalazło się na 12 miejscu, co można uznać za dość korzystny wynik. Największy udział osób z niepełnosprawnościami zanotowano w województwie lubuskim (18,2%), natomiast najmniejszy w województwie mazowieckim (12,2%).

Wśród podregionów województwa śląskiego największą częstością występowania niepełnosprawności charakteryzowały się częstochowski (16,2%) oraz sosnowiecki (15,3%), natomiast najmniejszą tyski (11,1%) i rybnicki (12,3%). W miastach na prawach powiatu udział osób z niepełnosprawnościami był wyższy niż w powiatach ziemskich. Dało się też zauważyć wyraźną prawidłowość, według której im gmina miała bardziej miejski charakter, tym udział osób z niepełnosprawnościami był większy.

Powiatami o największym natężeniu zjawiska niepełnosprawności były: m. Częstochowa (18,2%), myszkowski (17,6%) oraz m. Siemianowice Śląskie (17,1%), natomiast na drugim końcu listy znalazły się powiaty: bieruńsko-lędziński (9,9%), pszczyński (10,0%) oraz rybnicki (10,2%).

Jeśli chodzi o gminy, to największy odsetek osób z niepełnosprawnościami zanotowano w Irządach (19,1%), Myszkowie (19,0%) oraz Lelowie (18,9%), natomiast najmniejszy w Miedznej (7,0%), Bojszowach (7,8%) oraz Markłowicach (8,4%).

Analizując dane w ujęciu geograficznym daje się zauważyć wyższą częstotliwość występowania niepełnosprawności w północnej i centralnej części regionu, choć nieco poniżej centrum regionu występuje zwarta grupa powiatów o najniższych wskaźnikach częstości występowania niepełnosprawności, w skład której wchodzi powiaty: bieruńsko-lędziński, pszczyński, rybnicki, mikołowski i m. Żory.

W samej populacji osób z niepełnosprawnościami w województwie śląskim dominują kobiety (55,0%) oraz osoby zamieszkujące miasta (78,8%). W strukturze wiekowej zdecydowanie

dominują osoby w wieku poprodukcyjnym (57,5%), znacznie mniejszy udział zanotowały osoby w wieku produkcyjnym (36,7%), a najmniej było dzieci i młodzieży (wiek przedprodukcyjny – 5,8%).

Porównanie częstości występowania niepełnosprawności w poszczególnych kategoriach płci, wieku i miejsca zamieszkania (liczba osób niepełnosprawnych na 100 przedstawicieli danej kategorii) wskazuje, że problem ten częściej dotyka kobiet (14,8%) niż mężczyzn (13,0%), osób w wieku poprodukcyjnym (33,6%), aniżeli tych w wieku produkcyjnym (8,8%) oraz przedprodukcyjnym (4,6%) oraz mieszkańców miast (14,4%) w porównaniu z mieszkańcami terenów wiejskich (12,4%).

Rodzaj niepełnosprawności nie różnicował analizowanej zbiorowości aż tak znacząco. Dominowały w niej osoby niepełnosprawne tylko biologicznie (38,5%). Nieco mniejszy odsetek stanowiły osoby niepełnosprawne zarówno prawnie, jak i biologicznie (35,3%), a najmniejszy udział miały osoby niepełnosprawne tylko prawnie (26,2%). Tak więc osoby posiadające prawne potwierdzenie swojej niepełnosprawności stanowiły w sumie 61,5% ogółu osób z niepełnosprawnościami. Większe udziały osób niepełnosprawnych prawnie zanotowano wśród mężczyzn, mieszkańców miast oraz osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

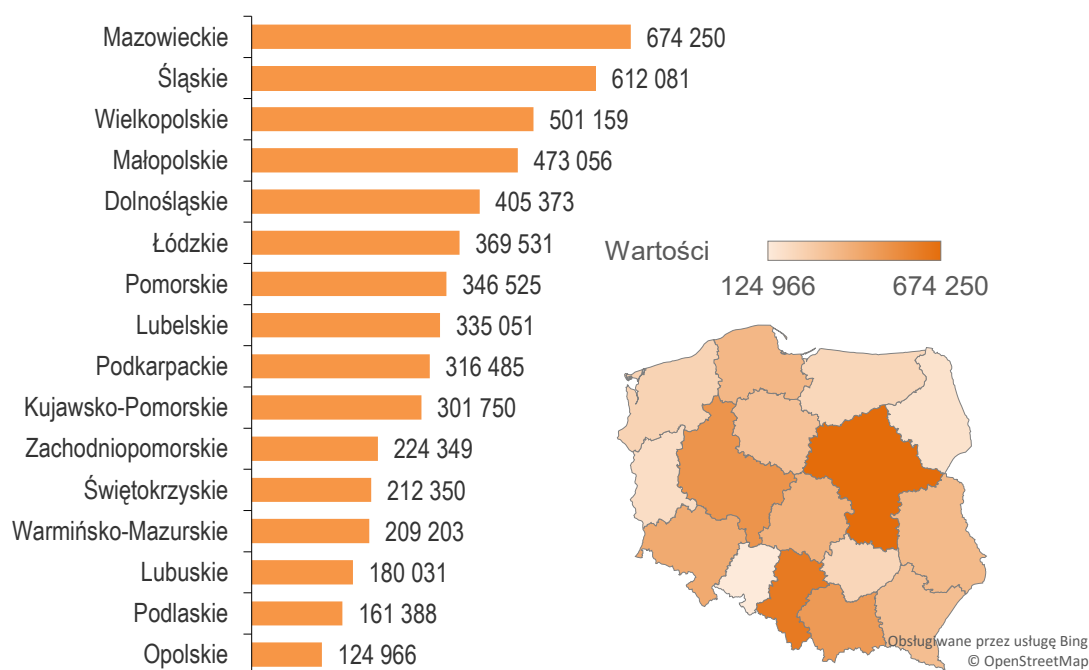
Wśród osób niepełnosprawnych prawnie największy wycinek stanowiły osoby dorosłe o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (40,1%). Podobne udziały zanotowali dorośli odznaczający się znacznym (28,1%) oraz lekkim (24,1%) stopniem niepełnosprawności. Najmniejszy udział miały osoby w wieku 0-15 lat – 7,7%.

W zbiorowości osób niepełnosprawnych tylko biologicznie zdecydowanie dominowały osoby odczuwające umiarkowane ograniczenie sprawności (80,7%). Znacznie mniej było osób z poważnym ograniczeniem sprawności (16,3%), a zdecydowanie najmniej odczuwających całkowite ograniczenie sprawności (16,3%).

Rodzaj niepełnosprawności (prawna / tylko biologiczna) miał duży wpływ na częstość jej występowania w poszczególnych terytoriach województwa śląskiego (podregiony, rodzaje powiatów, rodzaje gmin). Na terytoriach, w których zanotowano wysokie udziały osób niepełnosprawnych prawnie notowano niższe udziały osób niepełnosprawnych tylko biologicznie i odwrotnie. Większe odsetki osób niepełnosprawnych prawnie zanotowano w gminach miejskich i miastach na prawach powiatu, natomiast niepełnosprawnych tylko biologicznie w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich oraz powiatach ziemskich.

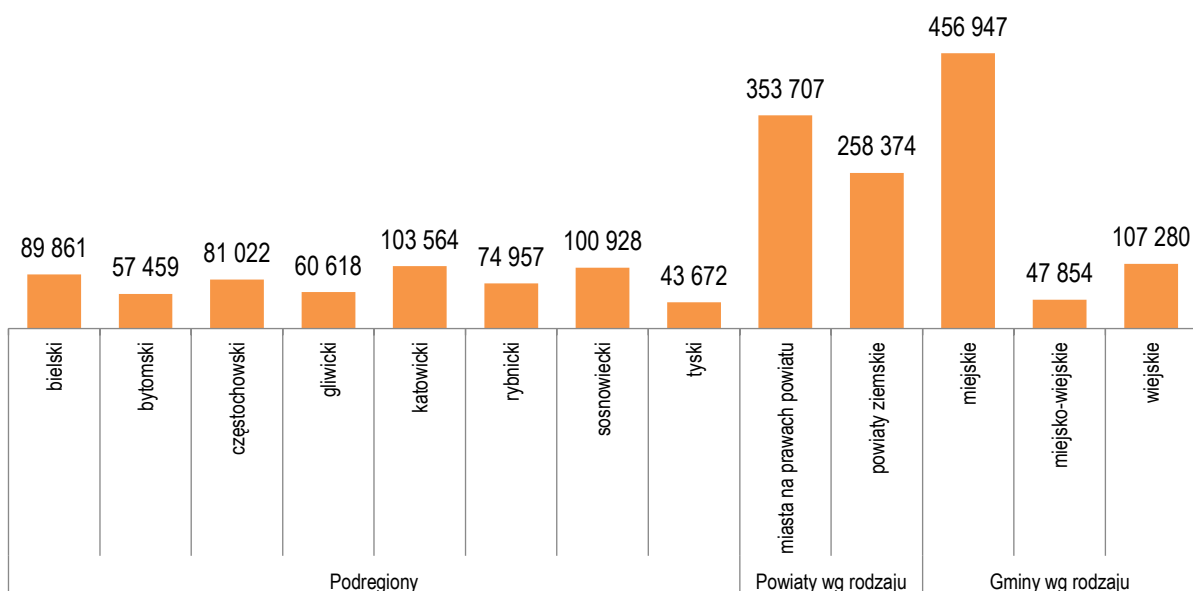
Porównując wskaźniki występowania niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 przedstawicieli poszczególnych kategorii (płci, wieku, miejsca zamieszkania, rodzaju niepełnosprawności) między województwem śląskim i całym krajem można zauważyć, że są one niższe we wszystkich przypadkach z wyjątkiem dwóch – dzieci i młodzieży (wiek przedprodukcyjny – śląskie 4,6, Polska 4,3) oraz osób niepełnosprawnych tylko biologicznie (śląskie 38,5, Polska 36,3).

Liczba osób z niepełnosprawnościami wg województw

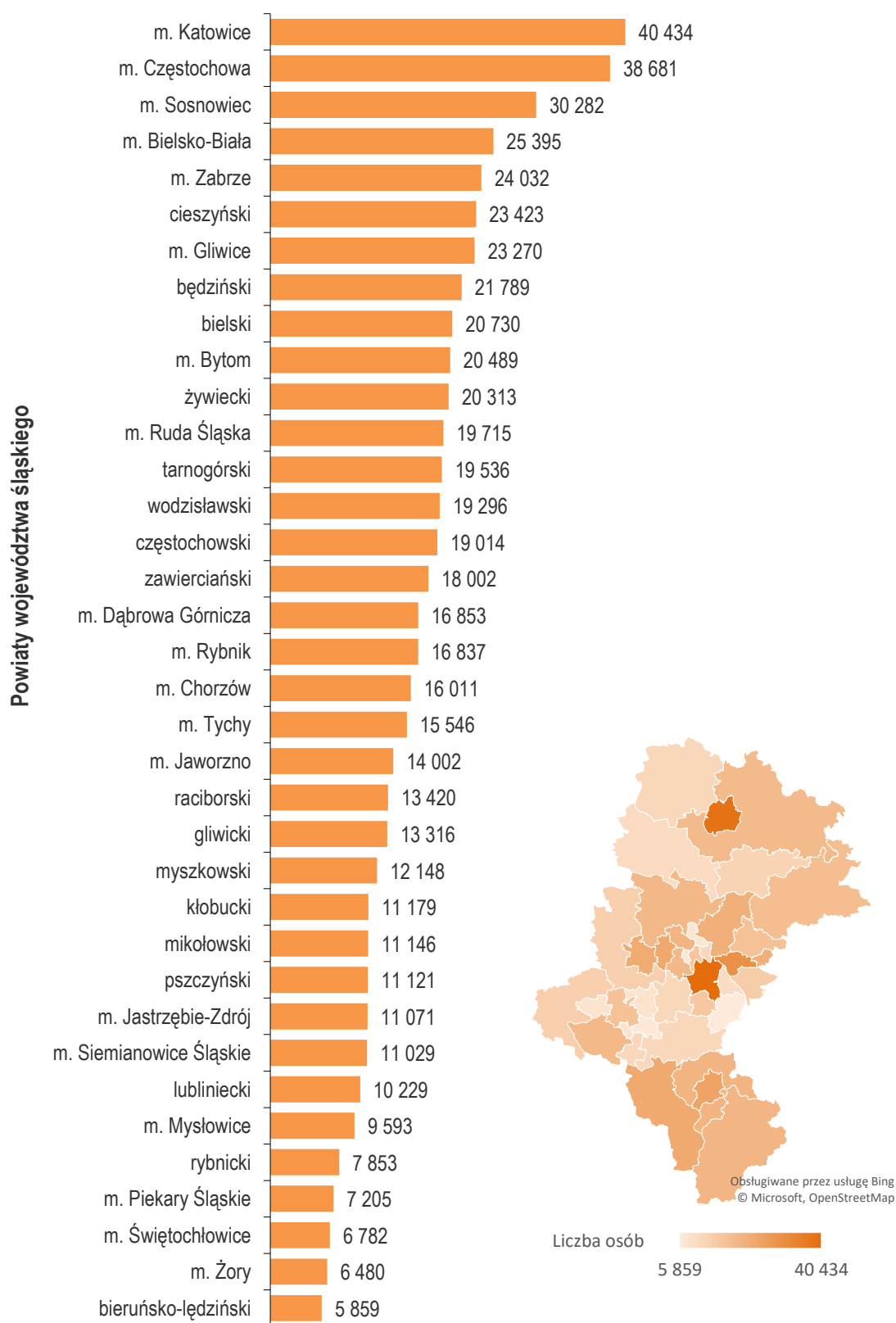
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, *Ludność rezydująca - osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności*, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/wymiary/31/640/4322> [odczyt: 28.07.2025 r.].

Liczba osób z niepełnosprawnościami wg terytoriów województwa śląskiego

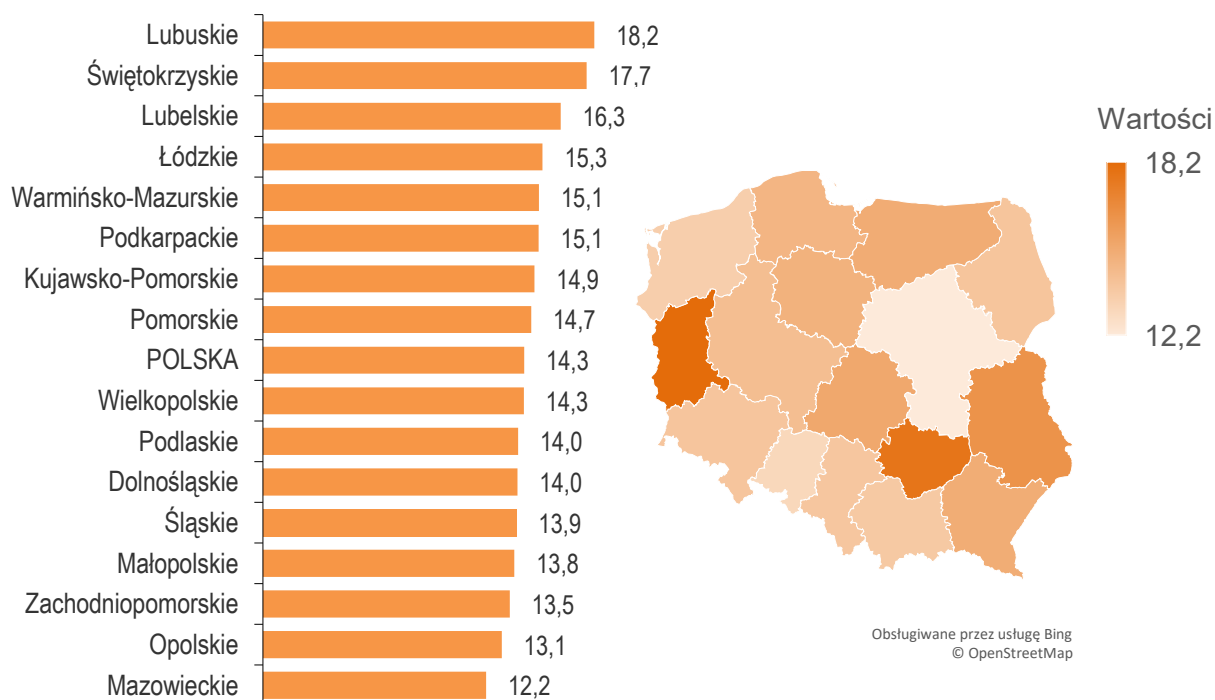
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, *Ludność rezydująca - osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności*, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/wymiary/31/640/4322> [odczyt: 28.07.2025 r.].

Liczba osób z niepełnosprawnościami wg powiatów województwa śląskiego

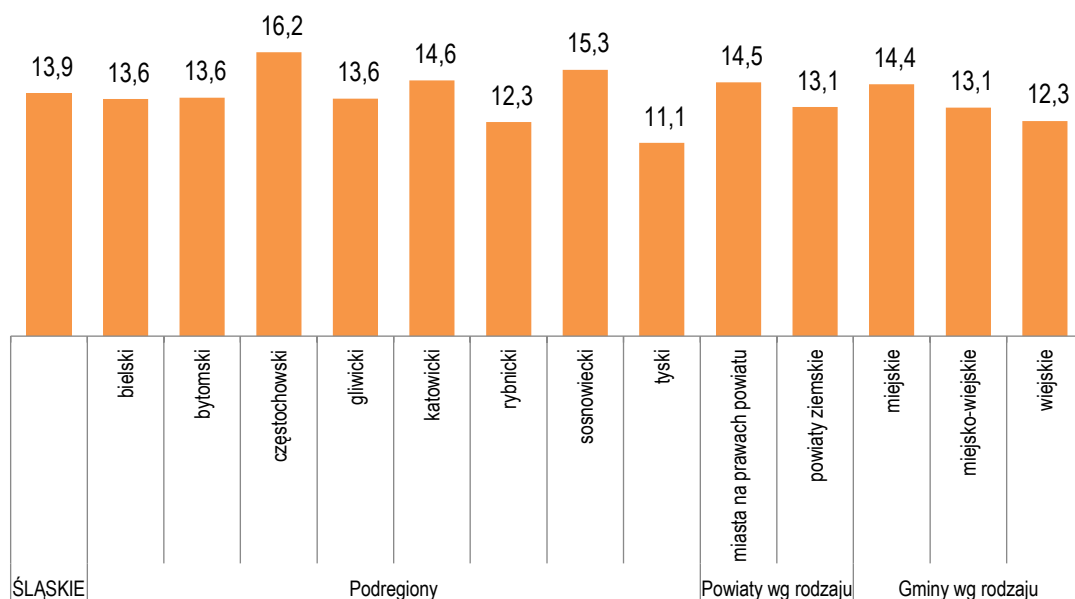
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, *Ludność rezydująca - osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności*, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/wymiary/31/640/4322> [odczyt: 28.07.2025 r.].

Osoby niepełnosprawne jako odsetek mieszkańców województw

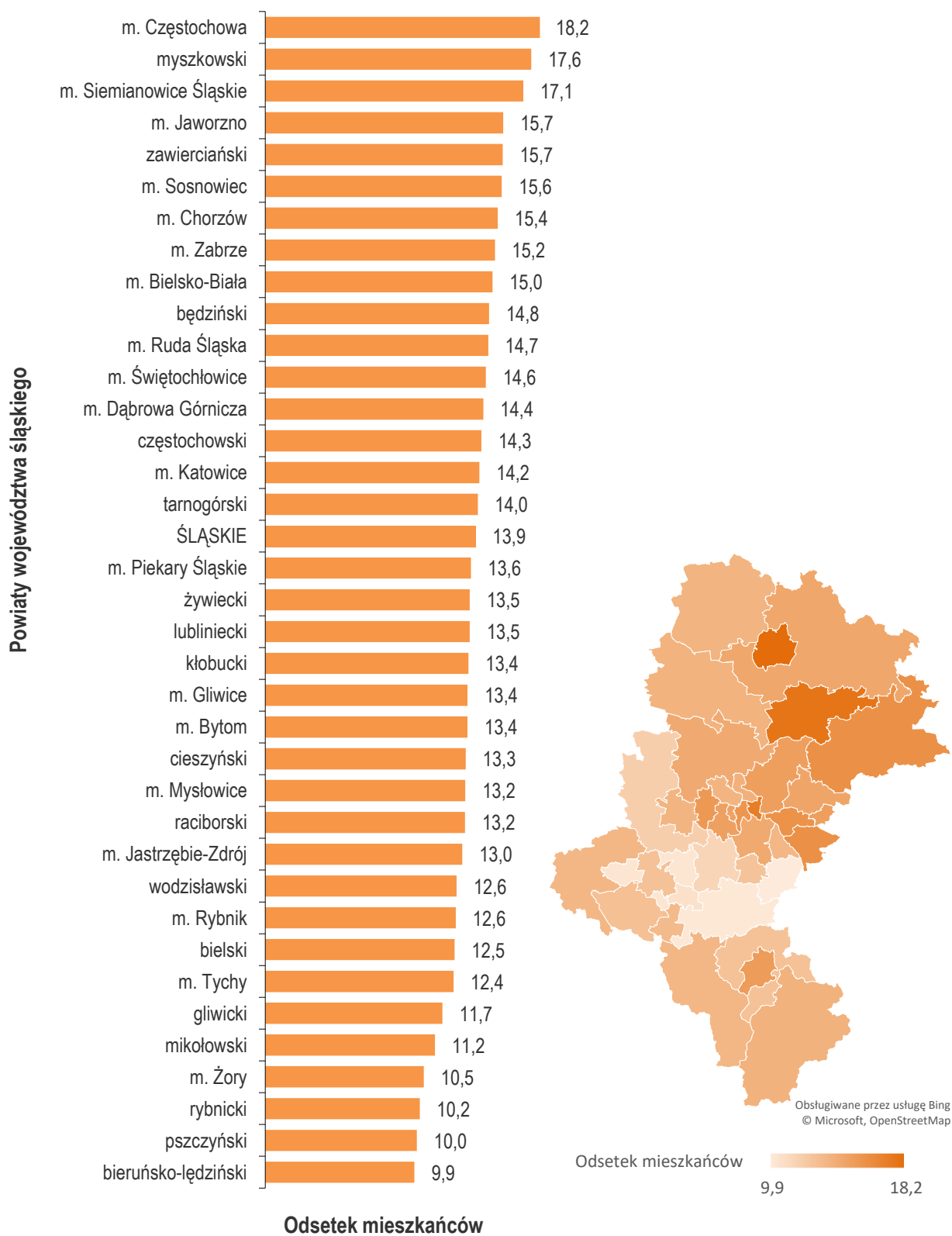
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, *Ludność rezydująca - osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności*, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/wymiary/31/640/4322> [odczyt: 28.07.2025 r.].

Osoby niepełnosprawne jako odsetek mieszkańców terytoriów województwa śląskiego

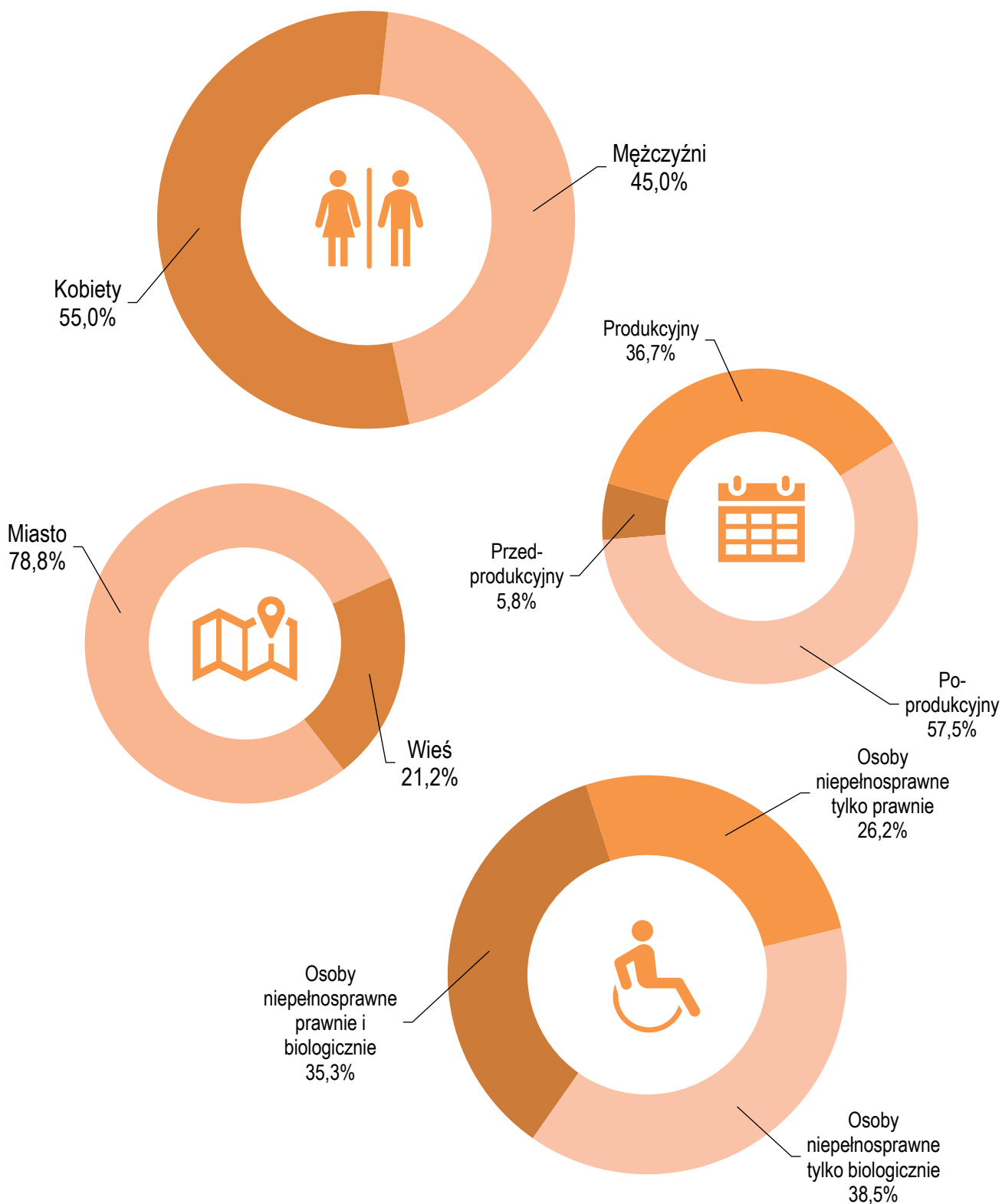
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, *Ludność rezydująca - osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności*, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/wymiary/31/640/4322> [odczyt: 28.07.2025 r.].

Osoby niepełnosprawne jako odsetek mieszkańców powiatów województwa śląskiego.

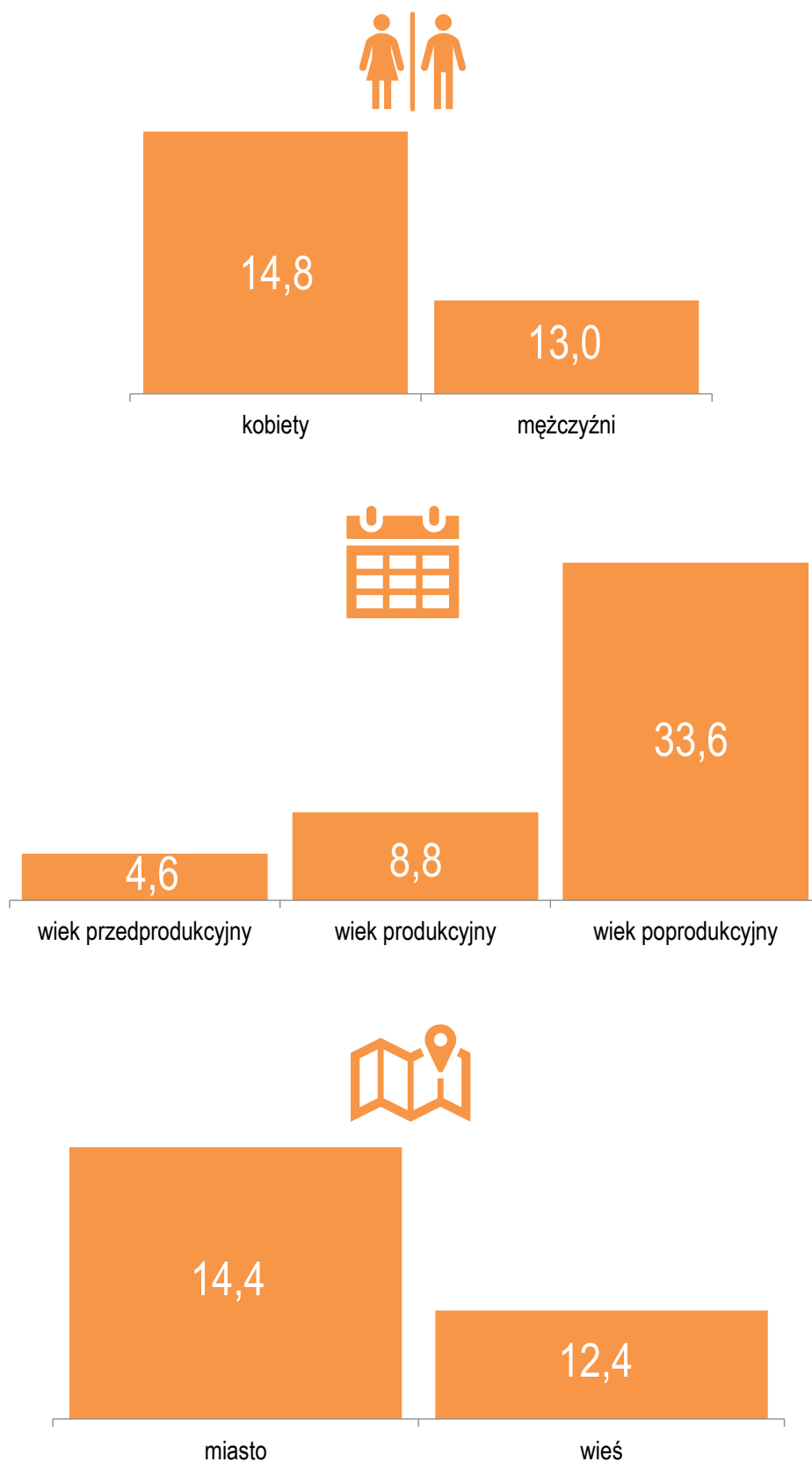
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, *Ludność rezydująca - osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności*, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/wymiary/31/640/4322> [odczyt: 28.07.2025 r.].

Struktura osób niepełnosprawnych w województwie śląskim wg głównych cech społeczno-demograficznych oraz kategorii niepełnosprawności.

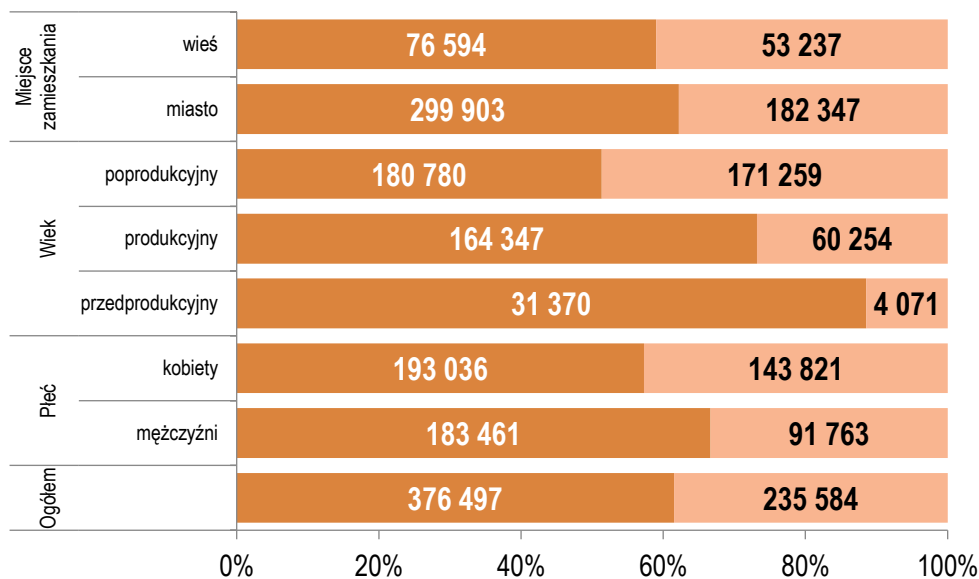
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, *Ludność rezydująca - osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności*, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/wymiary/31/640/4322> [odczyt: 28.07.2025 r.].

Liczba osób niepełnosprawnych na 100 przedstawicieli danej kategorii

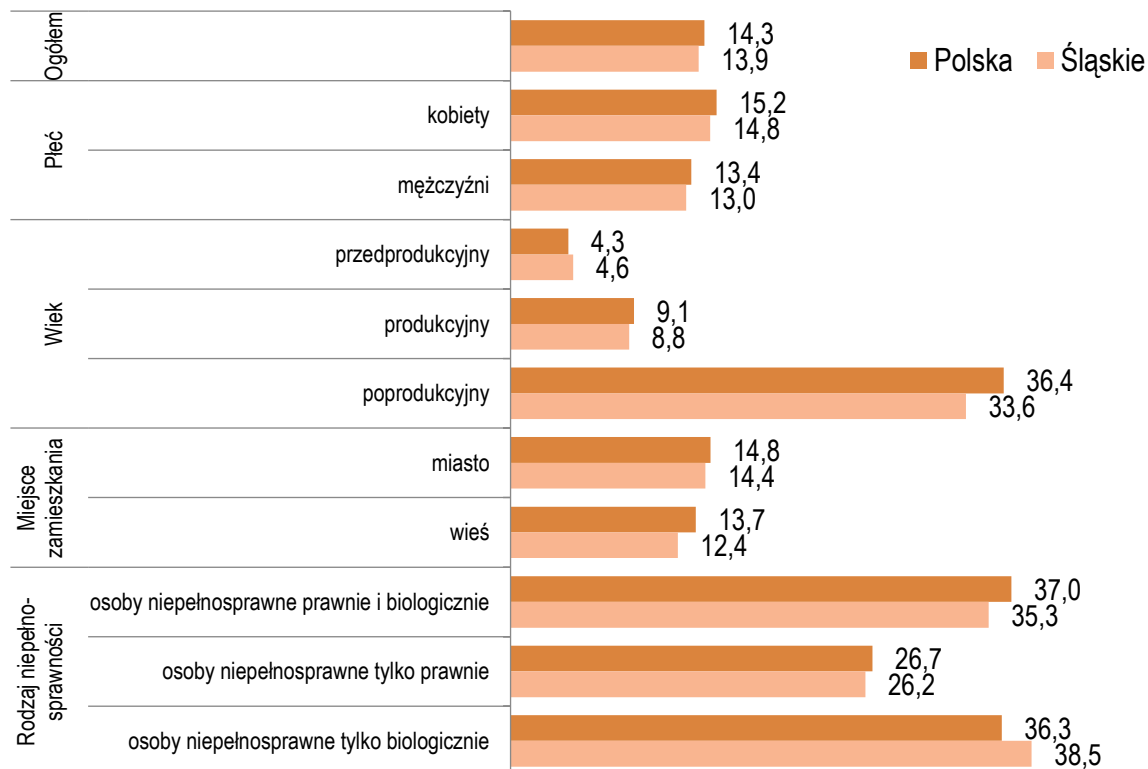
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, *Ludność rezydująca - osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności*, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/wymiary/31/640/4322> [odczyt: 28.07.2025 r.].

Struktura osób niepełnosprawnych wg rodzaju niepełnosprawności, płci, wieku oraz miejsca zamieszkania

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, *Ludność rezydująca - osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności*, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/wymiary/31/640/4322> [odczyt: 28.07.2025 r.].

Wskaźniki liczby osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na 100 przedstawicieli danej kategorii

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, *Ludność rezydująca - osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności*, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/wymiary/31/640/4322> [odczyt: 28.07.2025 r.].

2.2.5. Usługi opiekuńcze realizowane w ramach zadań własnych gmin

Usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze zaliczane są do tzw. świadczeń niepieniężnych przyznawanych na podstawie przepisów ustawy o pomocy społecznej⁷⁸.

Świadczenia niepieniężne w postaci usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych to formy wsparcia przysługujące osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Tego rodzaju usługi mogą być również przyznane osobom, które wymagają pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić⁷⁹.

Usługi opiekuńcze obejmują: pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych osób niesamodzielnych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Z kolei specjalistyczne usługi opiekuńcze są usługami dostosowanymi do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczonymi przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym⁸⁰. Wyżej wymienione formy wsparcia mogą być świadczone w miejscu zamieszkania, ośrodka wsparcia⁸¹ oraz domu pomocy społecznej⁸².

Usługi opiekuńcze przyznaje oraz ustala ich zakres, okres i miejsce świadczenia ośrodek pomocy społecznej albo centrum usług społecznych. Szczegółowe warunki przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze (z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi) oraz szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również tryb ich pobierania określa, w drodze uchwały, rada gminy⁸³.

W niniejszym opracowaniu uwzględniono informacje dotyczące usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych zarówno w ramach zadań własnych gmin, jak i zleconych gminom.

W przypadku świadczeń wynikających z zadań własnych gmin dostępne statystyki pomocy społecznej uwzględniają jedynie informacje na temat wszystkich tego rodzaju świadczeń oraz tych mających specjalistyczny charakter. Przyjęta w sprawozdaniach statystycznych metodologia pozwala na wyodrębnienie z ogółu usług także takich, które nie mają specjalistycznego charakteru. Dotyczy to jednak tylko ich liczby, kwoty oraz odnoszących się do nich średnich, a także wskaźników wyliczonych na ich podstawie. W niniejszym opracowaniu usługi opiekuńcze, które nie mają specjalistycznego charakteru określono umownie jako „podstawowe”.

Usługi opiekuńcze realizowane w ramach zadań własnych gmin stanowią większość usług tego typu. W województwie śląskim w 2023 roku usługi opiekuńcze realizowane w ramach zadań własnych gmin zapewniało 153 z nich (91,6%).

⁷⁸ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 36, ust. 2.

⁷⁹ Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych z dnia 22 września 2005 r. (Dz.U. Nr 2024.816 t.j.).

⁸⁰ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 50, ust. 3-4.

⁸¹ Ibidem, art. 51, ust. 1.

⁸² Ibidem, art. 55, ust. 3.

⁸³ Ibidem, art. 50, ust. 5-6.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba świadczeniobiorców:
 - 2021: 11 584;
 - 2022: 11 738;
 - 2023: 11 956;
 - zmiana liczby świadczeniobiorców: 372 osoby;
 - wskaźnik zmiany liczby świadczeniobiorców: 3,21%.
- Liczba świadczeń:
 - 2021: 2 539 483;
 - 2022: 2 396 418;
 - 2023: 2 230 704;
 - zmiana liczby świadczeń: -308 779;
 - wskaźnik zmiany liczby świadczeń: -12,2%.
- Wskaźnik średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę:
 - 2021: 219,2;
 - 2022: 204,2;
 - 2023: 186,6;
 - zmiana wskaźnika średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę: - 32,6;
 - wskaźnik zmiany wskaźnika średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę: -14,9%.
- Kwota świadczeń (w mln zł):
 - 2021: 48,1;
 - 2022: 49,8;
 - 2023: 52,9;
 - zmiana kwoty świadczeń: 4,81 mln zł;
 - wskaźnik zmiany kwoty świadczeń: 10,0%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 33,9%⁸⁴.
- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie w zł:
 - 2021: 18,92;
 - 2022: 20,77;
 - 2023: 23,70;
 - zmiana wskaźnika średniej kwoty przypadającej na 1 świadczenie: 4,78;
 - wskaźnik zmiany wskaźnika średniej kwoty przypadającej na 1 świadczenie: 25,3%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁸⁵.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba świadczeniobiorców:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: słaba;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 9 212 – lata 2013-2014;
 - wartość maksymalna: 13 245 – 2019 rok;
 - zmiana liczby świadczeniobiorców: 2 744;
 - wskaźnik zmiany liczby świadczeniobiorców w latach 2013-2023: 29,8%.

⁸⁴ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.02.2024 r.].

⁸⁵ Ibidem.

- Liczba świadczeń:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 2 230 704 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 2 904 252 – 2019 rok;
 - zmiana liczby świadczeń: -57 559;
 - wskaźnik zmiany liczby świadczeń: -2,52%.

- Wskaźnik średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 186,6 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 248,4 – 2013 rok;
 - zmiana wskaźnika średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę: -61,8;
 - wskaźnik zmiany wskaźnika średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę: -24,9%.

- Kwota świadczeń (w mln zł):
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 20,7 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 52,9 – 2023 rok;
 - zmiana kwoty świadczeń: 32,2;
 - wskaźnik zmiany kwoty świadczeń: 155,2%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 45,9%⁸⁶.

- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie (w zł):
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 9,05 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 23,70 – 2023 rok;
 - zmiana średniej kwoty przypadającej na 1 świadczenie: 14,65;
 - wskaźnik zmiany średniej kwoty przypadającej na 1 świadczenie: 161,9%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 45,9%⁸⁷.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby świadczeniobiorców na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 27,7;
 - w Polsce: 29,0.

- Wskaźnik średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę:
 - w województwie śląskim: 186,6;
 - w Polsce: 266,6.

⁸⁶ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.02.2024 r.].

⁸⁷ Ibidem.

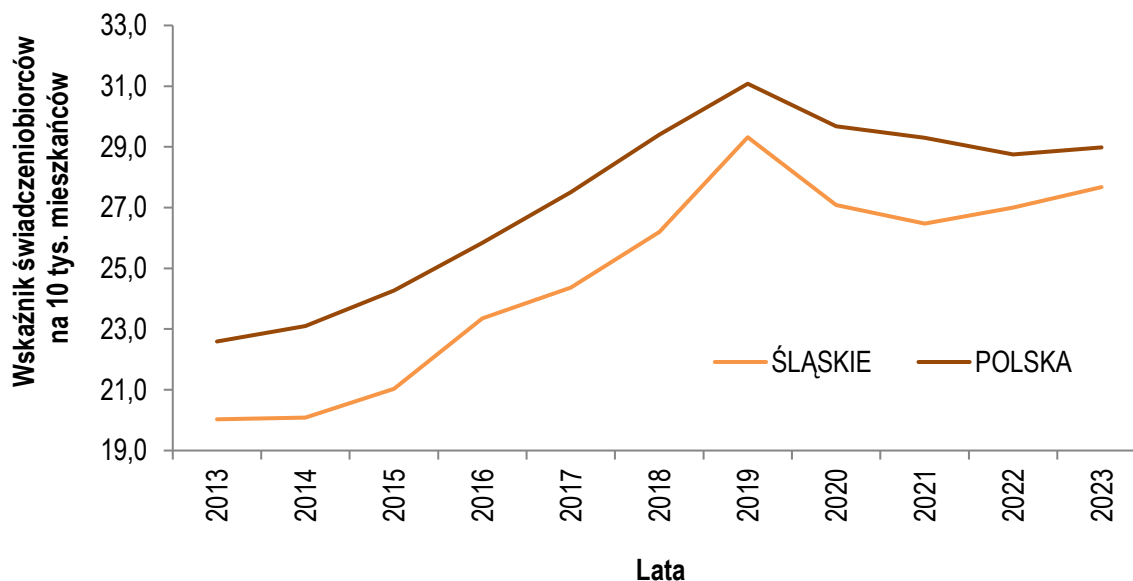
- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie (w zł):
 - w województwie śląskim: 23,70;
 - w Polsce: 26,56.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2023 roku

- Liczba świadczeniobiorców na 10 tys. mieszkańców:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: środkowa;
 - część województwa o najniższych wartościach: południowa;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: katowicki – 46,3;
 - najniższa wartość wśród podregionów: gliwicki – 18,3;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 32,8;
 - wartość w powiatach ziemskich: 21,4;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Katowice (66,7), m. Świętochłowice (49,3) oraz m. Tychy (45,6);
 - powiaty o najniższych wartościach: żywiecki (5,1), rybnicki (9,3) oraz m. Zabrze (10,7);
 - wartość w gminach miejskich: 33,1;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 21,1;
 - wartość w gminach wiejskich: 11,2;
 - gminy o najwyższych wartościach: Ustroń (119,85), Krupski Młyn (86,6) oraz m. Katowice (66,7);
 - gminy o najniższych wartościach: 14 gmin z wartością równą 0,00.
- Średnia liczba świadczeń na świadczeniobiorcę:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: północna;
 - część województwa o najniższych wartościach: południowa;
 - zróżnicowanie w podregionach: umiarkowane;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: katowicki – 204,2;
 - najniższa wartość wśród podregionów: bielski – 164,5;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 199,3;
 - wartość w powiatach ziemskich: 162,9;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Żory (345,7), m. Siemianowice Śląskie (298,7) oraz m. Piekary Śląskie (290,3);
 - powiaty o najniższych wartościach: cieszyński (97,8), rybnicki (100,3) oraz m. Zabrze (101,2);
 - wartość w gminach miejskich: 192,9;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 138,7;
 - wartość w gminach wiejskich: 158,7;
 - gminy o najwyższych wartościach: Włodowice (777,7), Godów (638,0) oraz Rajcza (588,0);
 - gminy o najniższych wartościach: 14 gmin z wartością równą 0,00.

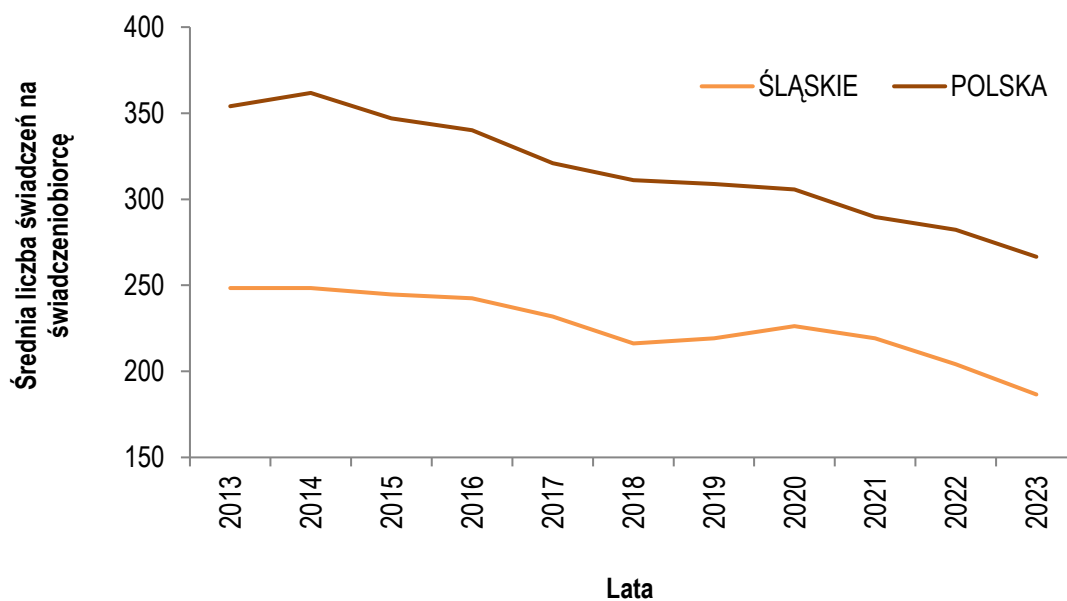
- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie (w zł):
 - zróżnicowanie w ramach województwa: duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: północna;
 - część województwa o najniższych wartościach: zachodnia;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: częstochowski – 28,13;
 - najniższa wartość wśród podregionów: bielski – 20,07;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 23,32;
 - wartość w powiatach ziemskich: 24,57;
 - powiaty o najwyższych wartościach: kłobucki (45,33) częstochowski (38,11) oraz rybnicki (35,71);
 - powiaty o najniższych wartościach: lubliniecki (13,68), m. Chorzów (13,86) oraz m. Jaworzno (14,49);
 - wartość w gminach miejskich: 22,97;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 27,50;
 - wartość w gminach wiejskich: 30,50;
 - gminy o najwyższych wartościach: Kłobuck (103,44), Milówka (100,00) oraz Rudziniec (83,80);
 - gminy o najniższych wartościach: 14 gmin z wartością równą 0,00.

Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia w postaci usług opiekuńczych na przestrzeni lat 2013-2023 na 10 tys. mieszkańców.

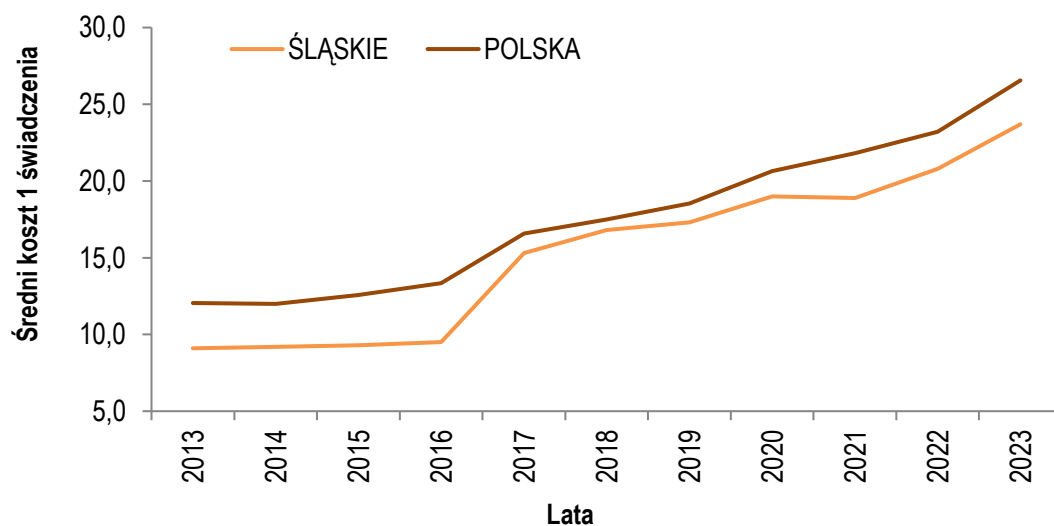
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania MPIPS / MRPiPS / MRiPS-03 za lata 2013-2023.

Średnia liczba świadczeń⁸⁸ w postaci usług opiekuńczych na 1 świadczeniobiorcę w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03 za lata 2013-2023.

Średni koszt jednego świadczenia⁸⁹ w postaci usług opiekuńczych w latach 2013-2023.

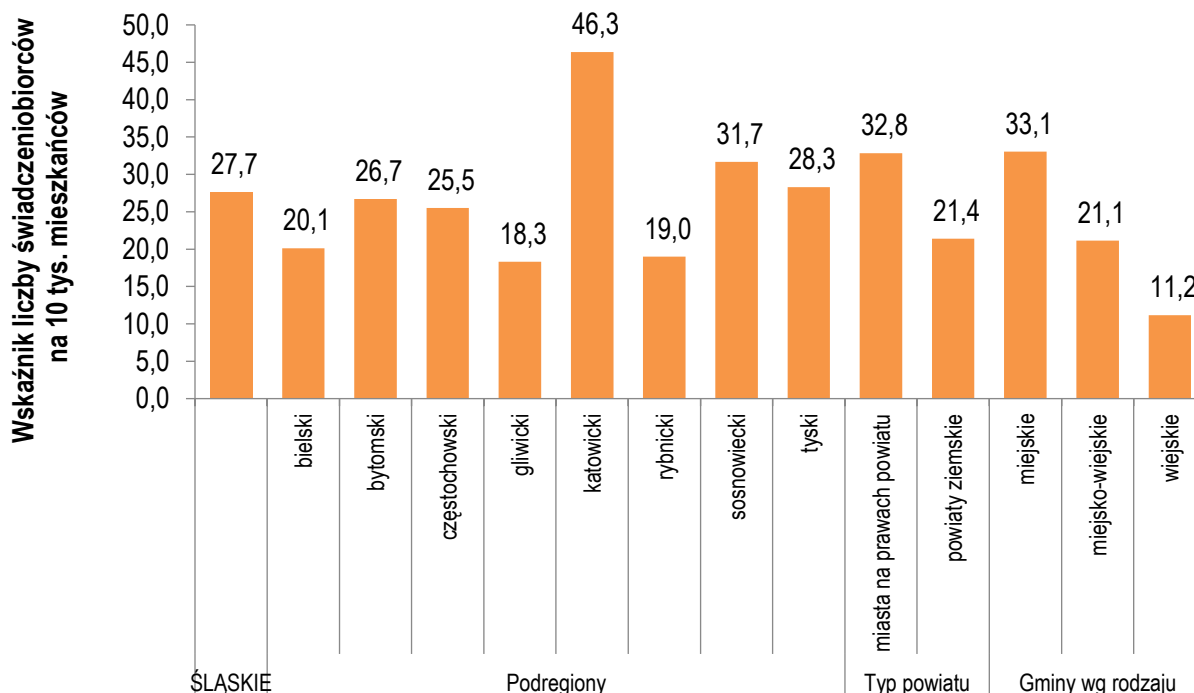

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03 za lata 2013-2023.

⁸⁸ Z uwagi na rażąco odstające wartości w liczbie świadczeń w Polsce została pominięta jedna gmina.

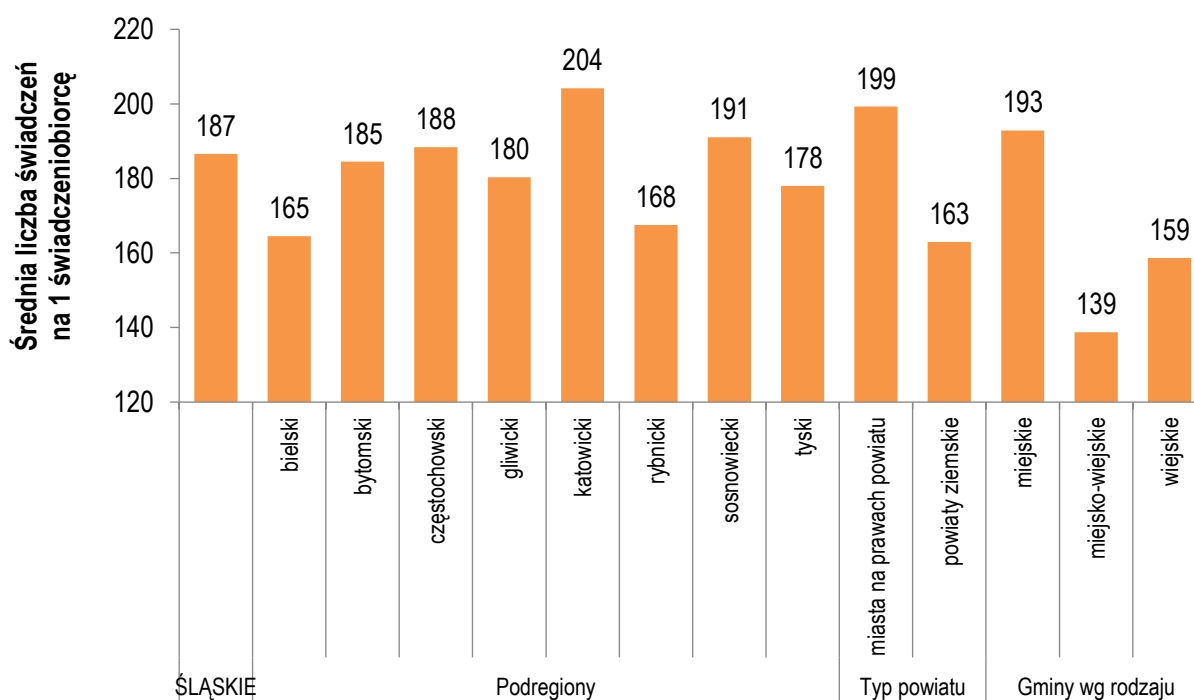
⁸⁹ Ibidem.

Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia w postaci usług opiekuńczych na 10 tys. mieszkańców terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

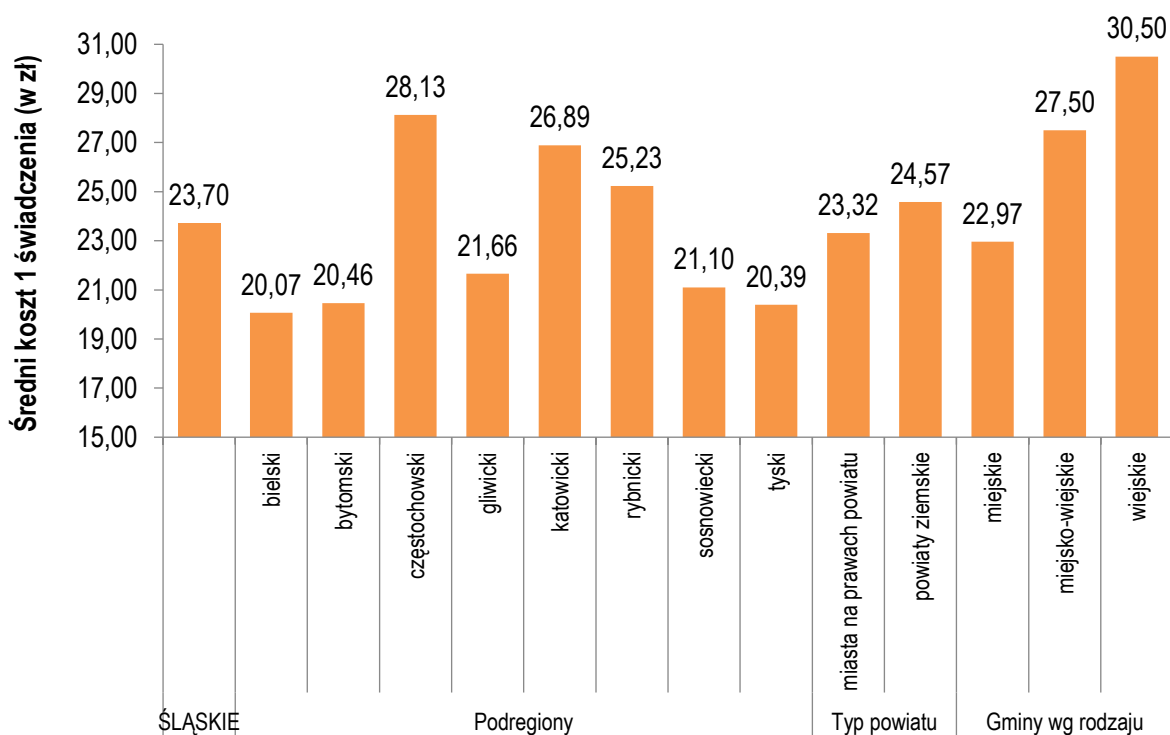
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Średnia liczba świadczeń w postaci usług opiekuńczych na 1 świadczeniobiorcę wg terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

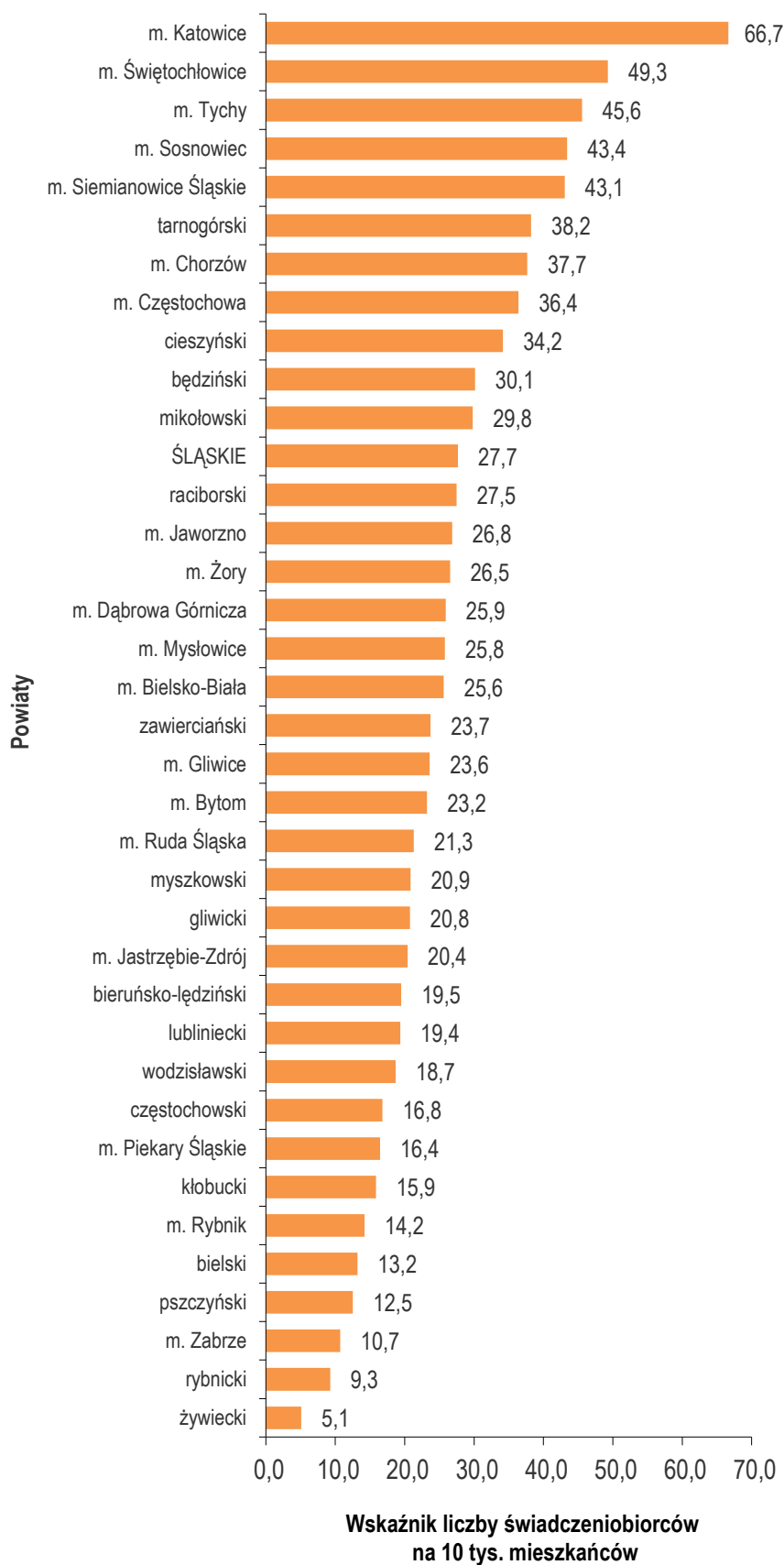
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Średni koszt jednego świadczenia w postaci usług opiekuńczych wg terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

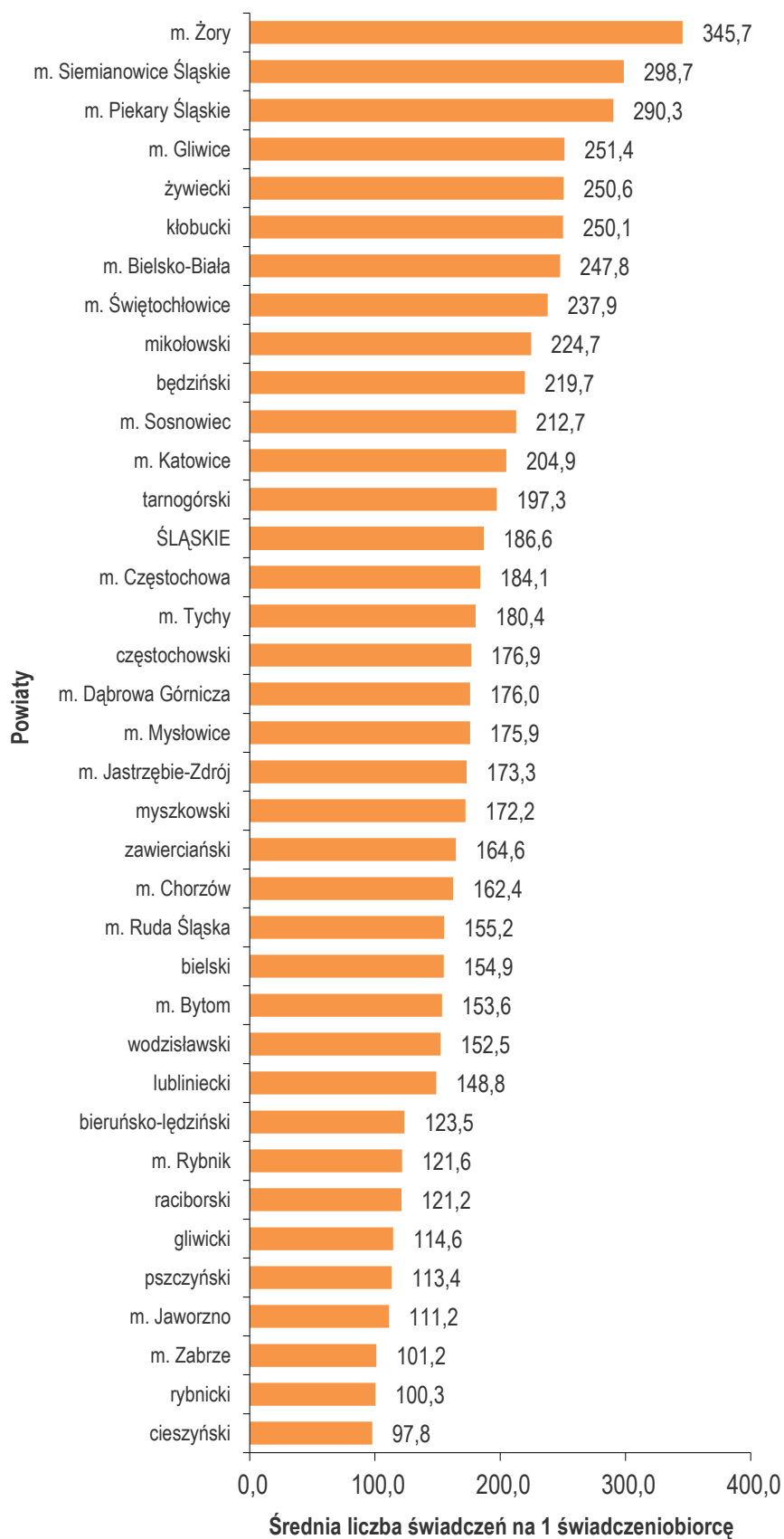
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia w postaci usług opiekuńczych na 10 tys. mieszkańców powiatów województwa śląskiego w 2023 r.

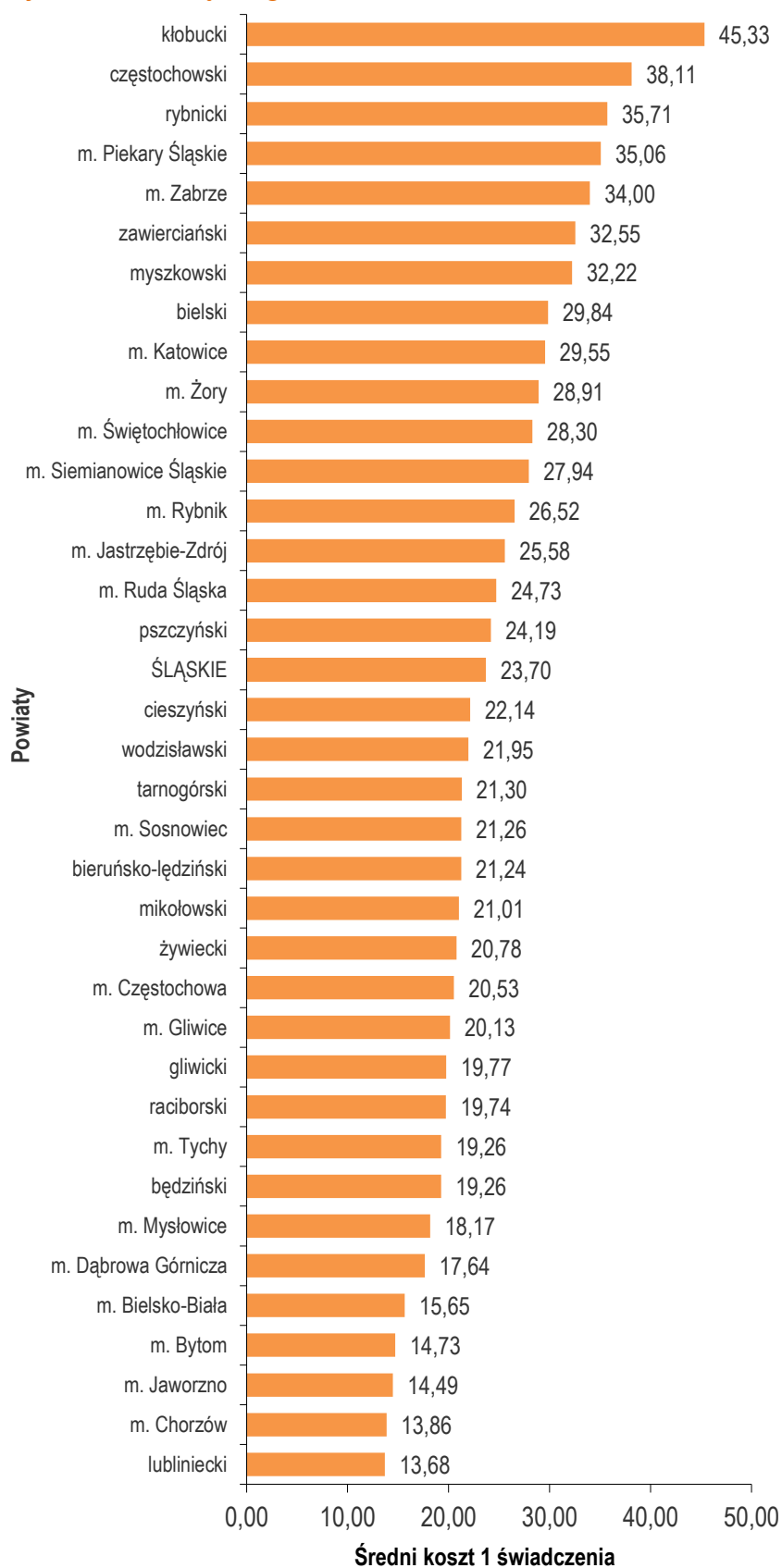
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Średnia liczba świadczeń w postaci usług opiekuńczych na 1 świadczeniobiorcę wg powiatów województwa śląskiego w 2023 roku.

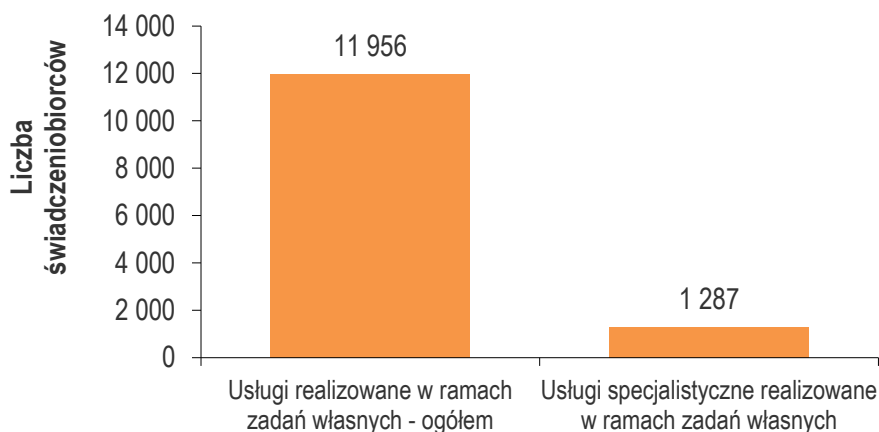
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Średni koszt jednego świadczenia w postaci usług opiekuńczych wg powiatów województwa śląskiego w 2023 roku.

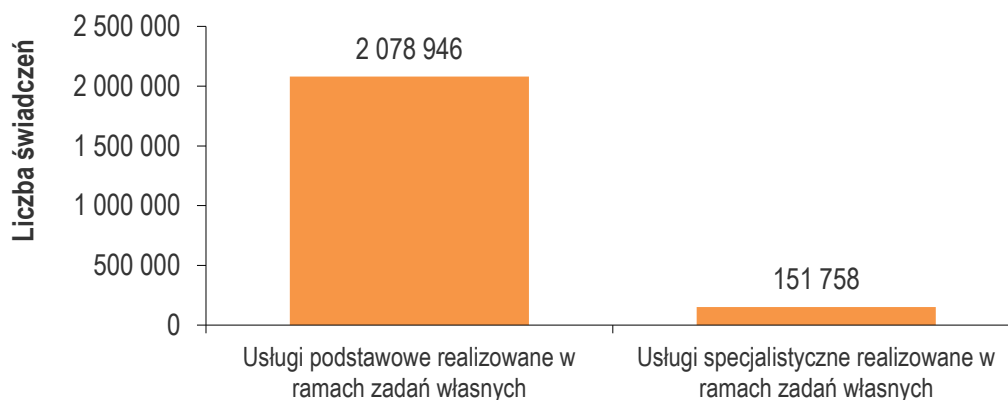
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Podział usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gminy wg rodzaju i liczby świadczeniobiorców, województwo śląskie, 2023 rok.

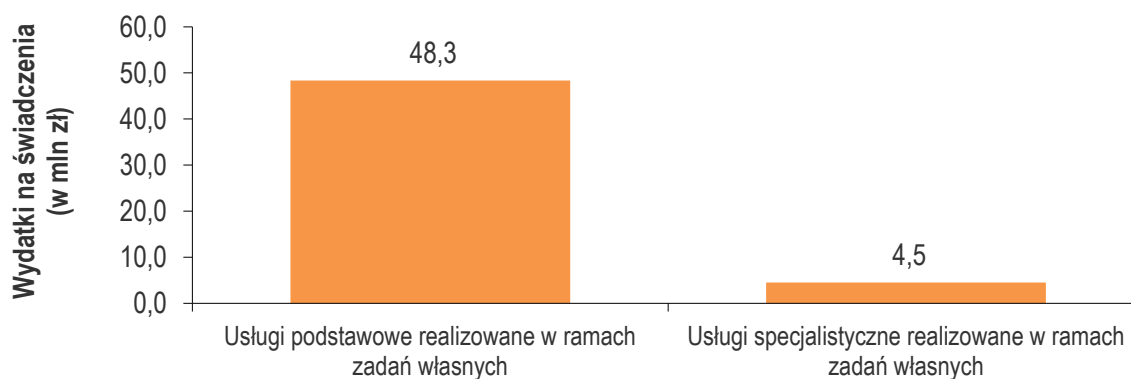
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Podział usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gminy wg rodzaju i liczby świadczeń, województwo śląskie, 2023 rok.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Podział usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gminy wg rodzaju i kwoty świadczeń (w mln zł), województwo śląskie, 2023 rok.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

2.2.5.1. Podstawowe usługi opiekuńcze realizowane w ramach zadań własnych gminy

Podstawowe usługi opiekuńcze świadczone w ramach zadań własnych gminy to usługi realizowane w ramach zadań własnych gminy i nie mające specjalistycznego charakteru.

Nie jest znana liczba świadczeniobiorców podstawowych usług opiekuńczych, ponieważ nie jest ona bezpośrednio podawana w sprawozdaniu *MRiPS-03*, a świadczeniobiorcy mogą korzystać jednocześnie ze świadczeń podstawowych i specjalistycznych.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba świadczeń:
 - 2021: 2 256 099;
 - 2022: 2 221 007;
 - 2023: 2 078 946;
 - zmiana liczby świadczeń: -177 153;
 - wskaźnik zmiany liczby świadczeń: -7,85%.
- Kwota świadczeń (w mln zł):
 - 2021: 43,7;
 - 2022: 45,2;
 - 2023: 48,3;
 - zmiana kwoty świadczeń: 4,6;
 - wskaźnik zmiany kwoty świadczeń: 10,6%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 33,9%⁹⁰.
- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie w zł:
 - 2021: 19,36;
 - 2022: 20,34;
 - 2023: 23,25;
 - zmiana wskaźnika średniej kwoty przypadającej na 1 świadczenie: 3,89 zł;
 - wskaźnik zmiany wskaźnika średniej kwoty przypadającej na 1 świadczenie: 20,09%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 33,9%⁹¹.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba świadczeń:
 - rodzaj tendencji: stała;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 2 078 946 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 2 662 587 – 2019 rok;
 - zmiana liczby świadczeń: -113 625;
 - wskaźnik zmiany liczby świadczeń: -5,18%.

⁹⁰ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.02.2024 r.].

⁹¹ Ibidem.

- Kwota świadczeń (w mln zł):
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 19,2 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 48,3 – 2023 rok;
 - zmiana kwoty świadczeń: 29,1;
 - wskaźnik zmiany kwoty świadczeń: 151%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 45,9%⁹².
- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie (w zł):
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 8,78 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 23,25 – 2023 rok;
 - zmiana średniej kwoty przypadającej na 1 świadczenie: 14,47;
 - wskaźnik zmiany średniej kwoty przypadającej na 1 świadczenie: 165%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 45,9%⁹³.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie (w zł):
 - w województwie śląskim: 23,25;
 - w Polsce: 26,42.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2023 roku

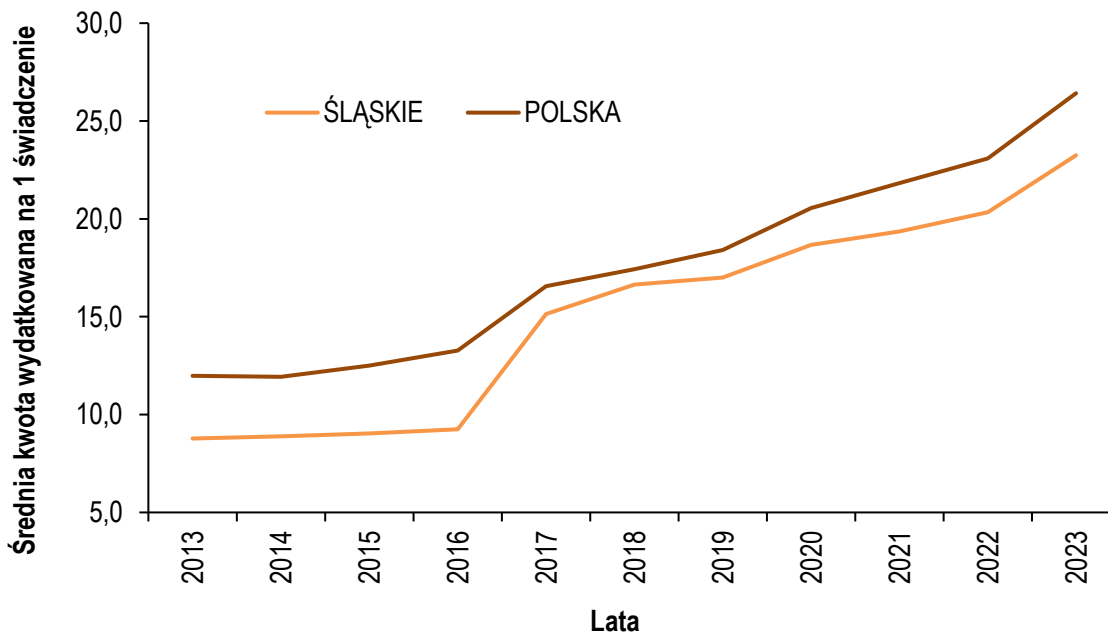
- Średnia liczba świadczeń na świadczeniobiorcę:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: północna;
 - część województwa o najniższych wartościach: południowa;
 - zróżnicowanie w podregionach: umiarkowane;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: katowicki – 215;
 - najniższa wartość wśród podregionów: bielski – 174;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 210;
 - wartość w powiatach ziemskich: 168;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Żory (346), m. Siemianowice Śląskie (299) oraz m. Piekary Śląskie (293);
 - powiaty o najniższych wartościach: pszczyński (92), rybnicki (104) oraz cieszyński (106);
 - wartość w gminach miejskich: 203;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 140;
 - wartość w gminach wiejskich: 158;
 - gminy o najniższych wartościach: 16 gmin z wartością równą 0,00;
 - gminy o najwyższych wartościach: Niegowa (1 112), Włodowice (778) oraz Orzesze (762).

⁹² Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.02.2024 r.].

⁹³ Ibidem.

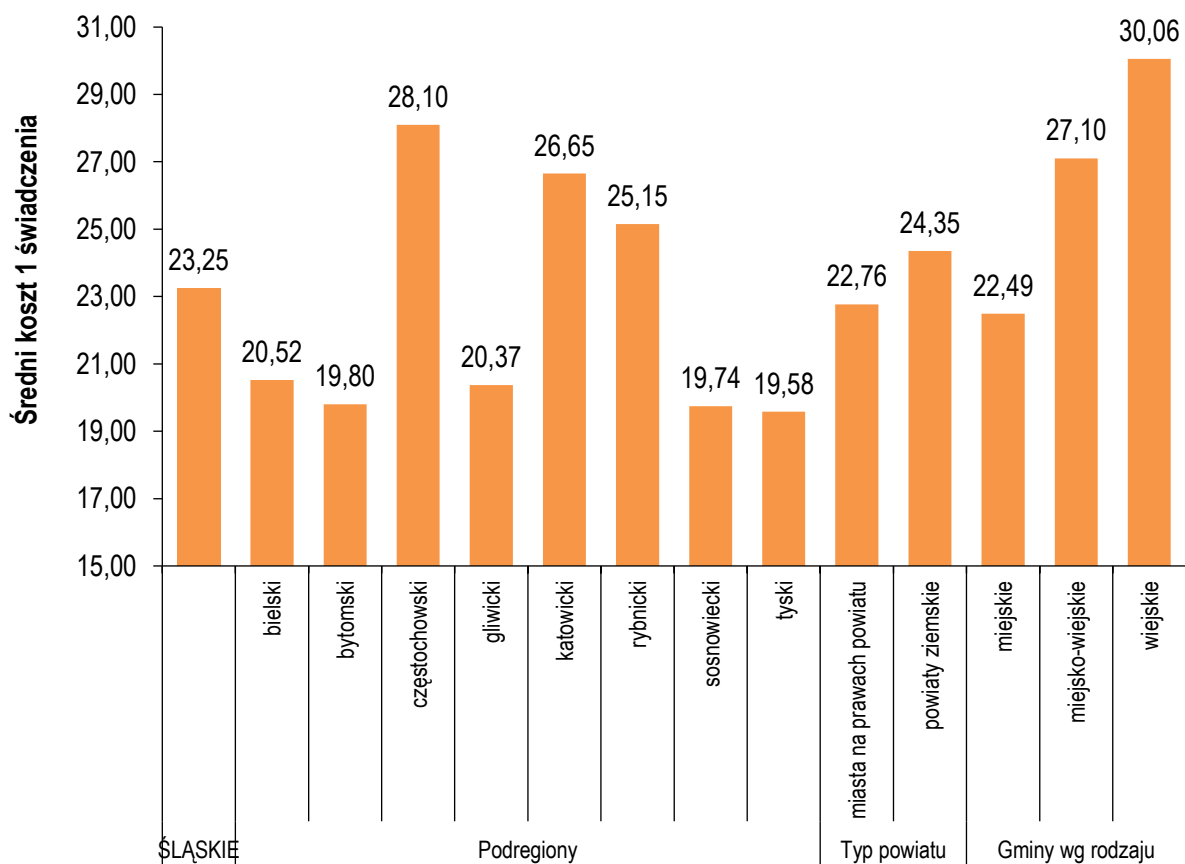
- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie (w zł):
 - zróżnicowanie w ramach województwa: duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: północna;
 - część województwa o najniższych wartościach: zachodnia;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: częstochowski – 28,10;
 - najniższa wartość wśród podregionów: bytomski – 19,80;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 22,76;
 - wartość w powiatach ziemskich: 24,35;
 - powiaty o najwyższych wartościach: kłobucki (44,57) częstochowski (38,16) oraz rybnicki (34,77)
 - powiaty o najniższych wartościach: m. Bytom (12,54), lubliniecki (13,68) oraz m. Chorzów (13,78);
 - wartość w gminach miejskich: 22,49;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 27,10;
 - wartość w gminach wiejskich: 30,06;
 - gminy o najniższych wartościach: 16 gmin z wartością równą 0,00;
 - gminy o najwyższych wartościach: Poczesna (180,00), Rudziniec (83,80) oraz Popów (76,94).

Średni koszt jednego świadczenia w ramach podstawowych usług opiekuńczych w latach 2013-2023.

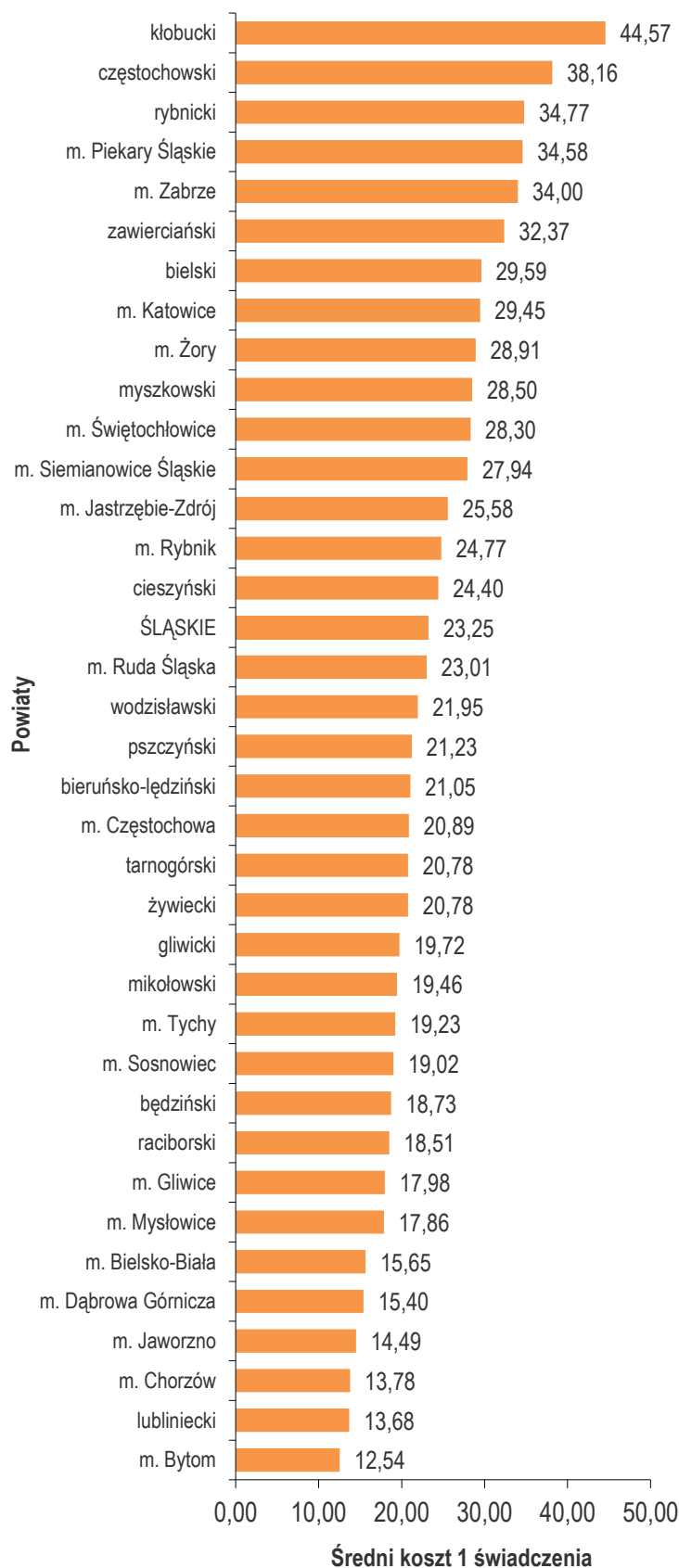
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03* za lata 2013-2023.

Średni koszt jednego świadczenia w ramach podstawowych usług opiekuńczych wg terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Średni koszt jednego świadczenia w ramach podstawowych usług opiekuńczych wg powiatów województwa śląskiego w 2023 roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

2.2.5.2. Specjalistyczne usługi opiekuńcze realizowane w ramach zadań własnych gminy

Wg ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. do zadań obowiązkowych gmin należy m.in. organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz usług sąsiedzkich⁹⁴. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym⁹⁵.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba świadczeniobiorców:
 - 2021: 1 309;
 - 2022: 1 310;
 - 2023: 1 287;
 - zmiana liczby świadczeniobiorców: -22 osoby;
 - wskaźnik zmiany liczby świadczeniobiorców: -1,69%.
- Liczba świadczeń:
 - 2021: 283 384;
 - 2022: 175 411;
 - 2023: 151 758;
 - zmiana liczby świadczeń: -131 626;
 - wskaźnik zmiany liczby świadczeń: -46,5%.
- Wskaźnik średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę:
 - 2021: 216,5;
 - 2022: 133,9;
 - 2023: 117,9;
 - zmiana wskaźnika średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę: - 98,6;
 - wskaźnik zmiany wskaźnika średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę: -45,5%.
- Kwota świadczeń (w mln zł):
 - 2021: 4,4;
 - 2022: 4,6;
 - 2023: 4,5;
 - zmiana kwoty świadczeń: 0,17;
 - wskaźnik zmiany kwoty świadczeń: 3,9%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 33,9%⁹⁶.

⁹⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 17, ust. 11.

⁹⁵ Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl/web/rodzina/uslugi-opiekuncze-i-specjalistyczne-uslugi-opiekuncze> [odczyt 27.12.2024 r.].

⁹⁶ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.02.2024 r.].

- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie (w zł):
 - 2021: 15,43;
 - 2022: 26,25;
 - 2023: 29,92;
 - zmiana wskaźnika średniej kwoty przypadającej na 1 świadczenie: 14,49;
 - wskaźnik zmiany wskaźnika średniej kwoty przypadającej na 1 świadczenie: 93,9%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 33,9%⁹⁷.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba świadczeniobiorców:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: słaba;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 727 – 2014 rok;
 - wartość maksymalna: 1 645 – 2019 rok;
 - zmiana liczby świadczeniobiorców: 544;
 - wskaźnik zmiany liczby świadczeniobiorców: 73,2%.
- Liczba świadczeń:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 95 692 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 283 384 – 2021 rok;
 - zmiana liczby świadczeń: 56 066;
 - wskaźnik zmiany liczby świadczeń: 58,6%.
- Wskaźnik średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 117,9 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 216,5 – 2021 rok;
 - zmiana wskaźnika średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę: -10,9;
 - wskaźnik zmiany wskaźnika średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę: -8,5%.
- Kwota świadczeń (w mln zł):
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: słaba;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 1,5 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 5,1 – 2019 rok;
 - zmiana kwoty świadczeń: 3,07;
 - wskaźnik zmiany kwoty świadczeń: 208%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 45,9%⁹⁸.

⁹⁷ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.02.2024 r.].

⁹⁸ Ibidem.

- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie (w zł):
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 12,36 – 2016 rok;
 - wartość maksymalna: 29,92 – 2023 rok;
 - zmiana średniej kwoty przypadającej na 1 świadczenie: 14,51;
 - wskaźnik zmiany średniej kwoty przypadającej na 1 świadczenie: 94,2%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 45,9%⁹⁹.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby świadczeniobiorców na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 3,0;
 - w Polsce: 1,4.
- Wskaźnik średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę:
 - w województwie śląskim: 117,9;
 - w Polsce: 215,9.
- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie (w zł):
 - w województwie śląskim: 29,9;
 - w Polsce: 30,1.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2023 roku

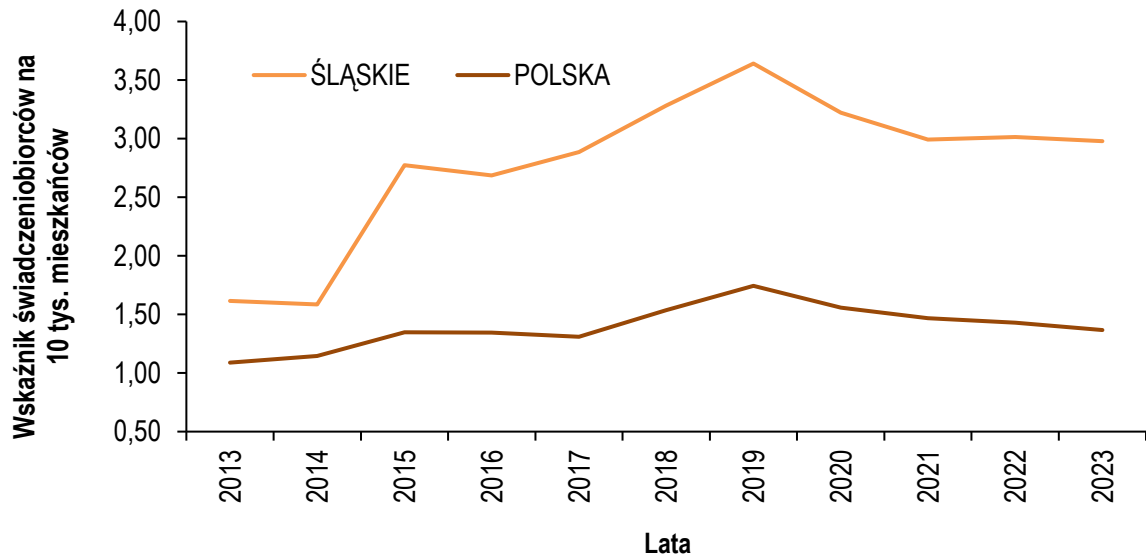
- Liczba świadczeniobiorców na 10 tys. mieszkańców:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: zachodnia;
 - część województwa o najniższych wartościach: północna;
 - zróżnicowanie w podregionach: bardzo duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: katowicki – 4,91;
 - najniższa wartość wśród podregionów: bielski – 1,68;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 3,78;
 - wartość w powiatach ziemskich: 2,00;
 - powiaty o najwyższych wartościach: raciborski (13,0), m. Tychy (9,0) oraz m. Katowice (9,0);
 - powiaty o najniższych wartościach: 8 powiatów z wartością równą 0,00;
 - wartość w gminach miejskich: 3,95;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 0,38;
 - wartość w gminach wiejskich: 0,62;
 - gminy o najniższych wartościach: 123 gminy z wartością równą 0,00;
 - gminy o najwyższych wartościach: Ustroń (64,34), Goczałkowice Zdrój (40,77) oraz Racibórz (25,98).

⁹⁹ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.02.2024 r.].

- Średnia liczba świadczeń na świadczeniobiorcę:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: wschodnia;
 - część województwa o najniższych wartościach: zachodnia;
 - zróżnicowanie w podregionach: bardzo duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: sosnowiecki – 204,1;
 - najniższa wartość wśród podregionów: bielski – 63,4;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 118,8;
 - wartość w powiatach ziemskich: 115,9;
 - powiaty o najwyższych wartościach: będziński (447,5), m. Dąbrowa Górnicza (282,5) oraz m. Gliwice (222,3);
 - powiaty o najniższych wartościach: 8 powiatów z wartością równą 0,00;
 - wartość w gminach miejskich: 115,9;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 82,6;
 - wartość w gminach wiejskich: 172,8;
 - gminy o najniższych wartościach: 123 gminy z wartością równą 0,00;
 - gminy o najwyższych wartościach: Czeladź (745,0), Miasteczko Śląskie (483,0) oraz Węgierska Górka (360,0).

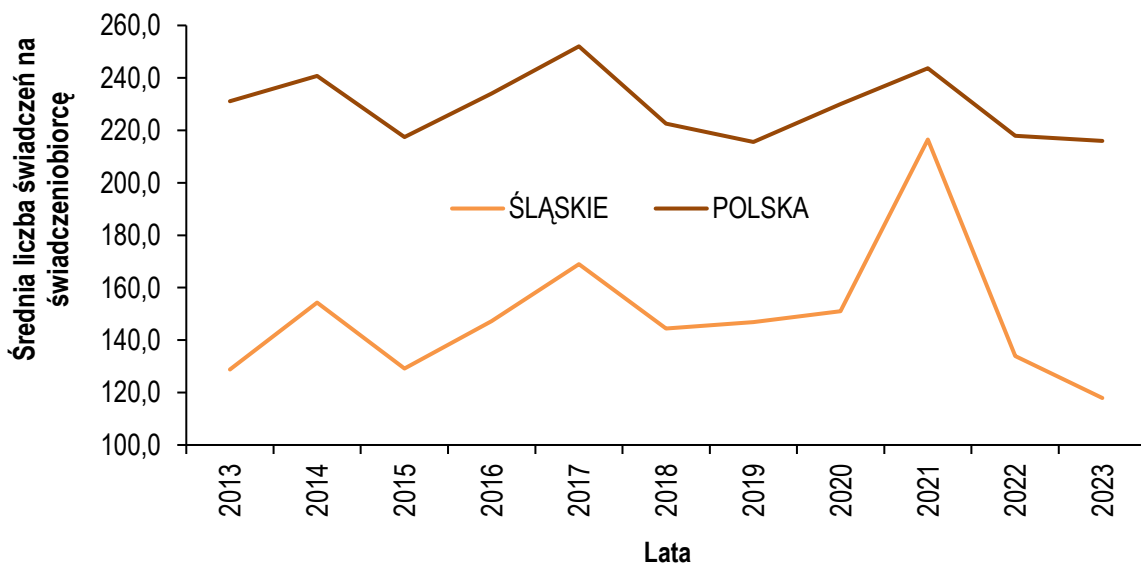
- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie (w zł):
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: północna;
 - część województwa o najniższych wartościach: południowa;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: sosnowiecki – 42,09;
 - najniższa wartość wśród podregionów: bielski – 6,48;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 30,86;
 - wartość w powiatach ziemskich: 27,73;
 - powiaty o najwyższych wartościach: myszkowski (141,02), zawierciański (113,25) oraz bieruńsko-lędziński (93,55);
 - powiaty o najniższych wartościach: 8 powiatów z wartością równą 0,00;
 - wartość w gminach miejskich: 29,15;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 64,65;
 - wartość w gminach wiejskich: 37,52;
 - gminy o najniższych wartościach: 123 gminy z wartością równą 0,00;
 - gminy o najwyższych wartościach: Niegowa (160,00), Ogrodzieniec (150,00) oraz Myszków (120,22).

Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gmin na przestrzeni lat 2013-2023 na 10 tys. mieszkańców.

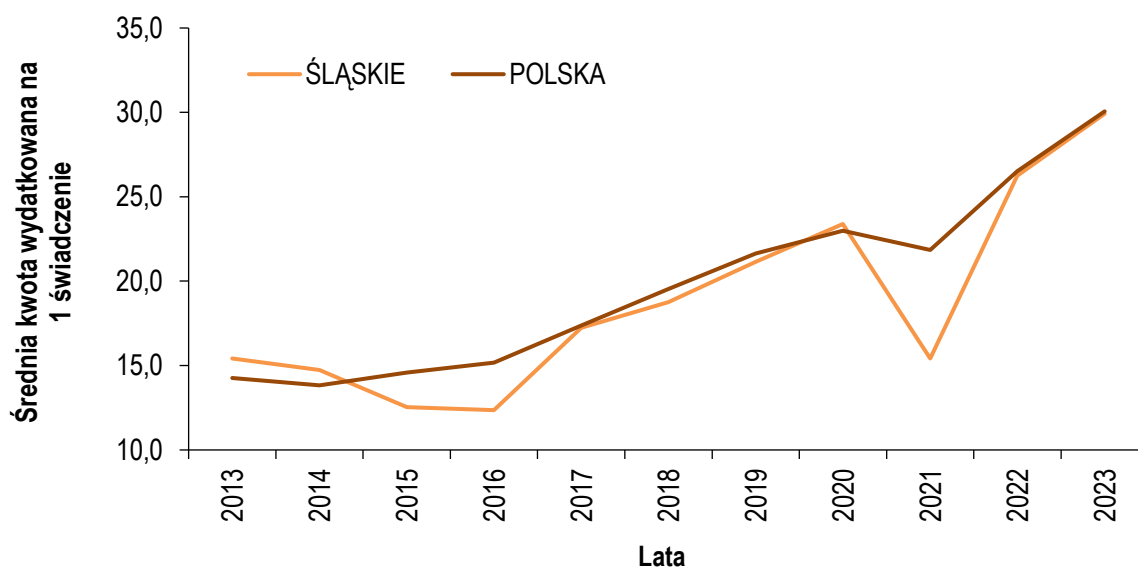
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03 za lata 2013-2023.

Średnia liczba świadczeń w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gmin na 1 świadczenioborcę w latach 2013-2023.

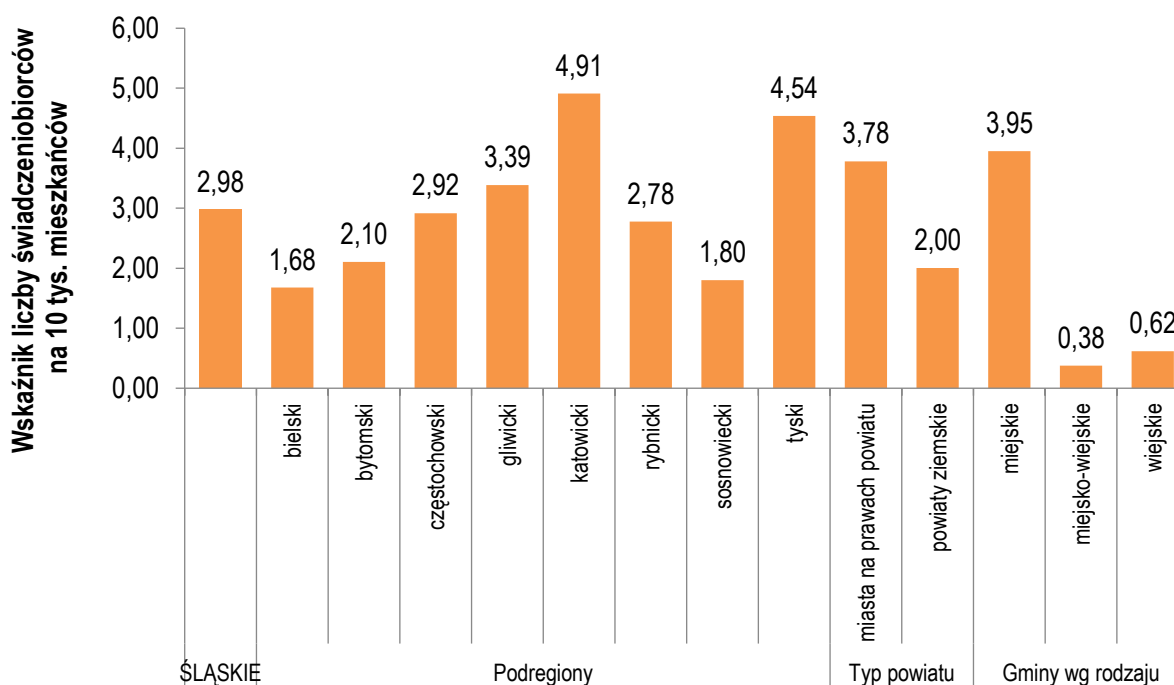
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za lata 2013-2023.

Średni koszt jednego świadczenia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gmin w latach 2013-2023 (w zł).

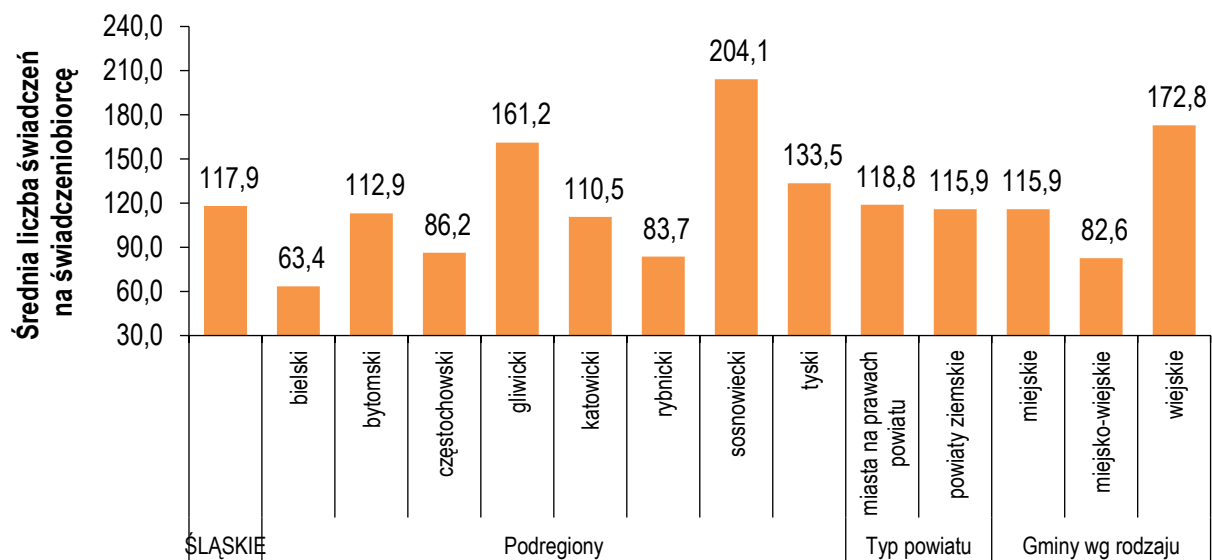
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za lata 2013-2023.

Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gmin na 10 tys. mieszkańców terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

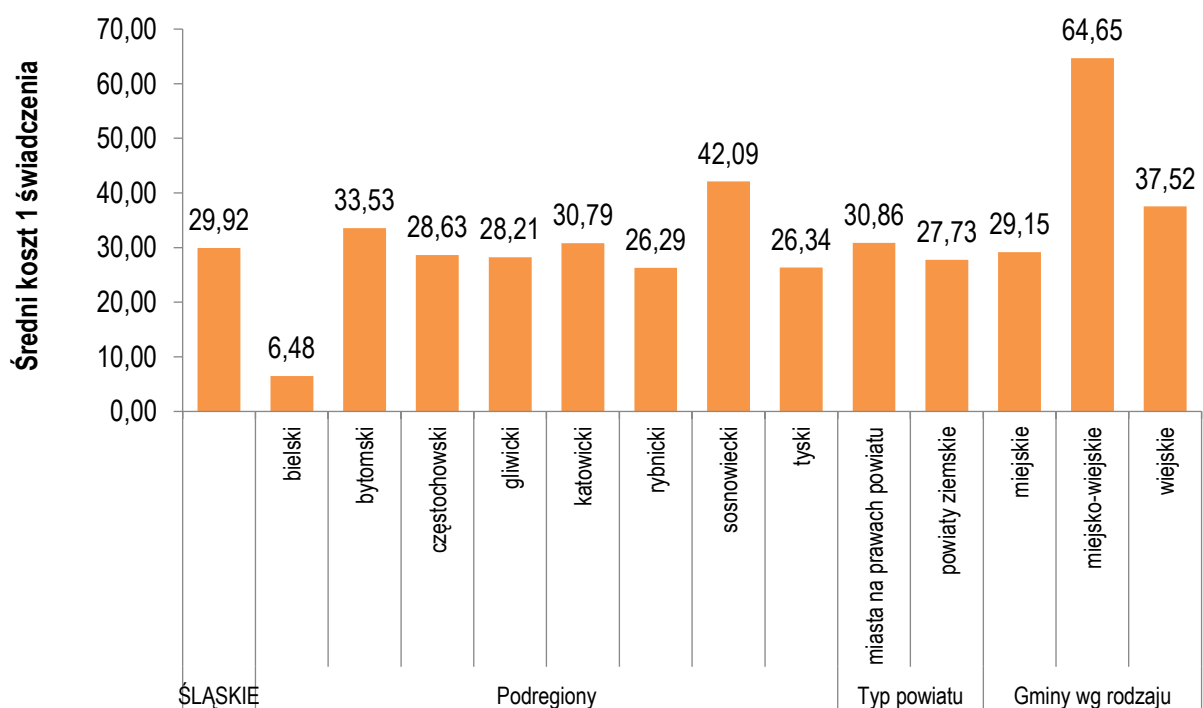
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Średnia liczba świadczeń w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gmin na 1 świadczeniobiorcę wg terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

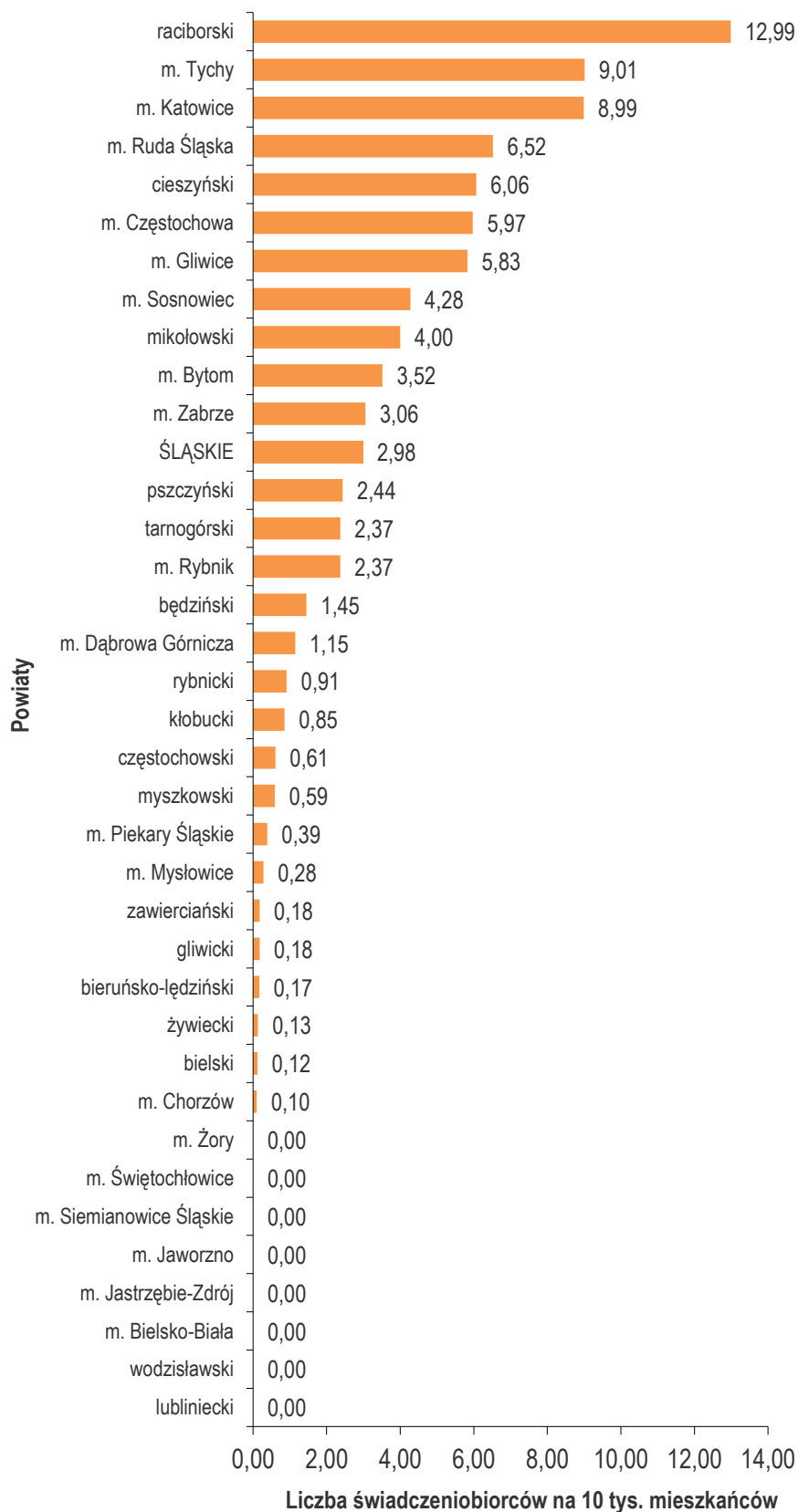
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-03* za 2023 rok.

Średni koszt jednego świadczenia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gmin wg terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku (w zł).

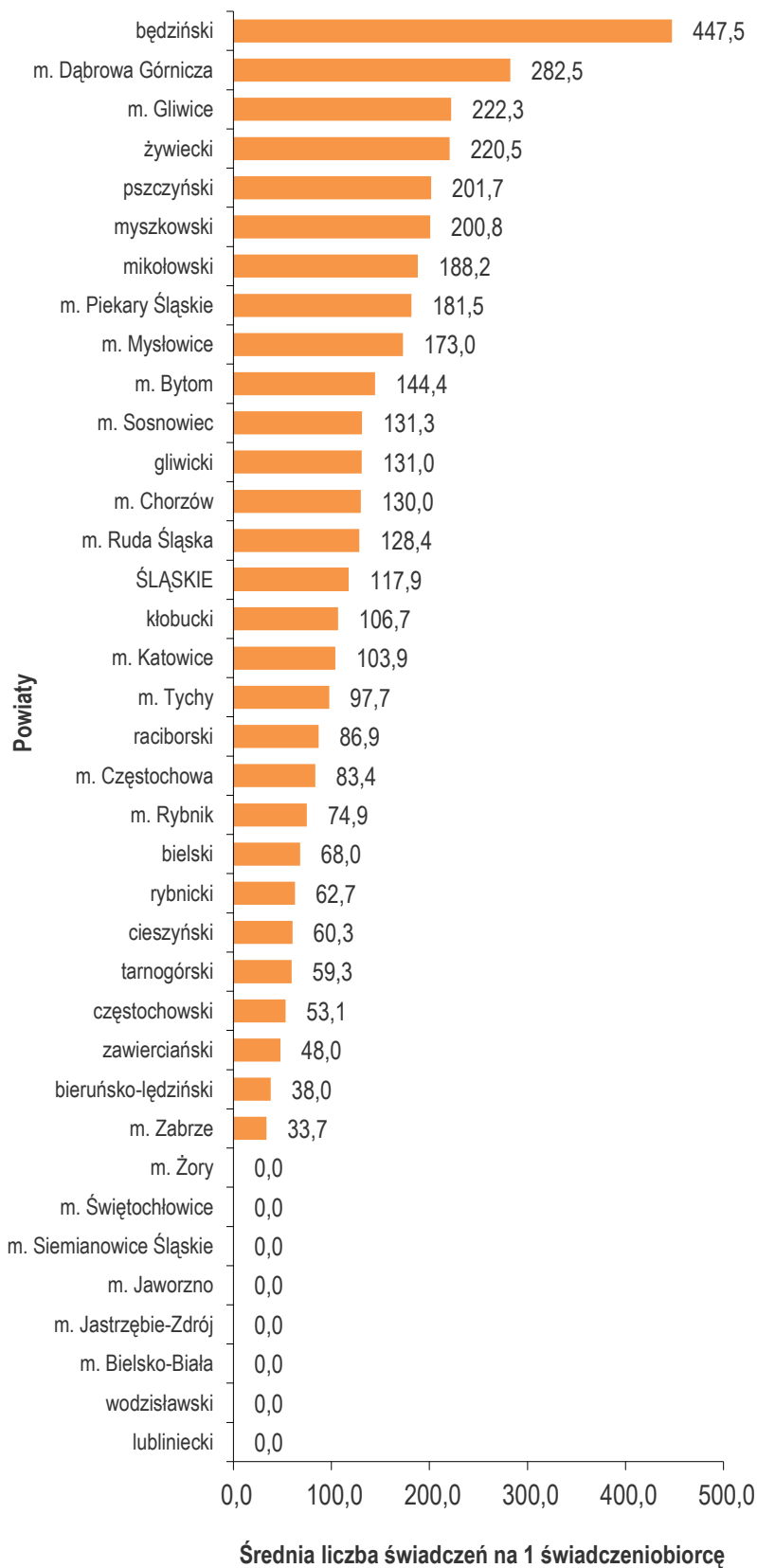
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-03* za 2023 rok.

Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gmin na 10 tys. mieszkańców powiatów województwa śląskiego w 2023 r.

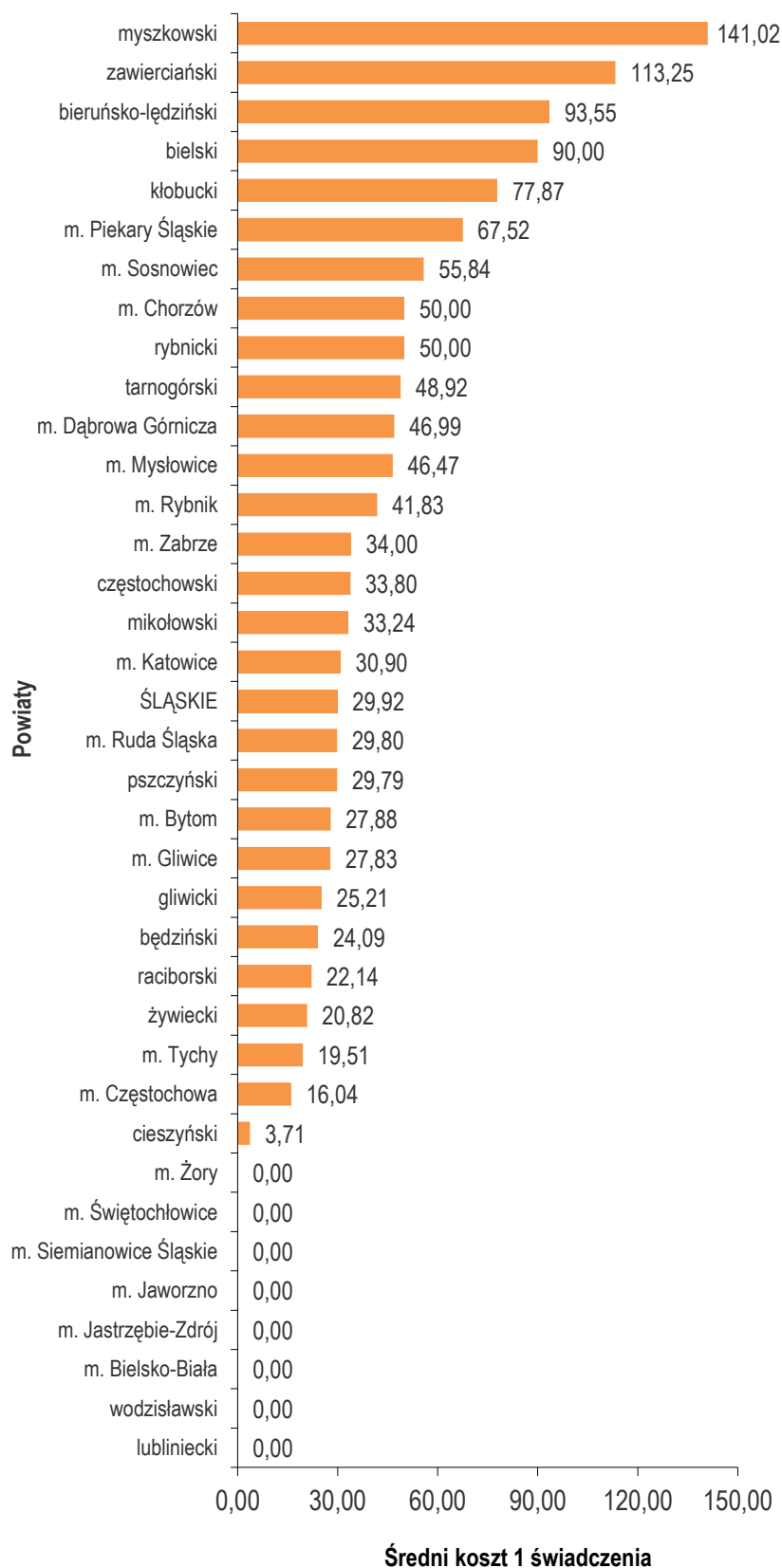
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Średnia liczba świadczeń w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gmin na 1 świadczeniobiorcę wg powiatów województwa śląskiego w 2023 roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Średni koszt jednego świadczenia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gmin wg powiatów województwa śląskiego w 2023 roku (w zł).

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

2.2.6. Dienne domy pomocy

Dzienny dom pomocy (DDP) – jest **ośrodkiem wsparcia** przeznaczonym dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, zapewniającym całodzienne usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz aktywizację w sferze fizycznej, intelektualnej i społecznej. DDP funkcjonuje przez cały rok, we wszystkie dni robocze, co najmniej 8 godzin dziennie, w godzinach dostosowanych do potrzeb uczestników i ich rodzin. W wyjątkowych przypadkach liczba dni i godzin funkcjonowania dziennego domu pomocy może zostać dostosowana do lokalnych potrzeb¹⁰⁰.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba dziennych domów pomocy:
 - 2021: 59;
 - 2022: 63;
 - 2023: 72;
 - zmiana liczby dziennych domów pomocy: 13;
 - wskaźnik zmiany liczby dziennych domów pomocy: 22,0%.
- Liczba miejsc w dziennych domach pomocy:
 - 2021: 2 230;
 - 2022: 2 235;
 - 2023: 2 461;
 - zmiana liczby miejsc w dziennych domach pomocy: 231;
 - wskaźnik zmiany liczby miejsc w dziennych domach pomocy: 10,4%.
- Liczba korzystających z dziennych domów pomocy:
 - 2021: 2 516;
 - 2022: 2 427;
 - 2023: 2 791;
 - zmiana liczby korzystających z dziennych domów pomocy: 275;
 - wskaźnik zmiany liczby korzystających z dziennych domów pomocy: 10,9%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba dziennych domów pomocy:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 44 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 72 – 2023 rok;
 - zmiana liczby dziennych domów pomocy: 28;
 - wskaźnik zmiany liczby dziennych domów pomocy: 66,7%.

¹⁰⁰ Minister Funduszy i Polityki Regionalnej, *Wytyczne dotyczące realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021–2027*, Warszawa, lipiec 2025 r., s. 55.

- Liczba miejsc w dziennych domach pomocy:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 2 230 – 2021 rok;
 - wartość maksymalna: 3 410 – 2014 rok;
 - zmiana liczby miejsc w dziennych domach pomocy: -81;
 - wskaźnik zmiany liczby miejsc w dziennych domach pomocy: -3,19%.

- Liczba korzystających z dziennych domów pomocy:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: słaba;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 2 427 – 2022 rok;
 - wartość maksymalna: 4 580 – 2014 rok;
 - zmiana liczby korzystających z dziennych domów pomocy: -271;
 - wskaźnik zmiany liczby korzystających z dziennych domów pomocy: -8,85%.

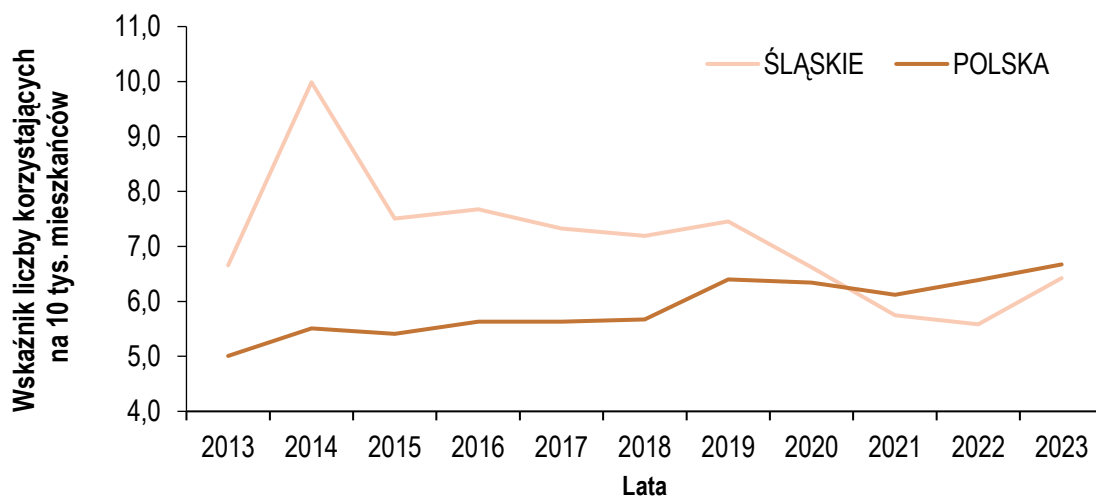
Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby korzystających z dziennych domów pomocy na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 6,4;
 - w Polsce: 6,7.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2023 roku

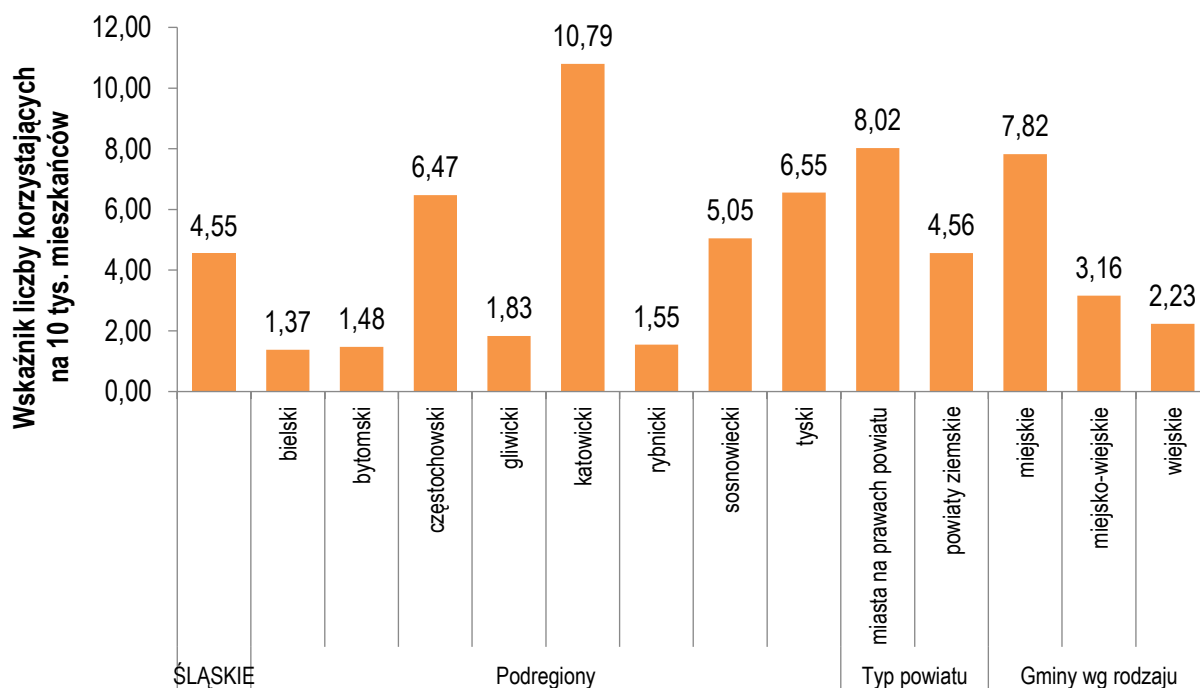
- Wskaźnik liczby korzystających z dziennych domów pomocy na 10 tys. mieszkańców:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: środkowa;
 - część województwa o najniższych wartościach: południowa;
 - zróżnicowanie w podregionach: bardzo duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: katowicki – 10,79;
 - najniższa wartość wśród podregionów: bielski – 1,37;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 8,02;
 - wartość w powiatach ziemskich: 4,56;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Tychy (18,1), mikołowski (15,9) oraz m. Katowice (15,6);
 - powiaty o najniższych wartościach: 7 powiatów z wartością równą 0,00;
 - wartość w gminach miejskich: 7,82;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 3,16;
 - wartość w gminach wiejskich: 2,23.

Wskaźnik liczby korzystających z dziennych domów pomocy na przestrzeni lat 2013-2023.

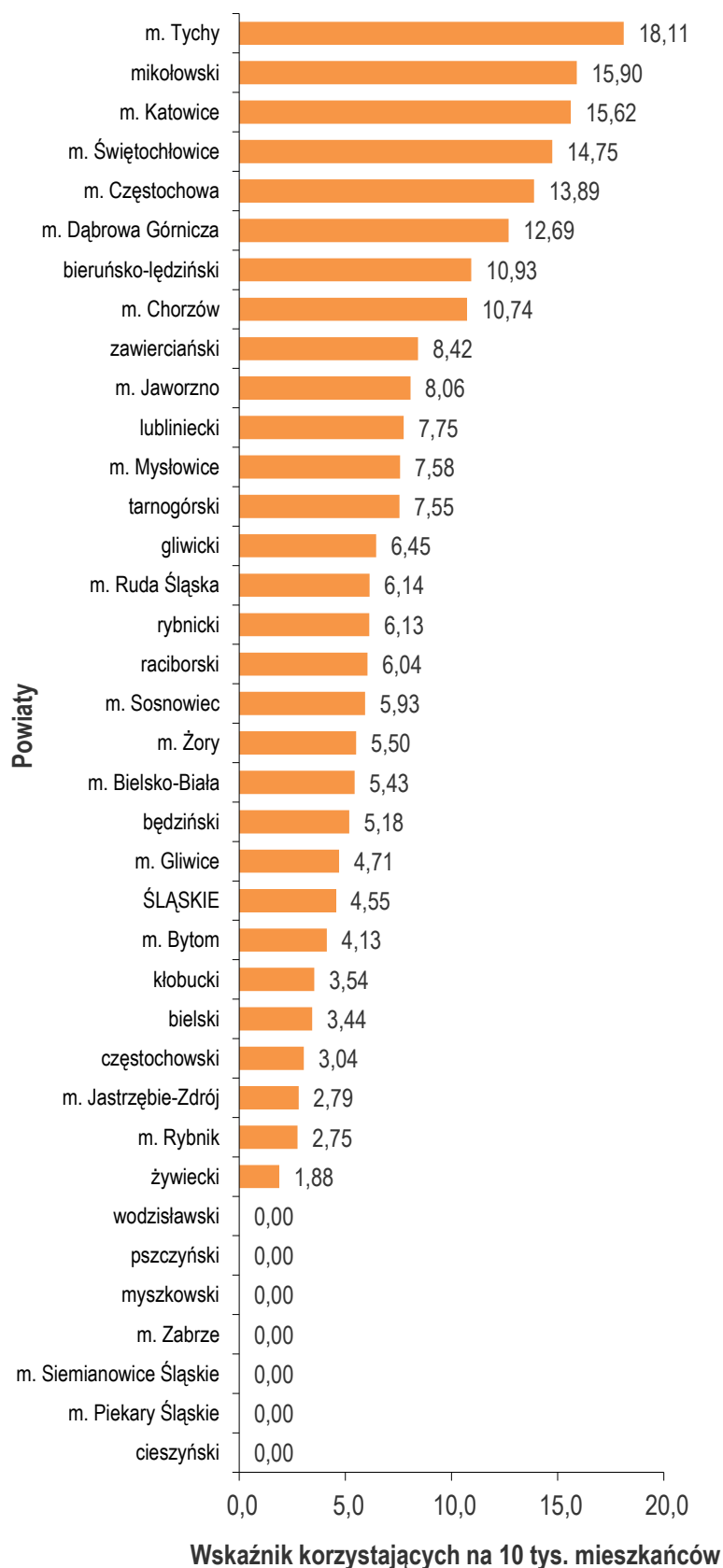
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-06* za lata 2013-2023.

Wskaźnik liczby korzystających z dziennych domów pomocy na 10 tys. mieszkańców terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za 2023 rok.

Wskaźnik liczby korzystających z dziennych domów pomocy na 10 tys. mieszkańców powiatów województwa śląskiego.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 rok.

2.2.7. Rodzinne domy pomocy społecznej

Rodzinny dom pomocy (RDP) – stanowi formę usług opiekuńczych i bytowych świadczonych całodobowo przez osobę fizyczną lub podmiot uprawniony dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób wymagających z powodu wieku lub niepełnosprawności wsparcia w tej formie¹⁰¹.

Według danych z 2023 r. w województwie śląskim nie funkcjonował żaden RDP.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzinnych domów pomocy społecznej:
 - 2021: 1;
 - 2022: 2;
 - 2023: 0;
 - zmiana liczby rodzinnych domów pomocy społecznej: -1;
- Liczba miejsc w rodzinnych domach pomocy społecznej:
 - 2021: 8;
 - 2022: 16;
 - 2023: 0;
 - zmiana liczby miejsc w rodzinnych domach pomocy społecznej: -8;
- Liczba korzystających z rodzinnych domów pomocy społecznej:
 - 2021: 7;
 - 2022: 11;
 - 2023: 0;
 - zmiana liczby korzystających z rodzinnych domów pomocy społecznej: -7.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku¹⁰²

- Liczba rodzinnych domów pomocy społecznej:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 0 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 2 – 2022 rok;
 - zmiana liczby rodzinnych domów pomocy społecznej: -1.
- Liczba miejsc w rodzinnych domach pomocy społecznej:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 0 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 16 – 2022 rok;
 - zmiana liczby miejsc w rodzinnych domach pomocy społecznej: - 8.

¹⁰¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 52, ust. 2.

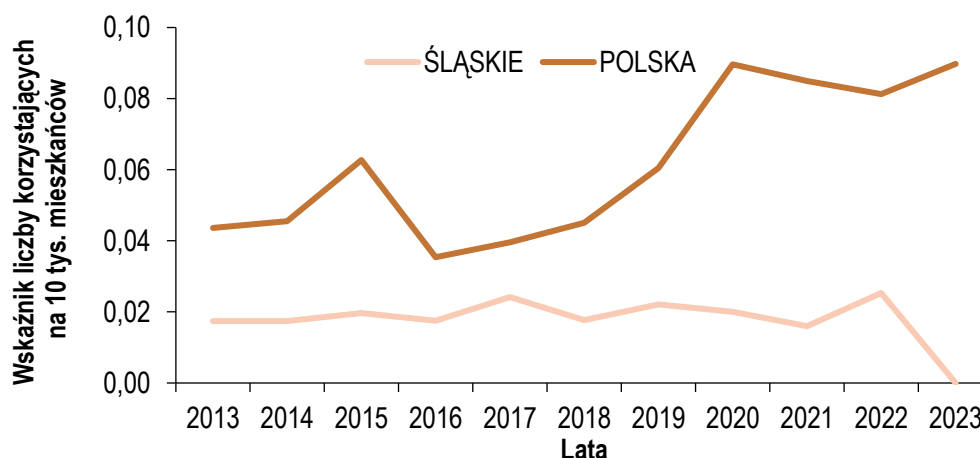
¹⁰² W związku z błędnie podanymi danymi w gminie Cieszyn w 2015 roku została ona wyłączona z analizy. Podano liczbę korzystających pomimo braku jednostek.

- Liczba korzystających z rodzinnych domów pomocy społecznej:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 0 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 11 – 2017 i 2022 rok;
 - zmiana liczby korzystających z rodzinnych domów pomocy społecznej: - 8.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby korzystających z rodzinnych domów pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 0,0;
 - w Polsce: 0,1.

Wskaźnik liczby korzystających z rodzinnych domów pomocy społecznej na przestrzeni lat 2013-2023¹⁰³.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-06* za lata 2013-2023.

¹⁰³ W związku z błędnie podanymi danymi w gminie Cieszyn w 2015 roku została ona wyłączona z analizy. Podano liczbę korzystających pomimo braku jednostek.

2.3. Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

2.3.1. Osoby z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania

Osoby z zaburzeniami psychicznymi to grupa obejmująca jednostki z różnorodnymi diagnozami, takimi jak schizofrenia, zaburzenia afektywne dwubiegunowe, depresja, zaburzenia lękowe czy zaburzenia osobowości. Wsparcie środowiskowe jest skierowane zarówno do osób funkcjonujących samodzielnie, jak i wymagających stałej opieki.

Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania po okresie stabilizacji w latach 2015-2019 uległa gwałtownemu zwiększeniu, na co wpływ miała niewątpliwie pandemia COVID-19. Stała się ona bowiem poważnym zagrożeniem dla zdrowia publicznego, nie tylko w aspekcie fizycznym, ale także psychicznym. Nawet jeśli u większości osób nie doszło do poważniejszych skutków fizycznych, to były one narażone na psychologiczne konsekwencje epidemii. Doświadczenia wcześniejszych epidemii, takich jak SARS, MERS czy grypa H1N1, pokazują, że pojawienie się poważnych chorób zakaźnych wiąże się z nasileniem w społeczeństwie lęku i niepokoju.

Wraz ze wzrostem liczby zachorowań i zgonów, a także z przeciążeniem systemów opieki zdrowotnej w wielu krajach, wśród ludzi pojawił się strach przed infekcją, śmiercią, powikłaniami oraz kontaktem z osobami potencjalnie zakażonymi. Oprócz zagrożeń zdrowotnych pandemia wywarła silny wpływ na różne aspekty życia społecznego: zamknięto szkoły i miejsca pracy, pogłębiły się trudności ekonomiczne, a kontakty społeczne i relacje z bliskimi zostały ograniczone. Dodatkowym źródłem napięcia stały się przymusowa kwarantanna oraz długotrwała izolacja. Wszystkie te czynniki przyczyniły się do znacznego wzrostu poziomu stresu, czego dowiodły liczne badania prowadzone w różnych częściach świata¹⁰⁴.

W niniejszym rozdziale analizowane są dane pochodzące z Głównego Urzędu Statystycznego obejmujące lata 2012-2022. Dotyczą one osób leczonych w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania, bez osób leczonych z powodu uzależnień.

Sytuacja w latach 2020-2022, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi i z zaburzeniami zachowania (bez uzależnień):
 - 2020: 161 371;
 - 2021: 183 758;
 - 2022: 196 891;
 - zmiana liczby osób: 35 520 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby osób: 22,0%.

¹⁰⁴ J. Dymecka, *Psychospołeczne skutki pandemii COVID-19*. *Neuropsychiatria i Neuropsychologia/Neuropsychiatry and Neuropsychology* 2021,16, 1-2, 1-10. <https://doi.org/10.5114/nan.2021.108030>

Tendencje w latach 2012-2022, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania (bez uzależnień):
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: duża;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 141 644 – 2014 rok;
 - wartość maksymalna: 196 891 – 2022 rok;
 - zmiana liczby osób: 53 703 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby osób: 37,5%.

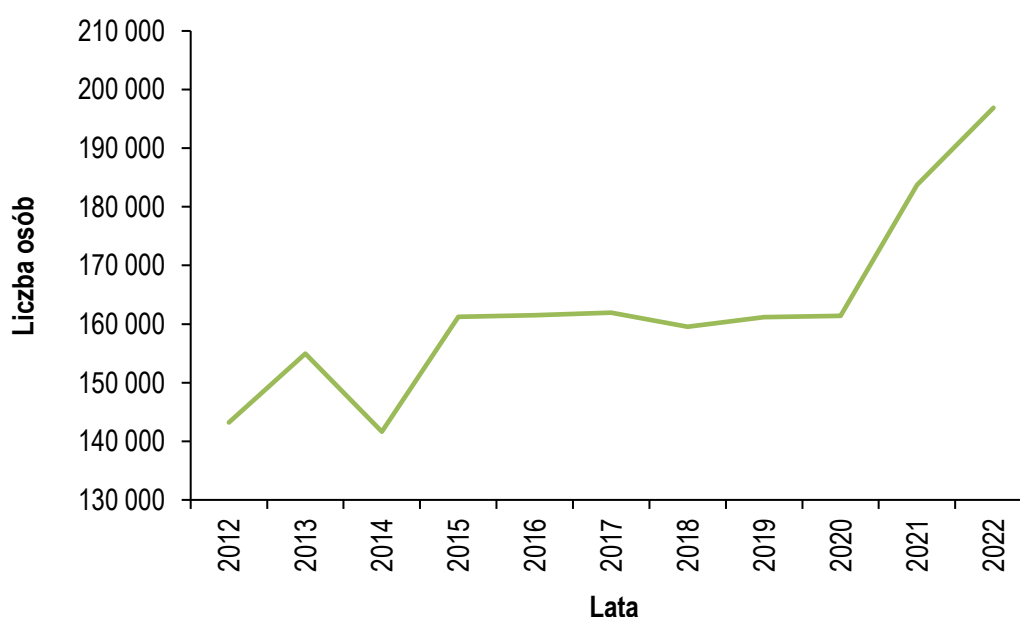
Śląskie na tle kraju w 2022 roku

- Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania (bez uzależnień) na 1000 mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 45,3;
 - w Polsce: 45,4.

Struktura rodzajów zaburzeń, województwo śląskie, 2022 rok

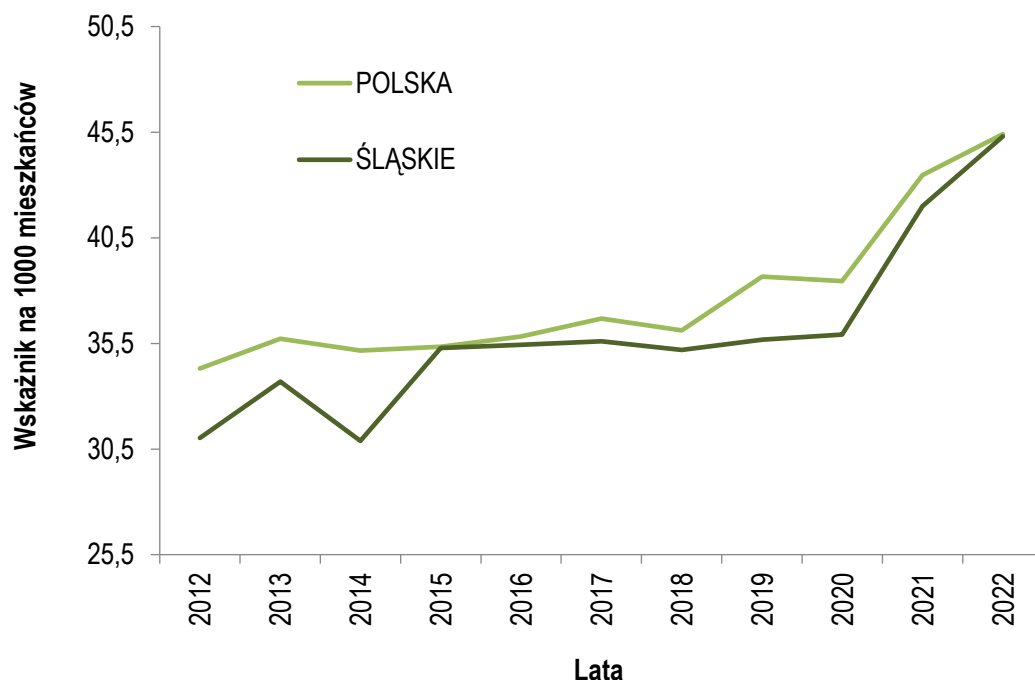
- Najliczniejsze rodzaje zaburzeń: zaburzenia nerwicowe, odżywiania i zespoły behawioralne – 82 340;
- Najmniej liczne rodzaje zaburzeń: inne zaburzenia – 1 796, inne zaburzenia psychotyczne (nieszizofreniczne) – 2 528.

Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania (bez uzależnień) w województwie śląskim w latach 2012-2022.

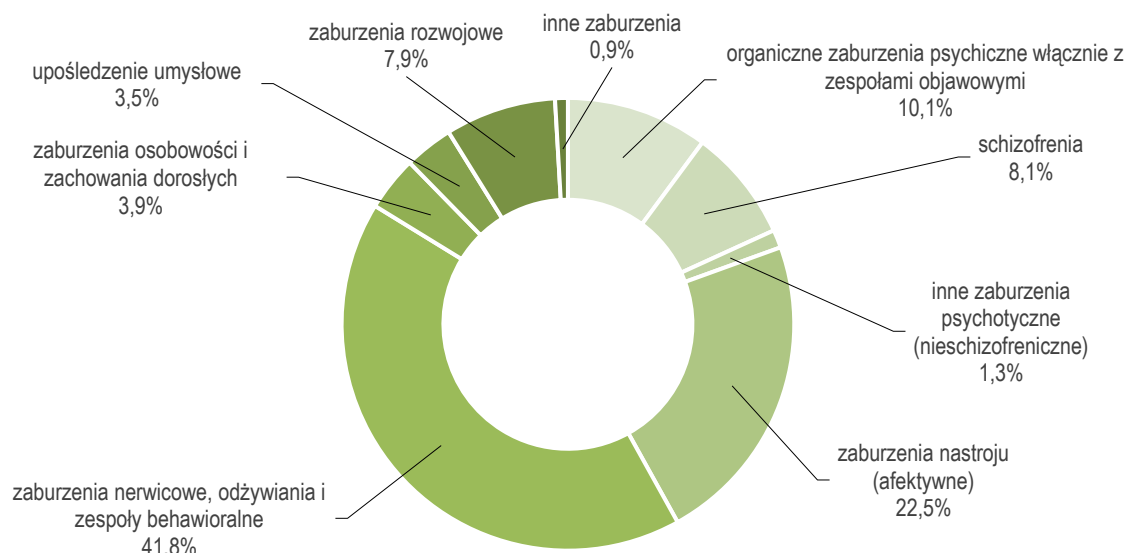
Źródło: GUS, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl> [odczyt 10.02.2025].

Wskaźnik osób z zaburzeniami psychicznymi i zaburzenia zachowania (bez uzależnień) na 1000 mieszkańców województwa śląskiego i Polski w latach 2012-2022.

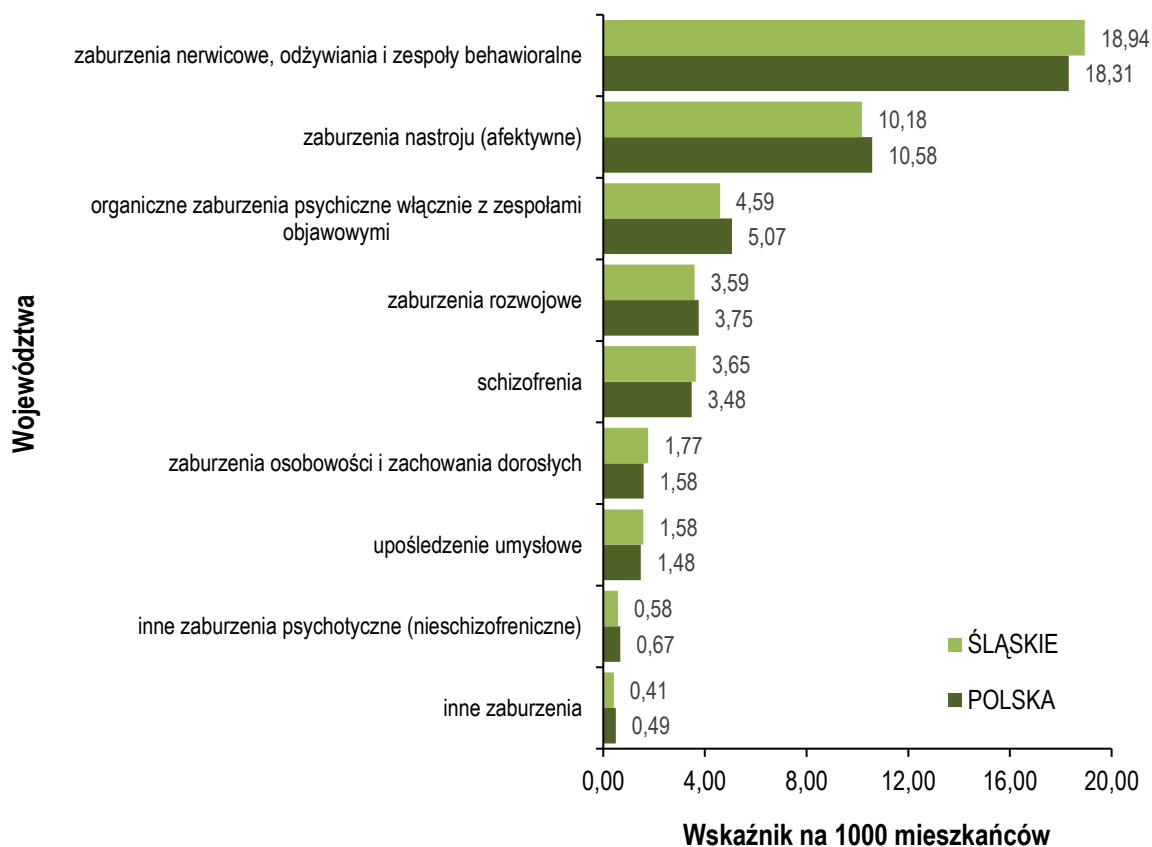
Źródło: GUS, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl> [odczyt 10.02.2025].

Struktura zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania (bez uzależnień) w województwie śląskim w 2022 roku.

Źródło: GUS, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl> [odczyt 10.02.2025].

Rodzaje zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania (bez uzależnień) w województwie śląskim i w Polsce w 2022 roku – wskaźnik na 1000 mieszkańców.

Źródło: GUS, *Bank Danych Lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl> [odczyt 10.02.2025].

2.3.2. Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi należy do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę¹⁰⁵.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi to forma wsparcia dostosowana do szczególnych potrzeb osób wymagających pomocy w formie specjalistycznych usług, wynikających z rodzaju ich schorzenia lub niepełnosprawności, świadczona przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym¹⁰⁶.

¹⁰⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 18, ust. 1, pkt 3.

¹⁰⁶ Rozporządzenie ministra polityki społecznej 1 z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (t.j. Dz.U. z 2024, poz. 816), § 2.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba świadczeniobiorców:
 - 2021: 749;
 - 2022: 749;
 - 2023: 731;
 - zmiana liczby świadczeniobiorców: -18 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby świadczeniobiorców: -2,4%.
- Liczba świadczeń:
 - 2021: 182 162;
 - 2022: 138 940;
 - 2023: 136 762;
 - zmiana liczby świadczeń: -45 400;
 - wskaźnik zmiany liczby świadczeń: -24,9%.
- Wskaźnik średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę:
 - 2021: 243,2;
 - 2022: 185,5;
 - 2023: 187,1;
 - zmiana wskaźnika: - 56,1;
 - wskaźnik zmiany wskaźnika: -23,1%.
- Kwota świadczeń (w mln zł):
 - 2021: 6,9;
 - 2022: 7,7;
 - 2023: 9,2;
 - zmiana kwoty świadczeń: 2,31;
 - wskaźnik zmiany kwoty świadczeń: 33,7%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 33,9%¹⁰⁷.
- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie (w zł):
 - 2021: 37,66;
 - 2022: 55,28;
 - 2023: 67,03;
 - zmiana wskaźnika średniej kwoty: 29,37;
 - wskaźnik zmiany wskaźnika średniej kwoty: 78,0%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 33,9%¹⁰⁸.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba świadczeniobiorców:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: bardzo mały;
 - wartość minimalna: 731 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 971 – 2014 rok;
 - zmiana liczby świadczeniobiorców: -225;
 - wskaźnik zmiany liczby świadczeniobiorców: -23,5%.

¹⁰⁷ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.02.2024 r.].

¹⁰⁸ Ibidem.

- Liczba świadczeń:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: bardzo mały;
 - wartość minimalna: 136 762 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 222 783 – 2017 rok;
 - zmiana liczby świadczeń: -81 730;
 - wskaźnik zmiany liczby świadczeń: -37,4%.
- Wskaźnik średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 185,4 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 243,2 – 2021 rok;
 - zmiana wskaźnika średniej liczby świadczeń: -41,4;
 - wskaźnik zmiany wskaźnika średniej liczby świadczeń: -18,1%.
- Kwota świadczeń (w mln zł):
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: słaba;
 - poziom wahań wartości: bardzo mały;
 - wartość minimalna: 4,2 – 2014 rok;
 - wartość maksymalna: 9,2 – 2023 rok;
 - zmiana kwoty świadczeń: 4,85;
 - wskaźnik zmiany kwoty świadczeń: 112,3%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 45,9%¹⁰⁹.
- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie (w zł):
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 19,45 – 2014 rok;
 - wartość maksymalna: 67,03 – 2023 rok;
 - zmiana średniej kwoty: 47,25;
 - wskaźnik zmiany średniej kwoty: 238,9%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji: 45,9%¹¹⁰.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby świadczeniobiorców na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 1,7;
 - w Polsce: 3,9.
- Wskaźnik średniej liczby świadczeń na świadczeniobiorcę:
 - w województwie śląskim: 187,1;
 - w Polsce: 251,6.
- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie (w zł):
 - w województwie śląskim: 67,03;
 - w Polsce: 49,55.

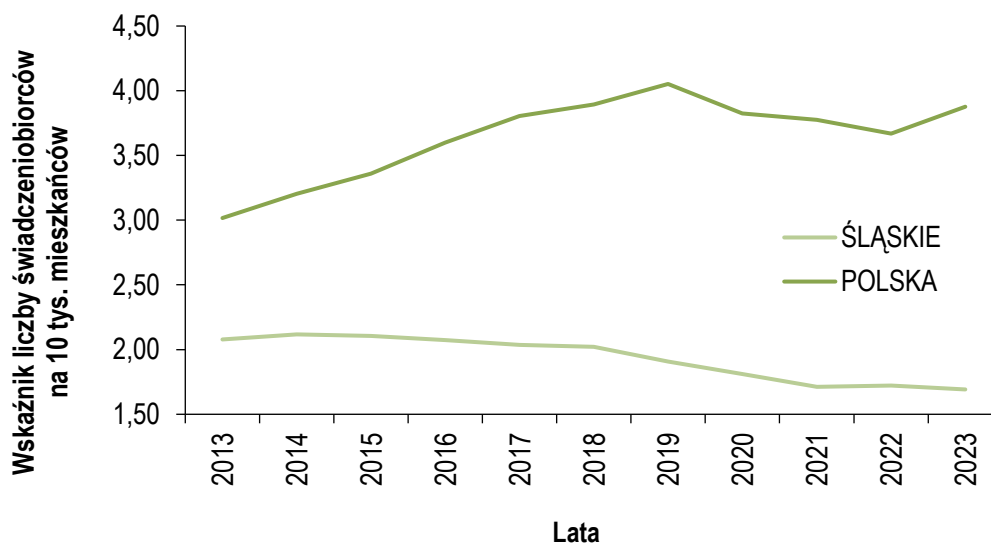
¹⁰⁹ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.02.2024 r.].

¹¹⁰ Ibidem.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2023 roku

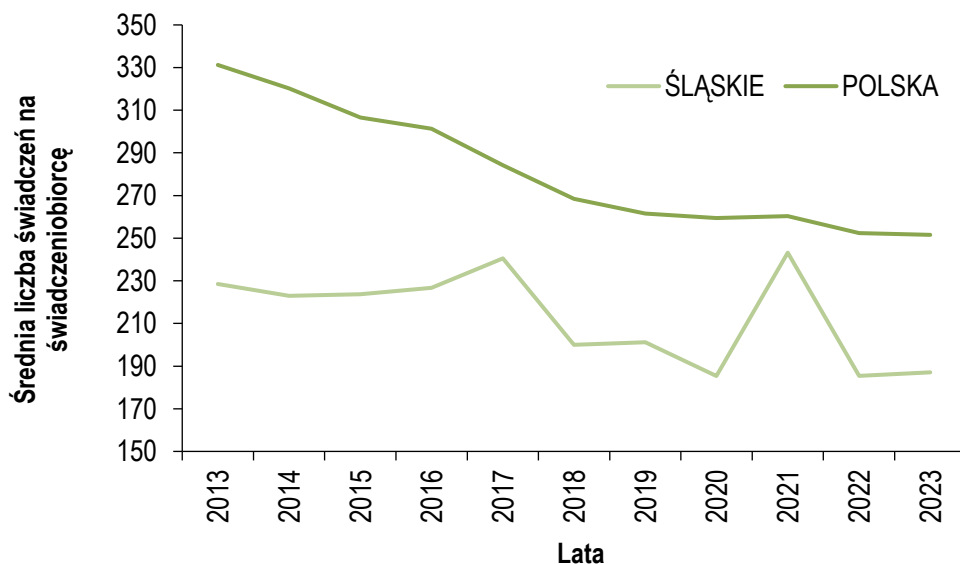
- Liczba świadczeniobiorców na 10 tys. mieszkańców:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: północna;
 - część województwa o najniższych wartościach: zachodnia;
 - zróżnicowanie w podregionach: bardzo duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: katowicki – 3,0;
 - najniższa wartość wśród podregionów: bytomski – 0,6;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 1,9;
 - wartość w powiatach ziemskich: 1,4;
 - powiaty o najwyższych wartościach: myszkowski (8,6), m. Ruda Śląska (4,4) oraz m. Katowice (4,1);
 - powiaty o najniższych wartościach: 5 powiatów z wartością równą 0,00 (m. Jaworzno, m. Jastrzębie-Zdrój, rybnicki, kłobucki, bieruńsko-lędziński);
 - wartość w gminach miejskich: 1,9;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 1,6;
 - wartość w gminach wiejskich: 1,0.
- Średnia liczba świadczeń na świadczeniobiorcę:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - części województwa o najwyższych wartościach: północna;
 - części województwa o najniższych wartościach: zachodnia;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: rybnicki – 297,6;
 - najniższa wartość wśród podregionów: bielski – 106,1;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 180,1;
 - wartość w powiatach ziemskich: 199,0;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Piekary Śląskie (684,5) m. Siemianowice Śląskie (537,5) oraz m. Żory (448,0);
 - powiaty o najniższych wartościach: 5 powiatów z wartością równą 0,00;
 - wartość w gminach miejskich: 188,6;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 144,4;
 - wartość w gminach wiejskich: 207,0.
- Średnia kwota przypadająca na 1 świadczenie (w zł):
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - części województwa o najwyższych wartościach: wschodnia;
 - części województwa o najniższych wartościach: północno-zachodnia;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: częstochowski – 75,85;
 - najniższa wartość wśród podregionów: gliwicki – 36,52;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 59,09;
 - wartość w powiatach ziemskich: 79,31;
 - powiaty o najwyższych wartościach: pszczyński (129,77), m. Żory (110,09) oraz żywiecki (98,93);
 - powiaty o najniższych wartościach: 5 powiatów z wartością równą 0,00 (m. Jaworzno, m. Jastrzębie-Zdrój, rybnicki, kłobucki, bieruńsko-lędziński);
 - wartość w gminach miejskich: 62,30;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 78,83;
 - wartość w gminach wiejskich: 91,30.

Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi na przestrzeni lat 2013-2023 na 10 tys. mieszkańców.

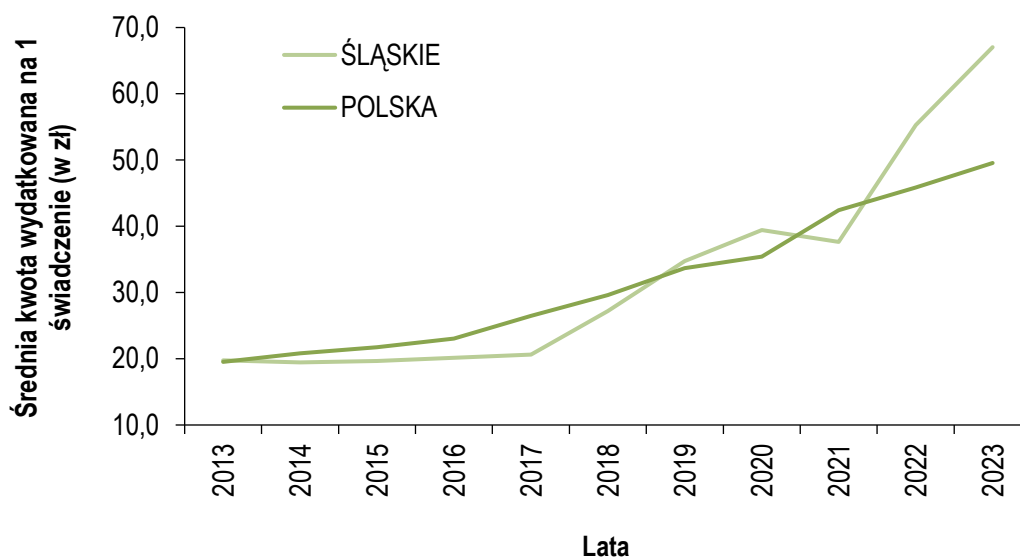
Źródła: 1) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, 2) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03* za lata 2013-2023.

Średnia liczba świadczeń w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 1 świadczeniobiorcę w latach 2013-2023.

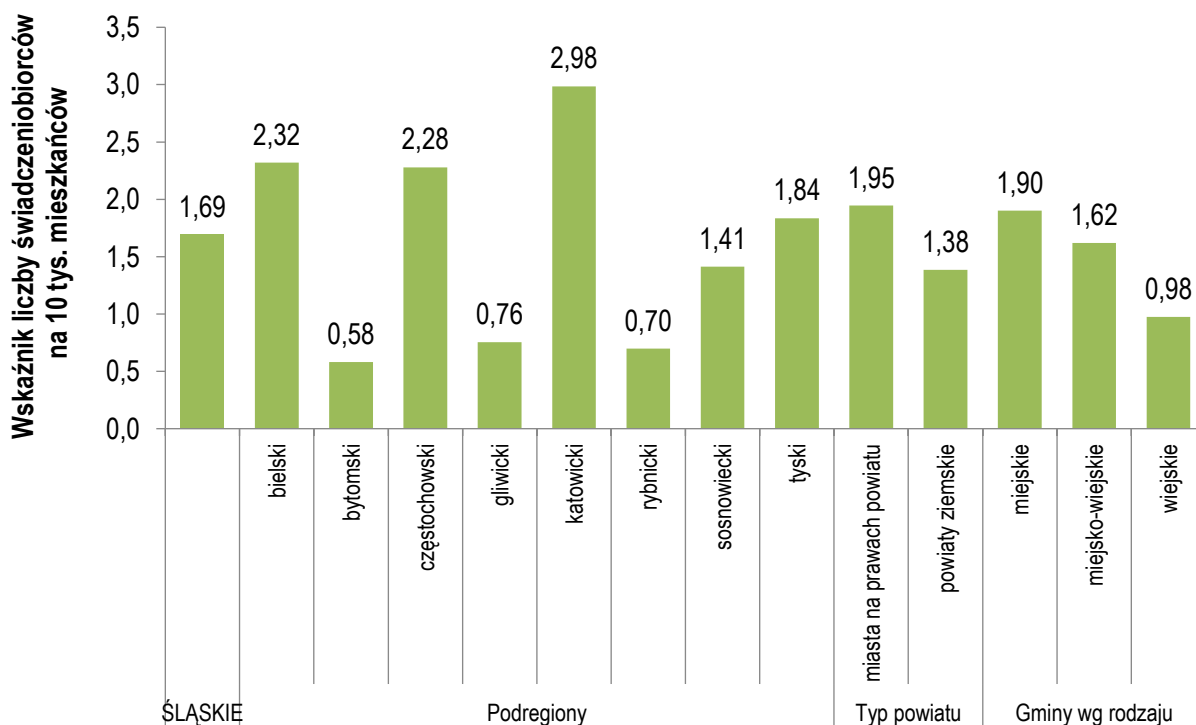
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03* za lata 2013-2023.

Średni koszt jednego świadczenia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2013-2023 (w zł).

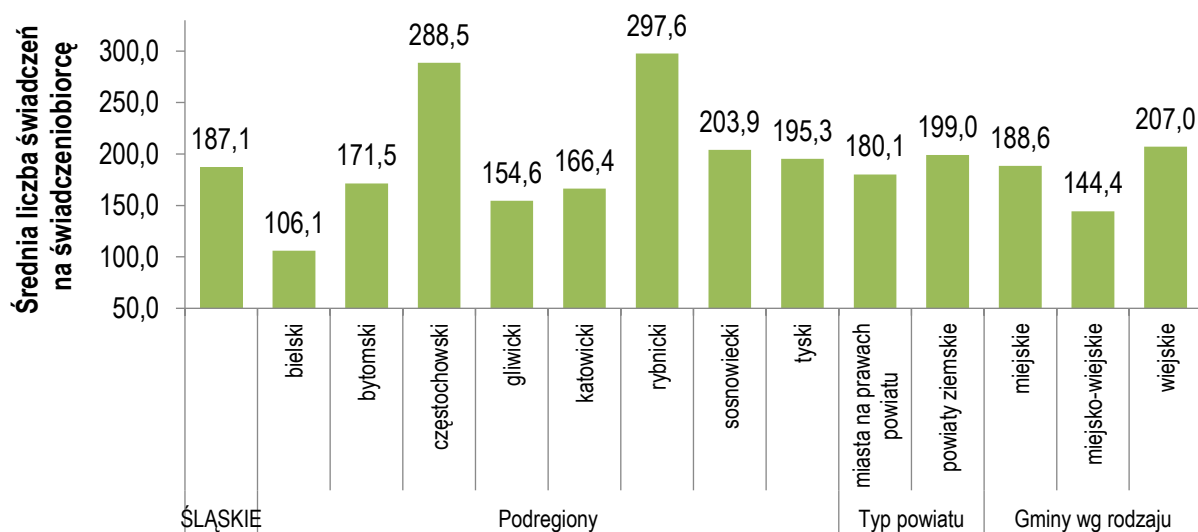
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03 za lata 2013-2023.

Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 10 tys. mieszkańców terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

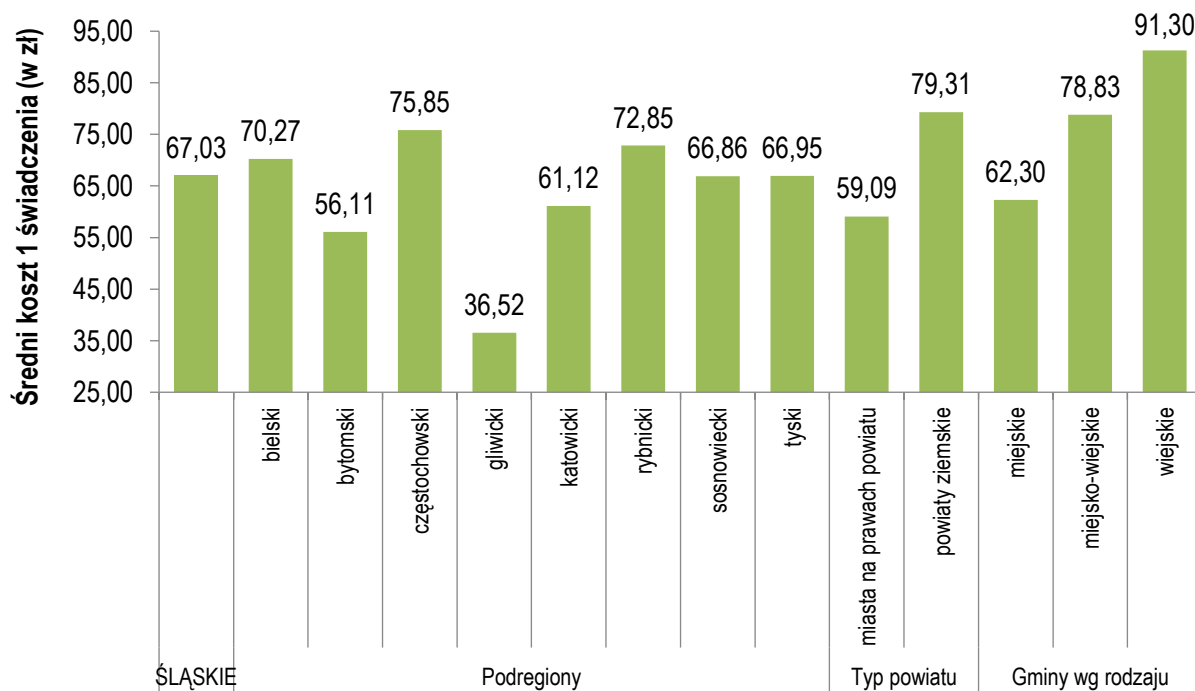
Źródła: 1) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, 2) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Średnia liczba świadczeń w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 1 świadczeniobiorcę wg terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

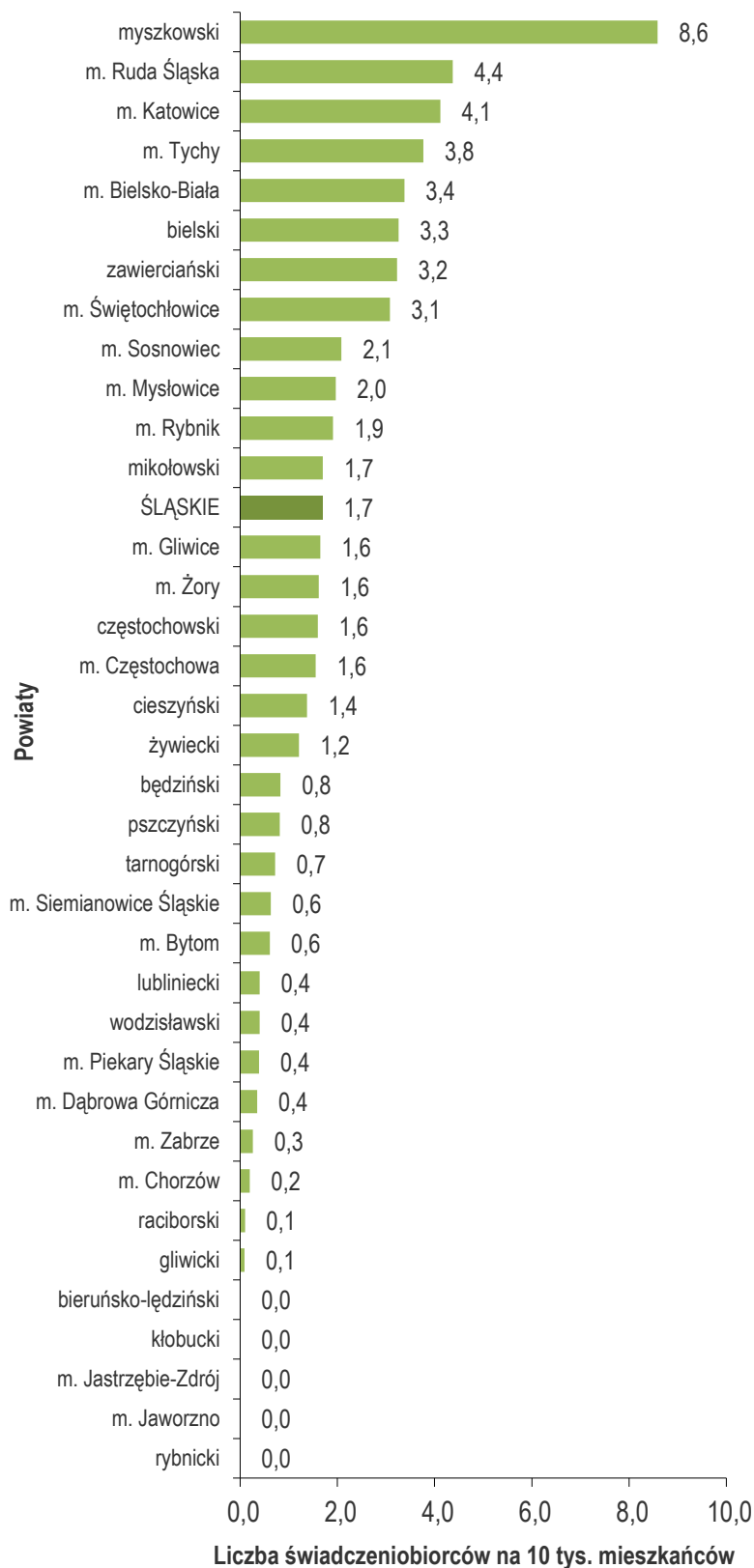
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Średni koszt jednego świadczenia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi wg terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku (w zł).

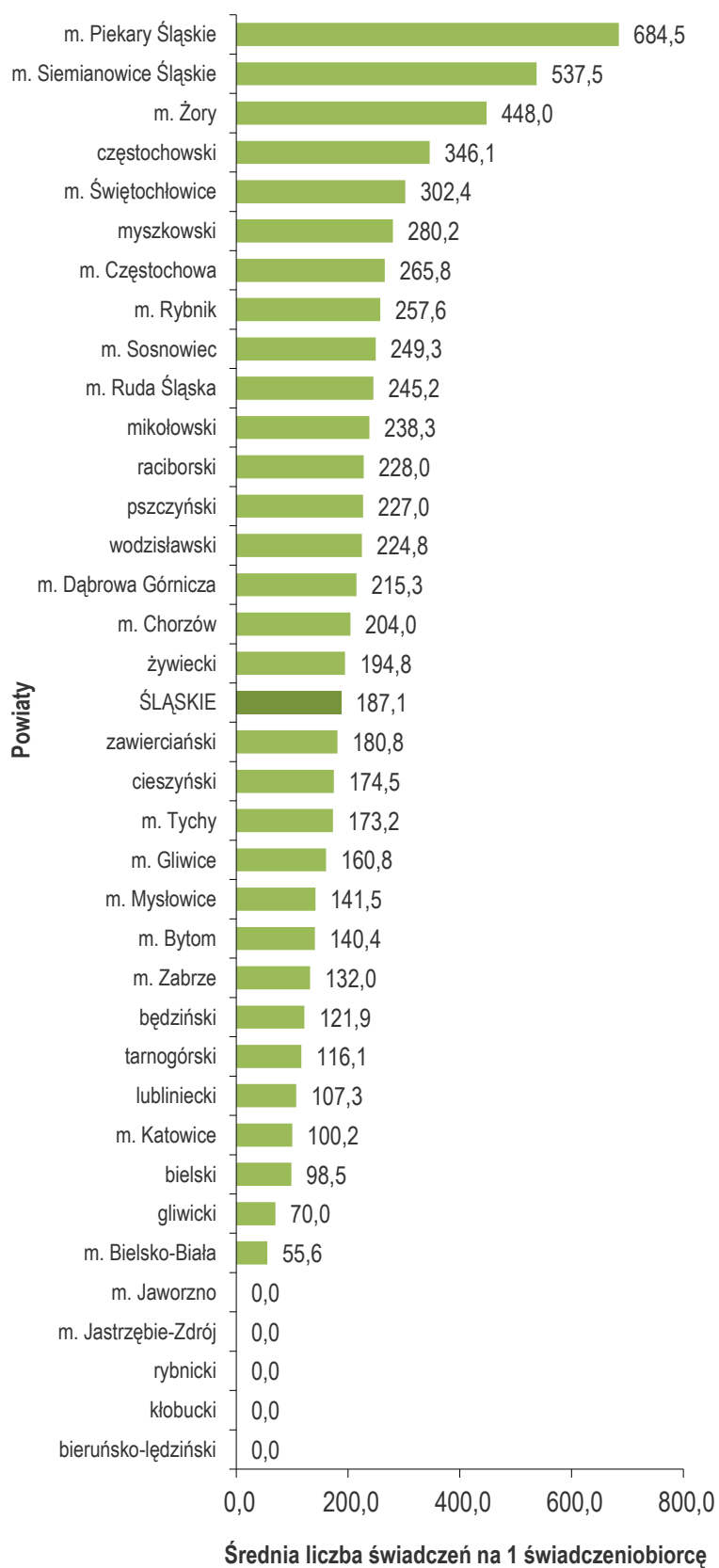
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 10 tys. mieszkańców powiatów województwa śląskiego w 2023 r.

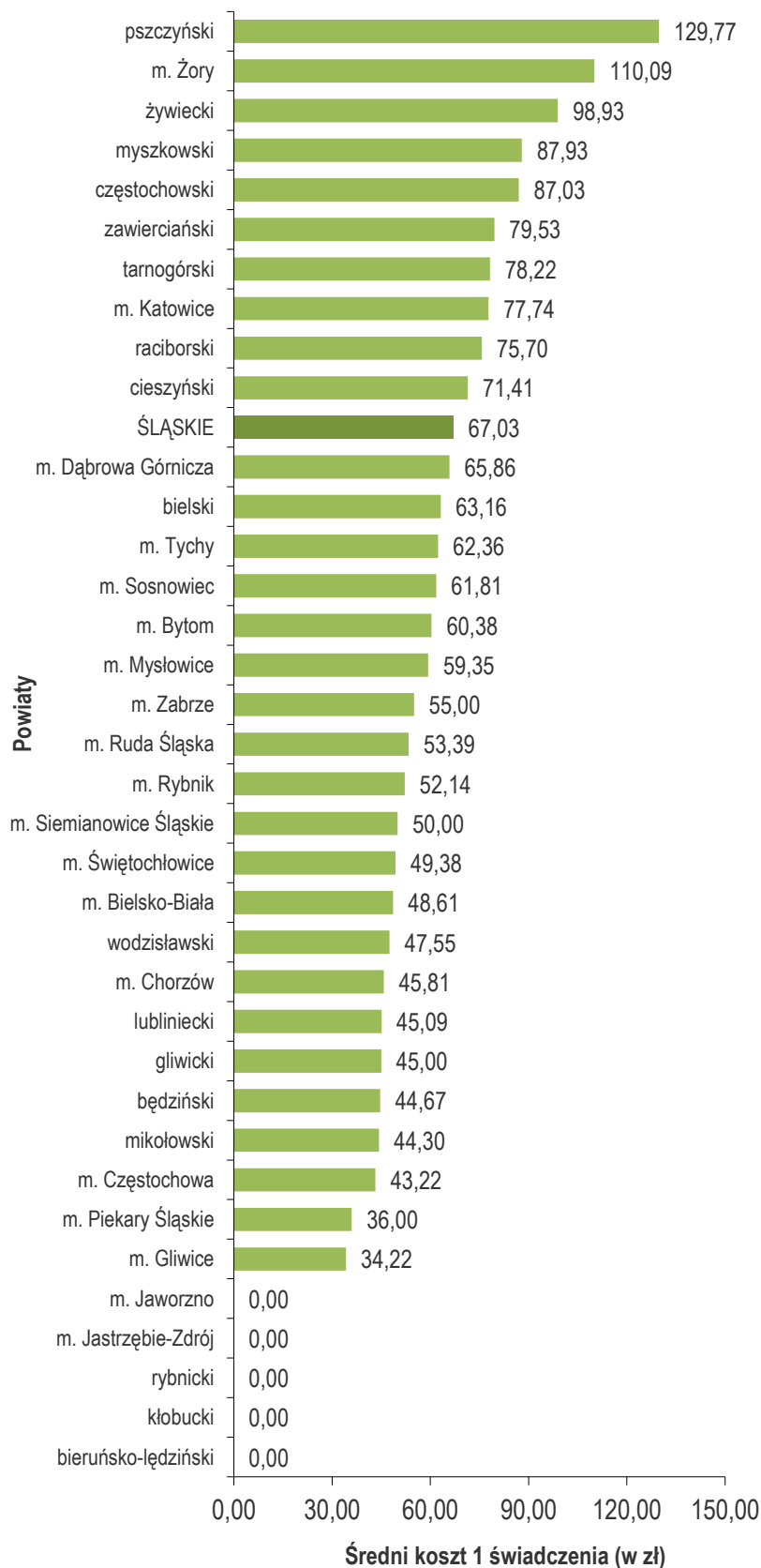
Źródła: 1) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, 2) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Średnia liczba świadczeń w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 1 świadczeniobiorcę wg powiatów województwa śląskiego w 2023 roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

Średni koszt jednego świadczenia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi wg powiatów województwa śląskiego w 2023 roku (w zł).

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-03 za 2023 rok.

2.3.3. Ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są: środowiskowy dom samopomocy oraz klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej¹¹¹.

2.3.3.1. Środowiskowe domy samopomocy

Środowiskowy dom samopomocy (ŚDS) świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym. Okres korzystania z miejsca całodobowego pobytu w środowiskowym domu samopomocy nie może być jednorazowo dłuższy niż 3 miesiące, z możliwością przedłużenia do 6 miesięcy w uzasadnionych przypadkach, przy czym maksymalny okres pobytu całodobowego osoby w roku kalendarzowym nie może być dłuższy niż 8 miesięcy¹¹².

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba ŚDS:
 - 2021: 48;
 - 2022: 48;
 - 2023: 49;
 - zmiana liczby ŚDS: 1;
 - wskaźnik zmiany liczby ŚDS: 2,1%.
- Liczba miejsc w ŚDS:
 - 2021: 2 077;
 - 2022: 2 094;
 - 2023: 2 187;
 - zmiana liczby miejsc: 110;
 - wskaźnik zmiany liczby miejsc: 5,3%.
- Liczba korzystających z ŚDS:
 - 2021: 2 207;
 - 2022: 2 395;
 - 2023: 2 439;
 - zmiana liczby korzystających: 232;
 - wskaźnik zmiany liczby korzystających: 10,5%.

¹¹¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 51a, ust. 1.

¹¹² Ibidem, art. 51a, ust. 2.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba ŚDS:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: bardzo mały;
 - wartość minimalna: 40 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 49 – 2023 rok;
 - zmiana liczby ŚDS: 9;
 - wskaźnik zmiany liczby ŚDS: 22,5%.
- Liczba miejsc w ŚDS:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: bardzo mały;
 - wartość minimalna: 1 526 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 2 187 – 2023 rok;
 - zmiana liczby miejsc: 661;
 - wskaźnik zmiany miejsc: 43,3%.
- Liczba korzystających z ŚDS:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: bardzo mały;
 - wartość minimalna: 1 829 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 2 439 – 2023 rok;
 - zmiana liczby korzystających: 610;
 - wskaźnik zmiany liczby korzystających: 33,4%.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

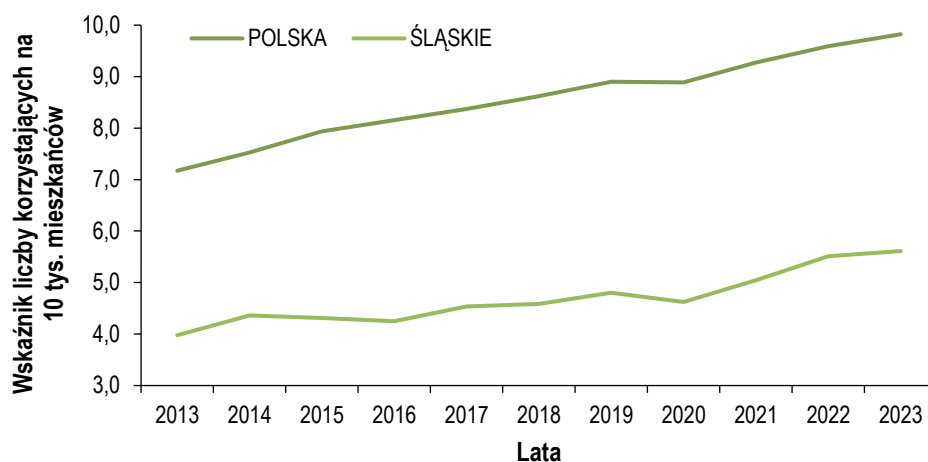
- Wskaźnik liczby korzystających z ŚDS na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 5,6;
 - w Polsce: 9,8.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby korzystających z ŚDS na 10 tys. mieszkańców:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - części województwa o najwyższych wartościach: środkowa;
 - części województwa o najniższych wartościach: północna;
 - zróżnicowanie w podregionach: bardzo duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: podregion sosnowiecki – 6,4;
 - najniższa wartość wśród podregionów: podregion częstochowski – 1,7;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 5,7;
 - wartość w powiatach ziemskich: 5,5;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Świętochłowice (16,1), m. Sosnowiec (10,3) oraz bieruńsko-lędziński (9,9);
 - powiaty o najniższych wartościach: częstochowski, lubliniecki, m. Piekary Śląskie, m. Siemianowice Śląskie, m. Żory, myszkowski, rybnicki oraz zawierciański (po 0);
 - wartość w gminach miejskich: 5,2;

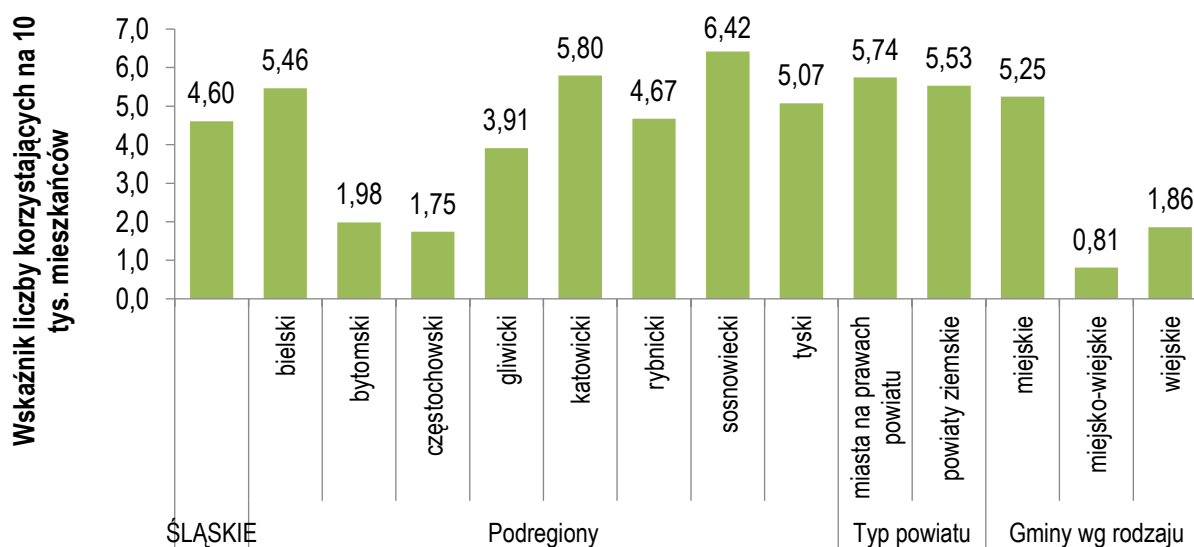
- wartość w gminach miejsko-wiejskich: 0,8;
- wartość w gminach wiejskich: 1,9;
- gminy o najwyższych wartościach: Irządze (179,1), Dąbrowa Zielona (93,8) oraz Żarki (36,9);
- gminy o najniższych wartościach: 142 gminy wykazały wartość wskaźnika równą 0.

Wskaźnik liczby korzystających z ŚDS na 10 tys. mieszkańców na przestrzeni lat 2013-2023.

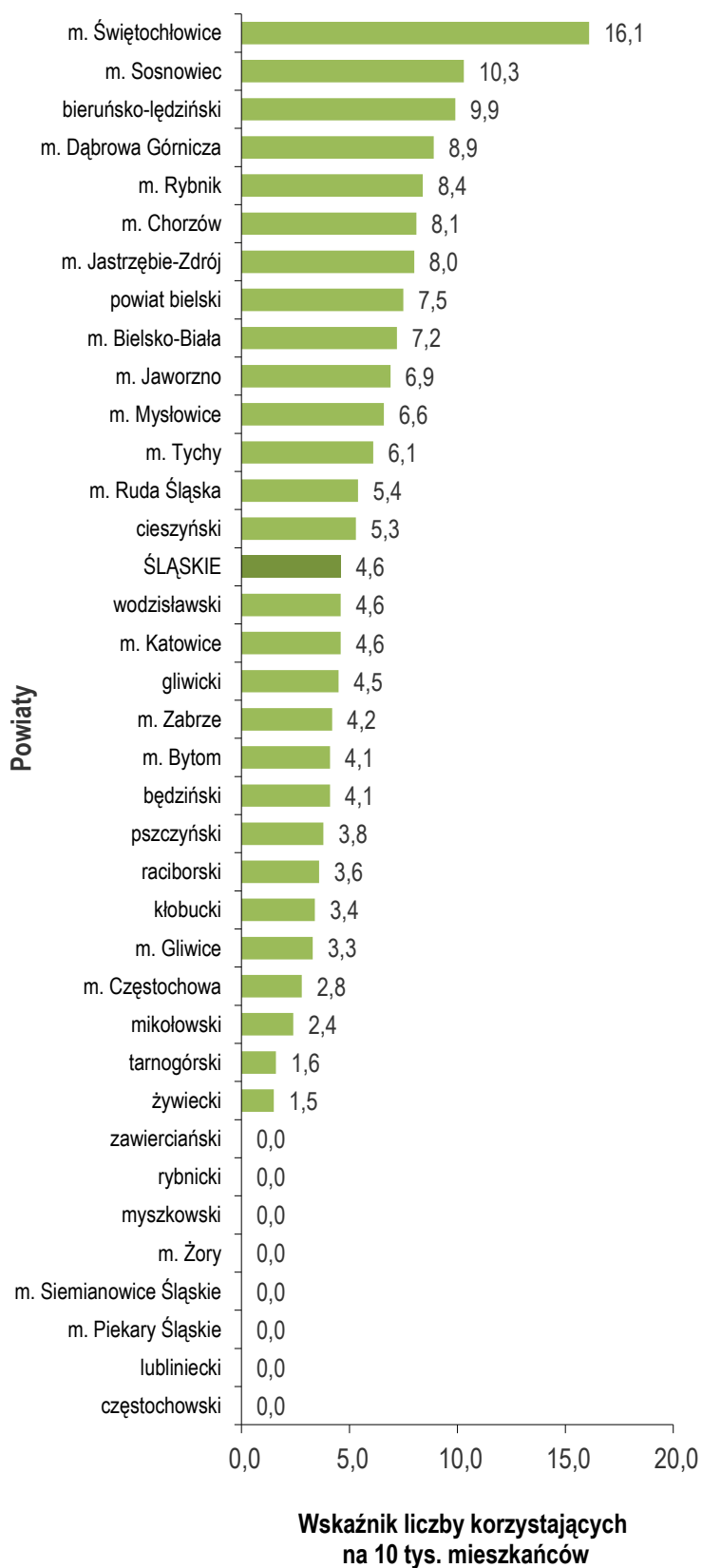
Źródła: 1) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, 2) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-06* za lata 2013-2023.

Wskaźnik liczby korzystających z ŚDS na 10 tys. mieszkańców terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

Źródła: 1) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, 2) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za 2023.

Wskaźnik liczby korzystających z ŚDS na 10 tys. mieszkańców powiatów województwa śląskiego.

Źródła: 1) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, 2) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za 2023.

2.3.3.2. Kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi wraz ze środowiskowymi domami samopomocy należą do kategorii określonej jako ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Zakres usług świadczonych w klubach samopomocy ustala właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego prowadzącej klub samopomocy w uzgodnieniu z wojewodą¹¹³.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - 2021: 1;
 - 2022: 0;
 - 2023: 1;
 - zmiana liczby klubów: 0.
- Liczba miejsc w klubach samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - 2021: 25;
 - 2022: 0;
 - 2023: 15;
 - zmiana liczby miejsc: -10.
- Liczba korzystających z klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - 2021: 37;
 - 2022: 0;
 - 2023: 15;
 - zmiana liczby korzystających: -22.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 0 – 2018 i 2022 rok;
 - wartość maksymalna: 3 – 2015 rok;
 - zmiana liczby klubów: -1.
- Liczba miejsc w klubach samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 0 – 2018 i 2022 rok;
 - wartość maksymalna: 36 – 2017 rok;
 - zmiana liczby miejsc: -15.

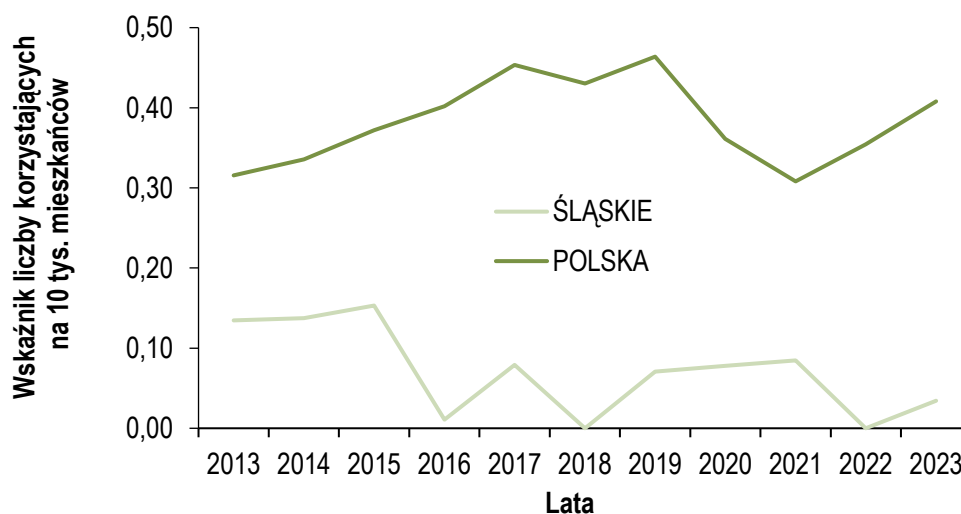
¹¹³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 51a, ust. 4.

- Liczba korzystających z klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 0 – 2018 i 2022 rok;
 - wartość maksymalna: 70 – 2015 rok;
 - zmiana liczby korzystających: -47.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby korzystających z klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 0,03;
 - w Polsce: 0,41.

Wskaźnik liczby korzystających z klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 10 tys. mieszkańców na przestrzeni lat 2013-2023.

Źródła: 1) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>, 2) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-06* za lata 2013-2023.

2.4. Osoby w kryzysie bezdomności, dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością

Bezdomność stanowi jedno z najpoważniejszych wyzwań społecznych współczesnego świata, a skala i dynamika tego zjawiska są ściśle związane z warunkami gospodarczymi, polityką społeczną oraz lokalnymi uwarunkowaniami ekonomiczno-społecznymi. Województwo śląskie, jako jeden z najgęściej zaludnionych i zurbanizowanych obszarów kraju, wciąż jeszcze zmagający się z transformacją przemysłową, stanowi specyficzny przykład regionu o wysokiej koncentracji problemów związanych z bezdomnością.

Zgodnie z art. 6 pkt 8 ustawy o pomocy społecznej osobą bezdomną jest *osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania*¹¹⁴.

Bezdomność jest złożonym problemem społecznym, który dotyka różnych kategorii osób. Czynniki takie jak wiek, płeć, źródła dochodu, obywatelstwo, wykształcenie, relacje rodzinne oraz dostęp do pomocy kształtują charakter bezdomności w Polsce, w tym w województwie śląskim.

Zjawisko bezdomności dotyka osób w różnym wieku, jednak najczęściej dominują wśród nich osoby w średnim i starszym wieku. Dane wskazują, że większość bezdomnych w Polsce to osoby powyżej 40. roku życia. Problem ten może wynikać z długotrwałego bezrobocia, braku stabilnych dochodów czy pogarszającej się sytuacji zdrowotnej. W województwie śląskim, gdzie wiele osób było zatrudnionych w sektorze przemysłowym, transformacja gospodarcza, utrata pracy i brak przekwalifikowania zawodowego dotyczyły głównie pracowników w średnim wieku.

Bezdomność częściej dotyczy mężczyzn niż kobiet. Kobiety, choć rzadziej spotykane w przestrzeni publicznej jako osoby bezdomne, często doświadczają bezdomności w sposób ukryty, korzystając z pomocy rodzin lub różnego rodzaju instytucji. Wśród kobiet bezdomnych istotnym problemem jest przemoc domowa, która stanowi jedną z głównych przyczyn ich trudnej sytuacji życiowej.

Niski poziom wykształcenia jest istotnym czynnikiem ryzyka bezdomności. W Polsce znaczna część osób bezdomnych ma wykształcenie podstawowe lub zawodowe, co utrudnia im znalezienie stabilnej pracy. W województwie śląskim, gdzie przemiany gospodarcze spowodowały zamykanie zakładów przemysłowych, osoby o niskich kwalifikacjach są szczególnie narażone na marginalizację zawodową i społeczną.

Większość osób bezdomnych nie posiada stałego źródła dochodu. W Polsce osoby bezdomne utrzymują się głównie z zasiłków, dorywczych prac, a także pomocy instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych. Niektórzy bezdomni podejmują pracę w szarej strefie, jednak nie zapewnia ona stabilności ani dochodów wystarczających do samodzielnego utrzymania własnego mieszkania.

¹¹⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 6.

W Polsce bezdomność dotyczy głównie obywateli polskich, choć w ostatnich latach odnotowuje się wzrost liczby bezdomnych obcokrajowców, w tym migrantów z krajów Europy Wschodniej, takich jak Ukraina.

Zarówno w Polsce, jaki i w województwie śląskim działa wiele organizacji, które oferują wsparcie osobom bezdomnym. W ramach pomocy oferowane są m.in. pobyt w schronisku, noclegowni, ogrzewalni, zapewnienie posiłku, niezbędnego ubrania oraz pomoc medyczna i psychologiczna. Organizacje takie jak Caritas, PCK czy lokalne fundacje i stowarzyszenia działają na rzecz poprawy sytuacji osób bezdomnych, jednak często wsparcie to nie jest wystarczające, zwłaszcza w kontekście braku długoterminowych rozwiązań pozwalających na wyjście z bezdomności. Problemem jest także ograniczony dostęp do mieszkań socjalnych.

Osoby bezdomne mają zróżnicowane oczekiwania wobec form pomocy. Wiele z nich oczekuje przede wszystkim doraźnej pomocy w postaci schronienia, wyżywienia oraz wsparcia medycznego. Jednak coraz częściej pojawiają się głosy o potrzebie długofalowego wsparcia, które obejmowałoby dostęp do mieszkań socjalnych, pomoc w znalezieniu pracy oraz wsparcie w rozwoju umiejętności zawodowych.

Niniejszy podrozdział zawiera analizę danych dotyczących liczby osób bezdomnych na terenie województwa śląskiego jak i całego kraju. Wszystkie dane nt. liczby osób bezdomnych ujęte w niniejszym raporcie pochodzą z ogólnopolskich badań przeprowadzanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej¹¹⁵ w latach 2017, 2019 oraz 2024.

W 2024 roku MRPiPS udostępniło wyniki badania dla poszczególnych województw, co pozwoliło na dokładniejszą analizę zbiorowości osób bezdomnych przebywających na terenie województwa śląskiego oraz dokonanie porównań z innymi regionami. Ponadto ostatnie badanie zawierało dodatkowe pytania, które nie były zadawane ani analizowane w poprzednich latach. Poruszano w nich m.in. zagadnienia: stanu cywilnego, obywatelstwa, otrzymywanych oraz oczekiwanych form pomocy.

Zgodnie z kwestionariuszem badania jeśli z osobą bezdomną z pewnych względów był utrudniony kontakt (np. z uwagi na wpływ środków psychoaktywnych), bądź odmówiła wzięcia udziału w badaniu, to można było wypełnić kwestionariusz wywiadu wyłącznie z zaznaczeniem miejsca przebywania, płci i szacowanego wieku osoby badanej. Stąd całkowita liczba osób bezdomnych w województwie może nie pokrywać się z ogólną liczbą osób w kryzysie bezdomności odpowiadających na poszczególne pytania, takie jak np. stan cywilny czy wykształcenie.

2.4.1. Liczba osób bezdomnych w latach 2017, 2019 i 2024

Liczba osób bezdomnych jest trudna do precyzyjnego oszacowania, ponieważ bezdomność to zjawisko dynamiczne, a wiele osób bezdomnych nie jest ujętych w oficjalnych statystykach. W Polsce i na świecie prowadzi się różne badania i spisy, aby oszacować liczbę osób bezdomnych, jednak ich wyniki mogą się różnić w zależności od metodologii i definicji bezdomności.

Poniższy podrozdział zawiera analizę danych dotyczących liczby osób bezdomnych na terenie województwa śląskiego jak i całego kraju. Dane za lata 2017, 2019, 2024 pochodzą z *Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych* przeprowadzanych we wskazanych latach.

¹¹⁵ Wcześniej Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej.

Sytuacja w latach 2017, 2019, 2024, województwo śląskie, stan w momencie dokonywania spisów¹¹⁶.

- Liczba osób bezdomnych:
 - w 2017 roku: 4 782;
 - w 2019 roku: 4 255;
 - w 2024 roku: 4 050;
 - zmiana liczby osób bezdomnych w latach 2017-2024: -732 osoby;
 - wskaźnik zmiany liczby osób bezdomnych w latach 2017-2024: -15,3%.

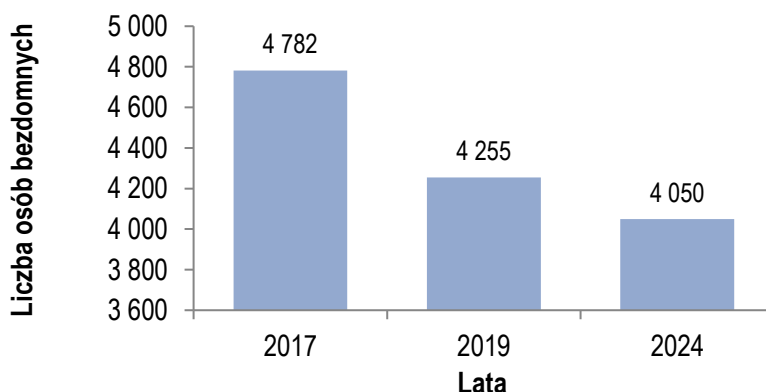
Tendencja w latach 2017-2024, województwo śląskie, stan w momencie dokonywania spisów.

- Liczba osób bezdomnych:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 4 050 – 2024 rok;
 - wartość maksymalna: 4 782 – 2017 rok.

Śląskie na tle kraju w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

- Liczba osób bezdomnych na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 9,4;
 - w Polsce: 8,2;
 - najniższa wartość wśród województw: podlaskie – 4,1;
 - najwyższa wartość wśród województw: pomorskie – 19,4;
 - pozycja województwa śląskiego: 4.

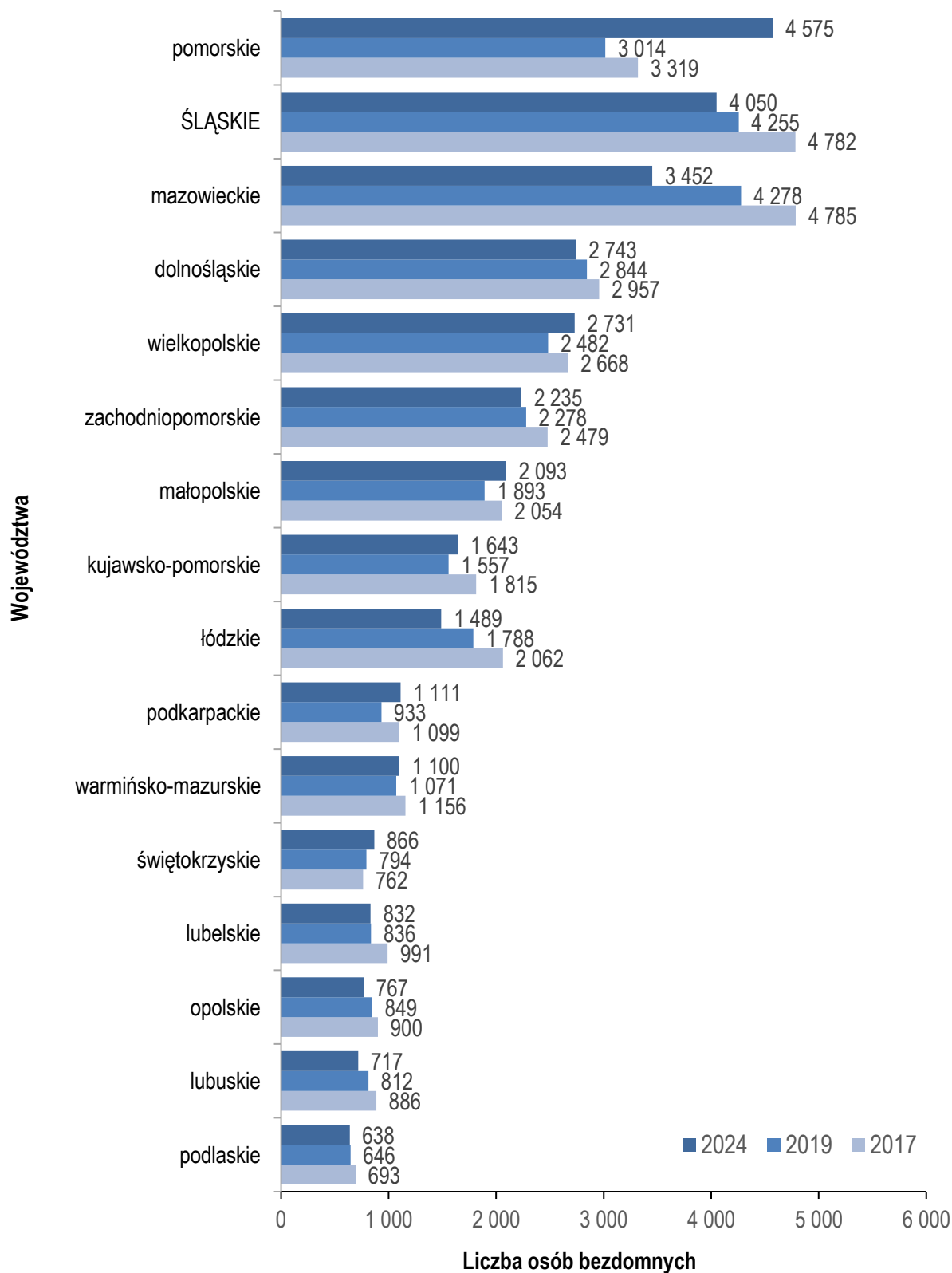
Liczba osób bezdomnych w województwie śląskim w latach 2017, 2019 i 2024, stan w momencie dokonywania spisów.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

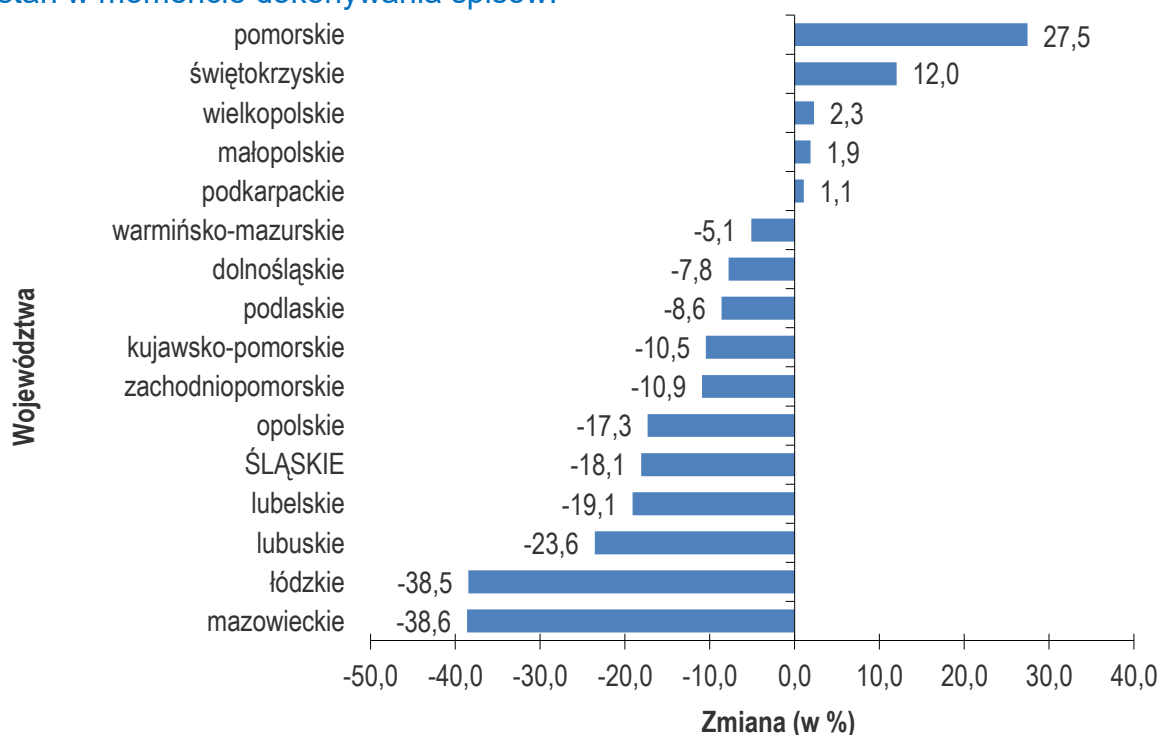
¹¹⁶ W 2017 roku badanie przeprowadzono w nocy z 8 na 9 lutego;
W 2019 roku badanie przeprowadzono w nocy z 13 na 14 lutego;
W 2024 roku badanie przeprowadzono w nocy z 28 na 29 lutego.

Liczba osób bezdomnych w latach 2017, 2019 i 2024 wg województw, stan w momencie dokonywania spisów.

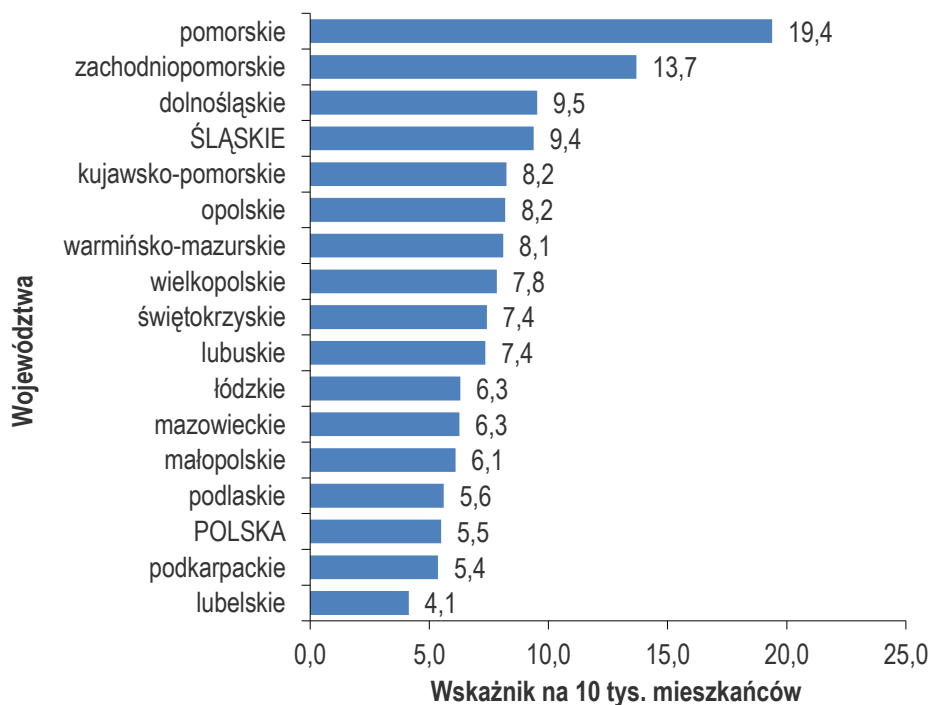
Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024.*

Wskaźnik zmiany liczby osób bezdomnych w latach 2017-2024 wg województw, stan w momencie dokonywania spisów.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024.*

Liczba osób bezdomnych na 10 tys. mieszkańców wg województw w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024.*

2.4.1.1. Struktura płci osób bezdomnych

Płeć jest ważnym czynnikiem kształtującym strukturę osób bezdomnych. W większości społeczeństw mężczyźni dominują w populacji osób, które dotyka kryzys bezdomności. Pomimo iż kobiet bezdomnych jest mniej, to ich sytuacja często jest bardziej złożona. Ponadto są one narażone na dodatkowe zagrożenia. Kobiety częściej doświadczają tzw. ukrytej bezdomności, przebywając u znajomych, rodziny, w schroniskach czy korzystając z tymczasowego zakwaterowania. Starają się one unikać życia na ulicy z powodu większego zagrożenia przemocą i wykorzystywaniem seksualnym. Bezdomne kobiety często są również odpowiedzialne za dzieci, co dodatkowo komplikuje ich sytuację.

Poniższy podrozdział przedstawia szczegółowe dane dotyczące osób bezdomnych w województwie śląskim w podziale na płeć.

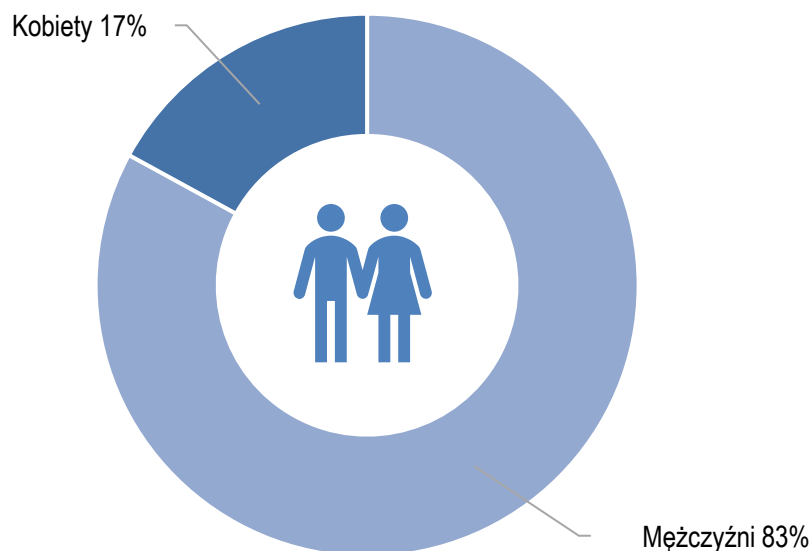
Sytuacja w 2024 roku, województwo śląskie, stan w momencie dokonywania spisu

- Liczba bezdomnych osób w 2024 roku:
 - 690 kobiet (17%);
 - 3 360 mężczyzn (83%).

Śląskie na tle kraju w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu

- Odsetek bezdomnych kobiet:
 - w województwie śląskim: 17,0;
 - w Polsce: 19,9;
 - najniższa wartość wśród województw: lubelskie – 9,4;
 - najwyższa wartość wśród województw: pomorskie – 31,80;
 - pozycja województwa śląskiego: 8.
- Odsetek bezdomnych mężczyzn:
 - w województwie śląskim: 83,0;
 - w Polsce: 80,0;
 - najniższa wartość wśród województw: pomorskie – 68,2;
 - najwyższa wartość wśród województw: lubelskie – 90,6;
 - pozycja województwa śląskiego: 9.

Struktura płci osób bezdomnych w województwie śląskim w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

2.4.1.2. Struktura wieku osób bezdomnych

Kryzys bezdomności dotyka osoby w różnym wieku, co potwierdzają dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Najliczniejszą kategorię osób bezdomnych w Polsce stanowią mężczyźni w wieku od 40 do 60 lat. Jednak bezdomność dotyka również młodszych osób, w tym młodzieży, ale także osób starszych, które mogą znaleźć się w tej trudnej sytuacji życiowej.

Bezdomność młodych osób często wynika z trudnych warunków rodzinnych, opuszczenia pieczy zastępczej, braku wsparcia po ukończeniu szkoły czy wczesnych problemów życiowych, takich jak zadłużenie, uzależnienia, trudności z wejściem na rynek pracy czy opuszczenie zakładów karnych.

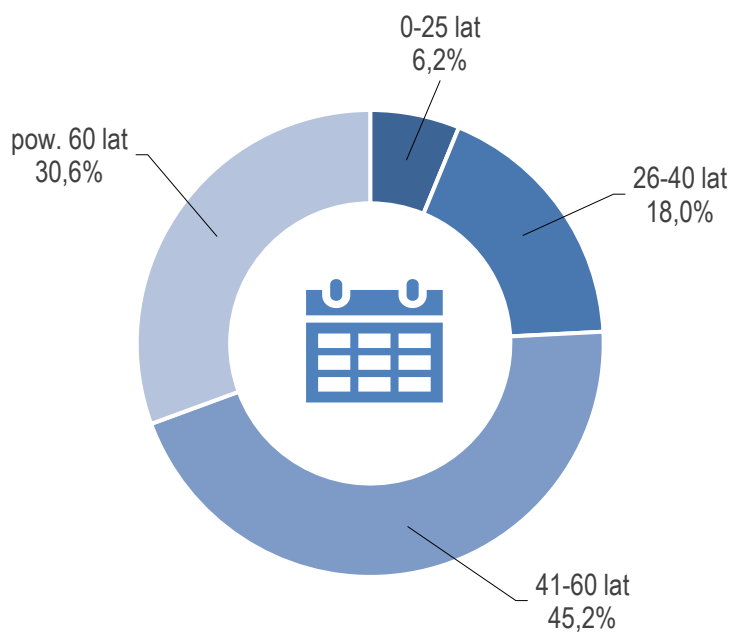
Sytuacja w 2024 roku, województwo śląskie, stan w momencie dokonywania spisu.

- Liczba osób bezdomnych w poszczególnych kategoriach wiekowych:
 - 0-25 lat: K - 106; M – 146;
 - 26-40 lat: K - 182; M – 548;
 - 41-60 lat: K - 226; M – 1 604;
 - pow. 60 lat: K - 176; M – 1 062.
- Udział osób bezdomnych w poszczególnych kategoriach wiekowych (w %):
 - 0-25 lat: 6,2;
 - 26-40 lat: 18,0;
 - 41-60 lat: 45,2;
 - pow. 60 lat: 30,6.

Śląskie na tle kraju w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

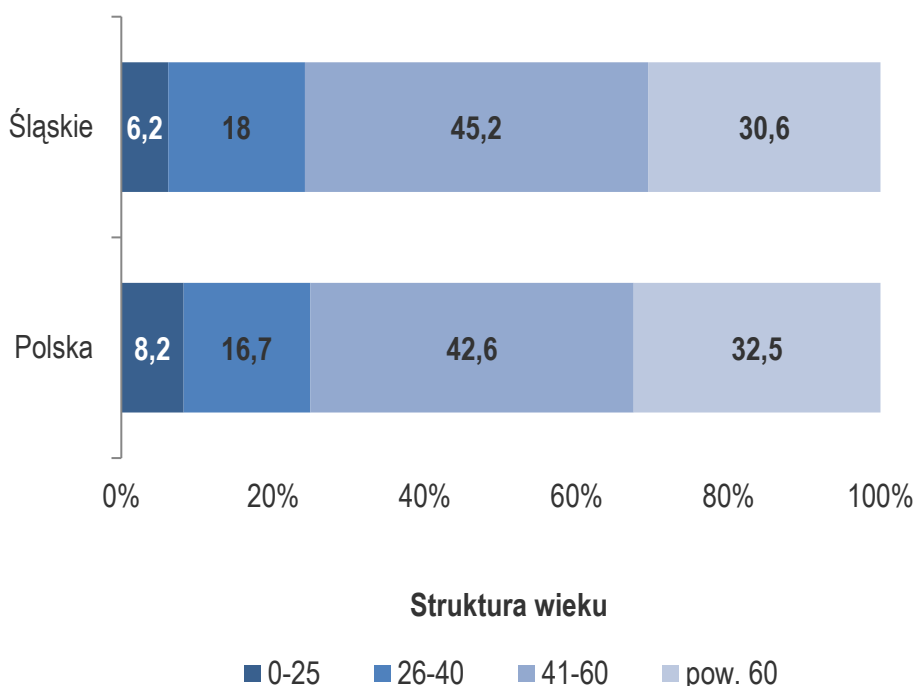
- Odsetek osób bezdomnych w danym wieku wśród ogółu osób bezdomnych:
 - 0-25 lat:
 - w województwie śląskim: 6,3;
 - w Polsce: 8,2;
 - 26-40 lat:
 - w województwie śląskim: 18,0;
 - w Polsce: 16,7;
 - 41-60 lat:
 - w województwie śląskim: 45,2;
 - w Polsce: 42,6;
 - pow. 60 lat:
 - w województwie śląskim: 30,6;
 - w Polsce: 32,5

Struktura wieku osób bezdomnych w województwie śląskim w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

Struktura wieku osób bezdomnych w województwie śląskim i w Polsce w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

2.4.1.3. Struktura wykształcenia osób bezdomnych

Niniejszy podrozdział zawiera informacje dotyczące wykształcenia osób bezdomnych na przestrzeni lat 2017-2024, przy czym warto podkreślić, że nie wszystkie osoby biorące udział w ankiecie udzieliły odpowiedzi na pytania dotyczące wykształcenia. Ponadto dane nt. wykształcenia osób bezdomnych z podziałem na województwa dostępne są jedynie dla 2024 roku.

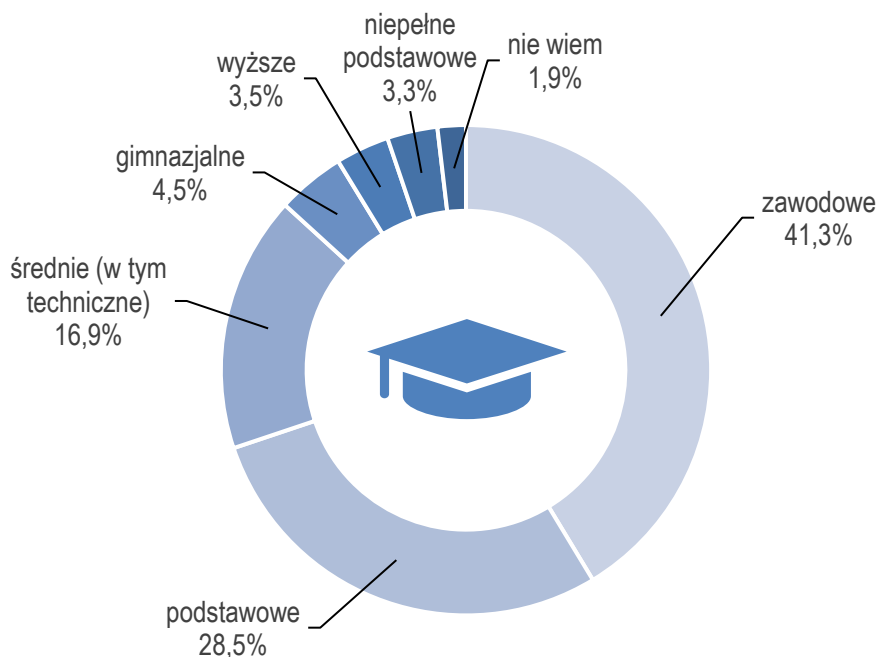
Sytuacja w 2024 roku, województwo śląskie, stan w momencie dokonywania spisu.

- Liczba osób bezdomnych z wykształceniem:
 - niepełnym podstawowym: 947 (2,9%);
 - podstawowym: 8 131 (29,1%);
 - gimnazjalnym: 1 280 (4,6%);
 - zawodowym: 11 787 (46,0%);
 - średnim (w tym technicznym): 4 825 (13,2%);
 - wyższym: 1 011 (1,8%);
 - nieznanym: 533 (2,4%).

Śląskie na tle kraju w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

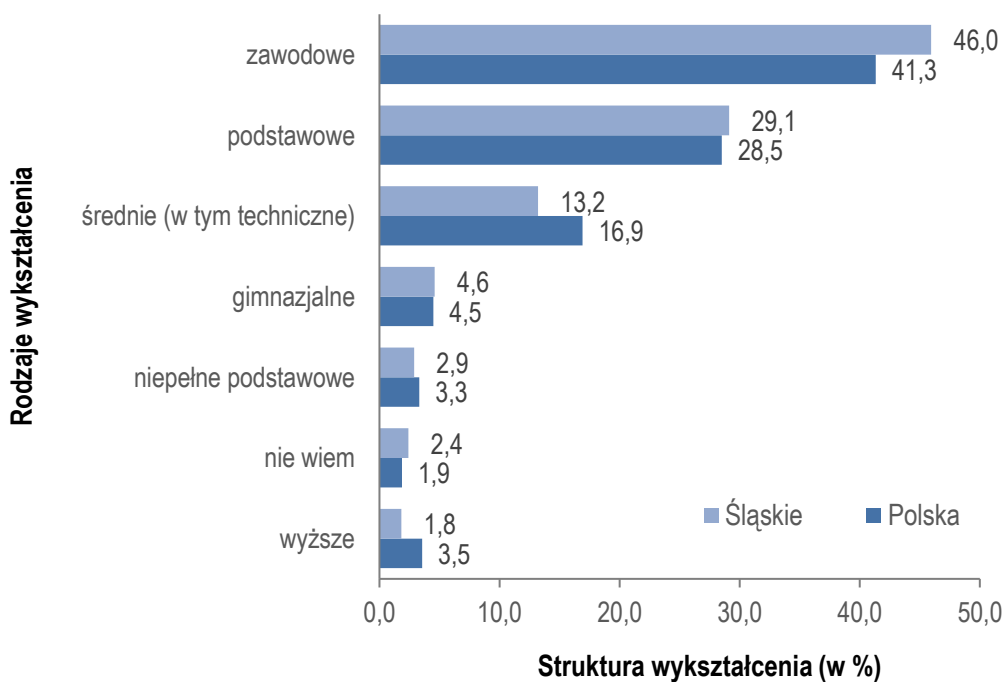
- Odsetek (%) osób bezdomnych z wykształceniem:
 - niepełnym podstawowym:
 - w województwie śląskim: 2,9;
 - w Polsce: 3,3;
 - podstawowym:
 - w województwie śląskim: 29,1;
 - w Polsce: 28,5;
 - gimnazjalnym:
 - w województwie śląskim: 4,6;
 - w Polsce: 4,5;
 - zawodowym:
 - w województwie śląskim: 46,0
 - w Polsce: 41,3;
 - średnim (w tym technicznym):
 - w województwie śląskim: 13,2;
 - w Polsce: 16,9;
 - wyższym:
 - w województwie śląskim: 1,8;
 - w Polsce: 3,6;
 - z nieznanym wykształceniem:
 - w województwie śląskim: 2,4;
 - w Polsce: 1,9.

Struktura wykształcenia osób bezdomnych w województwie śląskim w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024.*

Struktury wykształcenia osób bezdomnych w województwie śląskim oraz w Polsce w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024.*

2.4.1.4. Struktura osób bezdomnych wg czasu pozostawania osobą bezdomną

Podczas badań liczby osób bezdomnych przeprowadzanych w latach 2017, 2019 oraz 2024 zbierano również informacje na temat okresu pozostawania w bezdomności. Uwzględniano przy tym okresy: do 2 lat, od 2 do 5 lat, od 5 do 10 lat, od 10 do 20 lat oraz powyżej 20 lat. W przypadku lat 2017 i 2019 dostępne dane dotyczą wyłącznie poziomu kraju.

Sytuacja w Polsce w latach 2017, 2019 oraz 2024, stan w momencie dokonywania spisów.

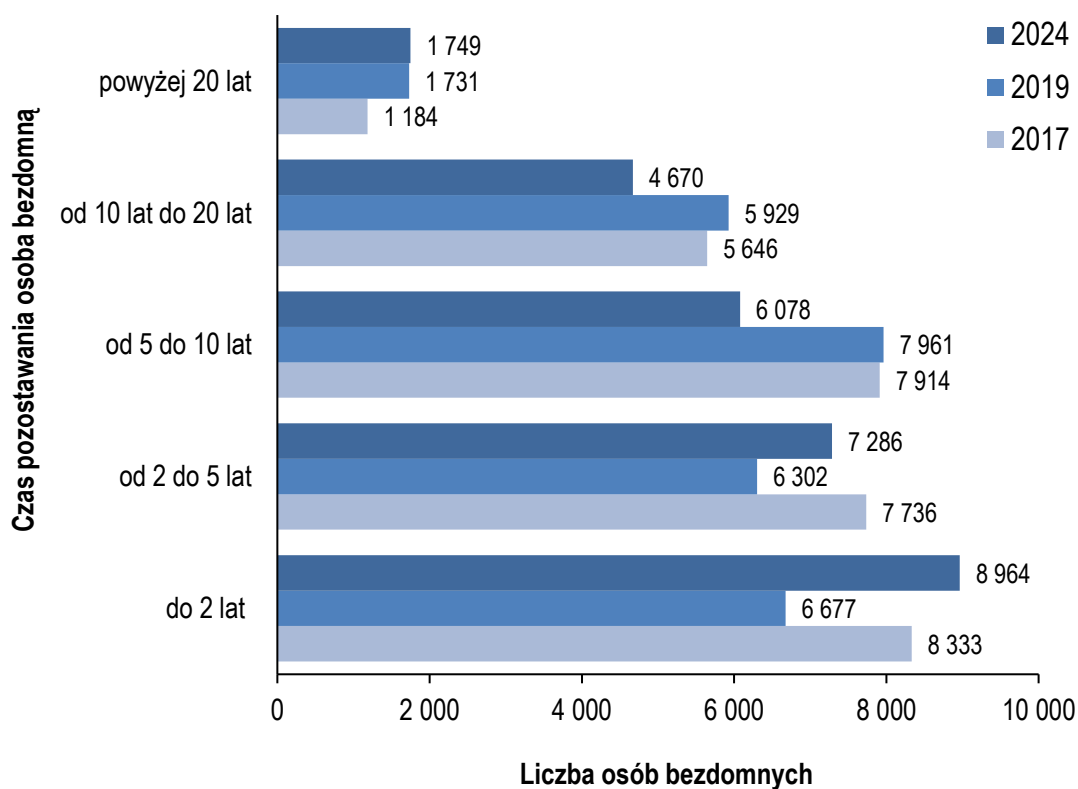
- Liczba osób bezdomnych wg czasu pozostawania w bezdomności:
 - w 2017 roku:
 - do 2 lat: 8 333;
 - od 2 lat do 5 lat: 7 736;
 - od 5 lat do 10 lat: 7 914;
 - od 10 do 20 lat: 5 646;
 - powyżej 20 lat: 1 184;
 - w 2019 roku:
 - do 2 lat: 6 677;
 - od 2 lat do 5 lat: 6 302;
 - od 5 lat do 10 lat: 7 961;
 - od 10 do 20 lat: 5 929;
 - powyżej 20 lat 1 731;
 - w 2024 roku:
 - do 2 lat: 8 964;
 - od 2 lat do 5 lat: 7 286;
 - od 5 lat do 10 lat: 6 078;
 - od 10 do 20 lat: 4 670;
 - powyżej 20 lat: 1 749.

Śląskie na tle kraju w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

- Udział osób bezdomnych pozostających w bezdomności (w %):
 - w okresie do 2 lat:
 - w województwie śląskim: 29,7;
 - w Polsce: 31,2;
 - od 2 do 5 lat:
 - w województwie śląskim: 27,8;
 - w Polsce: 25,3;
 - od 5 do 10 lat:
 - w województwie śląskim: 24,6;
 - w Polsce: 21,1;

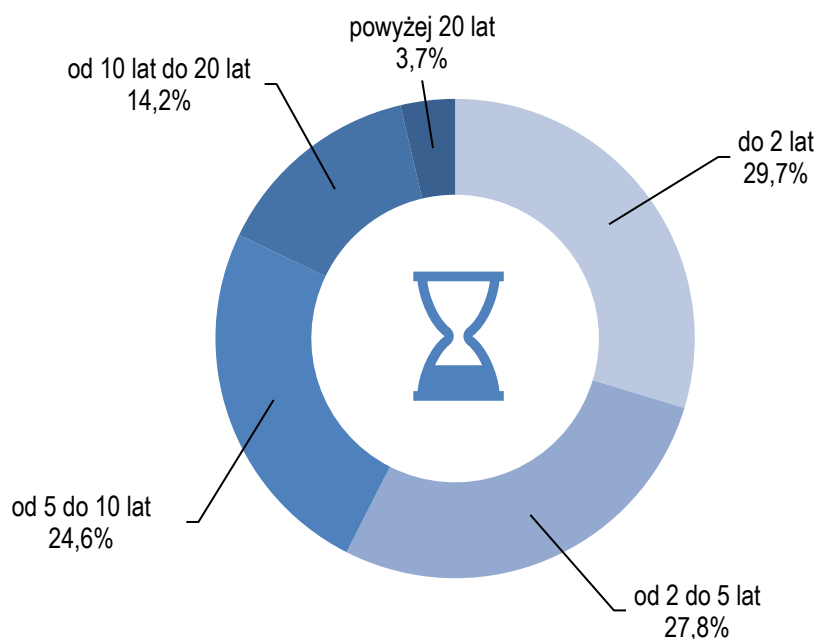
- od 10 do 20 lat:
 - w województwie śląskim: 14,2;
 - w Polsce: 16,2;
- powyżej 20 lat:
 - w województwie śląskim: 3,7;
 - w Polsce: 6,1.

Liczba osób bezdomnych ze względu na czas pozostawania osobą bezdomną w latach 2017, 2019 i 2024 na terenie Polski, stan w momencie dokonywania spisów.

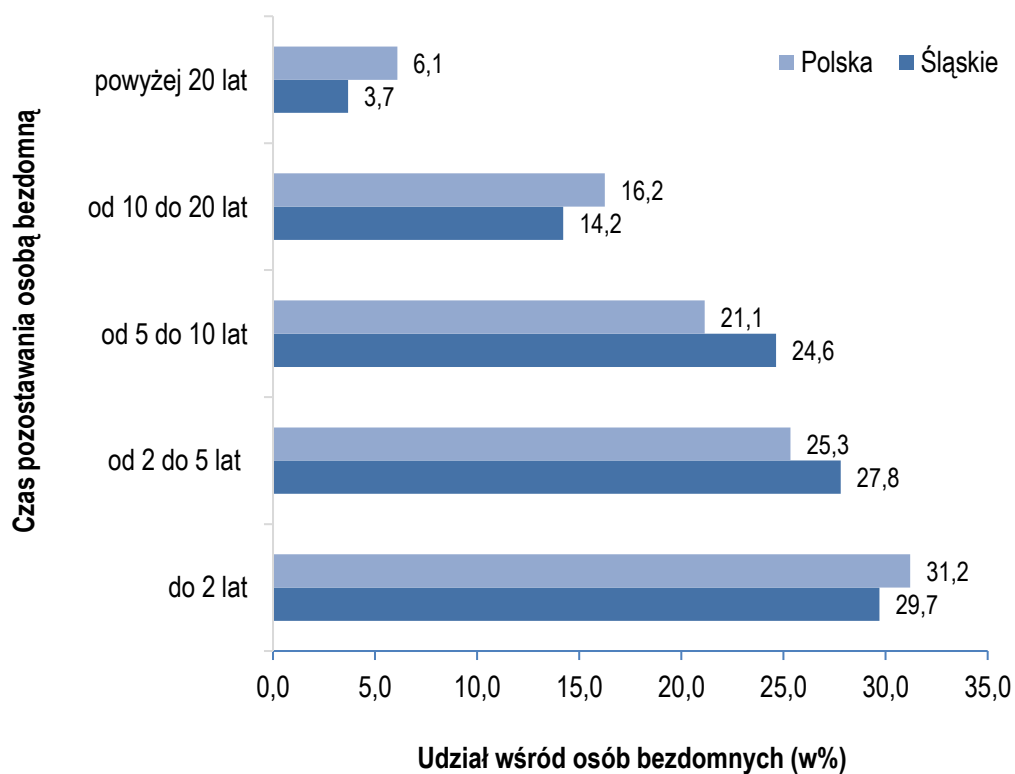
Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

Czas pozostawania osobą bezdomną w województwie śląskim w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

Deklarowany czas pozostawania osobą bezdomną w województwie śląskim oraz w Polsce w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

2.4.1.5. Struktura osób bezdomnych wg miejsca pobytu

Miejsce pobytu osób bezdomnych jest skomplikowaną kwestią ze względu na brak stałego miejsca zamieszkania. Osoby bezdomne często przebywają w różnych miejscach, które nie są oficjalnie uznawane za miejsce zamieszkania.

Zgodnie z wynikami badania przeprowadzonego w 2024 roku, osoby bezdomne najczęściej przebywają w różnych miejscach, które można podzielić na instytucjonalne oraz niemieszkalne. Miejsca instytucjonalne obejmują: noclegownie, ogrzewalnie, schroniska dla osób bezdomnych, schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, mieszkania wspomagane i treningowe, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, ośrodki interwencji kryzysowej, specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, szpitale, hospicja, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, pogotowia socjalne, instytucje zdrowia psychicznego i leczenia uzależnień, inne placówki ochrony zdrowia, zakłady karne, areszty śledcze, izby wytrzeźwień oraz ośrodki dla uchodźców.

Miejsca niemieszkalne, często wskazywane przez osoby bezdomne, to: ulice, klatki schodowe, dworce PKP i PKS, altany śmietnikowe, piwnice, pustostany, domki i altany na działkach, inne prowizoryczne miejsca schronienia.

Te różnorodne lokalizacje ukazują złożoność sytuacji osób bezdomnych i ich potrzeb w zakresie wsparcia. Brak stałego miejsca pobytu niesie ze sobą wiele wyzwań, takich jak trudności w uzyskaniu świadczeń socjalnych, dostępu do opieki zdrowotnej czy też zatrudnienia.

Sytuacja w 2024 roku, województwo śląskie, stan w momencie dokonywania spisu.

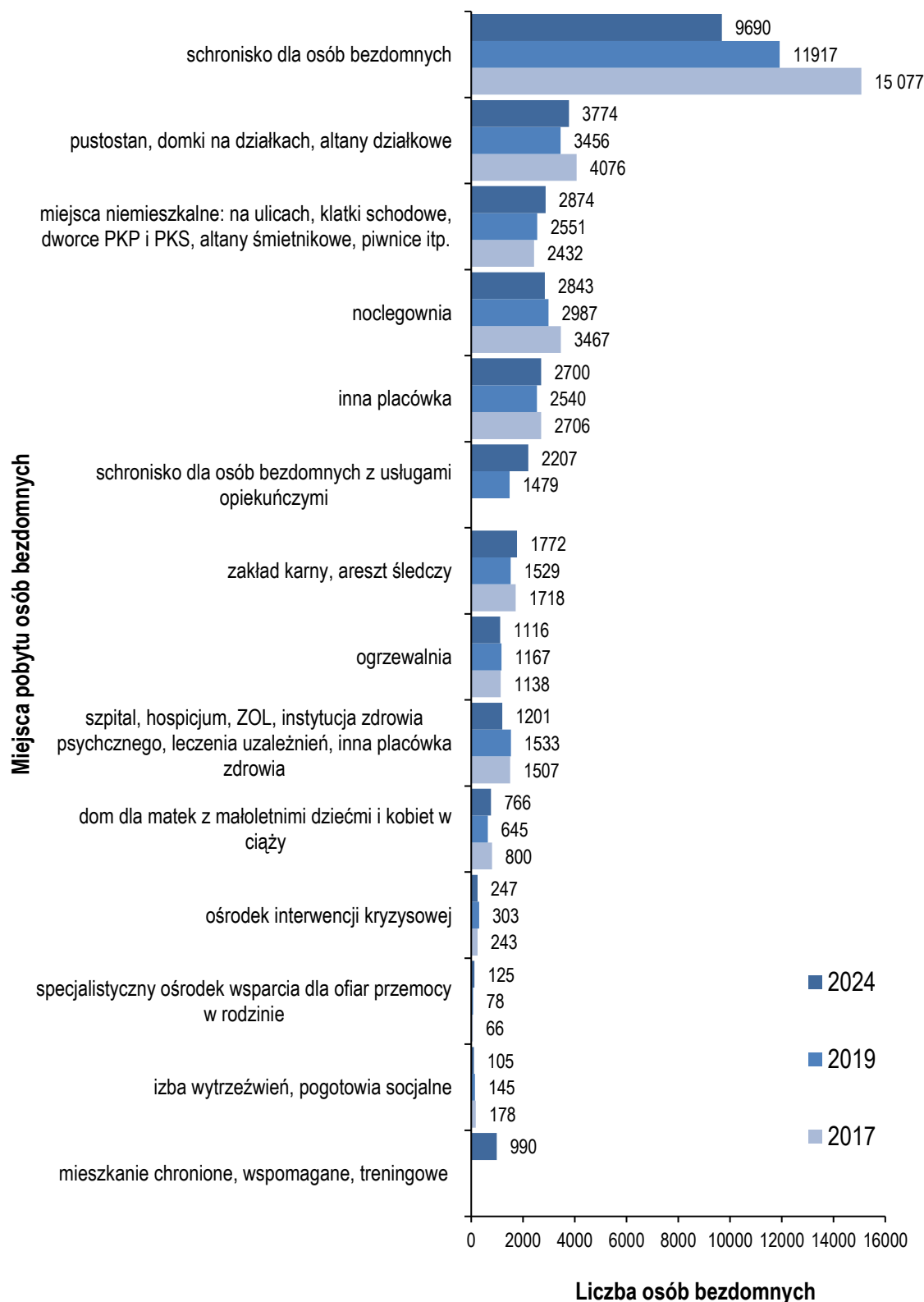
- Liczba osób bezdomnych przebywających we wskazanych miejscach:
 - schroniska dla osób bezdomnych: 1 581;
 - noclegownie: 536;
 - schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi: 309;
 - zakłady karne, areszty śledcze: 292;
 - miejsca niemieszkalne: na ulicach, klatki schodowe, dworce PKP i PKS, altany śmietnikowe, piwnice, itp.: 275;
 - pustostany, domki na działkach, altany działkowe: 268;
 - ogrzewalnie: 193;
 - domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobietami w ciąży: 142;
 - inne placówki: 123;
 - szpitale, hospicja, ZOL, inne placówki zdrowia: 95;
 - mieszkania treningowe: 93;
 - ośrodki interwencji kryzysowej: 67;
 - mieszkania wspomagane: 49;
 - instytucje zdrowia psychicznego/leczenia uzależnień: 19;
 - izby wytrzeźwień, pogotowia socjalne: 11;
 - mieszkania chronione: 4;
 - specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie: 4;
 - ośrodki dla uchodźców: 0.

Śląskie na tle kraju wg stanu w 2024 roku

- Odsetek osób bezdomnych przebywających we wskazanych miejscach:
 - noclegownie:
 - w województwie śląskim: 13,2;
 - w Polsce: 9,2;
 - ogrzewalnie:
 - w województwie śląskim: 4,8;
 - w Polsce: 3,6;
 - schroniska dla osób bezdomnych:
 - w województwie śląskim: 4,8;
 - w Polsce: 3,6;
 - schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi:
 - w województwie śląskim: 7,6;
 - w Polsce: 7,1;
 - zakłady karne, areszty śledcze:
 - w województwie śląskim: 7,2;
 - w Polsce: 5,7;
 - domki na działkach, altany działkowe¹¹⁷:
 - w województwie śląskim: 6,6;
 - w Polsce: 12,2;
 - ulice, klatki schodowe, dworce PKP i PKS, altany śmietnikowe, piwnice itp.:
 - w województwie śląskim: 6,8;
 - w Polsce: 9,3.

¹¹⁷ Podział na domki na działkach, ulice, klatki schodowe zgodnie z danymi MPRIIPS.

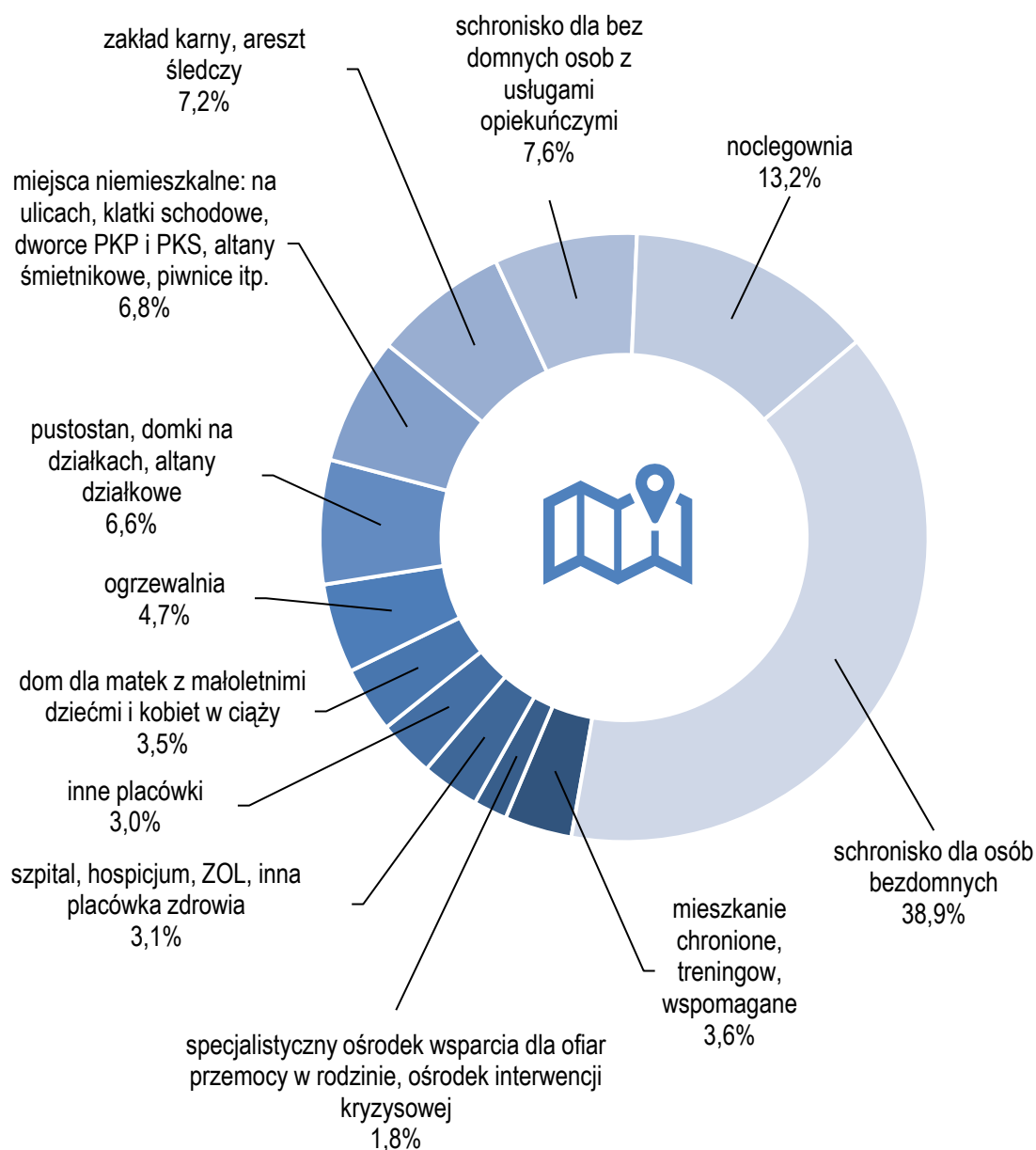
Liczba osób bezdomnych przebywająca we wskazanym miejscu pobytu w Polsce w latach 2017, 2019 i 2024*, stan w momencie dokonywania spisów.

* Na wykresie ujęto miejsca wyróżnione we wszystkich trzech badaniach.

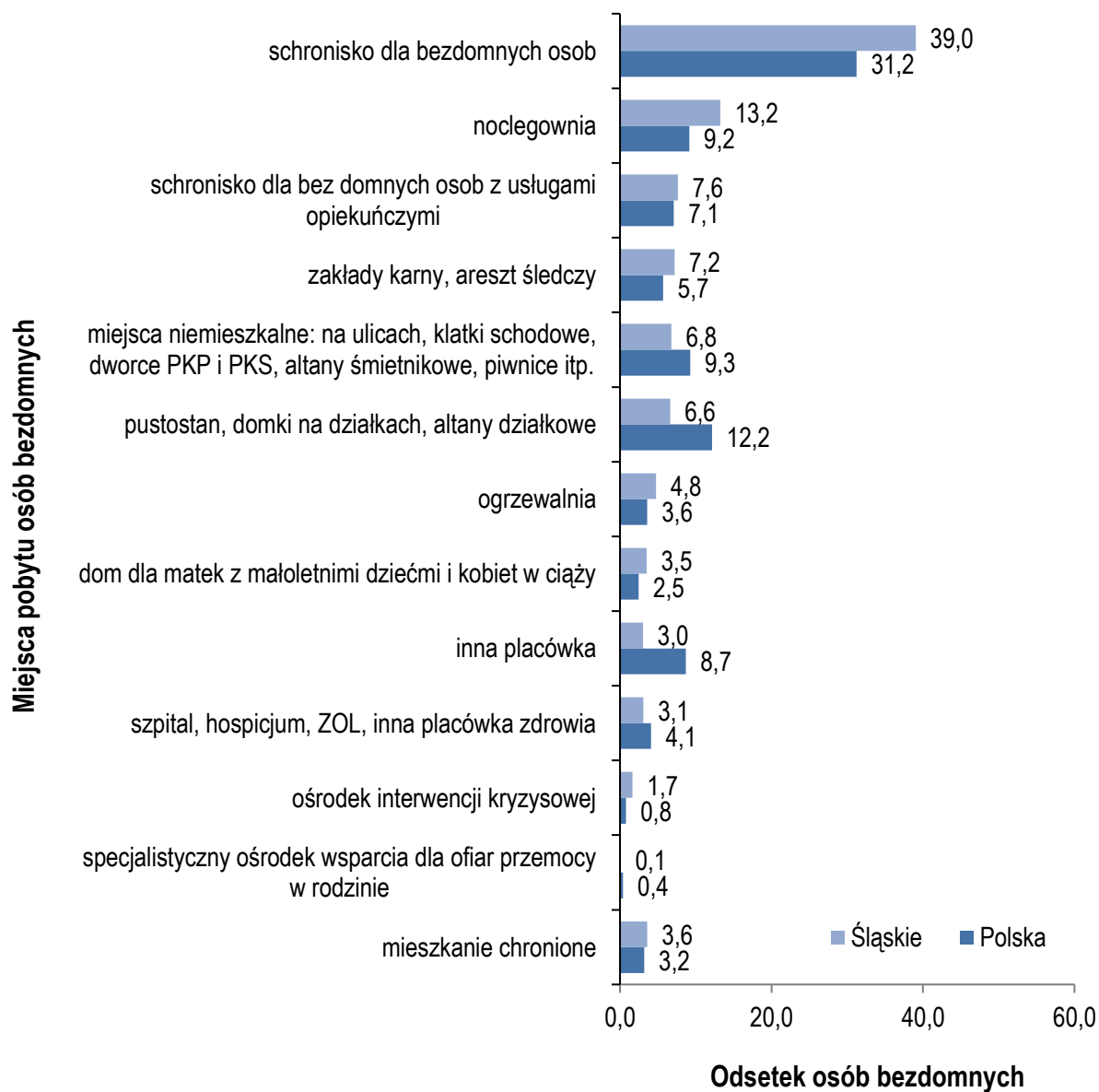
Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

Struktura osób bezdomnych przebywających we wskazanych miejscach pobytu w województwie śląskim w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

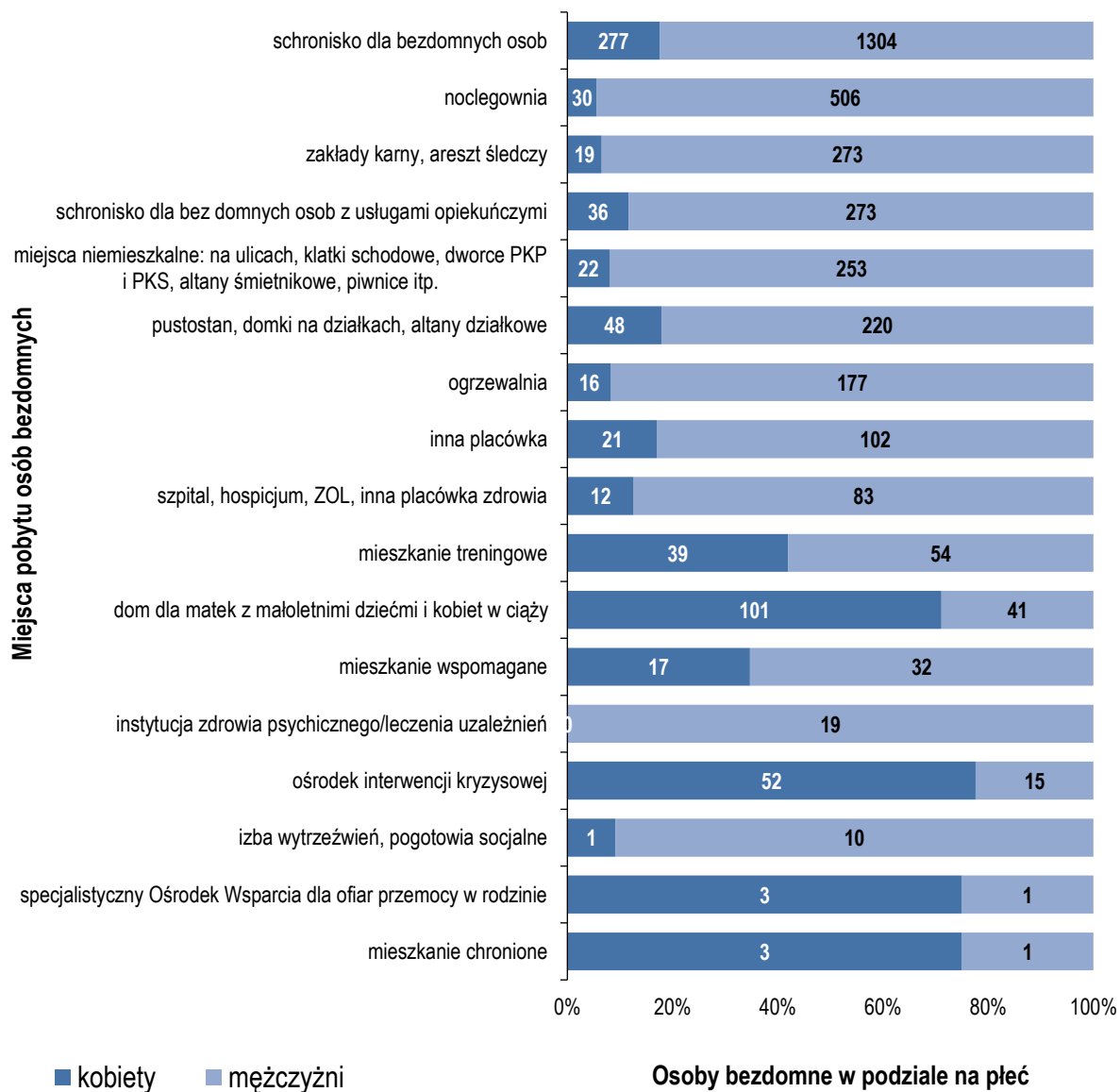
Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

Odsetek osób bezdomnych przebywających we wskazanych miejscach pobytu w 2024, stan w momencie dokonywania spisu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

Miejsca pobytu osób bezdomnych w województwie śląskim w 2024 roku w podziale na płeć, stan w momencie dokonywania spisu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024.*

2.4.1.6. Struktura osób bezdomnych wg miejsca zameldowania

Miejsce zameldowania nie jest jednoznaczne z miejscem pobytu osób bezdomnych. Często osoby takie nie są zameldowane miejscu, w którym aktualnie przebywają.

W województwie śląskim większość osób w kryzysie bezdomności nie posiada zameldowania na pobyt stały ale przebywa w gminie, gdzie takie zameldowanie posiadały – 52,8%. Jednocześnie 31,1% nie posiada zameldowania na pobyt stały i nie przebywa w gminie, w której były zameldowane ostatni raz.

Sytuacja w 2024 roku, województwo śląskie, stan w momencie dokonywania spisu.

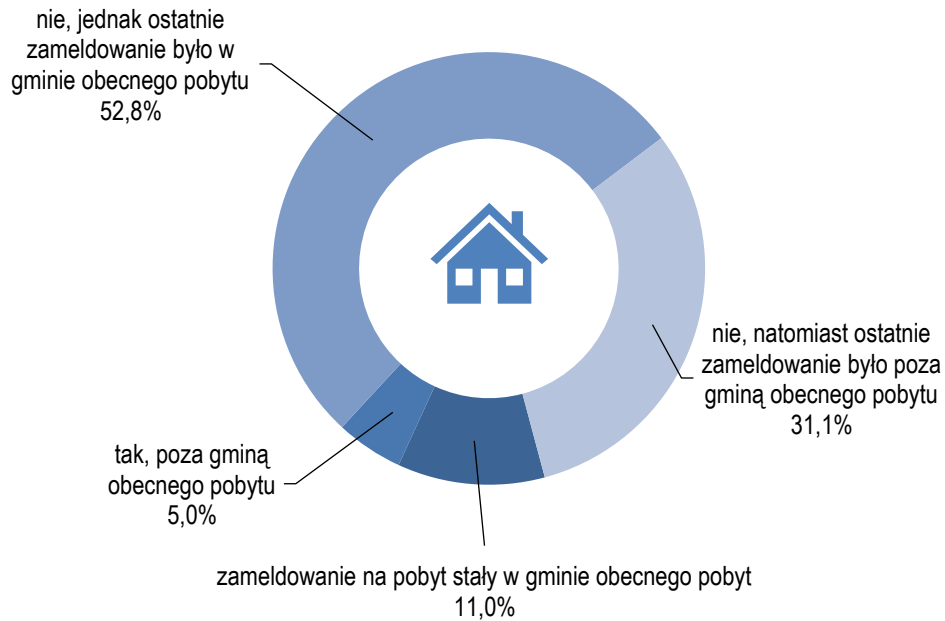
- Liczba osób bezdomnych posiadająca/nie posiadająca zameldowanie:
 - tak, na pobyt stały w gminie obecnego pobytu: 432;
 - tak, poza gminą pobytu: 197;
 - nie, ostatnie zameldowanie było w gminie obecnego pobytu: 2 071;
 - nie, ostatnie zameldowanie było poza gminą obecnego pobytu: 1 220.

Śląskie na tle kraju wg stanu w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

Odsetek osób bezdomnych posiadająca/nie posiadająca zameldowanie:

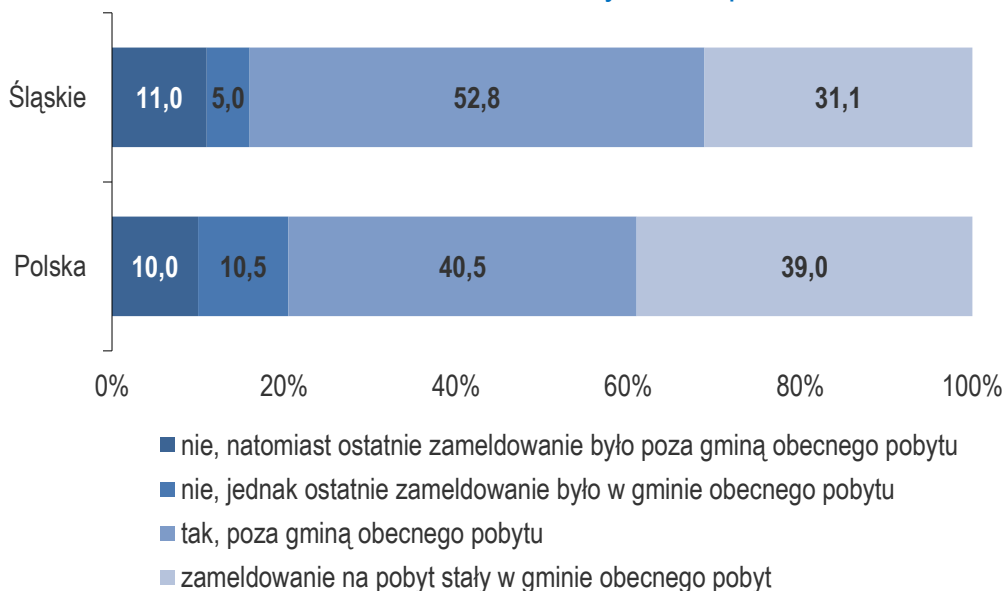
- nie, jednak ostatnie zameldowanie było w gminie obecnego pobytu:
 - w województwie śląskim: 31,1;
 - w Polsce: 39,0;
- nie, natomiast ostatnie zameldowanie było poza gminą obecnego pobytu:
 - w województwie śląskim: 52,8;
 - w Polsce: 40,5;
- zameldowanie na pobyt stały w gminie obecnego pobytu:
 - w województwie śląskim: 11,0;
 - w Polsce: 10,0;
- tak, poza gminą obecnego pobytu:
 - w województwie śląskim: 5,0;
 - w Polsce: 10,5.

Struktura osób bezdomnych wg posiadania/nie posiadania meldunku, województwo śląskie w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024.*

Osoby bezdomne wg posiadania/nie posiadania meldunku, województwo śląskie i Polska w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024.*

2.4.1.7. Przyczyny bezdomności

Bezdomność jest wynikiem złożonej kombinacji czynników społecznych, ekonomicznych, zdrowotnych i osobistych. W poniższym podrozdziale omówiono najczęściej wskazywane przez osoby doświadczające kryzysu bezdomności przyczyny ich sytuacji.

Do najczęściej wymienianych powodów należą: uzależnienie od alkoholu, eksmisja, wymeldowanie z mieszkania, konflikty rodzinne, rozpad związku, problemy zdrowotne, niepełnosprawność, zadłużenie, długotrwałe bezrobocie, uzależnienie od narkotyków, utrata rodzica lub opiekuna w dzieciństwie (w wyniku śmierci bądź odejścia), doświadczenie przemocy domowej, opuszczenie zakładu karnego, konflikty z prawem oraz przemoc spoza środowiska domowego. Każda z tych przyczyn może działać samodzielnie lub w połączeniu z innymi, znacząco utrudniając powrót do stabilnego życia.

Badane osoby mogły wskazać więcej niż jedną przyczynę bezdomności.

Sytuacja w 2024 roku, województwo śląskie, stan w momencie dokonywania spisu.

- Liczba osób bezdomnych wg przyczyn bezdomności:
 - uzależnienie od alkoholu: 1 317;
 - eksmisja, wymeldowanie z mieszkania: 1 124;
 - konflikt rodzinny: 983;
 - rozpad związku: 628;
 - bezrobocie, brak pracy, utrata pracy: 586;
 - zadłużenie: 542;
 - zły stan zdrowia, niepełnosprawność: 476;
 - konflikt z prawem: 247;
 - przemoc domowa: 216;
 - choroba/zaburzenia psychiczne inne niż uzależnienia: 203;
 - opuszczenie zakładu karnego: 172;
 - odejście/śmierć rodzica/opiekuna w dzieciństwie: 143;
 - uzależnienie od narkotyków: 142;
 - uzależnienie od hazardu: 40;
 - migracja/wyjazd na stałe do innego kraju: 37;
 - inna przemoc niż domowa: 11;
 - opuszczenie placówki opiekuńczo-wychowawczej: 10;
 - problemy wynikające z orientacji seksualnej: 9;
 - problemy wynikające ze zmiany wiary: 1;
 - inne pozostałe: 264.

Śląskie na tle kraju wg stanu w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

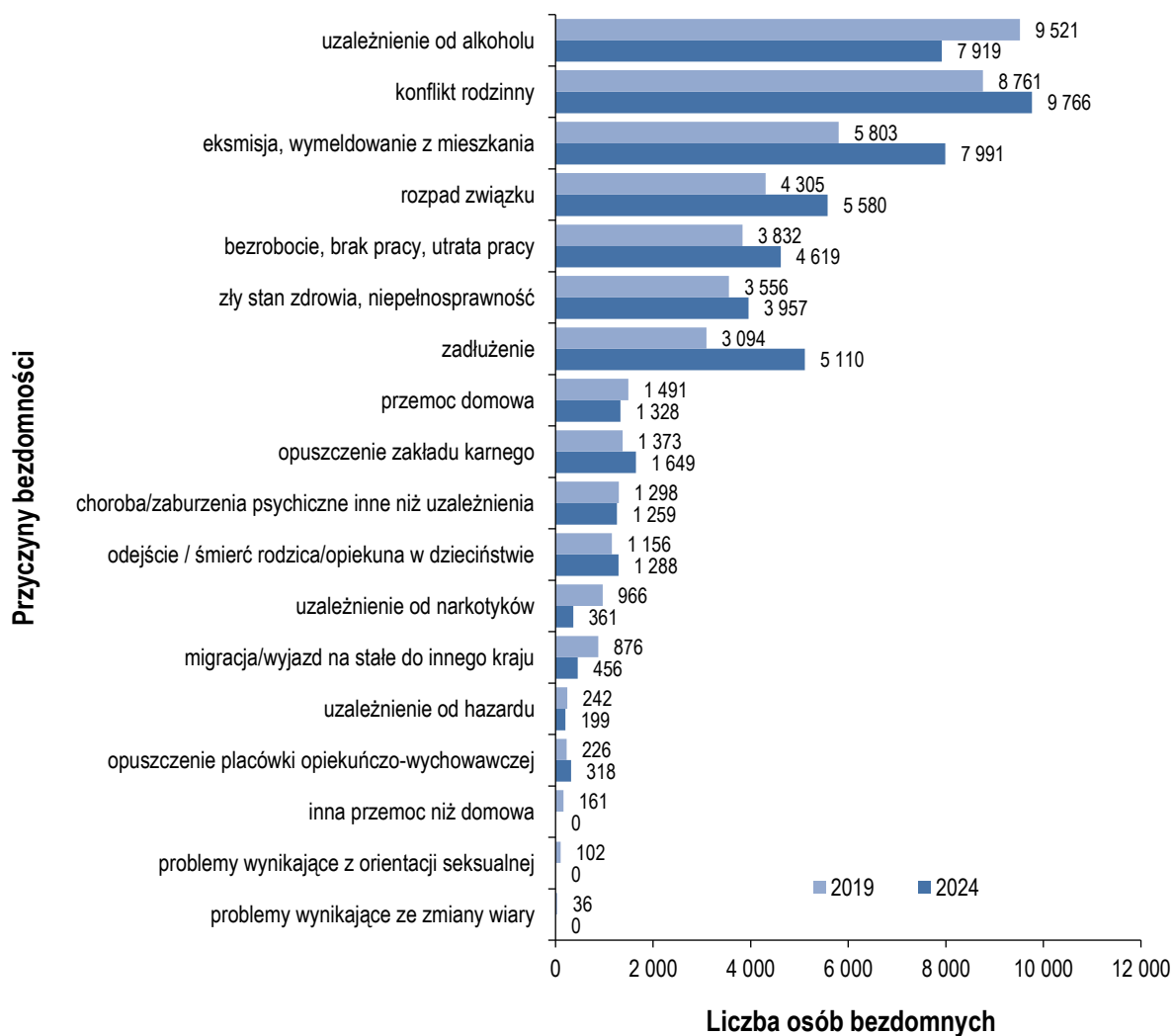
Odsetek osób bezdomnych wskazujących przyczyny ich obecnej sytuacji życiowej:

- konflikt rodzinny:
 - w województwie śląskim: 13,7;
 - w Polsce: 17,1;
- odejście/śmierć rodzica/opiekuna w dzieciństwie:
 - w województwie śląskim: 2,0;
 - w Polsce: 2,3;

- przemoc domowa:
 - w województwie śląskim: 3,0;
 - w Polsce: 2,9;
- rozpad związku:
 - w województwie śląskim: 8,7;
 - w Polsce: 8,4;
- zadłużenie:
 - w województwie śląskim: 7,5;
 - w Polsce: 6,0;
- bezrobocie, brak pracy, utrata pracy:
 - w województwie śląskim: 8,2;
 - w Polsce: 7,5;
- problemy wynikające z orientacji seksualnej:
 - w województwie śląskim: 0,1;
 - w Polsce: 0,2;
- zły stan zdrowia, niepełnosprawność:
 - w województwie śląskim: 6,6;
 - w Polsce: 6,9;
- uzależnienie od alkoholu:
 - w województwie śląskim: 18,3;
 - w Polsce: 18,5;
- uzależnienie od narkotyków:
 - w województwie śląskim: 1,9;
 - w Polsce: 1,8
- uzależnienie od hazardu:
 - w województwie śląskim: 0,6;
 - w Polsce: 0,5;
- migracja/wyjazd na stałe do innego kraju:
 - w województwie śląskim: 0,5;
 - w Polsce: 1,7;
- choroba/zaburzenia psychiczne inne niż uzależnienia:
 - w województwie śląskim: 2,8;
 - w Polsce: 2,5;
- opuszczenie placówki opiekuńczo-wychowawczej:
 - w województwie śląskim: 0,5;
 - w Polsce: 0,5;
- opuszczenie zakładu karnego:
 - w województwie śląskim: 2,4;
 - w Polsce: 2,7;

- konflikt z prawem:
 - w województwie śląskim: 3,4;
 - w Polsce: 3,4;
- inna przemoc niż domowa:
 - w województwie śląskim: 0,2;
 - w Polsce: 0,3;
- problemy wynikające ze zmiany wiary:
 - w województwie śląskim: 0,0;
 - w Polsce: 0,1;
- inne:
 - w województwie śląskim: 3,7;
 - w Polsce: 5,3.

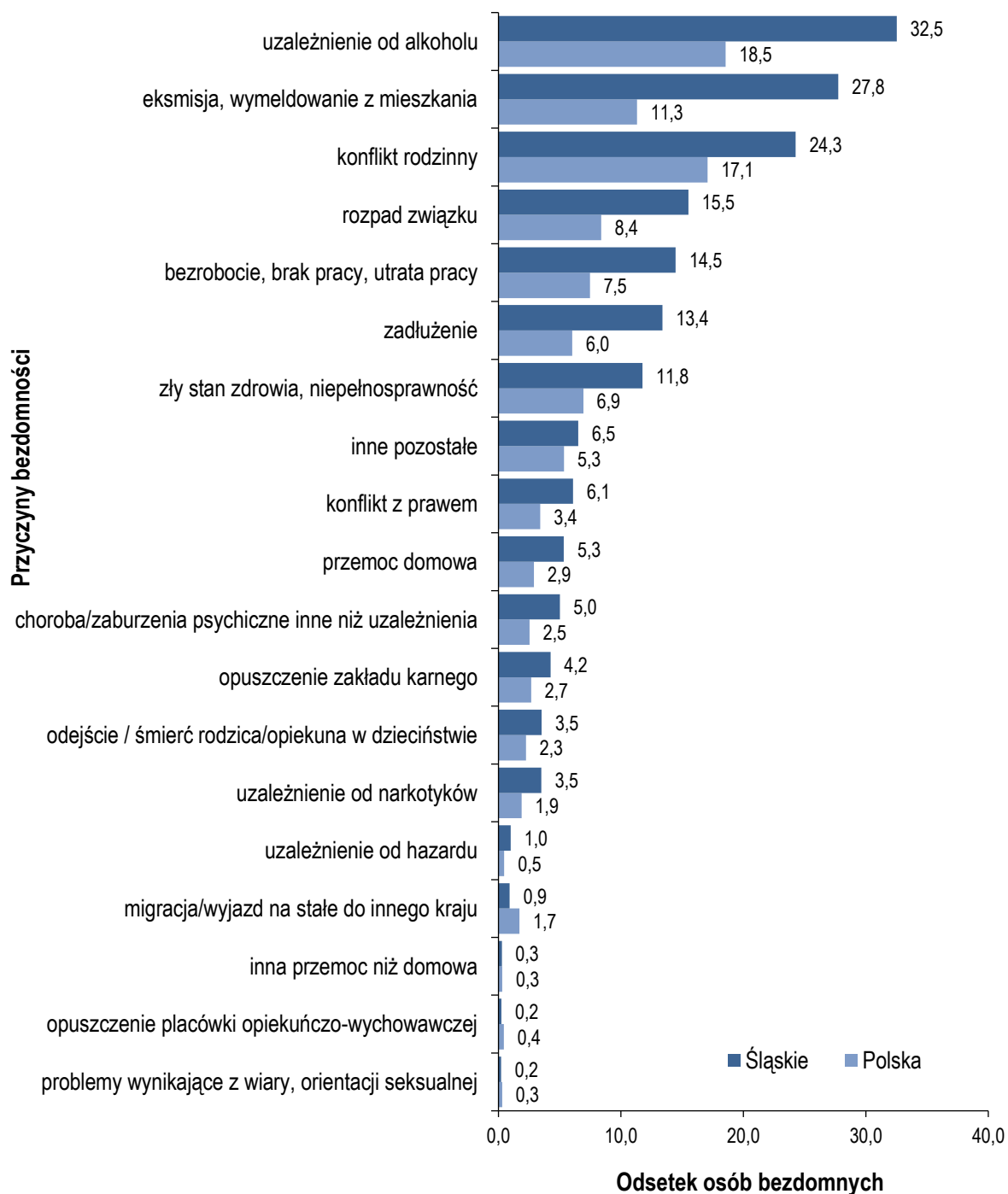
Przyczyny bezdomności wskazywane* przez osoby bezdomne, Polska w latach 2019, 2024, stan w momencie dokonywania spisów.

* Badane osoby mogły wskazać więcej niż jedną przyczynę bezdomności.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

Przyczyny bezdomności wskazywane* przez osoby bezdomne w Polsce i województwie śląskim w 2024 roku (w %).

* Badane osoby mogły wskazać więcej niż jedną przyczynę bezdomności.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

2.4.1.8. Struktura osób bezdomnych wg stanu cywilnego

Istnieją pewne trudności i wyzwania związane z ustaleniem i zmianą stanu cywilnego osób bezdomnych. Osoby takie często borykają się z problemami związanymi z brakiem dokumentów, takich jak dowód osobisty czy akt urodzenia. Może to utrudniać aktualizację stanu cywilnego, np. w przypadku zawarcia małżeństwa lub rozwodu. W przypadku utraty dokumentów przez osoby bezdomne możliwe jest ich odzyskanie, choć proces ten bywa czasochłonny i wymaga wsparcia prawnego i/lub administracyjnego.

W badaniu przeprowadzonym w 2024 roku najczęściej deklarowanym stanem cywilnym był kawaler/panna, natomiast najrzadziej wskazywano separację.

Sytuacja w 2024 roku, województwo śląskie, stan w momencie dokonywania spisu.

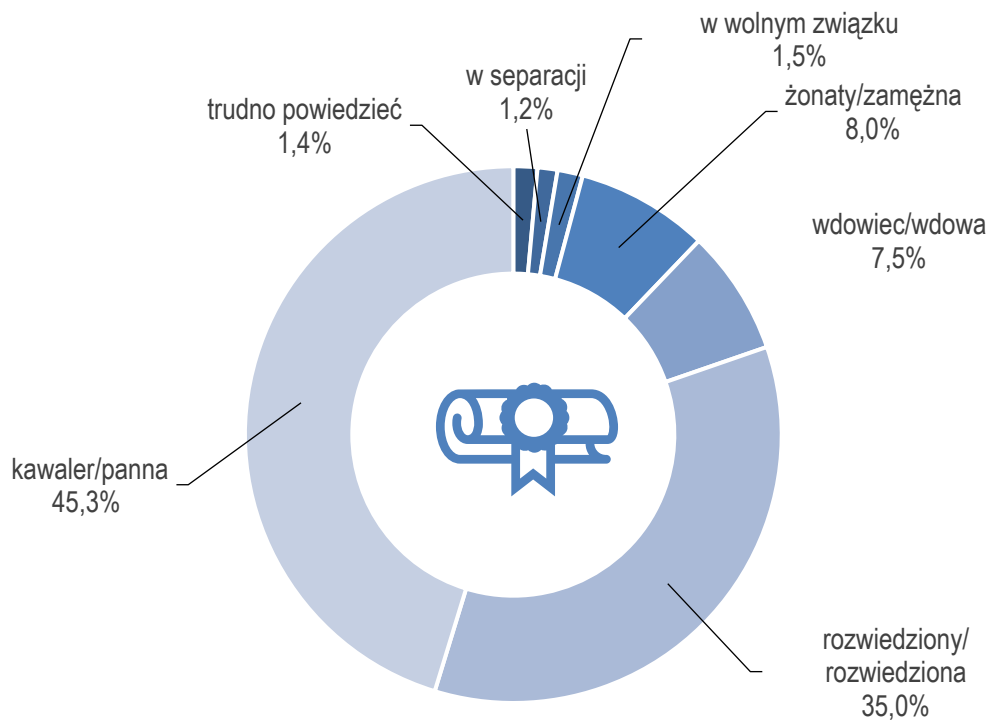
- Liczba osób bezdomnych wg stanu cywilnego:
 - kawaler/panna: 1 732;
 - rozwiedziony/rozwiedziona: 1 400;
 - wdowiec/wdowa: 275;
 - żonaty/zamężna: 225;
 - w wolnym związku: 58;
 - w separacji: 48;
 - trudno powiedzieć: 42.

Śląskie na tle kraju w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

- Odsetek osób bezdomnych wg stanu cywilnego:
 - kawaler/panna:
 - w województwie śląskim: 45,8;
 - w Polsce: 45,3;
 - żonaty/zamężna:
 - w województwie śląskim: 6,0;
 - w Polsce: 8,0;
 - rozwiedziony/rozwiedziona:
 - w województwie śląskim: 37,0;
 - w Polsce: 35,0;
 - wdowiec/wdowa:
 - w województwie śląskim: 7,3;
 - w Polsce: 7,6;
 - w wolnym związku:
 - w województwie śląskim: 1,5;
 - w Polsce: 1,5;
 - w separacji:
 - w województwie śląskim: 1,3;
 - w Polsce: 1,2;

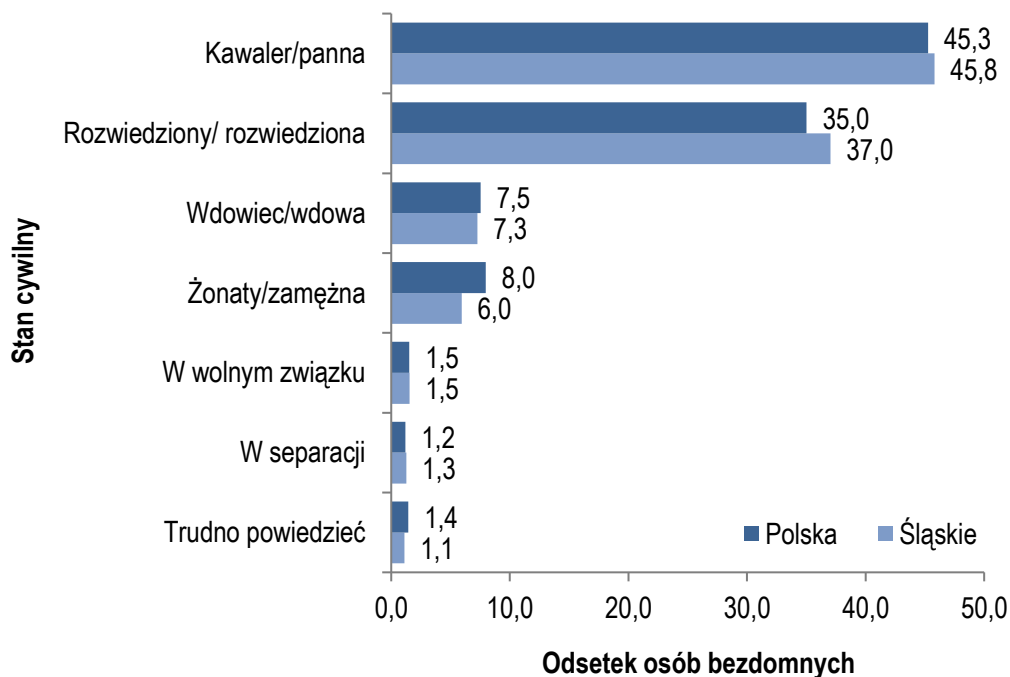
- trudno powiedzieć:
 - w województwie śląskim: 1,1;
 - w Polsce: 1,4.

Struktura osób bezdomnych wg stanu cywilnego, województwo śląskie w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

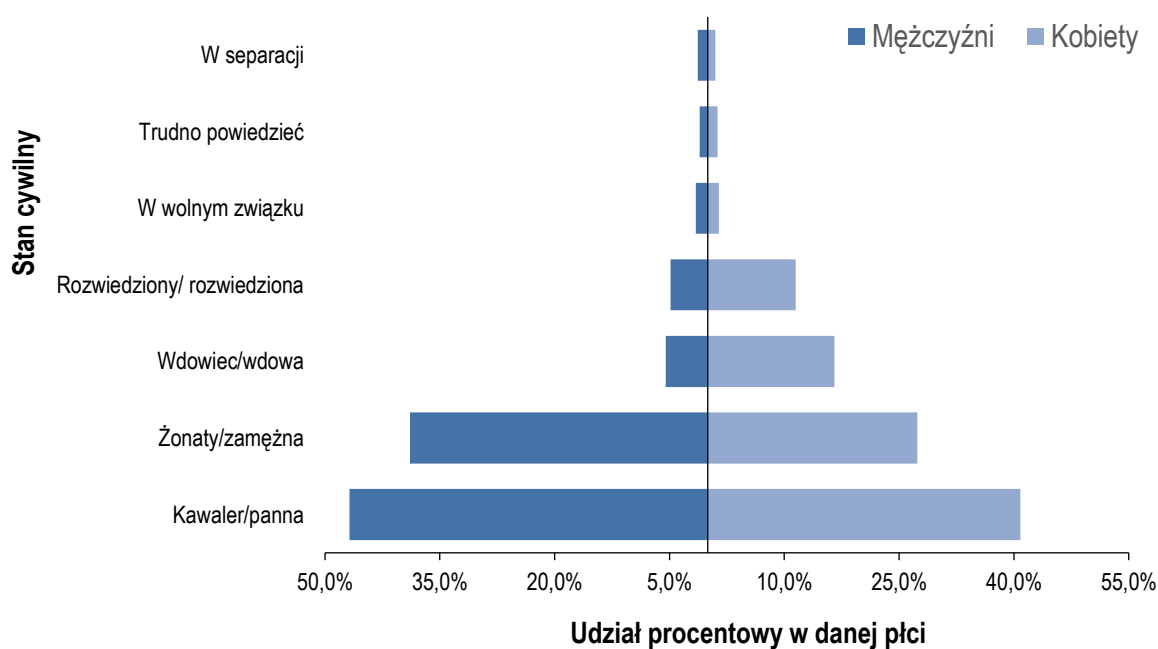
Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024.*

Stan cywilny osób bezdomnych, województwo śląskie i Polska w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu (w %).

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024.*

Stan cywilny osób bezdomnych z podziałem na płeć w województwie śląskim w 2024 r., stan w momencie dokonywania spisu (w %).

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024.*

2.4.1.9. Struktura osób bezdomnych wg źródeł dochodu

Osoby bezdomne, pomimo trudnej sytuacji życiowej, często podejmują wysiłki, by znaleźć źródła dochodu pozwalające na zaspokojenie podstawowych potrzeb. Dostęp do stabilnego i legalnego zatrudnienia bywa dla nich znacznie utrudniony, dlatego ich dochody często pochodzą z różnych, niekiedy niestandardowych źródeł. Do najczęstszych należą: zasiłki z pomocy społecznej, praca wykonywana "na czarno" oraz zbieractwo. Badane osoby mogły wskazać więcej niż jedno źródło dochodu.

Sytuacja w 2024 roku, województwo śląskie, stan w momencie dokonywania spisu.

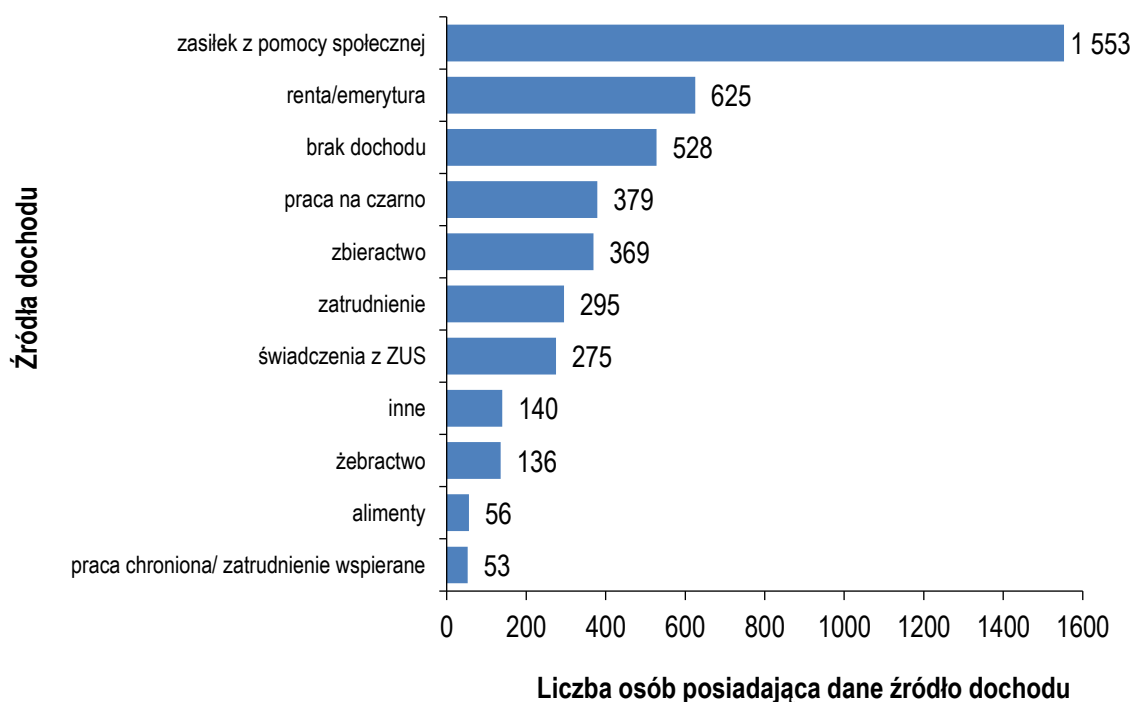
- Liczba osób bezdomnych wg posiadanych źródeł dochodu:
 - zasiłek z pomocy społecznej: 1 553;
 - renta/emerytura: 625;
 - praca na czarno: 379;
 - zbieractwo: 369;
 - zatrudnienie: 295;
 - świadczenia z ZUS: 275;
 - żebractwo: 136;
 - alimenty: 56;
 - praca chroniona/zatrudnienie wspierane: 53;
 - inne: 140;
 - brak dochodu: 528.

Śląskie na tle kraju wg stanu w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

- Odsetek osób bezdomnych wg posiadanych źródeł dochodu:
 - zasiłek z pomocy społecznej:
 - w województwie śląskim: 35,2;
 - w Polsce: 33,1;
 - renta/emerytura:
 - w województwie śląskim: 14,2;
 - w Polsce: 16,3;
 - praca na czarno:
 - w województwie śląskim: 8,6;
 - w Polsce: 8,6;
 - zbieractwo:
 - w województwie śląskim: 8,4;
 - w Polsce: 7,1;
 - zatrudnienie:
 - w województwie śląskim: 6,7;
 - w Polsce: 6,1;

- żebractwo:
 - w województwie śląskim: 6,7;
 - w Polsce: 6,1;
- świadczenie z ZUS:
 - w województwie śląskim: 6,2;
 - w Polsce: 5,1;
- alimenty:
 - w województwie śląskim: 1,3;
 - w Polsce: 0,9;
- praca chroniona/zatrudnienie wspierane:
 - w województwie śląskim: 1,2;
 - w Polsce: 0,8;
- inne:
 - w województwie śląskim: 3,2;
 - w Polsce: 3,8;
 -
- nie posiadają dochodu:
 - w województwie śląskim: 12,0;
 - w Polsce: 14,6.

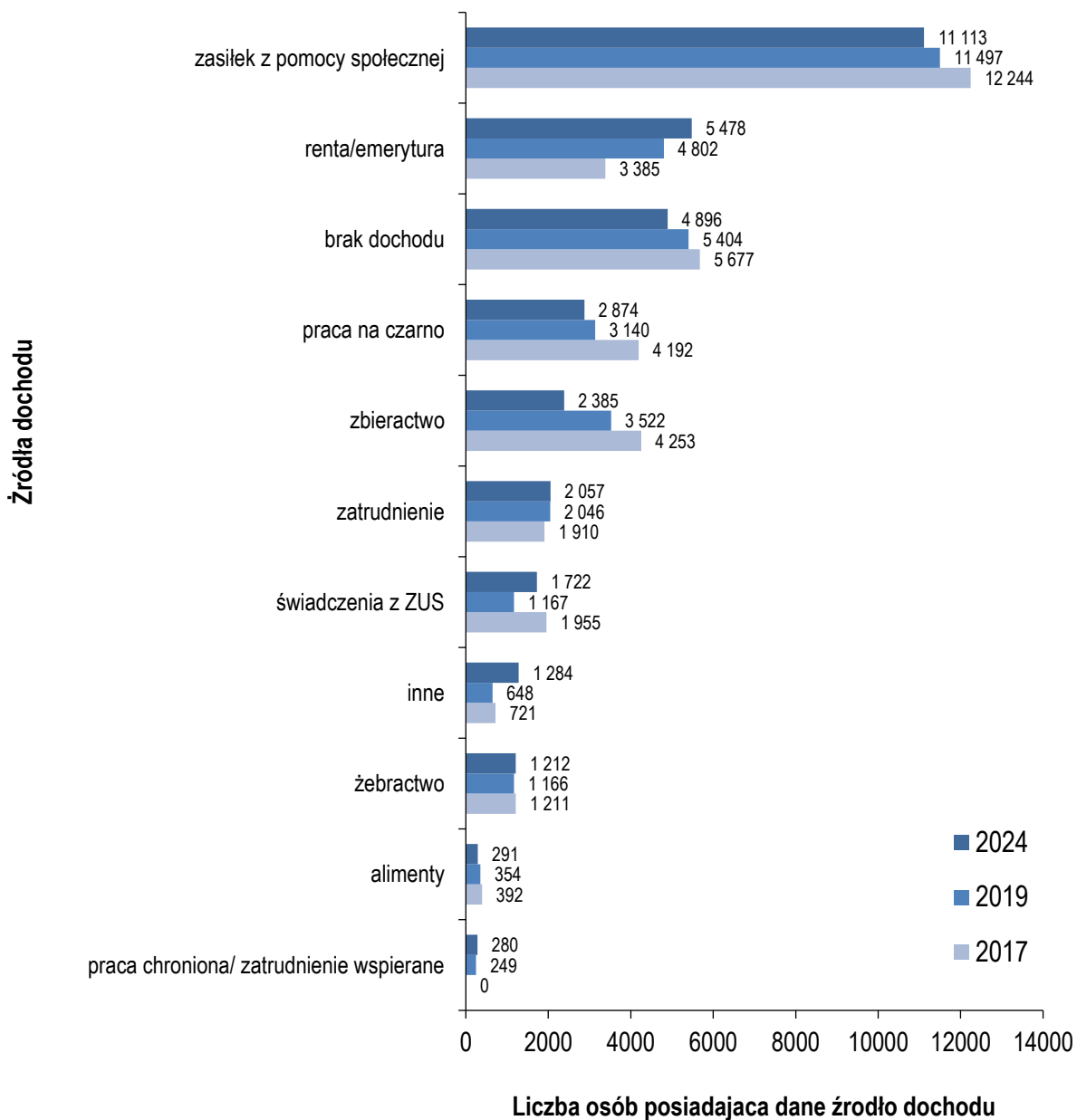
Źródła dochodu osób bezdomnych w województwie śląskim w 2024, stan w momencie dokonywania spisu*.

* Badane osoby mogły wskazać więcej niż jedno źródło dochodu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024.*

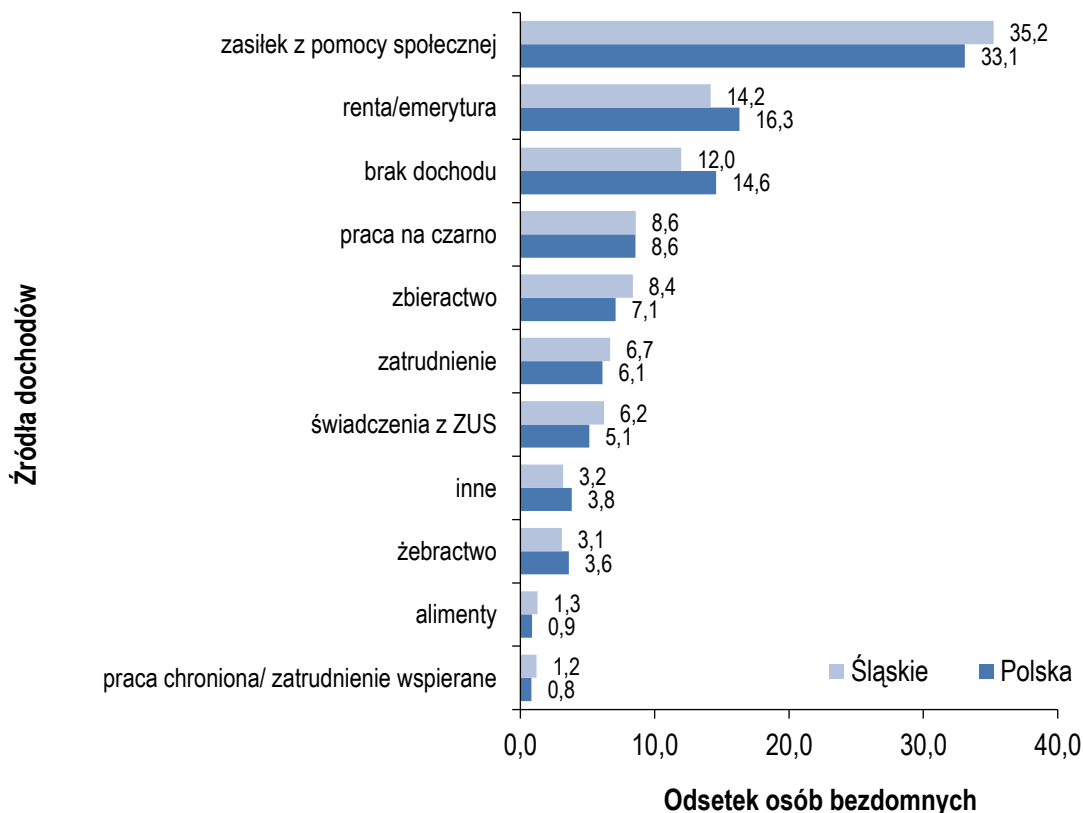
Źródła dochodu osób bezdomnych w Polsce w latach 2017, 2019 i 2024, stan w momencie dokonywania spisów*.

* Badane osoby mogły wskazać więcej niż jedno źródło dochodu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

Odsetki osób bezdomnych uzyskujących dochody z poszczególnych źródeł w województwie śląskim i w Polsce w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu*.

* Badane osoby mogły wskazać więcej niż jedno źródło dochodu.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

2.4.1.10. Struktura osób bezdomnych wg obywatelstwa

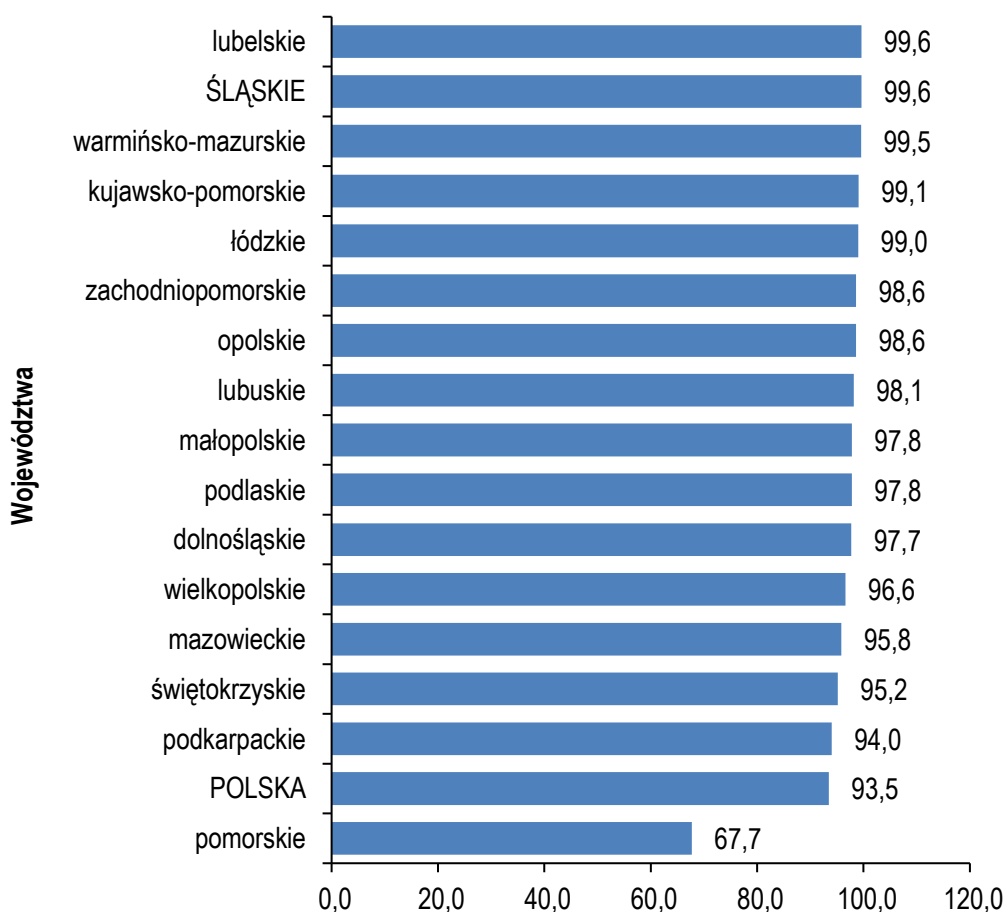
Wśród osób bezdomnych w województwie śląskim zdecydowanie dominują osoby narodowości polskiej, choć coraz częściej w statystykach pojawiają się także obywatele innych krajów, głównie z Europy Wschodniej, takich jak Ukraina. Wynika to z rosnącej liczby imigrantów przybywających do Polski w poszukiwaniu pracy, którzy w wyniku trudnych warunków ekonomicznych, braku stałego zatrudnienia, problemów zdrowotnych, problemów z dostępem do rynku mieszkaniowego itp. popadają w bezdomność.

Podczas *Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych w 2024 r.* na pytanie o obywatelstwo odpowiedziało 3 920 osób, tj. 96,8%. Powyższa kwestia nie była analizowana w poprzednich latach.

Sytuacja w 2024 roku, województwo śląskie, stan w momencie dokonywania spisu.

- Liczba osób bezdomnych wg posiadanego obywatelstwa:
 - polskie: 3 905;
 - ukraińskie: 9;
 - inne z Europy (wyłączając Ukrainę): 5;
 - inne z Azji: 1;
 - inne z Afryki: 0.
- Odsetek osób bezdomnych wg posiadanego obywatelstwa:
 - polskie: 99,62;
 - ukraińskie: 0,23;
 - inne z Europy (wyłączając Ukrainę); 0,13;
 - inne z Azji: 0,03;
 - inne z Afryki: 0,00.

Obywatelstwo polskie osób bezdomnych w Polsce w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

Odsetek osób bezdomnych posiadających obywatelstwo polskie

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024.*

2.4.2. Formy pomocy świadczone osobom bezdomnym

Pomoc osobom bezdomnym obejmuje szeroki zakres działań, mających na celu wsparcie w powrocie do stabilnego życia, poprawę warunków bytowych oraz reintegrację społeczną. W zależności od potrzeb osób bezdomnych i fazy kryzysu bezdomności pomoc może mieć charakter doraźny lub długoterminowy, socjalny i/lub psychologiczny.

Poniżej przedstawione są formy wsparcia, z których korzystają osoby bezdomne w województwie śląskim zgodnie z wynikami *Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych w 2024 roku*. Wśród nich można wymienić w szczególności: wsparcie finansowe, posiłek, odzież, schronienie, terapię uzależnień oraz opiekę zdrowotną.

Badane osoby mogły wskazać więcej niż jedną formę pomocy z której korzystały.

Sytuacja w 2024 roku, województwo śląskie, stan w momencie dokonywania spisu.

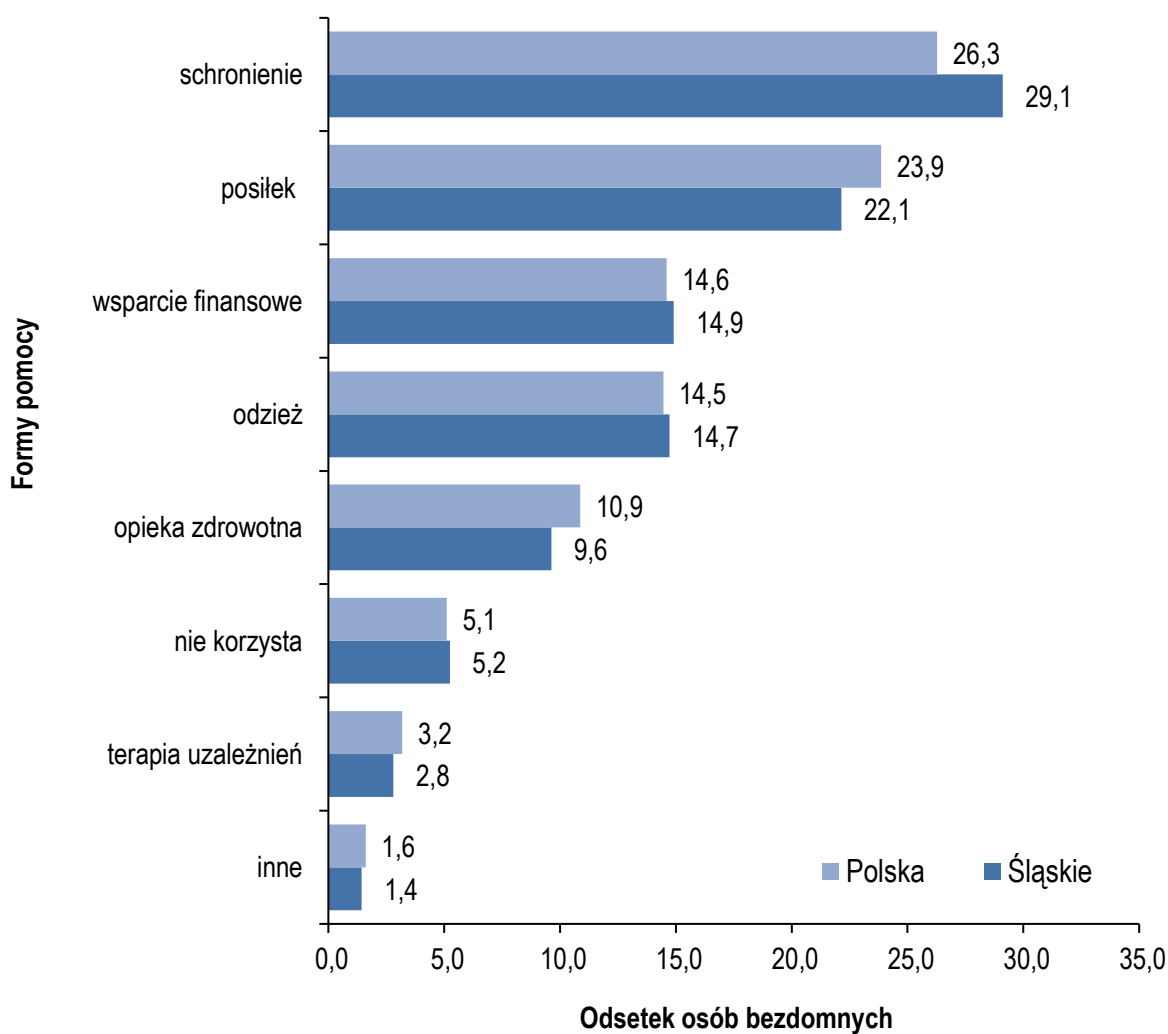
- Liczba osób bezdomnych korzystających z poszczególnych form pomocy:
 - schronienie: 2 631;
 - posiłek: 2 002;
 - wsparcie finansowe: 1 348;
 - odzież: 1 331;
 - opieka zdrowotna: 870;
 - terapia uzależnień: 254;
 - inna pomoc: 130;
 - nie korzysta: 474.

Śląskie na tle kraju wg stanu w 2024 roku

- Odsetek osób korzystających z poszczególnych form pomocy:
 - schronienie:
 - w województwie śląskim: 29,1;
 - w Polsce: 26,3;
 - posiłek:
 - w województwie śląskim: 22,1;
 - w Polsce: 23,9;
 - wsparcie finansowe:
 - w województwie śląskim: 14,9;
 - w Polsce: 14,6;
 - odzież:
 - w województwie śląskim: 14,7;
 - w Polsce: 14,5;
 - opieka zdrowotna:
 - w województwie śląskim: 9,6;
 - w Polsce: 10,9;

- terapia uzależnień:
 - w województwie śląskim: 2,8;
 - w Polsce: 3,2;
- inne:
 - w województwie śląskim: 1,4;
 - w Polsce: 1,6;
- nie korzysta:
 - w województwie śląskim: 5,2;
 - w Polsce: 5,1.

Odsetki osób bezdomnych korzystające* z poszczególnych form pomocy, w województwie śląskim i w Polsce w 2024 r., stan w momencie dokonywania spisu.

* Badane osoby mogły wskazać więcej niż jedną formę pomocy, z której korzystały.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

2.4.3. Pomoc oczekiwana przez osoby bezdomne

W poniższym podrozdziale przedstawiono formy pomocy oczekiwane przez osoby bezdomne. Najczęściej wskazywana była pomoc w uzyskaniu mieszkania, schronienia, pomoc w formie finansowej oraz pomoc żywnościowa. Wiele osób oczekuje również pomocy w formie możliwości dostępu do łaźni oraz pomocy w znalezieniu pracy. Najrzadziej oczekiwanymi przez osoby w kryzysie bezdomności formami pomocy były: terapia uzależnień, wsparcie psychologiczne oraz pomoc w znalezieniu pracy. Podczas przeprowadzanego badania ponad 5% badanych nie korzystała z pomocy instytucji i takiej pomocy nie oczekiwała.

Badane osoby mogły wskazać więcej niż jedną oczekiwaną formę pomocy.

Sytuacja w 2024, województwo śląskie, stan w momencie dokonywania spisu.

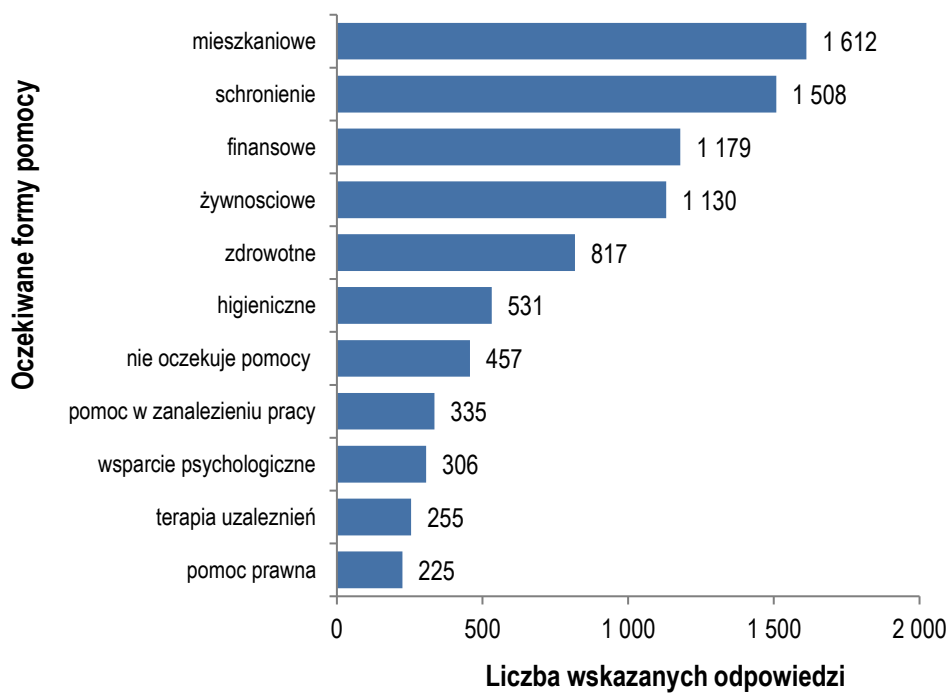
- Liczba osób bezdomnych wg oczekiwanych formy pomocy:
 - mieszkaniowa: 1 612;
 - schronienie: 1 508;
 - finansowa: 1 179;
 - żywnościowa: 1 130;
 - zdrowotna: 817;
 - higieniczna: 531;
 - pomoc w znalezieniu pracy: 335;
 - wsparcie psychologiczne: 306;
 - terapia uzależnień: 255;
 - pomoc prawna: 255;
 - nie oczekuje pomocy: 457.

Śląskie na tle kraju wg stanu w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

- Odsetek osób bezdomnych wg oczekiwanych formy pomocy:
 - wsparcie psychologiczne:
 - w województwie śląskim: 3,7;
 - w Polsce: 3,0;
 - mieszkaniowe:
 - w województwie śląskim: 19,3;
 - w Polsce: 18,1;
 - terapia uzależnień:
 - w województwie śląskim: 3,1;
 - w Polsce: 2,6;
 - higieniczne:
 - w województwie śląskim: 6,4;
 - w Polsce: 5,4;

- schronienie:
 - w województwie śląskim: 18,0;
 - w Polsce: 17,2;
- pomoc w znalezieniu pracy:
 - w województwie śląskim: 4,0;
 - w Polsce: 4,1;
- finansowa:
 - w województwie śląskim: 14,1;
 - w Polsce: 15,3;
- zdrowotna:
 - w województwie śląskim: 9,8;
 - w Polsce: 10,3;
- żywnościowa:
 - w województwie śląskim: 13,5;
 - w Polsce: 15,1;
- nie oczekuje pomocy:
 - w województwie śląskim: 5,5;
 - w Polsce: 6,6.

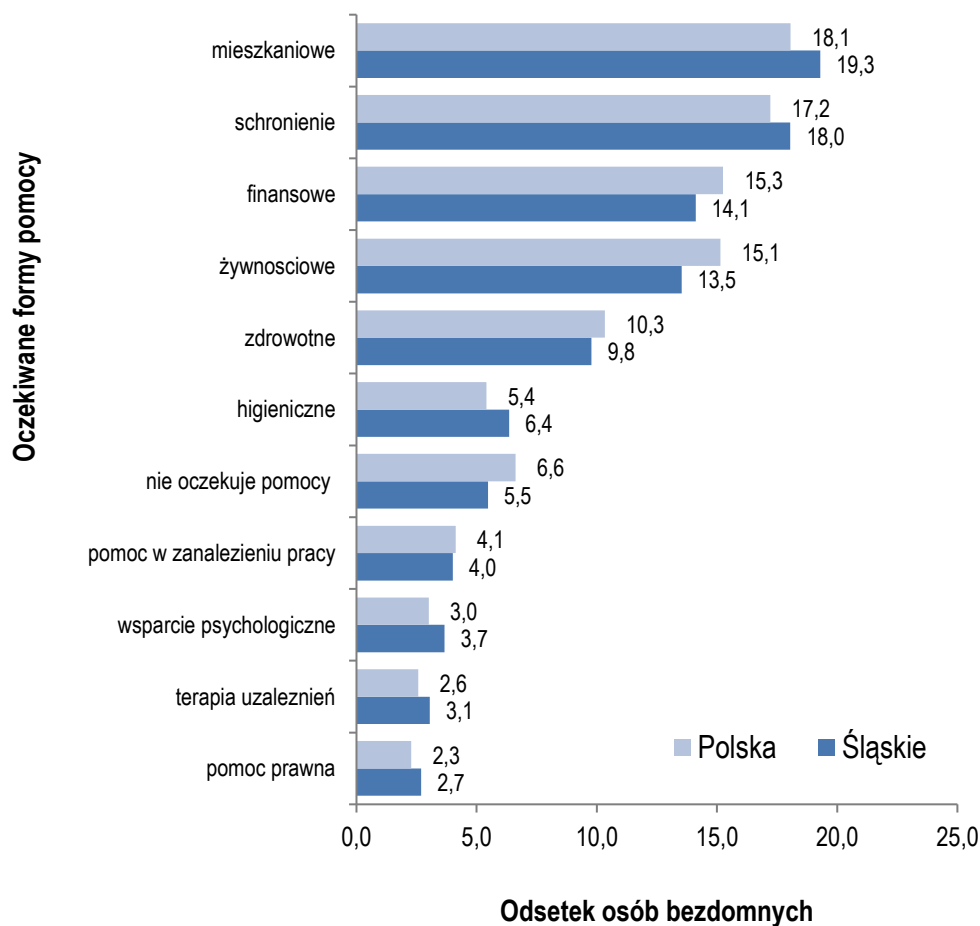
Formy pomocy oczekiwane* przez osoby bezdomne w województwie śląskim w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

* Badane osoby mogły wskazać więcej niż jedną oczekiwaną formę pomocy.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

Odsetek osób bezdomnych wg wskazań oczekiwanych* form pomocy w województwie śląskim oraz w Polsce w 2024 roku, stan w momencie dokonywania spisu.

* Badane osoby mogły wskazać więcej niż jedną oczekiwaną formę pomocy.

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - edycja 2024*.

2.5. Migranci

Status uchodźcy i ochrona uzupełniająca są formami ochrony międzynarodowej, którą otrzymują cudzoziemcy, jeśli w ich kraju pochodzenia grozi im prześladowanie lub rzeczywiste ryzyko utraty życia czy zdrowia. Wobec takich osób nie mogą przy tym występować okoliczności wskazujące na to, iż mogłyby stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa¹¹⁸.

W 2024 roku w Polsce 17 tys. cudzoziemców złożyło wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej. Spośród nich największą część stanowili obywatele: Ukrainy – 7 tys. osób, Białorusi – 3,9 tys. osób, Rosji – 1 tys. osób, Somalii – 0,6 tys. osób i Erytrei – 0,6 tys. osób. Liczba złożonych wniosków była o 79% wyższa niż w 2023 roku¹¹⁹.

Urząd do Spraw Cudzoziemców wydał w 2024 roku decyzje wobec 12 tys. osób. W 2024 roku warunki przyznania ochrony międzynarodowej spełniało 7 tys. cudzoziemców. Byli to przede wszystkim obywatele Ukrainy – 3,9 tys. osób i Białorusi – 2,6 tys. osób. Kolejną z liczniejszych grup byli obywatele Rosji – 0,2 tys. osób. Decyzje negatywne otrzymało 1,6 tys. cudzoziemców. Dotyczyły one najczęściej obywateli: Rosji – 660 osób, Białorusi – 150 osób i Indii – 90 osób. Natomiast postępowania dotyczące 3,4 tys. osób zakończyły się umorzeniem, m.in. z powodu opuszczenia Polski przez wnioskodawców przed wydaniem decyzji lub wycofania przez nich wniosków. Dotyczyło to przede wszystkim obywateli: Erytrei – 460 osób, Somalii – 440 osób i Syrii – 390 osób¹²⁰.

Według stanu na koniec grudnia 2024 roku aktualny dokument pobytowy w Polsce posiadało 1 537 859 obywateli Ukrainy oraz 437 132 pozostałych cudzoziemców¹²¹. W latach 2014-2021 liczba osób posiadających wyżej wymieniony dokument stopniowo wzrastała z 40 979 Ukraińców w 2014 roku do 307 735 w 2021 roku (wzrost o 651%) oraz ze 134 087 pozostałych osób w 2014 roku do 238 259 w 2021 roku (wzrost o 78%). W porównaniu z 2021 rokiem, w 2022 roku nastąpiło gwałtowne zwiększenie liczby obywateli Ukrainy posiadających aktualny dokument pobytowy w Polsce o 346% (przeskok z 307 735 w 2021 roku do 1 373 461 w 2022 roku, co było spowodowane wybuchem wojny na Ukrainie) oraz o 25% w przypadku pozostałych osób. W 2024 roku liczba cudzoziemców posiadających ww. dokument zwiększyła się, lecz w mniejszym stopniu – o prawie 12% w przypadku Ukraińców oraz o 47% w przypadku pozostałych cudzoziemców w porównaniu z rokiem 2022¹²².

¹¹⁸ Urząd do Spraw Cudzoziemców, *Postępowania dotyczące ochrony międzynarodowej w 2024 r.*, <https://www.gov.pl/web/udsc/postepowania-dotyczace-ochrony-miedzynarodowej-w-2024-r> [odczyt: 19.02.2025 r.].

¹¹⁹ Ibidem.

¹²⁰ Ibidem.

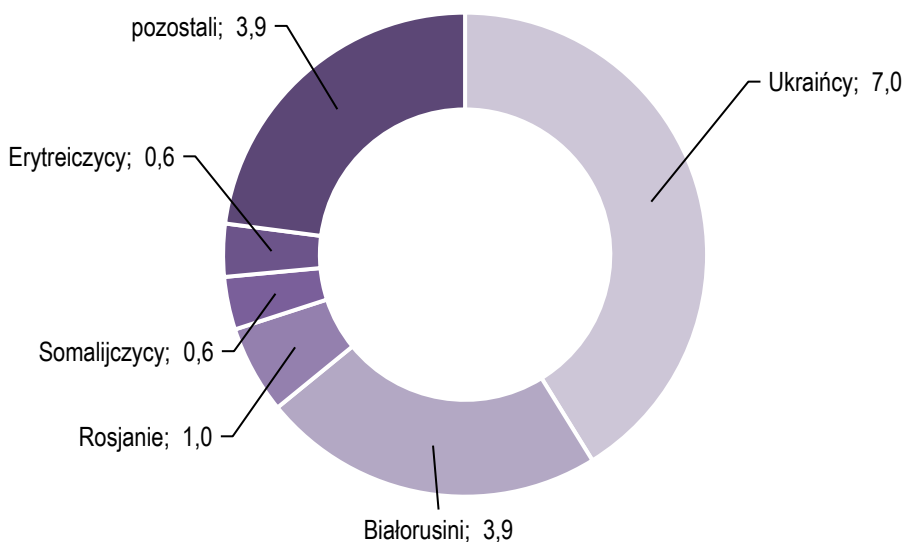
¹²¹ Urząd do Spraw Cudzoziemców, *Raport na temat obywateli Ukrainy* (wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.), s. 7.

¹²² Ibidem.

Sytuacja w latach 2022-2024, województwo śląskie na koniec danego roku

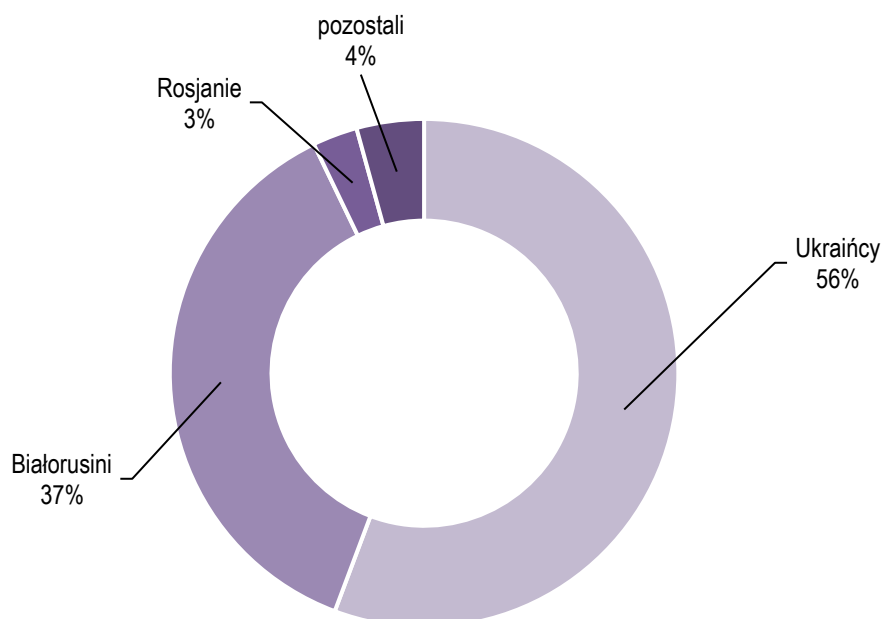
- Liczba obywateli Ukrainy posiadająca aktualne dokumenty pobytowe w Polsce:
 - w 2022 roku: 1 373 461;
 - w 2023 roku: 1 486 441;
 - w 2024 roku: 1 537 859;
 - zmiana liczby obywateli Ukrainy posiadających aktualne dokumenty pobytowe w Polsce: 164 398;
 - wskaźnik zmiany obywateli Ukrainy posiadających aktualne dokumenty pobytowe w Polsce: 11,97%.
- Liczba pozostałych cudzoziemców posiadających aktualne dokumenty pobytowe w Polsce:
 - w 2022 roku: 297 747;
 - w 2023 roku: 385 815;
 - w 2024 roku: 437 132;
 - zmiana liczby pozostałych cudzoziemców posiadających aktualny dokument pobytowy w Polsce: 139 385;
 - wskaźnik zmiany liczby pozostałych cudzoziemców posiadających aktualny dokument pobytowy w Polsce: 46,81%.

Cudzoziemcy, którzy złożyli wnioski o ochronę międzynarodową w Polsce w 2024 roku (w tys.).

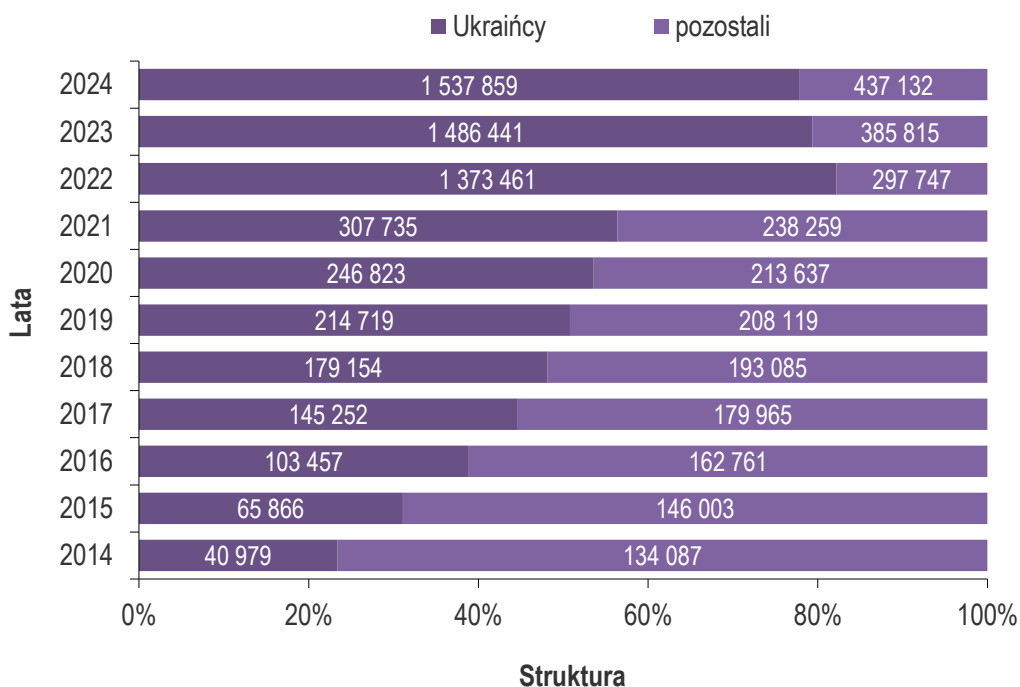
Źródło: Urząd do Spraw Cudzoziemców, Postępowania dotyczące ochrony międzynarodowej w 2024 r., <https://www.gov.pl/web/udsc/postepowania-dotyczace-ochrony-miedzynarodowej-w-2024-r> [odczyt: 19.02.2025 r.].

Pozytywne decyzje wydane cudzoziemcom w sprawie ochrony międzynarodowej w Polsce w 2024 roku (w tys.).

Źródło: Urząd do Spraw Cudzoziemców, Postępowania dotyczące ochrony międzynarodowej w 2024 r., <https://www.gov.pl/web/udsc/postepowania-dotyczace-ochrony-miedzynarodowej-w-2024-r> [odczyt: 19.02.2025 r.].

Liczba osób posiadających aktualny dokument pobytowy w Polsce w latach 2014-2024.

Źródło: Urząd do Spraw Cudzoziemców, *Raport na temat obywateli Ukrainy* (wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.), s. 7.

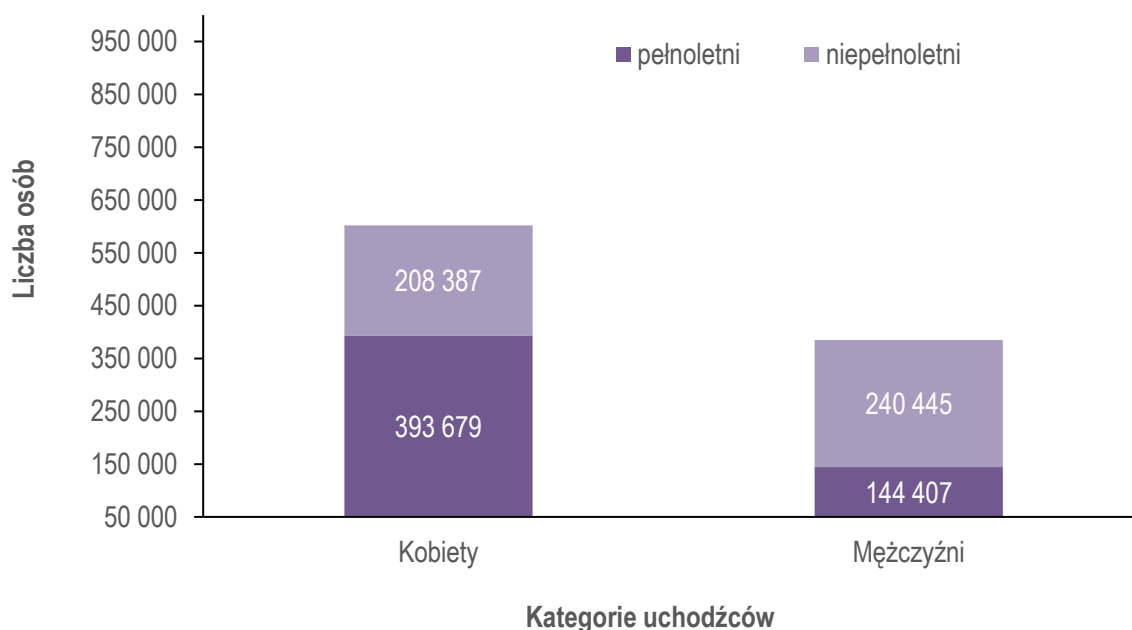
Uchodźcy i migranci przedwojenni z Ukrainy w Polsce

Według Urzędu do Spraw Cudzoziemców w okresie od 2014 r. do 31.12.2024 r. liczba obywateli Ukrainy posiadających ważne zezwolenia na pobyt w Polsce wzrosła z 41 tys. do 1,5 mln. Na dzień 31.12.2024 r. stanowili oni 79% populacji cudzoziemców¹²³.

Od wybuchu wojny, tj. od dnia 24 lutego 2022 r., do końca 2024 r. blisko 1,960 mln osób zostało zarejestrowanych na ochronę czasową. Wśród 986 918 obywateli Ukrainy objętych obecnie ochroną czasową 63% (602 066) stanowiły kobiety. Jednocześnie wśród osób pełnoletnich odsetek kobiet wyniósł 73%, natomiast co drugi zarejestrowany obywatel Ukrainy był dzieckiem¹²⁴.

Znaczny napływ cudzoziemców (głównie z Ukrainy) oraz organizacja ich pobytu na terytorium RP w dalszym ciągu stanowią wyzwanie dla organów administracji publicznej. Najważniejszymi elementami wymagającymi dostosowania pod tym kątem są: rynek pracy, edukacja, ochrona zdrowia i mieszkalnictwo¹²⁵.

Uchodźcy z Ukrainy objęci ochroną czasową w Polsce – stan na 31.12.2024 roku.

Źródło: Urząd do Spraw Cudzoziemców, *Raport na temat obywateli Ukrainy* (wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.), s. 8.

¹²³ Urząd do Spraw Cudzoziemców, *Raport na temat...*, op. cit., s. 7.

¹²⁴ Ibidem.

¹²⁵ Ibidem.

2.6. Kwestie o charakterze horyzontalnym

2.6.1. Współpraca międzysektorowa

Organy administracji rządowej i samorządowej organizują pomoc społeczną, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi¹²⁶.

Jednym z rodzajów współpracy jest zlecenie przez organy administracji publicznej realizacji zadań publicznych organizacjom pożytku publicznego w drodze otwartych konkursów. Kwestie te szczegółowo reguluje ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹²⁷. W myśl tej ustawy działalnością pożytku publicznego jest działalność społecznie użyteczna w sferze określonych ustawą zadań publicznych, prowadzona przez organizacje pozarządowe¹²⁸. Sfera zadań publicznych obejmuje między innymi zadania w zakresie pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom będącym w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób¹²⁹.

Zlecenie realizacji zadań publicznych może przybrać jedną z dwóch form: powierzenia wykonywania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji lub wspierania wykonywania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji¹³⁰. Wspieranie wiąże się z częściowym uczestnictwem organu administracji publicznej w kosztach działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe, natomiast powierzenie z finansowaniem całości przedsięwzięcia. Ponadto organy administracji publicznej mogą także zlecać organizacjom pozarządowym realizację zadań zgodnie z ustawą *Prawo zamówień publicznych*¹³¹.

Danych na temat współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi w ramach realizacji zadań z obszaru pomocy społecznej i wsparcia dostarczają między innymi formularze oceny zasobów pomocy społecznej¹³². Zgodnie z informacjami uzyskanymi od 177 OPS, CUS i PCPR w 2024 r. realizację zadań zlecało organizacjom pozarządowym 76 JST (42,9% JST z terenu województwa śląskiego, od których uzyskano odpowiedzi).

¹²⁶ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 2 ust. 2.

¹²⁷ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1491).

¹²⁸ Ibidem, art. 3 ust. 1-2.

¹²⁹ Ibidem, art. 4 ust. 1 pkt 1.

¹³⁰ Ibidem, art. 5 ust. 4.

¹³¹ Ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1320).

¹³² W ramach sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej ośrodki pomocy społecznej, centra usług społecznych oraz powiatowe centra pomocy rodzinie miały możliwość wypełnienia szablonów opisów współpracy z organizacjami pozarządowymi, które jednak mogły być dowolnie zmieniane. W celu uzyskania porównywalnych danych ilościowych dot. analizowanego obszaru tematycznego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego wystosował do OPS, CUS i PCPR ankietę uzupełniającą. W całym niniejszym podrozdziale zlecenie realizacji zadań organizacjom pozarządowym dotyczy zleceń z obszaru pomocy społecznej i wsparcia.

2.6.1.1. Zlecenie zadań organizacjom pozarządowym przez JST

Sytuacja w latach 2022-2024, województwo śląskie, stan koniec danego roku

- Liczba JST zlecających zadania organizacjom pozarządowym w obszarze pomocy i wsparcia w województwie śląskim¹³³:
 - w 2022 roku: 72 (39%);
 - w 2023 roku: 42 (28%);
 - w 2024 roku: 76 (43%).

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2024 roku

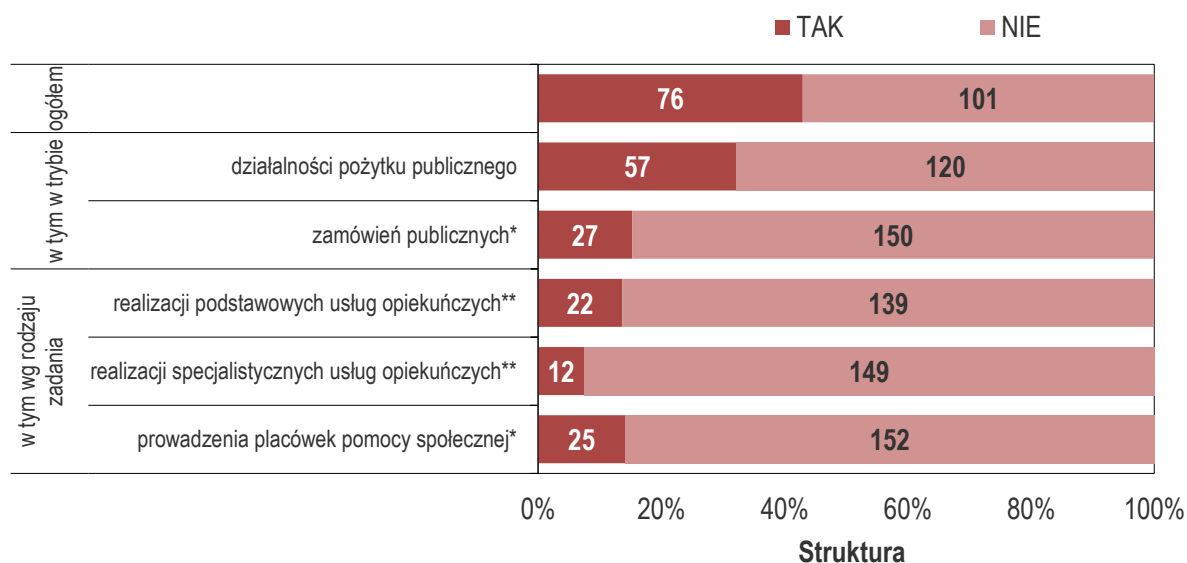
- Odsetek JST zlecających zadania organizacjom pozarządowym w obszarze pomocy i wsparcia w województwie śląskim:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: środkowa;
 - część województwa o najniższych wartościach: północna;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: katowicki – 100;
 - najniższa wartość wśród podregionów: częstochowski – 16;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 89;
 - wartość w powiatach ziemskich: 37;
 - wartość w gminach miejskich: 65;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 24;
 - wartość w gminach wiejskich: 31.

Struktura w 2024 roku w województwie śląskim

- Liczba JST zlecających zadania organizacjom pozarządowym w trybie:
 - działalności pożytku publicznego: 57 (32%);
 - zamówień publicznych: 27 (15%).
- Liczba JST zlecających zadania organizacjom pozarządowym wg zadania:
 - realizacja podstawowych usług opiekuńczych: 22 (14%);
 - realizacja specjalistycznych usług opiekuńczych: 12 (7%);
 - prowadzenie placówek pomocy społecznej: 25 (14%).

¹³³ W 2022 r. ankietę wypełniło 184 JST, w 2023 r. 152 JST, a w 2024 r. 177 JST.

Zlecenie przez JST zadań organizacjom pozarządowym w obszarze pomocy i wsparcia w województwie śląskim w 2024 roku.

* Dotyczy wszystkich badanych JST – N=177.

** Dotyczy gmin – N=161.

Źródło: Ośrodki pomocy społecznej / centra usług społecznych i powiatowe centra pomocy rodzinie, *Ankieta uzupełniająca do OZPS 2024/2025*.

Podział według trybów

Sytuacja w 2024, województwo śląskie

- Liczba JST zlecających zadania organizacjom pozarządowym w trybie działalności pożytku publicznego: 57.
- Kwota umów/zleceń dla organizacji pozarządowych na realizację zadań w trybie działalności pożytku publicznego (w mln zł): 157,2.
- Liczba umów/zleceń dla organizacji pozarządowych na realizację zadań w trybie działalności pożytku publicznego: 1 376.
- Liczba JST zlecających zadania organizacjom pozarządowym w trybie zamówień publicznych: 27.
- Kwota środków przekazanych organizacjom pozarządowym na realizację zadań w trybie zamówień publicznych (w mln zł): 17,8.
- Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono realizację zadań w trybie zamówień publicznych: 51.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2024 roku

- Odsetek JST zlecających zadania organizacjom pozarządowym w trybie działalności pożytku publicznego:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: środkowa;
 - część województwa o najniższych wartościach: północna;
 - zróżnicowanie w podregionach: bardzo duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: katowicki – 83;
 - najniższa wartość wśród podregionów: częstochowski – 13;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 74;
 - wartość w powiatach ziemskich: 27;
 - wartość w gminach miejskich: 54;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 20;
 - wartość w gminach wiejskich: 20.
- Odsetek JST zlecających zadania organizacjom pozarządowym w trybie zamówień publicznych:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: środkowa;
 - część województwa o najniższych wartościach: południowa;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: katowicki – 83;
 - najniższa wartość wśród podregionów: sosnowiecki – 0;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 63;
 - wartość w powiatach ziemskich: 9;
 - wartość w gminach miejskich: 33;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 4;
 - wartość w gminach wiejskich: 9.

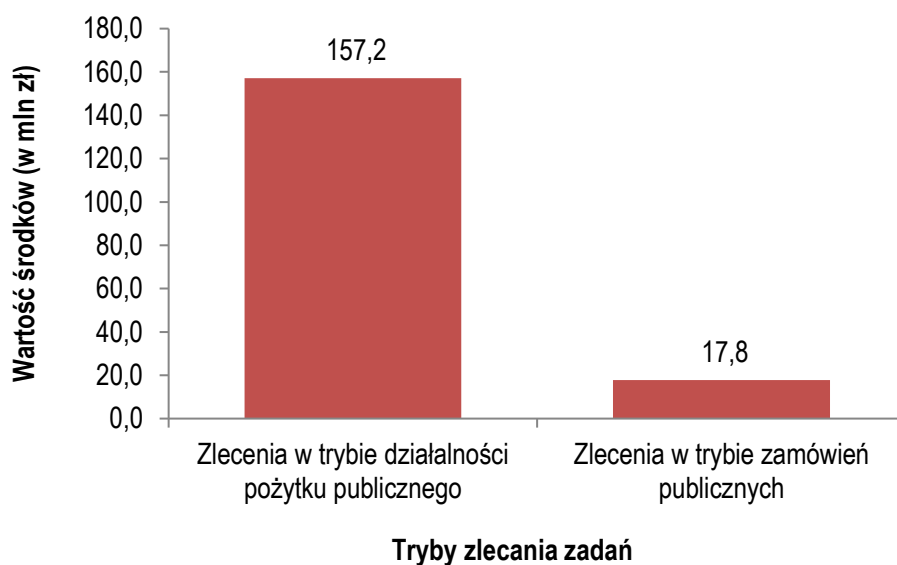
Dynamika i wskaźniki, województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku

- Liczba JST zlecających zadania organizacjom pozarządowym w trybie działalności pożytku publicznego:
 - w 2022 roku: 61;
 - w 2023 roku: 26;
 - w 2024 roku: 57.
- Kwota umów/zleceń dla organizacji pozarządowych na realizację zadań w trybie działalności pożytku publicznego (w mln zł)¹³⁴:
 - w 2022 roku: 152,4;
 - w 2023 roku: 24,6;
 - w 2024 roku: 157,2.
- Liczba umów/zleceń dla organizacji pozarządowych na realizację zadań w trybie działalności pożytku publicznego:
 - w 2022 roku: 1 375;
 - w 2023 roku: 124;
 - w 2024 roku: 1 376.

¹³⁴ W 2022 r. ankietę wypełniło 184 JST, w 2023 r. 152 JST, a w 2024 r. 177 JST.

- Liczba JST zlecających zadania organizacjom pozarządowym w trybie zamówień publicznych:
 - w 2022 roku: 22;
 - w 2023 roku: 19;
 - w 2024 roku: 27.
- Kwota środków przekazanych organizacjom pozarządowym na realizację zadań w trybie zamówień publicznych (w mln zł)¹³⁵:
 - w 2022 roku: 11,2;
 - w 2023 roku: 74,0;
 - w 2024 roku: 17,8.
- Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono realizację zadań w trybie zamówień publicznych:
 - w 2022 roku: 51;
 - w 2023 roku: 31;
 - w 2024 roku: 51.
- Przeciętny koszt realizacji jednego zlecenia / umowy przez organizację pozarządową, której zlecano wykonywanie zadań w trybie działalności pożytku publicznego: 114 221,15 zł.
- Przeciętna kwota przeznaczona na 1 organizację pozarządową, której zlecano zadania w trybie działalności pożytku publicznego: 1 376,00 zł.
- Przeciętna kwota przeznaczona na 1 organizację pozarządową, której zlecano zadania w trybie zamówień publicznych: 348 292,02 zł.

Środki przekazane organizacjom pozarządowym na realizację zadań zleczanych przez OPS / CUS i PCPR w województwie śląskim w 2024 r. (N=177, n= 174,9 mln).

Źródło: Ośrodki pomocy społecznej / centra usług społecznych i powiatowe centra pomocy rodzinie, *Ankieta uzupełniająca do OZPS 2024/2025*.

¹³⁵ W 2022 r. ankietę wypełniło 184 JST, w 2023 r. 152 JST, a w 2024 r. 177 JST.

Podział według zadań

W ramach klasyfikacji rodzaju zadań zleconych organizacjom pozarządowym twórcy formularza OZPS wyróżnili trzy kategorie: 1) zlecenie realizacji podstawowych usług opiekuńczych, 2) specjalistycznych usług opiekuńczych i 3) prowadzenia placówek pomocy społecznej.

Sytuacja w 2024 roku, województwo śląskie

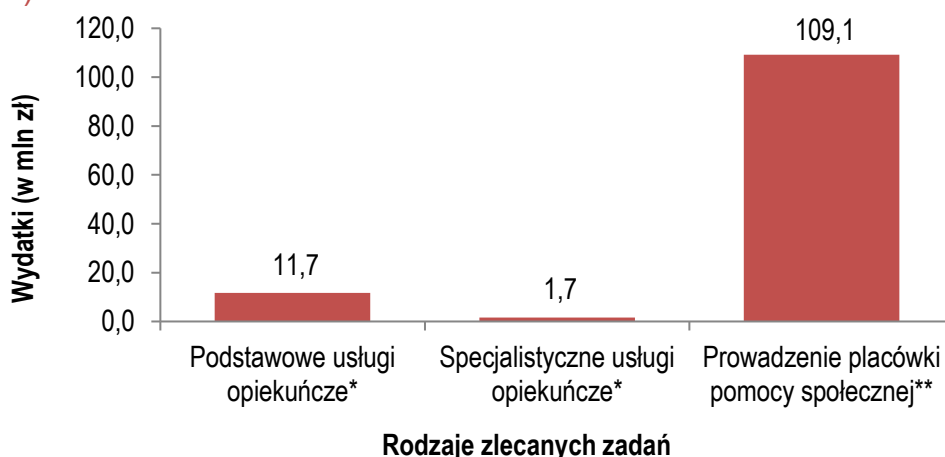
- Liczba JST zlecających organizacjom pozarządowym realizację podstawowych usług opiekuńczych: 22.
- Kwota umów/zleceń dla organizacji pozarządowych, którym zlecono realizację podstawowych usług opiekuńczych (w mln zł): 11,7.
- Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono realizację podstawowych usług opiekuńczych: 22.
- Liczba JST zlecających organizacjom pozarządowym realizację specjalistycznych usług opiekuńczych: 12.
- Kwota umów/zleceń dla organizacji pozarządowych, którym zlecono realizację specjalistycznych usług opiekuńczych (w mln zł): 1,7.
- Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono realizację specjalistycznych usług opiekuńczych: 12.
- Liczba JST zlecających organizacjom pozarządowym prowadzenie placówek pomocy społecznej: 25.
- Kwota umów/zleceń dla organizacji pozarządowych na prowadzenie placówek pomocy społecznej (w mln zł): 109,1.
- Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono prowadzenie placówek pomocy społecznej: 93.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2024 roku

- Odsetek JST zlecających organizacjom pozarządowym realizację podstawowych usług opiekuńczych:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: zachodnia;
 - część województwa o najniższych wartościach: północna;
 - zróżnicowanie w podregionach: bardzo duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: rybnicki – 32;
 - najniższa wartość wśród podregionów: katowicki oraz sosnowiecki – po 0;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 21;
 - wartość w powiatach ziemskich: 13;
 - wartość w gminach miejskich: 17;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 12;
 - wartość w gminach wiejskich: 12.

- Odsetek JST zlecających organizacjom pozarządowym realizację specjalistycznych usług opiekuńczych:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: środkowa;
 - części województwa o najniższych wartościach: większość powiatów (72%) nie wykazała współpracy z organizacjami pozarządowymi w omawianym temacie;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: gliwicki – 20;
 - najniższa wartość wśród podregionów: katowicki oraz sosnowiecki – po 0;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 21;
 - wartość w powiatach ziemskich: 6;
 - wartość w gminach miejskich: 10;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 4;
 - wartość w gminach wiejskich: 7.
- Odsetek JST zlecających organizacjom pozarządowym prowadzenie placówek pomocy społecznej:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: środkowa;
 - części województwa o najniższych wartościach: północna;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: katowicki – 67;
 - najniższa wartość wśród podregionów: sosnowiecki – 0;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 47;
 - wartość w powiatach ziemskich: 10;
 - wartość w gminach miejskich: 27;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 0;
 - wartość w gminach wiejskich: 2.

Wydatki na wybrane zadania zlecane przez OPS / CUS i PCPR organizacjom pozarządowym w obszarze pomocy i wsparcia w województwie śląskim w 2024 r. (w mln zł).

* Dotyczy wszystkich badanych JST – N=177.

** Dotyczy gmin – N=161.

Źródło: Ośrodki pomocy społecznej / centra usług społecznych i powiatowe centra pomocy rodzinie, *Ankieta uzupełniająca do OZPS 2024/2025*.

2.6.1.2. Specjalistyczne jednostki pomocy społecznej prowadzone przez podmiot inny niż gmina lub powiat

Dane na temat specjalistycznych jednostek pomocy społecznej prowadzonych przez podmioty inne niż powiat i gmina zawiera sprawozdanie *MRiPS-06*. Zgodnie z nim w województwie śląskim na koniec 2024 r. tego rodzaju instytucje funkcjonowały w 34 jednostkach samorządu terytorialnego, tj. w 22% z nich.

Sytuacja w latach 2022-2024, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Specjalistyczne jednostki pomocy społecznej prowadzone przez podmioty inne niż gmina i powiat:
 - w 2022 roku: 144;
 - w 2023 roku: 142;
 - w 2024 roku: 151;
 - zmiana liczby specjalistycznych jednostek pomocy społecznej: 7;
 - wskaźnik zmiany liczby specjalistycznych jednostek pomocy społecznej: 4,9%.
- Odsetek specjalistycznych jednostek pomocy społecznej prowadzonych przez podmioty inne niż gmina i powiat:
 - w 2022 roku: 27,2;
 - w 2023 roku: 23,4;
 - w 2024 roku: 24,1;
 - zmiana odsetka specjalistycznych jednostek pomocy społecznej: -3,1 p.p.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2024 roku

- Odsetek specjalistycznych jednostek pomocy społecznej prowadzonych przez podmioty inne niż gmina i powiat:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: północna;
 - część województwa o najniższych wartościach: zachodnia;
 - zróżnicowanie w podregionach: bardzo duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: częstochowski – 39,7;
 - najniższa wartość wśród podregionów: bytomski – 11,1;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 30,2;
 - wartość w powiatach ziemskich: 16,6;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Częstochowa (60,5), m. Katowice (57,6) oraz m. Chorzów (53,8);
 - powiaty o najniższych wartościach: 7 powiatów z wartością równą 0,0;
 - wartość w gminach miejskich: 25,6;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 2,4;
 - wartość w gminach wiejskich: 4,9.

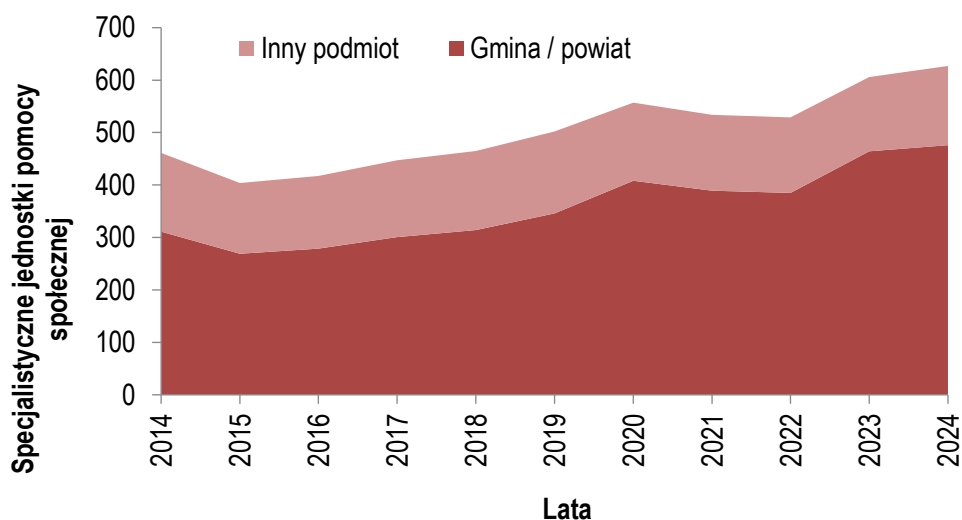
Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2024 roku

- Odsetek specjalistycznych jednostek pomocy społecznej prowadzonych przez podmiot inny niż gmina lub powiat:
 - w województwie śląskim: 24,1;
 - w Polsce: 22,1.

Struktura jednostek prowadzonych przez inny podmiot niż gmina i powiat, województwo śląskie, 2024 rok

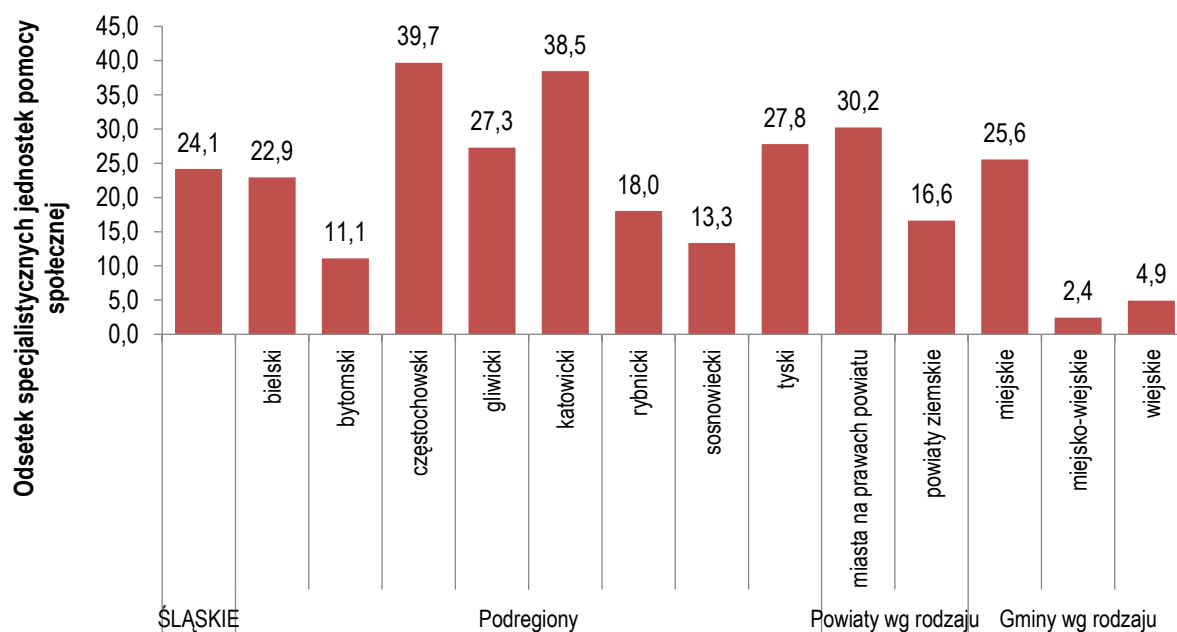
- Specjalistyczne jednostki pomocy społecznej, których ponad połowa jest prowadzona przez podmiot inny niż gmina / powiat:
 - rodzinne domy pomocy (1 z 1);
 - kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi (1 z 1);
 - schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi (5 z 7);
 - schroniska dla osób bezdomnych (13 z 19);
 - domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (4 z 7).
- Specjalistyczne jednostki pomocy społecznej o najniższym udziale prowadzonych przez podmiot inny niż gmina / powiat:
 - placówki specjalistycznego poradnictwa (0 z 4);
 - mieszkania treningowe (5 z 160);
 - kluby samopomocy inne niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi (3 z 66)
 - ośrodki interwencji kryzysowej dla ofiar handlu ludźmi (1 z 14).

Specjalistyczne jednostki pomocy społecznej wg podmiotu prowadzącego - województwo śląskie w latach 2014-2024, stan na koniec danego roku.

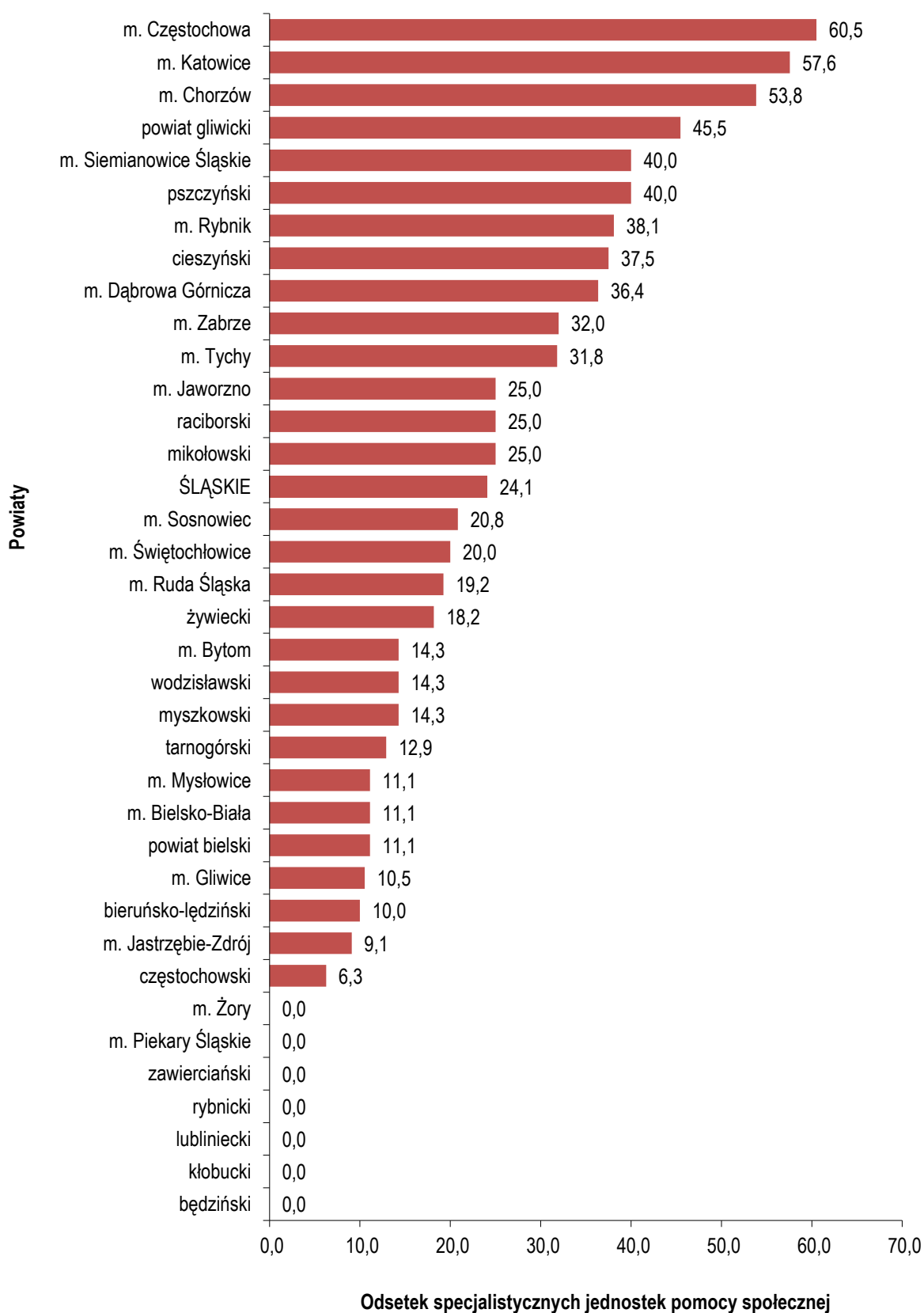
Źródła: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03* za lata 2014-2020 oraz *MRiPS-06* za lata 2021-2024.

Odsetek specjalistycznych jednostek pomocy społecznej prowadzonych przez podmioty inne niż jednostki samorządu terytorialnego wg terytoriów - województwo śląskie, stan na koniec 2024 r.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-06 za okres I-XII 2024 r.

Odsetek specjalistycznych jednostek pomocy społecznej prowadzonych przez podmioty inne niż jednostki samorządu terytorialnego wg powiatów - województwo śląskie, stan na koniec 2024 r.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-06 za okres I-XII 2024 r.

2.6.2. Kadry pomocy społecznej

2.6.2.1. Liczebność i struktura zasobów kadrowych JPS

Odpowiednia liczebność oraz właściwa struktura zasobów kadrowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej ma duże znaczenie dla skutecznej realizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Według danych pochodzących ze sprawozdania *MRiPS-06*, aktualnych na koniec 2024 r., w województwie śląskim zadania z zakresu pomocy społecznej realizowało 13 348 osób¹³⁶, w tym na szczeblu wojewódzkim 82 (48 w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej Województwa Śląskiego i 34 w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim w Katowicach), a na szczeblach gminnym i powiatowym 13 267 osoby¹³⁷.

Dalszą część niniejszego podrozdziału poświęcono pracownikom jednostek pomocy społecznej (JPS) oraz centrów usług społecznych działających na poziomie gmin i powiatów, realizującym zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej. Rozdział przedstawia dane dotyczące liczebności i struktury zasobów kadrowych JPS szczebla gminnego i powiatowego w województwie śląskim w latach 2014–2024. Szczególną uwagę poświęcono zmianom zachodzącym w okresie 2022–2024, które mają istotne znaczenie dla skutecznej realizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej.

Analizie poddano m.in. liczbę pracowników, dynamikę zmian zatrudnienia oraz wskaźniki zatrudnienia w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Rozdział zawiera również porównanie sytuacji województwa śląskiego na tle pozostałych regionów kraju, uwzględniające strukturę zatrudnienia w poszczególnych typach jednostek oraz zróżnicowanie przestrzenne wewnątrz województwa.

Zaprezentowane dane umożliwiają identyfikację zarówno krótkoterminowych, jak i długofalowych tendencji w zakresie zasobów kadrowych sektora pomocy społecznej. Podstawę źródłową analizy stanowią sprawozdania *MPiPS/MRPiPS/MRiPS-03* za lata 2014–2020, *MRiPS-06* za lata 2021–2024 oraz dane pochodzące z zasobów Głównego Urzędu Statystycznego.

Sytuacja w latach 2022-2024, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba pracowników jednostek pomocy społecznej (JPS) szczebla gminnego i powiatowego:
 - w 2022 roku: 13 524;
 - w 2023 roku: 13 069;
 - w 2024 roku: 13 267;
 - zmiana liczby pracowników JPS szczebla gminnego i powiatowego: -258 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby pracowników JPS szczebla gminnego i powiatowego: -1,9%.

¹³⁶ Wszystkie dane zawarte w niniejszym podrozdziale dotyczą liczby osób w przeliczeniu na pełne etaty, w zaokrągleniu do pełnego etatu. Różnica pomiędzy wartościami cząstkowymi a wartością ogólną wynika z dokonanych zaokrągleń.

¹³⁷ Ibidem.

Tendencje w latach 2014-2024, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba pracowników JPS szczebla gminnego i powiatowego:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa do 2019 r., a następnie spadkowa;
 - siła tendencji: słaba;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 13 069 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 15 062 – 2019 rok;
 - zmiana liczby pracowników JPS szczebla gminnego i powiatowego: -160 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby pracowników JPS szczebla gminnego i powiatowego: -1,2%.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2024 roku

- Liczba pracowników JPS szczebla gminnego i powiatowego na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 30,7;
 - w Polsce: 33,0.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2024 roku

- Liczba pracowników JPS szczebla gminnego i powiatowego:
 - w jednostkach podstawowych¹³⁸ – 5 990, tj. 45%;
 - w jednostkach specjalistycznych¹³⁹ – 7 277, tj. 55%.
- Liczba pracowników JPS szczebla gminnego i powiatowego na 10 tys. mieszkańców:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: umiarkowane;
 - część województwa o najwyższych wartościach: północna;
 - część województwa o najniższych wartościach: południowa;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: podregion bytomski – 45,5;
 - najniższa wartość wśród podregionów: podregion rybnicki – 24,4;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 29,8;
 - wartość w powiatach ziemskich: 31,9;
 - powiaty o najwyższych wartościach: lubliniecki, m. Chorzów oraz powiat cieszyński;
 - powiaty o najniższych wartościach: m. Żory, m. Jastrzębie-Zdrój oraz powiat żywiecki.

Struktura i poziom zatrudnienia pracowników JPS szczebla gminnego i powiatowego

- JPS zatrudniające największą liczbę pracowników:
 - domy pomocy społecznej – 5 745 osób, tj. 43,3%;
 - ośrodki pomocy społecznej – 5 539 osób, tj. 41,7%;
 - środowiskowe domy samopomocy – 625 osób, tj. 4,7%.

¹³⁸ Pracownicy zatrudnieni w OPS, CUS i PCPR.

¹³⁹ Pracownicy zatrudnieni w innych JPS szczebla gminnego i powiatowego niż OPS, CUS i PCPR.

- JPS zatrudniające najmniejszą liczbę pracowników:
 - kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi – nie zatrudniano żadnych osób;
 - placówki specjalistycznego poradnictwa – 23 osoby, tj. 0,2%;
 - domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – 36 osób, tj. 0,3%.

- Wskaźniki liczby pracowników na 10 tys. mieszkańców:
 - jednostki ze wskaźnikami wyższymi od średniej krajowej:
 - ośrodki pomocy społecznej – śląskie: 12,82, Polska: 12,28;
 - dzienne domy pomocy – śląskie: 0,82, Polska: 0,73;
 - ośrodki interwencji kryzysowej – śląskie: 0,38, Polska: 0,20;
 - schroniska dla osób bezdomnych – śląskie: 0,32, Polska: 0,19;
 - placówki specjalistycznego poradnictwa – śląskie: 0,05, Polska: 0,04;
 - schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi – śląskie: 0,16, Polska: 0,04;
 - domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – śląskie: 0,08, Polska: 0,04;

 - jednostki ze wskaźnikami niższymi od średniej krajowej:
 - domy pomocy społecznej – śląskie: 13,30, Polska: 14,25;
 - środowiskowe domy samopomocy – śląskie: 1,45, Polska: 2,42;
 - powiatowe centra pomocy rodzinie – śląskie: 0,89, Polska: 1,66;
 - centra usług społecznych – śląskie: 0,15, Polska: 0,68;
 - „inne ośrodki wsparcia” – śląskie: 0,16, Polska: 0,29;
 - kluby samopomocy inne niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi – śląskie: 0,12, Polska: 0,16;
 - kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi – śląskie: 0,00, Polska: 0,01.

- Dynamika zatrudnienia w latach 2023-2024:
 - jednostki, w których zanotowano wzrost zatrudnienia:
 - ośrodki pomocy społecznej – wzrost o 137 pracowników;
 - domy pomocy społecznej – wzrost o 90 pracowników;
 - „inne ośrodki wsparcia” – wzrost o 28 pracowników;
 - środowiskowe domy samopomocy – wzrost o 14 pracowników;
 - domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – wzrost o 6 pracowników;
 - kluby samopomocy inne niż dla osób z zaburzeniami psych. – wzrost o 6 pracowników;
 - schroniska dla osób bezdomnych – wzrost o 2 pracowników;
 - centra usług społecznych – wzrost o 1 pracownika;

 - jednostki, w których zanotowano spadek zatrudnienia:
 - powiatowe centra pomocy rodzinie – spadek o 45 pracowników;
 - dzienne domy pomocy – spadek o 28 pracowników;
 - placówki specjalistycznego poradnictwa – spadek o 5 pracowników;
 - ośrodki interwencji kryzysowej – spadek o 5 pracowników;
 - schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi – spadek o 4 pracowników.

- Dynamika zatrudnienia w latach 2014-2024:
 - jednostki, w których zanotowano wzrost zatrudnienia:
 - domy pomocy społecznej – wzrost o 382 pracowników;
 - środowiskowe domy samopomocy – wzrost o 252 pracowników;
 - dzienne domy pomocy – wzrost o 96 pracowników;
 - centra usług społecznych – wzrost o 65 pracowników;
 - domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – wzrost o 34 pracowników;
 - jednostki, w których zanotowano spadek zatrudnienia:
 - ośrodki pomocy społecznej – spadek o 759 pracowników;
 - "inne ośrodki wsparcia" – spadek o 162 pracowników;
 - powiatowe centra pomocy rodzinie – spadek o 96 pracowników;
 - ośrodki interwencji kryzysowej – spadek o 36 pracowników;
 - placówki specjalistycznego poradnictwa – spadek o 7 pracowników.
- Wskaźnik zmiany liczby pracowników JPS szczebla gminnego i powiatowego w latach 2023-2024:
 - jednostki, w których zanotowano wzrosty:
 - „inne ośrodki wsparcia” – wzrost o 69%;
 - domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – wzrost o 20%;
 - kluby samopomocy inne niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi – wzrost o 12,4%;
 - ośrodki pomocy społecznej – wzrost o 2,5%;
 - środowiskowe domy samopomocy – wzrost o 2,3%;
 - centra usług społecznych – wzrost o 1,9%;
 - domy pomocy społecznej – wzrost o 1,6%;
 - schroniska dla osób bezdomnych – wzrost o 1,3%;
 - jednostki, w których zanotowano spadki:
 - placówki specjalistycznego poradnictwa – spadek o 18,2%;
 - powiatowe centra pomocy rodzinie – spadek o 10,5%;
 - dzienne domy pomocy – spadek o 7,3%;
 - schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi – spadek o 4,7%;
 - ośrodki interwencji kryzysowej – spadek o 2,7%.
- Wskaźnik zmiany liczby pracowników JPS szczebla gminnego i powiatowego w latach 2014-2024:
 - jednostki, w których zanotowano wzrosty:
 - domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – wzrost o 1 700,0%¹⁴⁰;
 - środowiskowe domy samopomocy – wzrost o 67,5%;
 - dzienne domy pomocy – wzrost o 37,2%;
 - domy pomocy społecznej – wzrost o 7,1%;
 - jednostki, w których zanotowano spadki:
 - "inne ośrodki wsparcia" – spadek o 70,3%;
 - placówki specjalistycznego poradnictwa – spadek o 24,4%;
 - powiatowe centra pomocy rodzinie – spadek o 19,9%;
 - ośrodki interwencji kryzysowej – spadek o 17,9%;
 - ośrodki pomocy społecznej – spadek o 12,0%.

¹⁴⁰ Wzrost liczby domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży z 2 w 2014 r. do 36 w 2024 r.

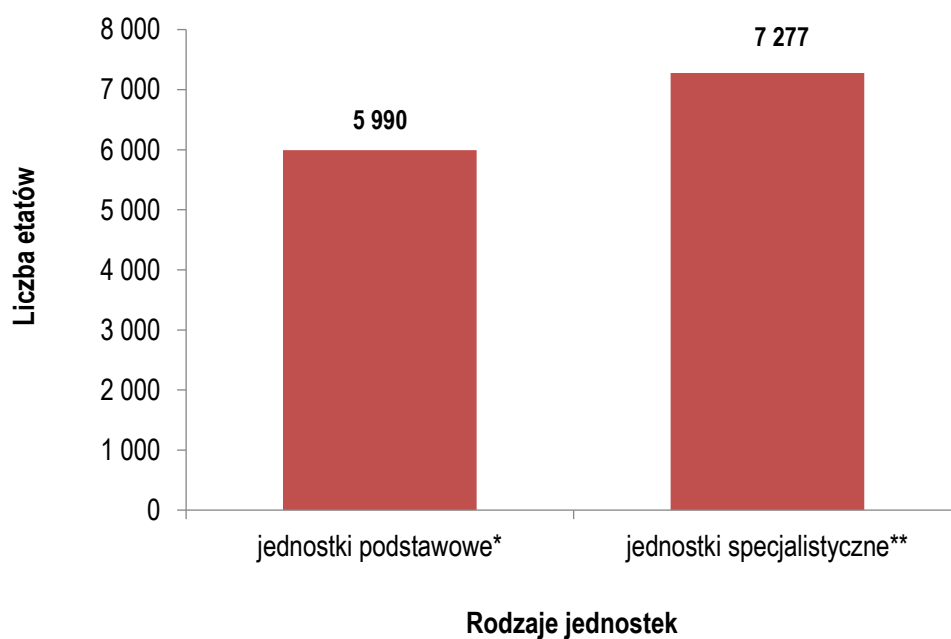
Liczba pracowników* JPS szczebla gminnego i powiatowego w województwie śląskim w latach 2014-2024, stan na koniec danego roku.

* W przeliczeniu na etaty.

Źródła: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03* za lata 2014-2020 oraz *MRiPS-06* za lata 2021-2024.

Pracownicy podstawowych* i specjalistycznych** JPS szczebla gminnego i powiatowego – województwo śląskie, liczba etatów wg stanu na koniec 2024 r.

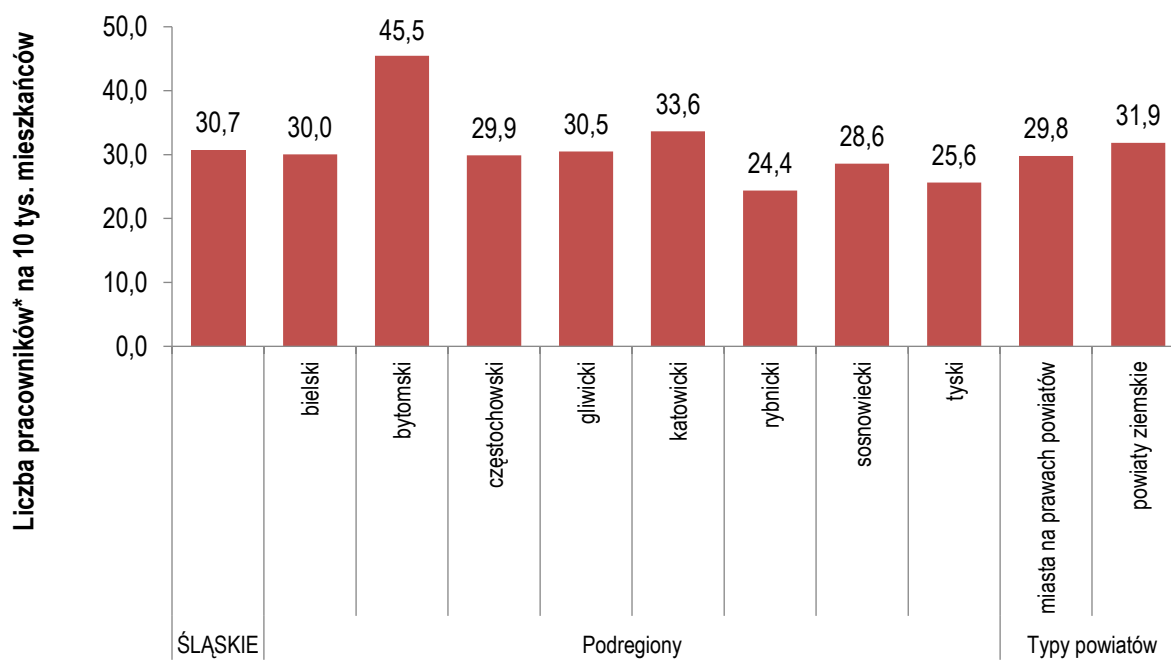

* OPS / CUS i PCPR

** Pozostałe JPS

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r.

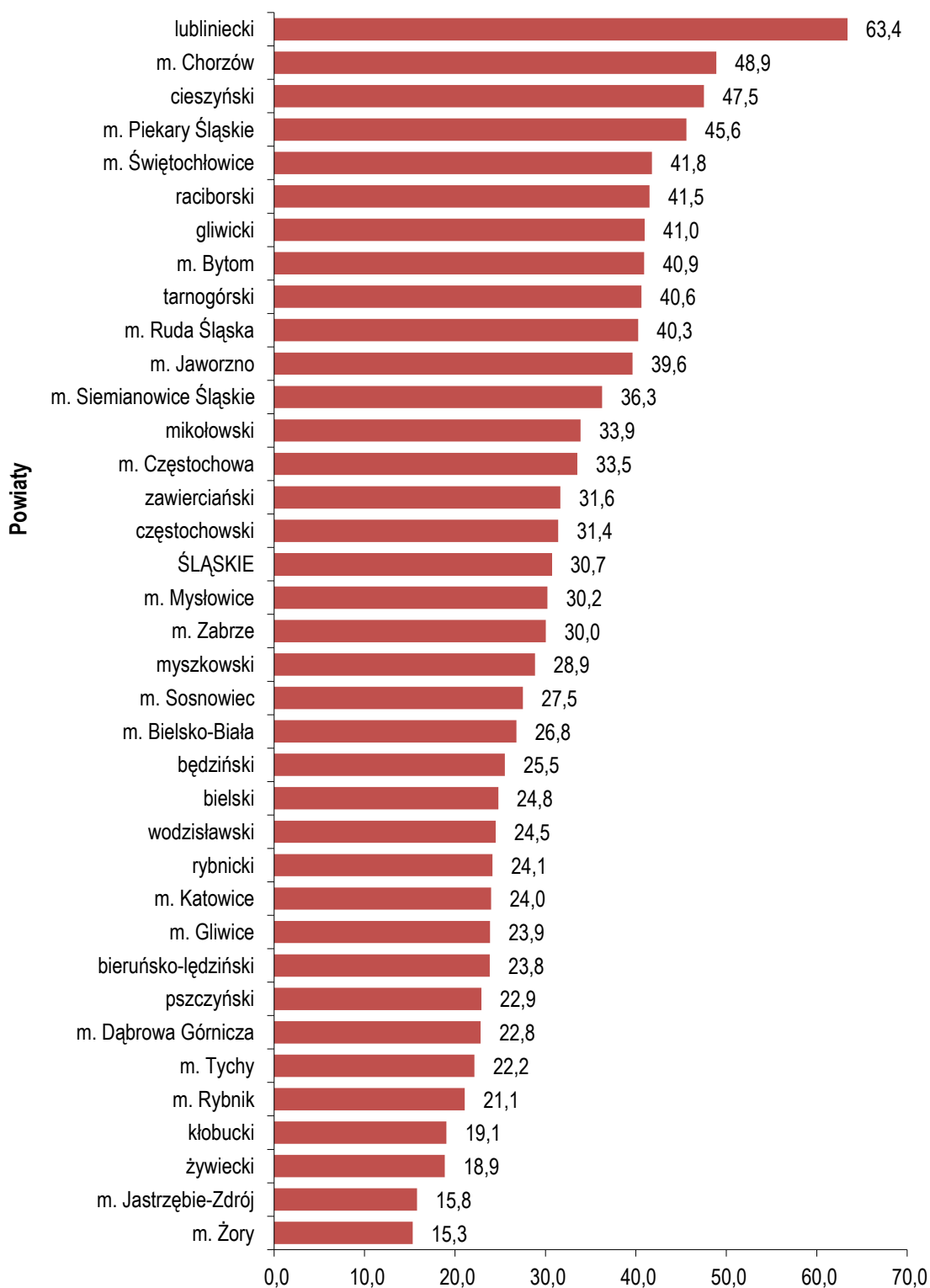
Liczba pracowników* JPS szczebla gminnego i powiatowego w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców – województwo śląskie wg terytoriów, stan na koniec 2024 r.

* W przeliczeniu na etaty.

Źródła: 1) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r., 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl/bdl.

Liczba pracowników* JPS szczebla gminnego i powiatowego na 10 tys. mieszkańców – województwo śląskie wg powiatów, stan na koniec 2024 r.

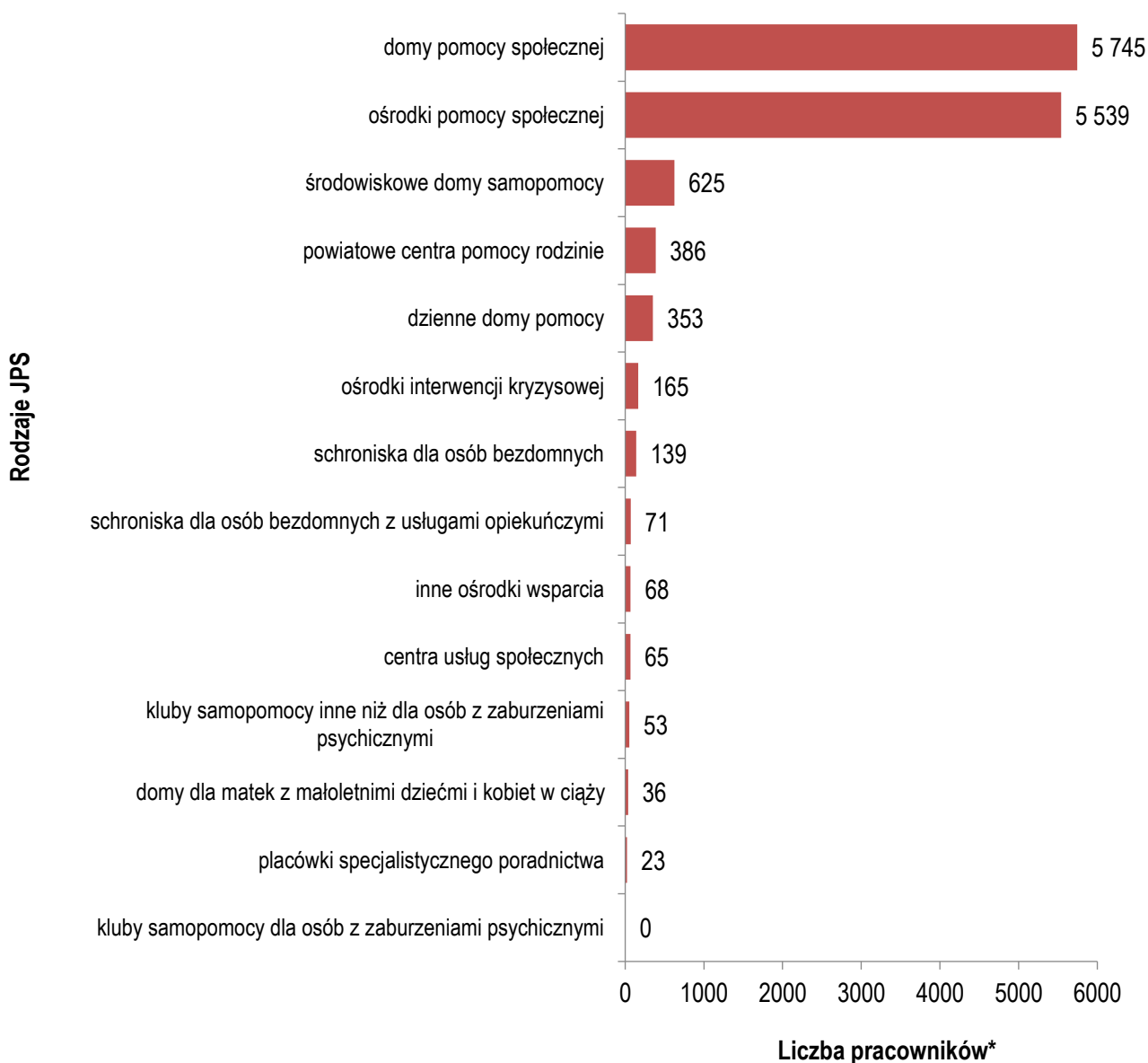

Liczba pracowników* na 10 tys. mieszkańców

* W przeliczeniu na etaty.

Źródła: 1) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r., 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl/bdl.

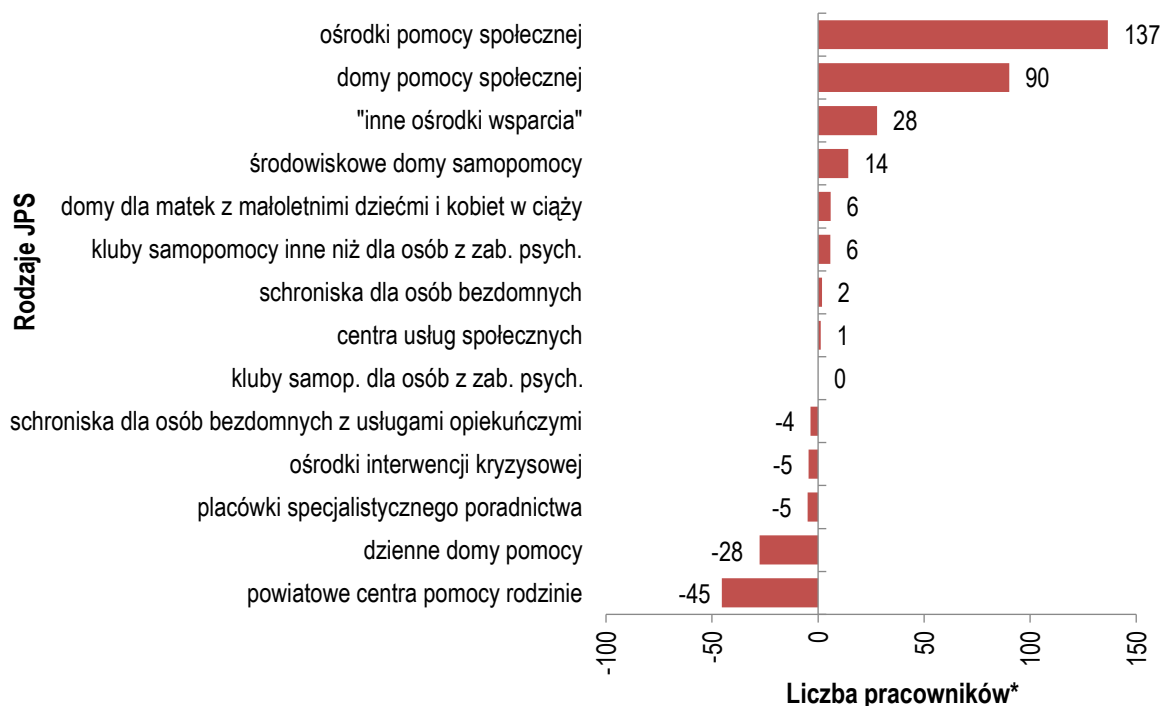
Liczba pracowników* poszczególnych typów JPS szczebla gminnego i powiatowego – województwo śląskie, stan na koniec 2024 r.

* W przeliczeniu na etaty.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r.

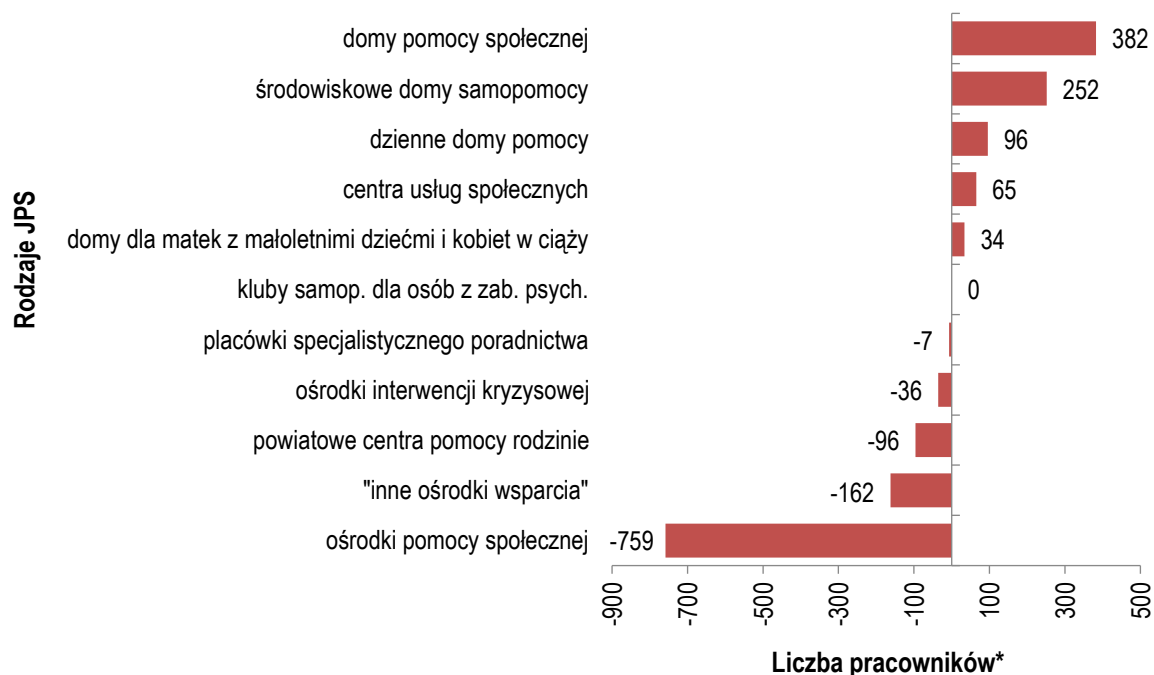
Zmiana liczby pracowników* poszczególnych typów JPS szczebla gminnego i powiatowego w województwie śląskim w latach 2023-2024.

* W przeliczeniu na etaty.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania MRiPS-06 za lata 2023-2024.

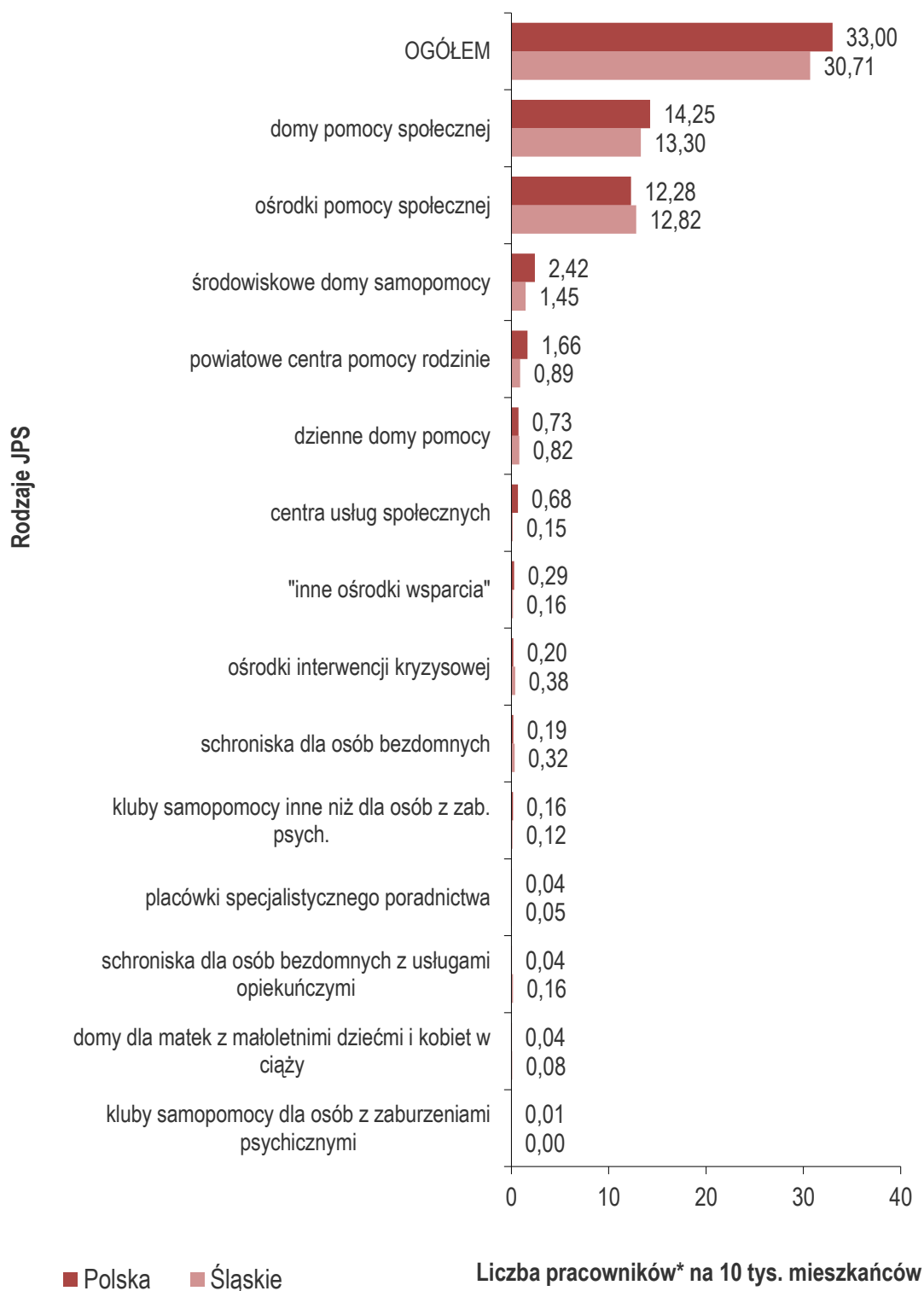
Zmiana liczby pracowników* poszczególnych typów JPS szczebla gminnego i powiatowego w województwie śląskim w latach 2014-2024.

* W przeliczeniu na etaty.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03 za lata 2014-2020 oraz MRiPS-06 za lata 2021-2024.

Liczba pracowników* poszczególnych typów JPS szczebla gminnego i powiatowego w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w województwie śląskim i w Polsce – stan na koniec 2024 roku.

* W przeliczeniu na etaty.

Źródła: 1) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r., 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl/bdl.

2.6.2.2. Pracownicy OPS, CUS i PCPR

Ważną rolę w systemie pomocy społecznej pełnią ośrodki pomocy społecznej, centra usług społecznych¹⁴¹ oraz powiatowe centra pomocy rodzinie. Do nich należy zwykle koordynacja działań pozostałych jednostek działających na terenie danej gminy/powiatu. W przypadku mniejszych gmin zdarza się, że ośrodek pomocy społecznej lub centrum usług społecznych jest jedyną instytucją realizującą zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej.

Niniejszy podrozdział zawiera analizę sytuacji kadrowej w podstawowych jednostkach pomocy społecznej oraz centrów usług społecznych działających na terenie województwa śląskiego w latach 2014–2024. Przedstawiono w nim zmiany liczby pracowników zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej (OPS), centrach usług społecznych (CUS) oraz powiatowych centrach pomocy rodzinie (PCPR) oraz wskaźnika liczby pracowników OPS, CUS i PCPR na 10 tys. mieszkańców.

Ponadto w podrozdziale przedstawiono sytuację województwa śląskiego na tle kraju oraz dokonano porównań wewnątrzregionalnych, uwzględniających zróżnicowanie przestrzenne zatrudnienia w podregionach, poszczególnych typach powiatów i powiatach.

Omówiono również strukturę zatrudnienia w JPS, obejmującą zarówno pracowników bezpośrednio realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej, jak i osoby zajmujące się obsługą administracyjną i prawną. Ponadto podrozdział zawiera dane dotyczące form zatrudnienia pomocniczego w 2024 roku, w tym zaangażowania wolontariuszy, stażystów oraz osób pracujących w ramach zatrudnienia subsydiowanego.

Sytuacja w latach 2022-2024, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba pracowników OPS, CUS i PCPR:
 - w 2022 roku: 6 344;
 - w 2023 roku: 5 834;
 - w 2024 roku: 5 990;
 - zmiana liczby pracowników JPS szczebla gminnego i powiatowego: -354 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby pracowników JPS szczebla gminnego i powiatowego: -5,6%.

Tendencje w latach 2014-2024, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba pracowników OPS, CUS i PCPR:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa do 2019 r., a następnie spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 5 834 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 7 773 – 2019 rok;
 - zmiana liczby pracowników OPS, CUS i PCPR: -790 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby pracowników OPS, CUS i PCPR: -11,6%.

¹⁴¹ W przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2024 roku

- Liczba pracowników OPS, CUS i PCPR na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 13,9;
 - w Polsce: 14,6;
 - najniższa wartość wśród województw: województwo małopolskie – 11,3;
 - najwyższa wartość wśród województw: województwo zachodniopomorskie – 21,4;
 - pozycja województwa śląskiego: 13.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2024 roku

- Liczba pracowników OPS, CUS i PCPR na 10 tys. mieszkańców:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: umiarkowane;
 - części województwa o najwyższych wartościach: północna i środkowa;
 - część województwa o najniższych wartościach: południowa;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: podregion bytomski – 18,1;
 - najniższa wartość wśród podregionów: podregion rybnicki – 10,1;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 13,7;
 - wartość w powiatach ziemskich: 14,1;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Piekary Śląskie, m. Jaworzno oraz powiat zawierciański;
 - powiaty o najniższych wartościach: m. Żory, m. Rybnik oraz m. Jastrzębie-Zdrój.

Ośrodki pomocy społecznej, centra usług społecznych oraz powiatowe centra pomocy rodzinie zatrudniają zarówno osoby bezpośrednio realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej, jak też pracowników zajmujących się administracyjną, finansową, prawną i techniczną obsługą realizacji wyżej wymienionych zadań.

Do pierwszej grupy należą w szczególności:

- kadra kierownicza: dyrektorzy i kierownicy jednostek oraz ich zastępcy, kierownicy działów i sekcji;
- pracownicy socjalni;
- aspiranci pracy socjalnej;
- konsultanci;
- pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne;
- organizatorzy pomocy społecznej.

Do pracowników zajmujących się techniczną i prawną obsługą realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej można zaliczyć:

- koordynatorów do spraw komputeryzacji;
- radców prawnych;
- „pozostałych pracowników”, m.in.: pracowników działów kadr, księgowości itp.

Ponadto w ośrodkach pomocy społecznej, centrach usług społecznych oraz powiatowych centrach pomocy rodzinie zatrudnione są osoby realizujące zadania wynikające z innych ustaw z obszaru polityki społecznej, np. ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Oprócz pracowników zatrudnionych na podstawie umów o pracę podstawowe jednostki organizacyjne pomocy społecznej zatrudniają także m.in.:

- wolontariuszy;
- stażystów;
- osoby wykonujące pracę w ramach zatrudnienia subsydiowanego.

Zatrudnienie pomocnicze w podstawowych JPS w 2024 r.

- Wolontariat:
 - liczba OPS, CUS i PCPR deklarujących współpracę z wolontariuszami: nie mniej niż 31 jednostek, tj. 17,6% ze 176 badanych jednostek;
 - liczba wolontariuszy w OPS, CUS i PCPR w 2024 r.: nie mniej niż 458 osób;
 - wskaźnik liczby wolontariuszy przypadających na 100 pracowników tego rodzaju instytucji: 5,8;
 - najwyższe wartości wskaźnika wśród podstawowych JPS: MOPR – 6,1, GOPS – 5,4 oraz CUS – 5,3;
 - najniższa wartość wskaźnika wśród podstawowych JPS: PCPR – 1,0.
- Zatrudnienie subsydiowane¹⁴²:
 - liczba OPS, CUS i PCPR stosujących zatrudnienie subsydiowane: nie mniej niż 23 jednostki, tj. 13,1% ze 176 badanych jednostek;
 - liczba osób pracujących w OPS, CUS i PCPR w ramach zatrudnienia subsydiowanego w 2024 r.: nie mniej niż 136 osób;
 - wskaźnik liczby osób pracujących w OPS, CUS i PCPR w ramach zatrudnienia subsydiowanego przypadających na 100 pracowników tego rodzaju instytucji: 1,7;
 - najwyższe wartości wskaźnika wśród podstawowych JPS: MOPR – 2,3 i PCPR – 2,0;
 - najniższe wartości wskaźnika wśród podstawowych JPS: CUS – 0,9 i GOPS – 1,8.
- Staże:
 - liczba OPS, CUS i PCPR zatrudniających stażystów: nie mniej niż 38 jednostek, tj. 21,6% ze 176 badanych jednostek;
 - liczba stażystów w OPS, CUS i PCPR w 2024 r.: nie mniej niż 101 osób;
 - wskaźnik liczby stażystów przypadających na 100 pracowników tego rodzaju instytucji: 1,3;
 - najwyższe wartości wskaźnika wśród podstawowych JPS: PCPR – 4,9 i CUS – 2,7;
 - najniższe wartości wskaźnika wśród podstawowych JPS: MOPR i GOPS – po 1,0.

¹⁴² Roboty publiczne, prace interwencyjne i inne.

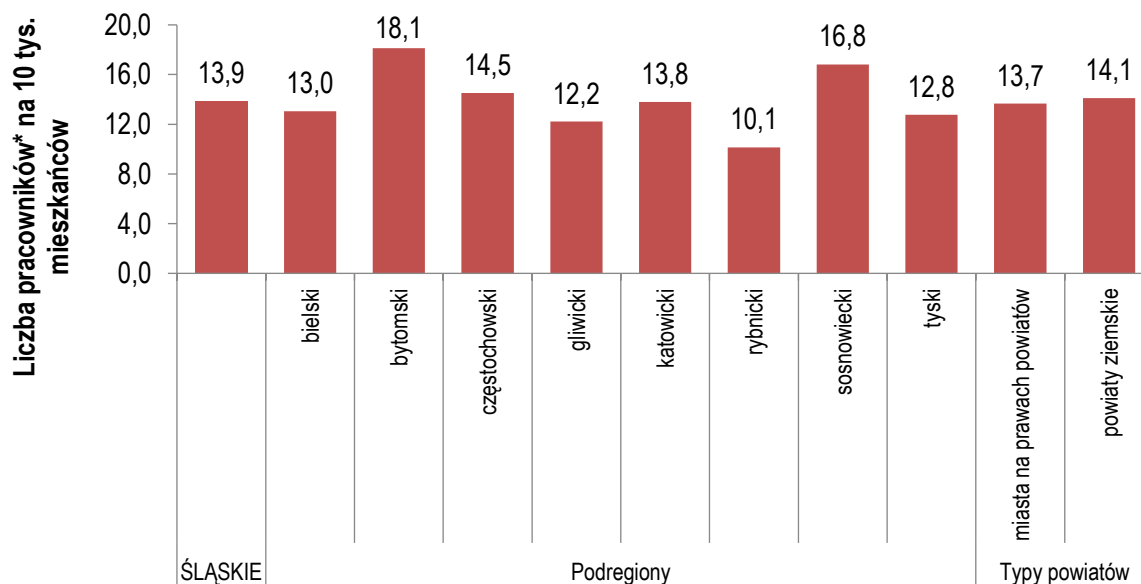
Liczba pracowników* OPS, CUS i PCPR w województwie śląskim w latach 2014-2024, stan na koniec danego roku.

* W przeliczeniu na pełne etaty.

Źródła: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03* za lata 2014-2020 oraz *MRiPS-06* za lata 2021-2024

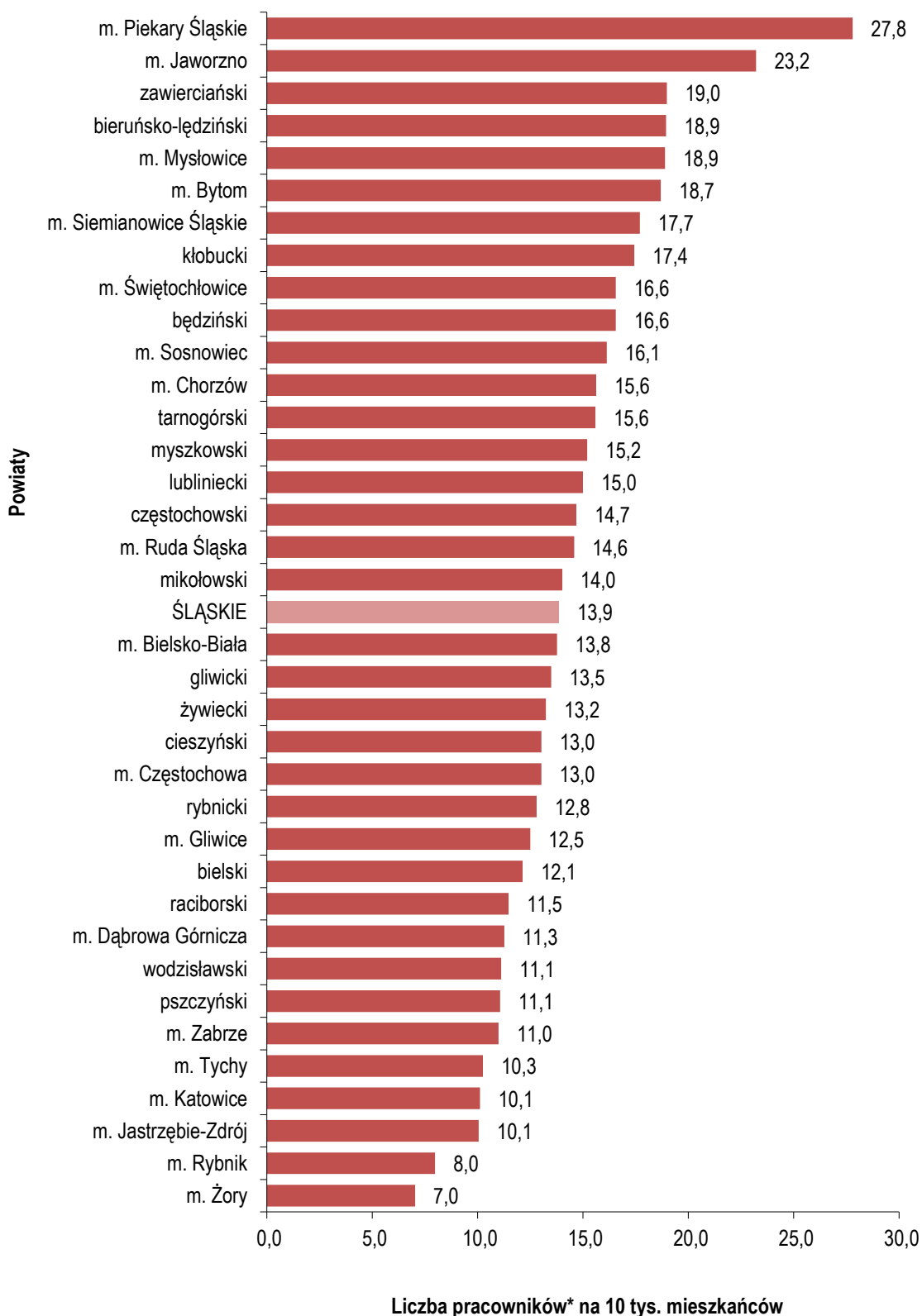
Liczba pracowników* OPS, CUS i PCPR w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, województwo śląskie wg terytoriów, stan na koniec 2024 r.

* W przeliczeniu na etaty.

Źródła: 1) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r., 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl/bdl

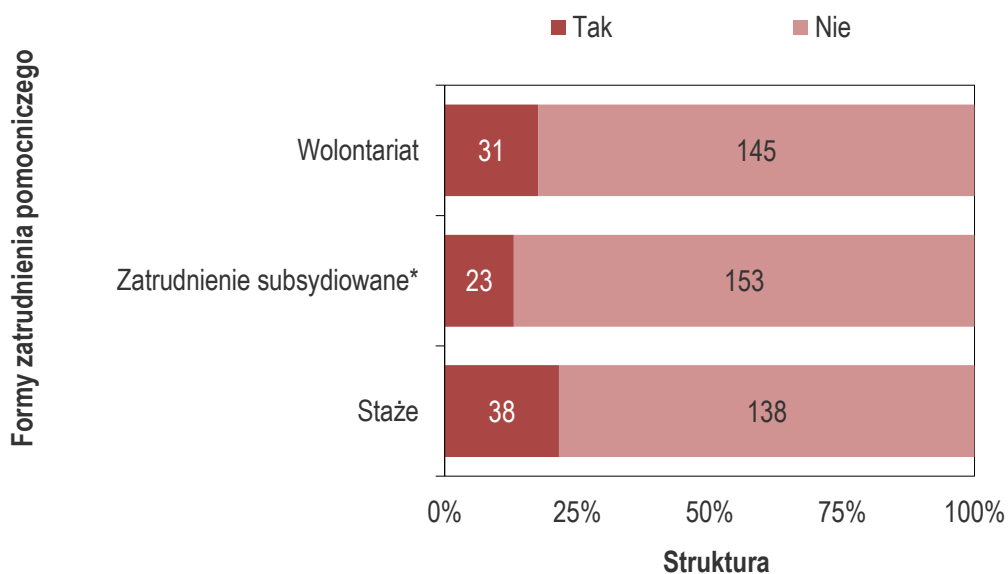
Liczba pracowników* OPS, CUS i PCPR na 10 tys. mieszkańców, województwo śląskie wg powiatów, stan na koniec 2024 r.

* W przeliczeniu na etaty.

Źródła: 1) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r., 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl/bdl.

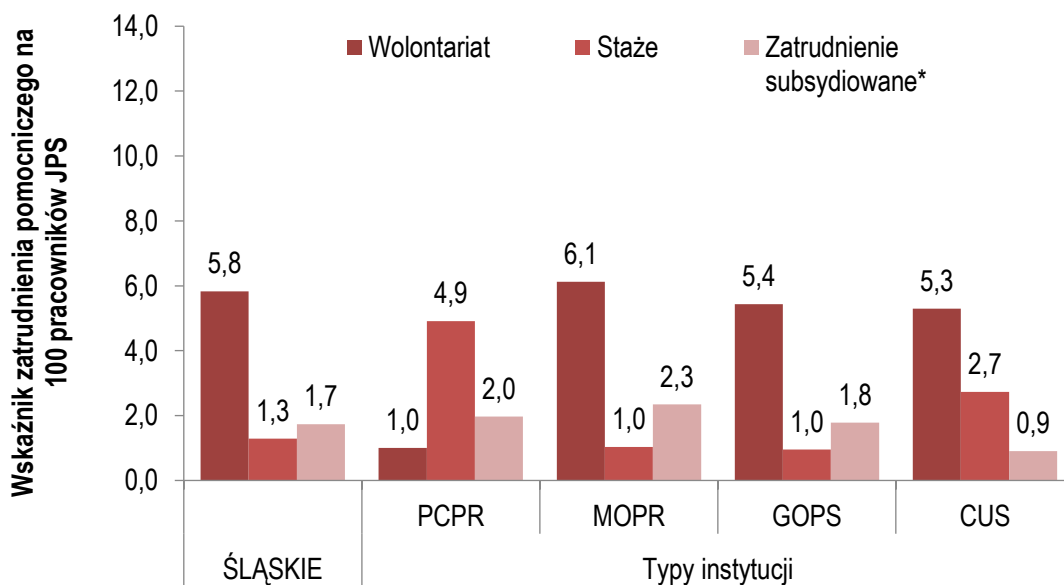
Stosowanie zatrudnienia pomocniczego w podstawowych JPS, województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku (N=176).

* Roboty publiczne, prace interwencyjne i inne.

Źródło: Ośrodki pomocy społecznej, centra usług społecznych i powiatowe centra pomocy rodzinie, Ankieta uzupełniająca do formularza OZPS – edycja 2024/2025.

Wskaźnik zatrudnienia pomocniczego na 100 pracowników JPS, województwo śląskie w 2024 r. (N=176).

* Roboty publiczne, prace interwencyjne i inne.

Źródło: Ośrodki pomocy społecznej, centra usług społecznych i powiatowe centra pomocy rodzinie, Ankieta uzupełniająca do formularza OZPS – edycja 2024/2025.

Pracownicy ośrodków pomocy społecznej

Niniejszy podrozdział przedstawia szczegółowe dane dotyczące zatrudnienia osób pracujących w ośrodkach pomocy społecznej realizujących zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, w tym liczbę pracowników, wskaźnik liczby pracowników na 10 tys. mieszkańców, strukturę zatrudnienia oraz dynamikę zmian w strukturze zatrudnienia. Analiza obejmuje lata 2014–2024 i została opracowana na podstawie danych ze sprawozdań *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03* za lata 2014–2020 oraz *MRiPS-06* za lata 2021–2024.

Sytuacja w latach 2022-2024, województwo śląskie, stan na koniec danego roku¹⁴³

- Liczba pracowników ośrodków pomocy społecznej:
 - w 2022 roku: 5 875;
 - w 2023 roku: 5 402;
 - w 2024 roku: 5 539;
 - zmiana liczby pracowników OPS: -337 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby pracowników OPS: -5,7%.

Tendencje w latach 2014-2024, województwo śląskie, stan na koniec danego roku¹⁴⁴

- Liczba pracowników OPS:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa do 2019 r., a następnie spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowane;
 - wartość minimalna: 5 402 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 7 148 – 2019 rok;
 - zmiana liczby pracowników OPS: -759 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby pracowników OPS: -12%.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2024 roku

- Liczba pracowników OPS na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 12,8;
 - w Polsce: 12,3;
 - najniższa wartość wśród województw: województwo małopolskie – 9,3;
 - najwyższa wartość wśród województw: województwo warmińsko-mazurskie – 15,8;
 - pozycja województwa śląskiego: 9.

¹⁴³ W 2022 roku dane uwzględniają również pracowników CUS z uwagi na brak wyodrębnienia CUS w sprawozdaniach *MRiPS-03* i *MRiPS-06*.

¹⁴⁴ W latach 2020-2022 dane uwzględniają również pracowników CUS z uwagi na brak wyodrębnienia CUS w sprawozdaniach *MRiPS-03* i *MRiPS-06*.

Struktura i poziom zatrudnienia pracowników OPS w województwie śląskim wg stanu na koniec 2024 r.

- Najliczniejsze rodzaje stanowisk:
 - „pozostali pracownicy” – 2 569 osób, tj. 46,5%;
 - pracownicy socjalni – 1 971 osób, tj. 35,6%;
 - kadra kierownicza – 535 osób, tj. 9,7%;
 - pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze – 353 osoby, tj. 6,4%.

- Najmniej liczne rodzaje stanowisk:
 - koordynatorzy ds. komputeryzacji – 3 osoby, tj. 0,1%;
 - radcy prawni – 22 osoby, tj. 0,4%.

- Dynamika struktury zatrudnienia w latach 2023-2024:
 - stanowiska, które zanotowały wzrost liczebności:
 - „pozostali pracownicy” – wzrost o 123 pracowników, tj. o 5,0%;
 - konsultanci – wzrost o 7 pracowników, tj. o 16,6%;
 - kadra kierownicza – wzrost o 13 pracowników, tj. o 2,5%;
 - aspiranci pracy socjalnej – wzrost o 6 pracowników, tj. o 19,7%;
 - pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze – wzrost o 12 pracowników, tj. o 3,5%.

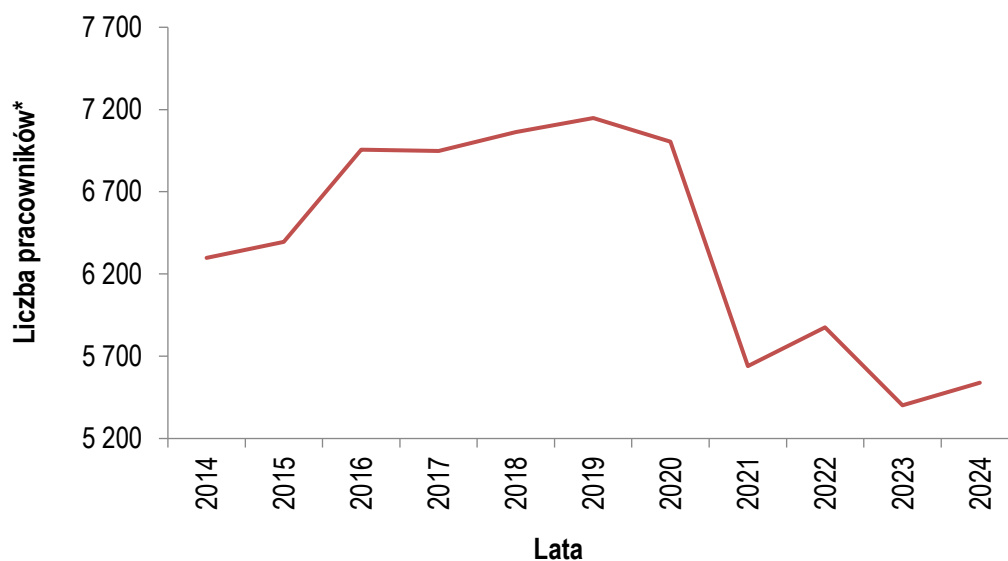
 - stanowiska, które zanotowały spadki liczebności:
 - pracownicy socjalni – spadek o 19 pracowników, tj. o 1,0%;
 - radcy prawni – spadek o 4 pracowników, tj. o 15,0%;
 - pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze – spadek o 3 pracowników, tj. o 7,7%;
 - koordynatorzy ds. komputeryzacji – spadek o 1 pracownika, tj. o 18,8%.

- Dynamika struktury zatrudnienia w latach 2014-2024:
 - stanowiska, które zanotowały wzrost liczebności:
 - pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze – wzrost o 147 pracowników, tj. o 71,4%;
 - kadra kierownicza – dyrektorzy i kierownicy jednostek oraz ich zastępcy¹⁴⁵ – wzrost o 5 pracowników, tj. o 2,4%;
 - konsultanci – wzrost o 3 pracowników, tj. o 5,6%;
 - aspiranci pracy socjalnej – wzrost o 1 pracownika, tj. o 2,9%;

 - stanowiska, które zanotowały spadki liczebności:
 - „pozostali pracownicy” – spadek o 808 pracowników, tj. o 23,9%;
 - pracownicy socjalni – spadek o 354 pracowników, tj. o 15,2%;
 - koordynatorzy ds. komputeryzacji – spadek o 10 pracowników, tj. o 75,7%;
 - radcy prawni – spadek o 8 pracowników, tj. o 25,5%;
 - pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze – spadek o 2 pracowników, tj. o 5,9%.

¹⁴⁵ Z uwagi na brak danych za lata 2014–2019 dotyczących liczby kierowników działów i sekcji, w niniejszej kategorii porównano jedynie liczbę dyrektorów, kierowników jednostek oraz ich zastępców.

Liczba pracowników* OPS w województwie śląskim w latach 2014-2024, stan na koniec danego roku.

* W przeliczeniu na pełne etaty. W latach 2020-2022 dane uwzględniają również pracowników CUS.
 Źródła: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03* za lata 2014-2020 oraz *MRiPS-06* za lata 2021-2024.

Pracownicy* OPS wg stanowisk – województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku (N= 5 539).

* W przeliczeniu na etaty.
 Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r.

Pracownicy centrów usług społecznych

Centra Usług Społecznych (CUS) to instytucje powołane do realizacji zintegrowanych działań w obszarze usług społecznych na poziomie lokalnym, zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1818). CUS-y stanowią nową formę organizacyjną, której celem jest zwiększenie dostępności i jakości usług społecznych, dostosowanych do zróżnicowanych potrzeb mieszkańców gminy. Ich działalność opiera się na współpracy z innymi podmiotami publicznymi, organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami rynku pracy, edukacji i zdrowia.

W 2023 roku po raz pierwszy wyodrębniono dane dotyczące funkcjonowania CUS w ramach ogólnokrajowego systemu sprawozdawczości. Znalazły się one w formularzu *MRiPS-06*, który służy do zbierania informacji na temat działalności jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Ujęcie danych dla CUS w odrębnej kategorii stanowi istotny krok w kierunku monitorowania i oceny ich funkcjonowania oraz wpływu na lokalną politykę społeczną.

Niniejszy podrozdział przedstawia analizę liczby pracowników, wskaźnik liczby pracowników na 10 tys. mieszkańców, strukturę zatrudnienia oraz dynamikę zmian w strukturze zatrudnienia pracowników CUS. Analiza obejmuje lata 2023-2024 i została opracowana na podstawie danych ze sprawozdań *MRiPS-06* za lata 2023-2024.

Sytuacja w latach 2023-2024, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba pracowników centrum usług społecznych:
 - w 2023 roku: 64;
 - w 2024 roku: 65;
 - zmiana liczby pracowników CUS: 1 osoba;
 - wskaźnik zmiany liczby pracowników CUS: 1,4% .

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2024 roku

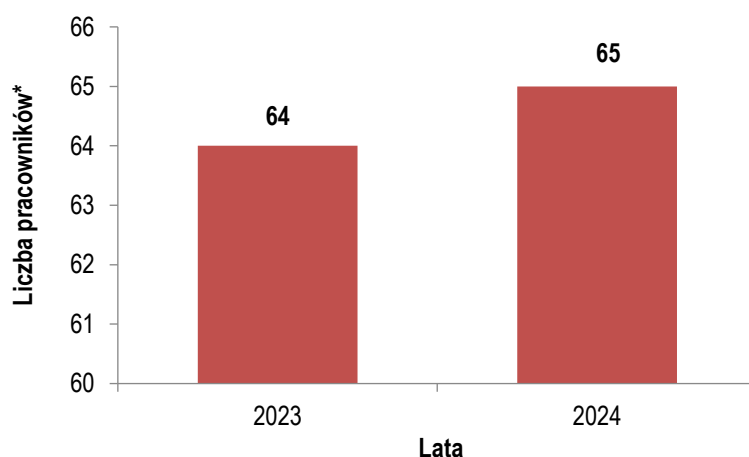
- Liczba pracowników CUS na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 0,2;
 - w Polsce: 0,7.

Struktura i poziom zatrudnienia pracowników CUS w województwie śląskim wg stanu na koniec 2024 r.

- Najliczniejsze rodzaje stanowisk:
 - „pozostali pracownicy” – 28 osób, tj. 42,8%;
 - pracownicy socjalni – 17 osób, tj. 26,2%;
 - pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze 9 osób, tj. 13,9%;
 - kadra kierownicza – 7 osób, tj. 10,8%.
- Najmniej liczne rodzaje stanowisk:
 - koordynatorzy ds. komputeryzacji, aspiranci pracy socjalnej, konsultanci – nie zatrudniano osób na tym stanowisku;
 - radca prawny – 1 osoba, tj. 1,5%;
 - pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze – 1 osoba, tj. 1,5%.

- Dynamika struktury zatrudnienia w latach 2023-2024:
 - stanowiska, które zanotowały wzrost liczebności:
 - pracownicy socjalni – wzrost o 1 pracownika;
 - kadra kierownicza – wzrost o 1 pracownika.
 - stanowiska, które zanotowały spadki liczebności:
 - „pozostali pracownicy” – spadek o 1 pracownika.

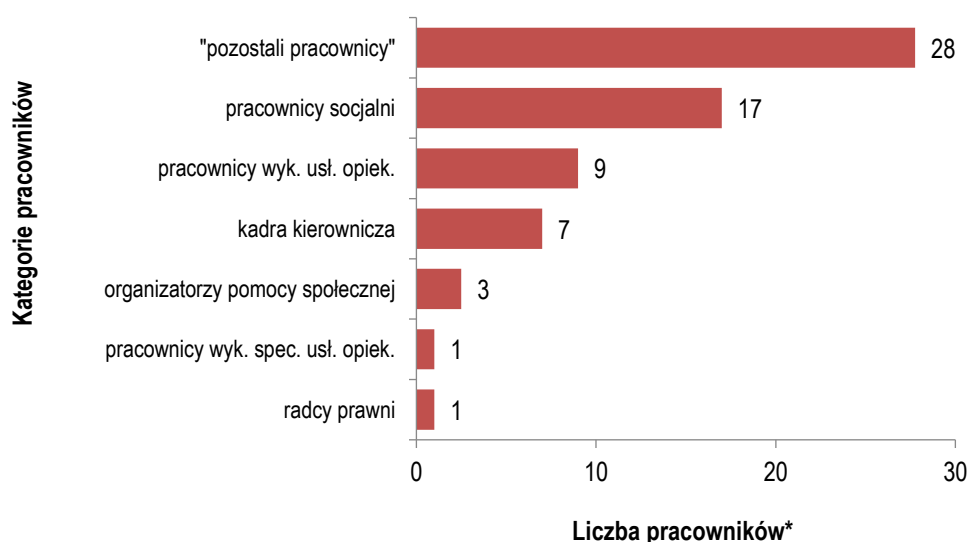
Liczba pracowników* CUS w województwie śląskim w latach 2023-2024, stan na koniec danego roku.

* W przeliczeniu na pełne etaty.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania MRiPS-06 za lata 2023-2024.

Pracownicy* CUS wg stanowisk – województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku (N= 65).

* W przeliczeniu na etaty.

Uwaga: liczba pracowników wg stanowisk może nie sumować się do ogólnej ich liczby, gdyż dana osoba mogła być zaliczona do więcej niż jednej kategorii.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-06 za okres I-XII 2024 r.

Pracownicy powiatowych centrów pomocy rodzinie

Niniejszy podrozdział przedstawia analizę liczby pracowników, wskaźnik liczby pracowników na 10 tys. mieszkańców, strukturę zatrudnienia oraz dynamikę zmian w strukturze zatrudnienia pracowników PCPR. Analiza obejmuje lata 2014–2024 i została opracowana na podstawie danych ze sprawozdań *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03* za lata 2014–2020 oraz *MRiPS-06* za lata 2021–2024.

Sytuacja w latach 2022-2024, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba pracowników powiatowych centrów pomocy rodzinie:
 - w 2022 roku: 469;
 - w 2023 roku: 432;
 - w 2024 roku: 386;
 - zmiana liczby pracowników PCPR: -82 osoby;
 - wskaźnik zmiany liczby pracowników PCPR: -17,6%.

Tendencje w latach 2014-2024, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba pracowników PCPR:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa do 2019 r., a następnie spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 386 – 2024 rok;
 - wartość maksymalna: 625 – 2019 rok;
 - zmiana liczby pracowników PCPR: -96 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby pracowników PCPR: -19,9%.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2024 roku

- Liczba pracowników PCPR na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 0,9;
 - w Polsce: 1,7.

Struktura i poziom zatrudnienia pracowników PCPR w województwie śląskim wg stanu na koniec 2024 r.

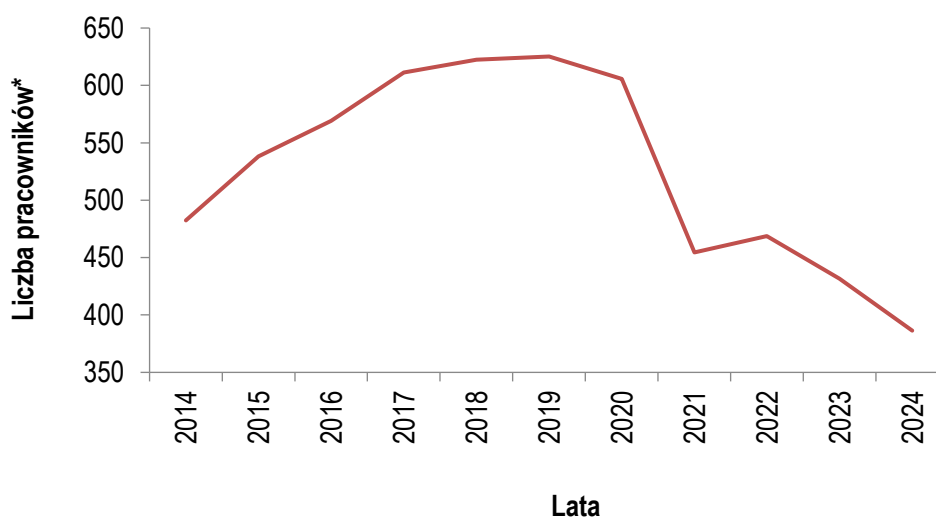
- Najliczniejsze rodzaje stanowisk:
 - „pozostali pracownicy” – 254 osoby, tj. 65,7%;
 - pracownicy socjalni – 73 osoby, tj. 19,0%;
 - kadra kierownicza – 54 osoby, tj. 13,9%.
- Najmniej liczne rodzaje stanowisk:
 - koordynatorzy ds. komputeryzacji – nie zatrudniano osób na tym stanowisku;
 - konsultanci – 2 osoby, tj. 0,5%;
 - radcy prawni – 2 osoby, tj. 0,5%.

- Dynamika struktury zatrudnienia w latach 2023-2024:
 - stanowiska, które zanotowały wzrost liczebności:
 - aspiranci pracy socjalnej – wzrost o 3 pracowników;
 - pracownicy socjalni – wzrost o 3 pracowników;
 - stanowiska, które zanotowały spadki liczebności:
 - „pozostali pracownicy” – spadek o 46 pracowników;
 - kadra kierownicza – spadek o 3 pracowników.
- Dynamika struktury zatrudnienia w latach 2014-2024:
 - stanowiska, które zanotowały wzrost liczebności:
 - radcy prawni – wzrost o 1 pracownika;
 - stanowiska, które zanotowały spadki liczebności:
 - pracownicy socjalni – spadek o 42 pracowników;
 - „pozostali pracownicy” – spadek o 40 pracowników.

Oprócz wyżej wymienionych kategorii pracowników w powiatowych centrach pomocy rodzinie zatrudnione są osoby realizujące zadania z innych niż pomoc społeczna obszarów polityki społecznej, w tym m.in. z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Wśród nich ważne miejsce zajmują koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej.

- Liczba koordynatorów pieczy zastępczej w 2024 r.:
 - ogółem: 242 osoby, z tego:
 - 231 zatrudnionych przez jednostkę organizacyjną powiatu¹⁴⁶.

Liczba pracowników* PCPR w województwie śląskim w latach 2014-2024, stan na koniec danego roku.

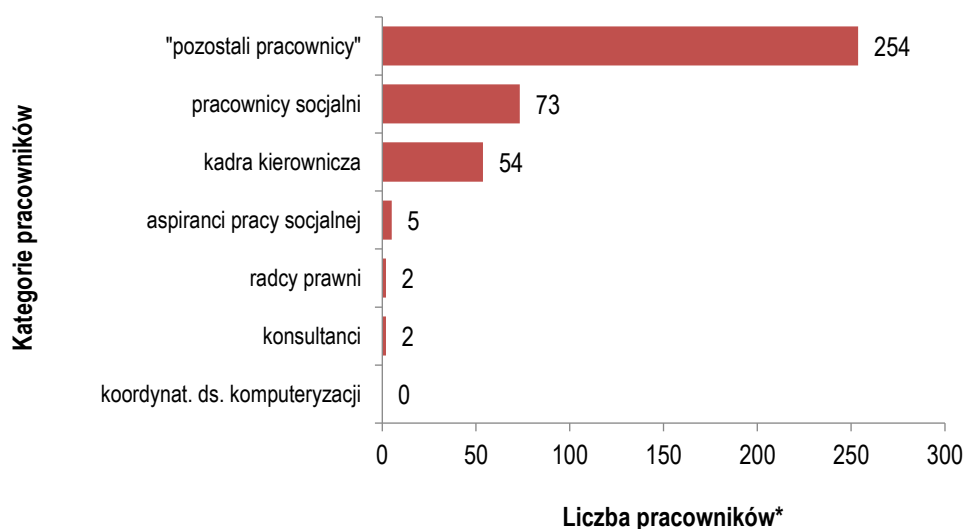

* W przeliczeniu na pełne etaty.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03* za lata 2014-2020 oraz *MRiPS-06* za lata 2021-2024.

¹⁴⁶ Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *WRiSPZ-P* za II poł. 2024 r.

Pracownicy* PCPR wg stanowisk – województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku (N= 386).

* W przeliczeniu na etaty.

Uwaga: liczba pracowników wg stanowisk może nie sumować się do ogólnej ich liczby, gdyż dana osoba mogła być zaliczona do więcej niż jednej kategorii.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r.

2.6.2.3. Poziom wykształcenia pracowników OPS, PCPR i CUS

Ważny aspekt diagnozy zasobów kadrowych stanowi analiza kwalifikacji pracowników. Niniejszy podrozdział prezentuje dane w zakresie poziomu wykształcenia i specjalizacji pracowników podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i centrów usług społecznych zebrane za pomocą *Ankiety uzupełniającej do formularza OZPS – edycja 2024/2025 (OZPS 2024/2025)*¹⁴⁷.

Zakres tematyczny ankiety w części dotyczącej kwalifikacji kadr OPS, CUS i PCPR obejmował w 2024 r. m.in.:

- liczbę zatrudnionych posiadających wykształcenie wyższe oraz wykształcenie średnie;
- liczbę pracowników socjalnych „posiadających specjalizację I i II stopnia” w zawodzie pracownika socjalnego;
- liczbę pracowników posiadających specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

Osoby kierujące jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, z wyjątkiem osób kierujących placówkami rodzinnymi oraz centrami usług społecznych, zobowiązane są posiadać co najmniej 3-letni staż pracy w pomocy społecznej oraz specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej¹⁴⁸.

¹⁴⁷ Celem zastosowania ankiety uzupełniającej do *OZPS 2024/2025* było zebranie porównywalnych danych ilościowych, gdyż oryginalny formularz zawierał jedynie szablony opisów, które jednostki mogły dowolnie modyfikować. Wg stanu na dzień 14.05.2025 r. ankieta została wypełniona przez 176 JST.

¹⁴⁸ Ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 122 ust. 1 i 2.

Wykształcenie pracowników podstawowych JPS, stan na koniec 2024 r.

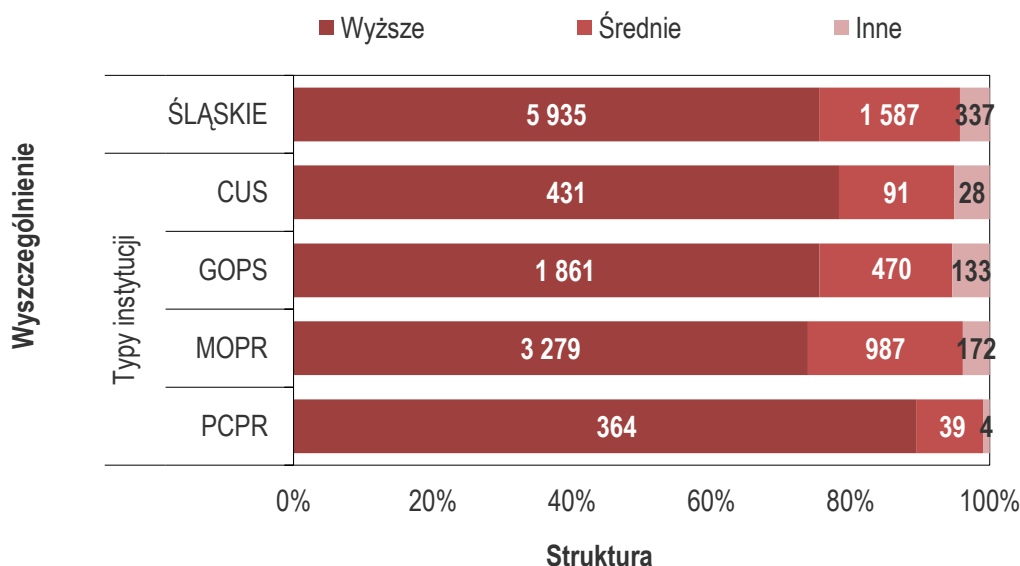
- Liczba pracowników podstawowych JPS legitymujących się wyższym wykształceniem: 5 935 osób, tj. 75,5%;
 - najwyższe odsetki osób z wyższym wykształceniem wśród podstawowych JPS:
 - PCPR – 89,4%;
 - CUS – 78,4%;
 - najniższe odsetki osób z wyższym wykształceniem wśród podstawowych JPS:
 - MOPR – 73,9%;
 - GOPS – 75,5%.
- Liczba pracowników podstawowych JPS legitymujących się średnim wykształceniem: 1 587 osób, tj. 20,2%;
 - najwyższe odsetki osób ze średnim wykształceniem wśród podstawowych JPS:
 - MOPR – 22,2%;
 - GOPS – 19,1%;
 - najniższe odsetki osób ze średnim wykształceniem wśród podstawowych JPS:
 - PCPR – 9,6%;
 - CUS – 16,5%.
- Liczba pracowników podstawowych JPS legitymujących się innym wykształceniem niż powyższe: 337 osób, tj. 4,3%;
 - najwyższe odsetki osób ze średnim wykształceniem wśród podstawowych JPS:
 - GOPS – 5,4%;
 - CUS – 5,1%;
 - najniższe odsetki osób ze średnim wykształceniem wśród podstawowych JPS:
 - PCPR – 1,0%;
 - MOPR – 3,9%.

Specjalizacje wśród pracowników podstawowych JPS, stan na koniec 2024 r.

- Liczba pracowników socjalnych podstawowych JPS posiadających specjalizację I/II stopnia w zawodzie pracownik socjalny: 526 osób, tj. 24,8% ogółu pracowników socjalnych;
 - najwyższe odsetki pracowników socjalnych posiadających ww. specjalizacje wśród podstawowych JPS:
 - GOPS – 36,2%;
 - PCPR – 27,5%;
 - najniższe odsetki pracowników socjalnych posiadających ww. specjalizacje wśród podstawowych JPS:
 - MOPR – 18,3%;
 - CUS – 18,5%.

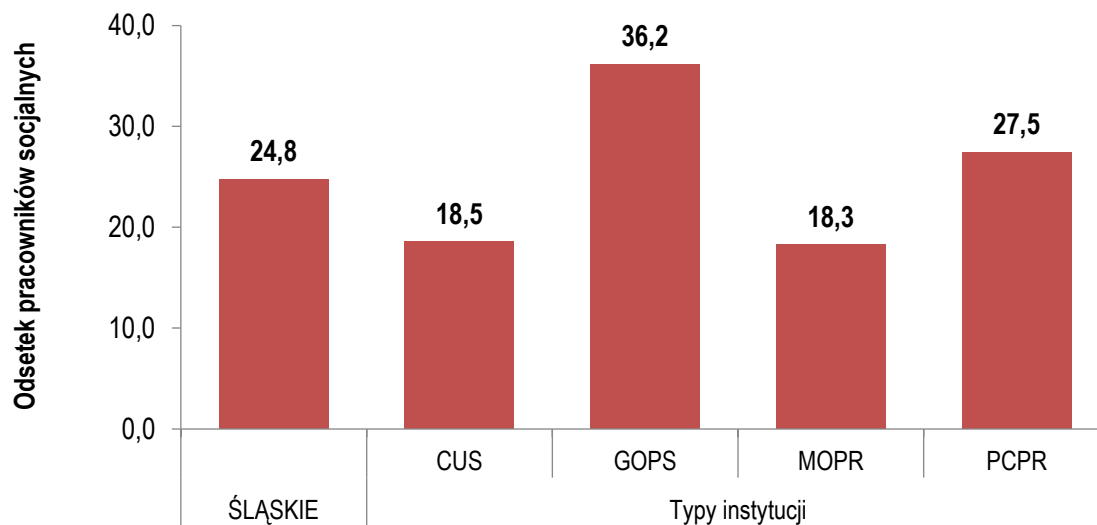
- Liczba pracowników podstawowych JPS posiadających specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej: 672 osoby, tj. 8,6% ogółu pracowników;
 - najwyższe odsetki pracowników posiadających ww. specjalizacje wśród podstawowych JPS:
 - GOPS – 11,4%;
 - PCPR – 10,8%;
 - najniższe odsetki pracowników posiadających ww. specjalizacje wśród podstawowych JPS:
 - MOPR – 6,6%;
 - CUS – 9,6%.
- Liczba pracowników podstawowych JPS posiadających specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej na 100 pracowników pełniących funkcje kierownicze: 108 osób:
 - najwyższe wartości wśród podstawowych JPS:
 - GOPS – 113 osób;
 - MOPR – 108 osób;
 - PCPR – 105 osób;
 - najniższe wartości wśród podstawowych JPS:
 - CUS – 91 osób.

Struktura wykształcenia pracowników podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku (N=176, n=7 859).

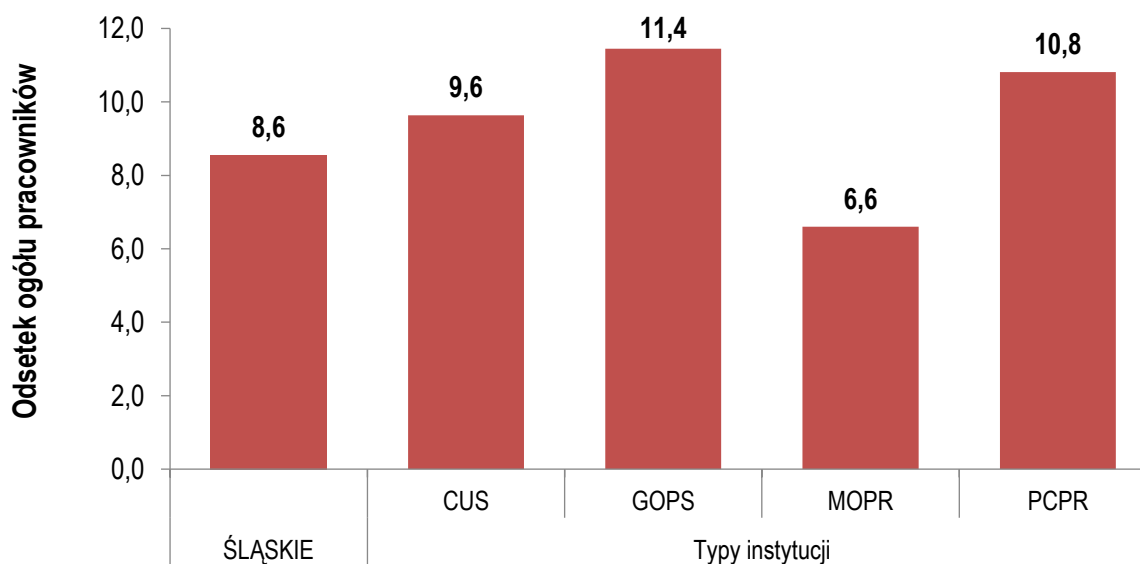
Źródło: Ośrodki pomocy społecznej, centra usług społecznych i powiatowe centra pomocy rodzinie, Ankieta uzupełniająca do formularza OZPS – edycja 2024/2025.

Specjalizacje I/II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego na 100 pracowników socjalnych podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku (N=176, n=526).

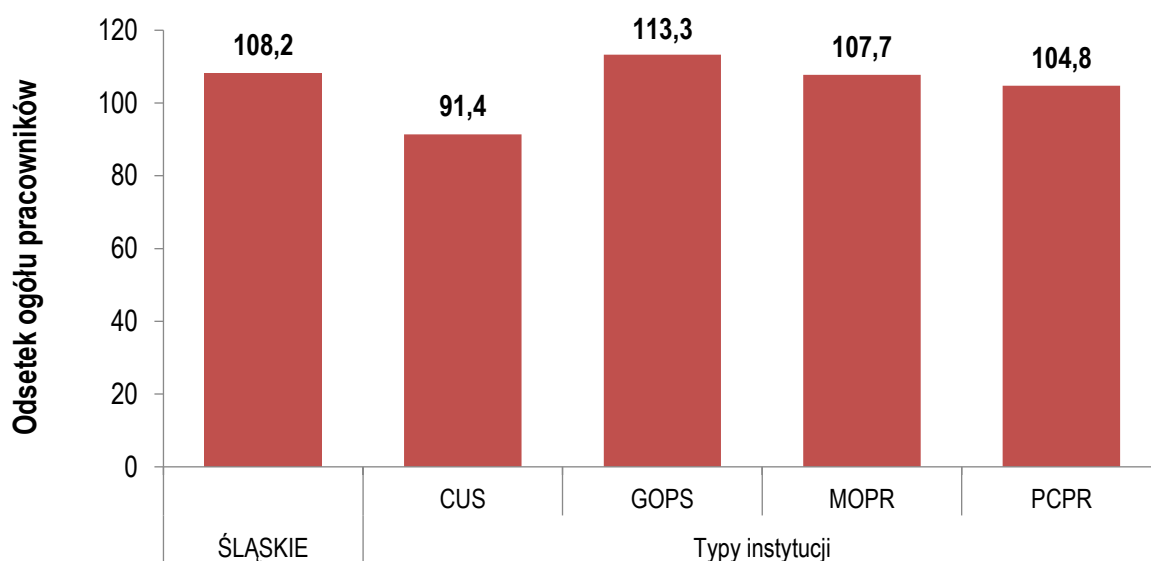
Źródło: Ośrodki pomocy społecznej, centra usług społecznych i powiatowe centra pomocy rodzinie, Ankieta uzupełniająca do formularza OZPS – edycja 2024/2025.

Specjalizacje z organizacji pomocy społecznej na 100 pracowników podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku (N=176, n= 672).

Źródło: Ośrodki pomocy społecznej, centra usług społecznych i powiatowe centra pomocy rodzinie, Ankieta uzupełniająca do formularza OZPS – edycja 2024/2025.

Specjalizacja z organizacji pomocy społecznej na 100 pracowników pełniących funkcje kierownicze w podstawowych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku, N=176, n=672.

Źródło: Ośrodki pomocy społecznej, centra usług społecznych i powiatowe centra pomocy rodzinie, *Ankieta uzupełniająca do formularza OZPS – edycja 2024/2025.*

2.6.2.4. Pracownicy socjalni

Kluczową grupę osób zatrudnionych w podstawowych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej stanowią pracownicy socjalni. Do zadań pracownika socjalnego należy w szczególności:

- praca socjalna;
- przeprowadzanie rodzinnych wywiadów środowiskowych;
- dokonywanie analizy, diagnozy i oceny zjawisk indywidualnych i społecznych, a także formułowanie opinii w zakresie zapotrzebowania na świadczenia z pomocy społecznej oraz kwalifikowanie do uzyskania tych świadczeń;
- udzielanie informacji, wskazówek, porad i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych osobom, rodzinom, grupom i społecznościom, które dzięki tej pomocy będą zdolne samodzielnie rozwiązywać problemy będące przyczyną ich trudnej sytuacji lub zaspokajać niezbędne potrzeby życiowe;
- pomoc w uzyskaniu dla osób lub rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej specjalistycznego poradnictwa, terapii lub innych form pomocy w zakresie możliwości rozwiązywania problemów przez właściwe instytucje państwowe, samorządowe i organizacje pozarządowe;
- udzielanie pomocy zgodnie z zasadami etyki zawodowej;
- pobudzanie społecznej aktywności i inspirowanie działań samopomocowych w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób, rodzin, grup i środowisk społecznych;
- współpraca i współdziałanie z innymi specjalistami w celu przeciwdziałania i ograniczania problemów oraz skutków negatywnych zjawisk społecznych, łagodzenie konsekwencji ubóstwa;

- inicjowanie nowych form pomocy osobom i rodzinom mającym trudną sytuację życiową oraz inspirowanie powoływania instytucji świadczących usługi służące poprawie sytuacji takich osób i rodzin;
- współuczestniczenie w inspirowaniu, opracowaniu, wdrożeniu oraz rozwijaniu regionalnych i lokalnych programów pomocy społecznej ukierunkowanych na podniesienie jakości życia;
- inicjowanie lub współuczestniczenie w działaniach profilaktycznych nakierowanych na zapobieganie lub łagodzenie problemów społecznych¹⁴⁹.

Sytuacja w latach 2022-2024, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba pracowników socjalnych jednostek pomocy społecznej (JPS) szczebla gminnego i powiatowego:
 - w 2022 roku: 2 424;
 - w 2023 roku: 2 356;
 - w 2024 roku: 2 345;
 - zmiana liczby pracowników socjalnych JPS szczebla gminnego i powiatowego: -79 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby pracowników socjalnych JPS szczebla gminnego i powiatowego: -0,03%.

Tendencje w latach 2021-2024, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba pracowników socjalnych JPS szczebla gminnego i powiatowego:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: słaba;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 2 345 – 2024 rok;
 - wartość maksymalna: 2 433 – 2021 rok;
 - zmiana liczby pracowników socjalnych JPS szczebla gminnego i powiatowego: -87 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby pracowników socjalnych JPS szczebla gminnego i powiatowego: -0,04%.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2024 roku

- Liczba pracowników socjalnych JPS szczebla gminnego i powiatowego na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 5,4;
 - w Polsce: 5,7;
 - najniższa wartość wśród województw: województwo mazowieckie – 4,9;
 - najwyższa wartość wśród województw: świętokrzyskie – 7,3;
 - pozycja województwa śląskiego: 12.

¹⁴⁹ Ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 119 ust. 1.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2024 roku

- Liczba pracowników socjalnych JPS szczebla gminnego i powiatowego na 10 tys. mieszkańców:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: umiarkowane;
 - część województwa o najwyższych wartościach: północna;
 - części województwa o najniższych wartościach: zachodnia i południowa;
 - zróżnicowanie w podregionach: umiarkowane;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: podregion częstochowski – 6,9;
 - najniższa wartość wśród podregionów: podregion gliwicki i rybnicki – 4,6;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 5,6;
 - wartość w powiatach ziemskich: 5,2;
 - powiaty o najwyższych wartościach: lubliniecki, m. Częstochowa, m. Piekary Śląskie i m. Świętochłowice;
 - powiaty o najniższych wartościach: m. Żory.

Struktura i poziom zatrudnienia pracowników socjalnych JPS szczebla gminnego i powiatowego

- JPS zatrudniające największą liczbę pracowników socjalnych:
 - ośrodki pomocy społecznej – 1 971 osób, tj. 84,02%;
 - domy pomocy społecznej – 200 osób, tj. 8,53%;
 - powiatowe centra pomocy rodzinie – 73 osoby, tj. 3,11%.
- JPS zatrudniające najmniejszą liczbę pracowników socjalnych:
 - „inne ośrodki wsparcia” – 1 osoba, tj. 0,04%;
 - placówki specjalistycznego poradnictwa – 3 osoby, tj. 0,13%;
 - dzienne domy pomocy, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi – po 4 osoby, tj. 0,17%.
- Pracownicy socjalni zatrudnieni w ośrodkach pomocy społecznej wg stanowisk:
 - najliczniejsze stanowiska:
 - starsi specjaliści pracy socjalnej – 520 osób, tj. 26,4% ogółu pracowników socjalnych;
 - specjaliści pracy socjalnej – 485 osób, tj. 24,6% ogółu pracowników socjalnych;
 - starsi pracownicy socjalni – 451 osób, tj. 22,9% ogółu pracowników socjalnych;
 - najmniej liczne stanowiska:
 - pracownicy socjalni zatrudnieni na stanowisku „główny specjalista” – 8 osób, tj. 0,4% ogółu pracowników socjalnych;
 - główni specjaliści pracy socjalnej – 73 osoby, tj. 3,7% ogółu pracowników socjalnych;
 - starsi specjaliści pracy socjalnej – koordynatorzy – 97 osób, tj. 4,9% ogółu pracowników socjalnych;

- Pracownicy socjalni zatrudnieni w ośrodkach pomocy społecznej wg rodzaju wykonywanej pracy:
 - najliczniejsze stanowiska:
 - świadczący pracę socjalną i przeprowadzający rodzinne wywiady środowiskowe poza siedzibą jednostki – 1 517 osób, tj. 76,9% ogółu pracowników socjalnych;
 - świadczący pracę socjalną poza siedzibą jednostki – 237 osób, tj. 12,0% ogółu pracowników socjalnych;
 - najmniej liczne stanowiska:
 - przeprowadzający rodzinne wywiady środowiskowe poza siedzibą jednostki – 96 osób, tj. 4,9% ogółu pracowników socjalnych;
 - świadczący pracę jedynie w siedzibie jednostki – 122 osoby, tj. 6,2% ogółu pracowników socjalnych.

- Pracownicy socjalni zatrudnieni w centrach usług społecznych:
 - wg stanowisk:
 - najliczniejsze stanowiska:
 - pracownicy socjalni¹⁵⁰ – 5 osób, tj. 29,4% ogółu pracowników socjalnych;
 - starsi pracownicy socjalni – 4 osoby, tj. 23,5% ogółu pracowników socjalnych;
 - najmniej liczne stanowiska:
 - pracownicy socjalni zatrudnieni na stanowisku „główny specjalista” – nie zatrudniano w CUS pracowników na ww. stanowisku;
 - główni specjaliści pracy socjalnej, starsi specjaliści pracy socjalnej – po 1 osobie, tj. po 5,9% ogółu pracowników socjalnych;
 - wg rodzaju wykonywanej pracy:
 - najliczniejsze stanowiska:
 - świadczący pracę socjalną i przeprowadzający rodzinne wywiady środowiskowe poza siedzibą jednostki – 17 osób, tj. 100% ogółu pracowników socjalnych.

- Pracownicy socjalni zatrudnieni w centrach pomocy rodzinie wg stanowisk:
 - najliczniejsze stanowiska:
 - starsi specjaliści pracy socjalnej – 19 osób, tj. 26,0% ogółu pracowników socjalnych;
 - starsi pracownicy socjalni – 18 osób, tj. 24,7% ogółu pracowników socjalnych;
 - specjaliści pracy socjalnej – 15 osób, tj. 20,5% ogółu pracowników socjalnych;
 - najmniej liczne stanowiska:
 - pracownicy socjalni zatrudnieni na stanowisku „główny specjalista” – nie zatrudniano w PCPR pracowników na ww. stanowisku;
 - starsi specjaliści pracy socjalnej – 2 osoby, tj. 2,7% ogółu pracowników socjalnych;
 - główni specjaliści pracy socjalnej – 5 osób, tj. 6,8% ogółu pracowników socjalnych;

¹⁵⁰ Nazwa jednego ze stanowisk zajmowanych przez pracowników socjalnych.

- wg rodzaju wykonywanej pracy:
 - najliczniejsze stanowiska:
 - świadczący pracę jedynie w siedzibie jednostki – 34 osoby, tj. 46,6% ogółu pracowników socjalnych;
 - świadczący pracę socjalną i przeprowadzający rodzinne wywiady środowiskowe poza siedzibą jednostki – 30 osób, tj. 41,1% ogółu pracowników socjalnych;
 - najmniej liczne stanowiska:
 - przeprowadzający rodzinne wywiady środowiskowe poza siedzibą jednostki – 2 osoby, tj. 2,7% ogółu pracowników socjalnych;
 - świadczący pracę socjalną poza siedzibą jednostki – 7 osób, tj. 9,6% ogółu pracowników socjalnych.

Pracownicy socjalni w województwie śląskim: obciążenie i zgodność z normami ustawowymi

Ustawa o pomocy społecznej w treści art. 110 ust. 11 stanowi, że: *Ośrodek pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych – centrum usług społecznych, zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.*

Sytuacja w latach 2022-2024, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego OPS / CUS zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy:
 - w 2022 roku: 2 117;
 - w 2023 roku: 2 167;
 - w 2024 roku: 2 173;
 - zmiana liczby mieszkańców przypadającej na 1 pracownika socjalnego OPS / CUS: 56 osób.

Tendencje w latach 2014-2024, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego OPS / CUS zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 1 936 – 2016 rok;
 - wartość maksymalna: 2 173 – 2024 rok;
 - zmiana liczby mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego OPS / CUS: 200 osób.

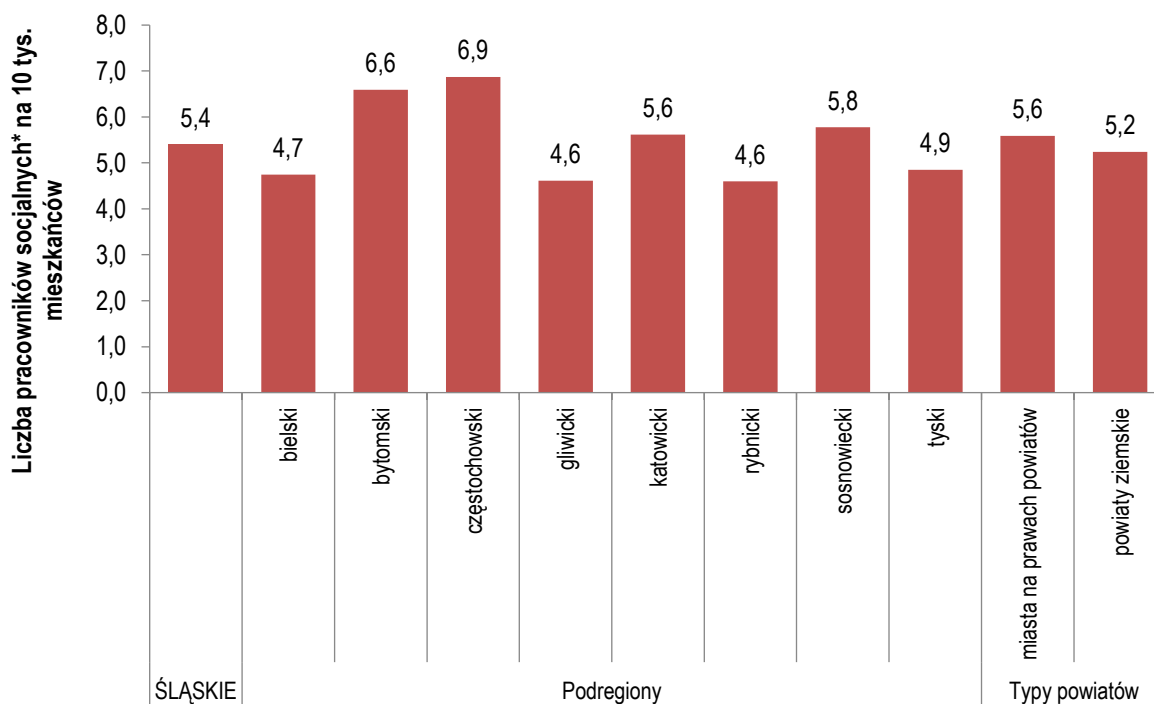
Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2024 roku

- Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego OPS / CUS zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy:
 - w województwie śląskim: 2 173;
 - w Polsce: 2 063.

Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2024 roku

- Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego OPS / CUS zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: zachodnia;
 - część województwa o najniższych wartościach: północna;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: podregion gliwicki – 2 731;
 - najniższa wartość wśród podregionów: podregion częstochowski – 1 687;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 2 086;
 - wartość w powiatach ziemskich: 2 288;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Żory i gliwicki;
 - powiaty o najniższych wartościach: m. Częstochowa i m. Świętochłowice.
- Odsetek gmin spełniających ustawowe wymogi dotyczące liczby mieszkańców lub środowisk przypadających na 1 pracownika socjalnego:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: małe;
 - część województwa o najwyższych wartościach: południowa;
 - część województwa o najniższych wartościach: północna;
 - zróżnicowanie w podregionach: małe;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: podregion bytomski – 100%;
 - najniższa wartość wśród podregionów: podregion gliwicki – 80,0%;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 89,5%;
 - wartość w powiatach ziemskich: 87,2%;
 - wartość w gminach miejskich – 89,8%;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich – 80,0%;
 - wartość w gminach wiejskich – 88,2%.

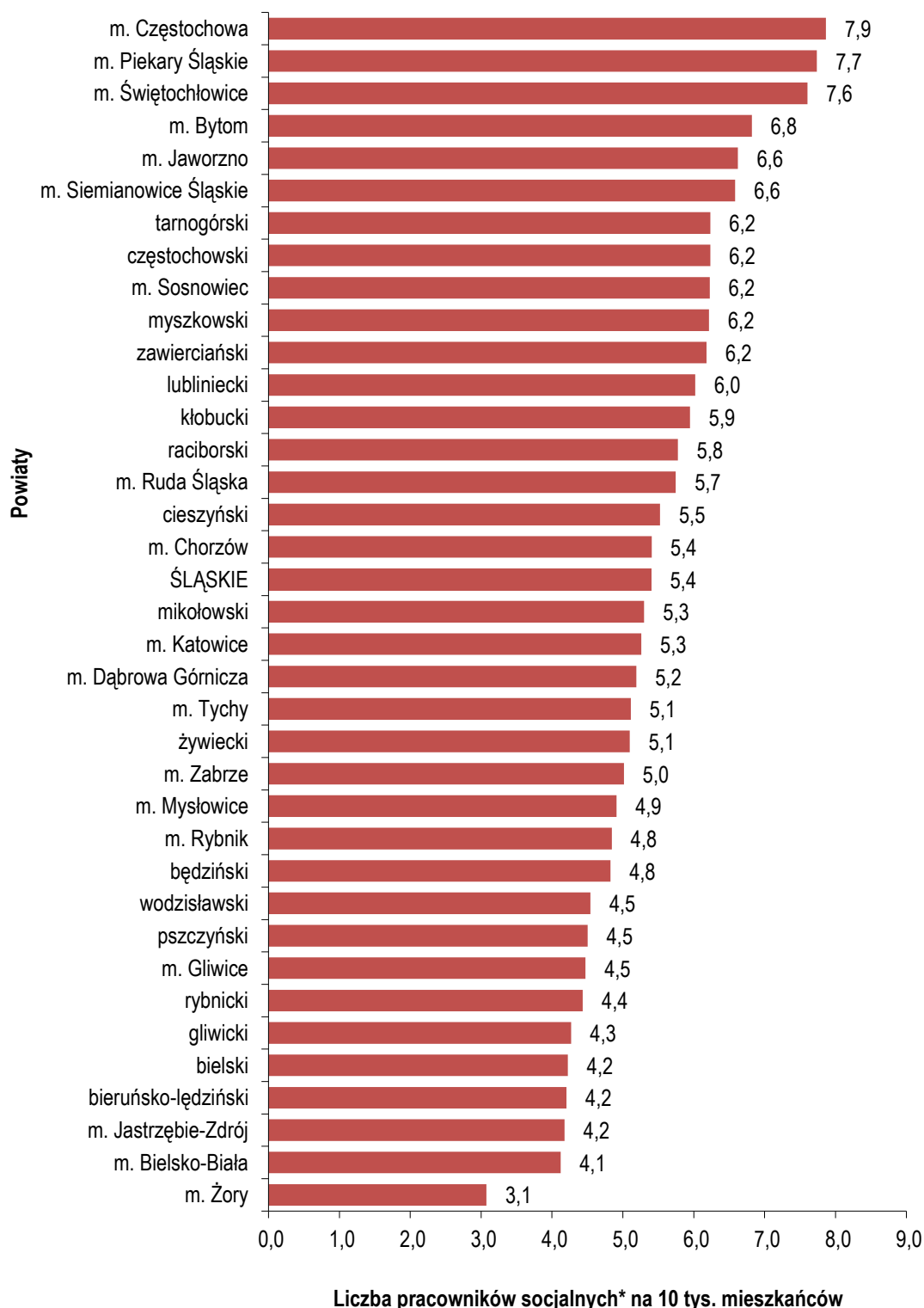
Liczba pracowników socjalnych* JPS szczebla gminnego i powiatowego na 10 tys. mieszkańców, województwo śląskie wg terytoriów, stan na koniec 2024 roku.

* W przeliczeniu na etaty.

Źródła: 1) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r., 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl/bdl

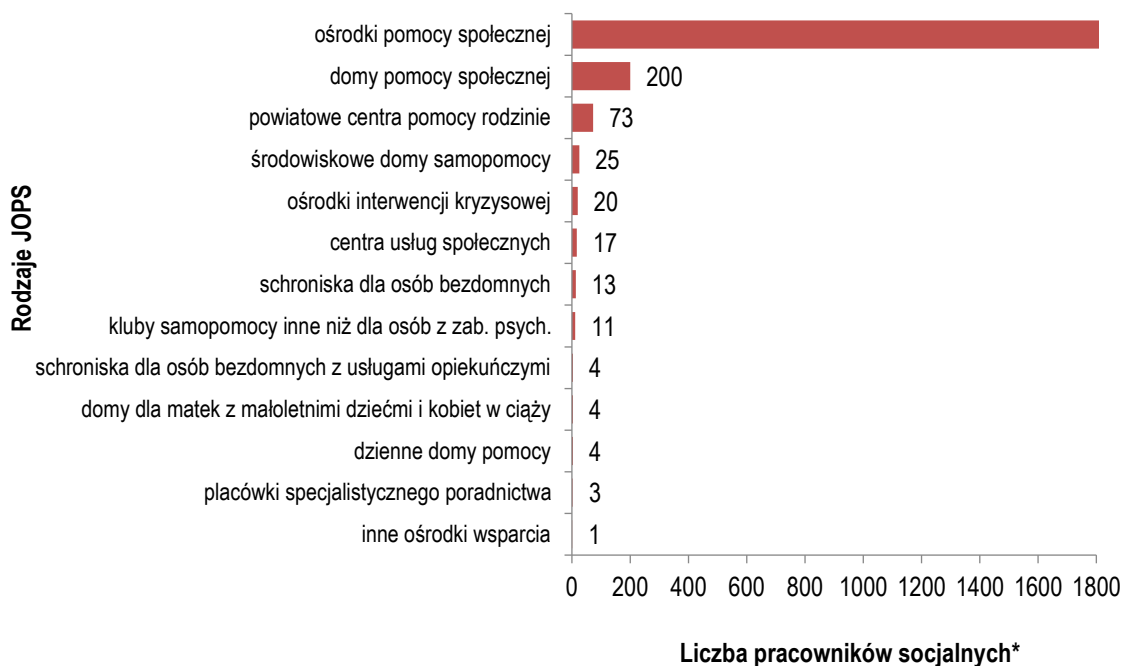
Liczba pracowników socjalnych* JPS szczebla gminnego i powiatowego na 10 tys. mieszkańców, województwo śląskie wg powiatów, stan na koniec 2024 roku.

* W przeliczeniu na etaty.

Źródła: 1) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-06 za okres I-XII 2024 r., 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl/bdl.

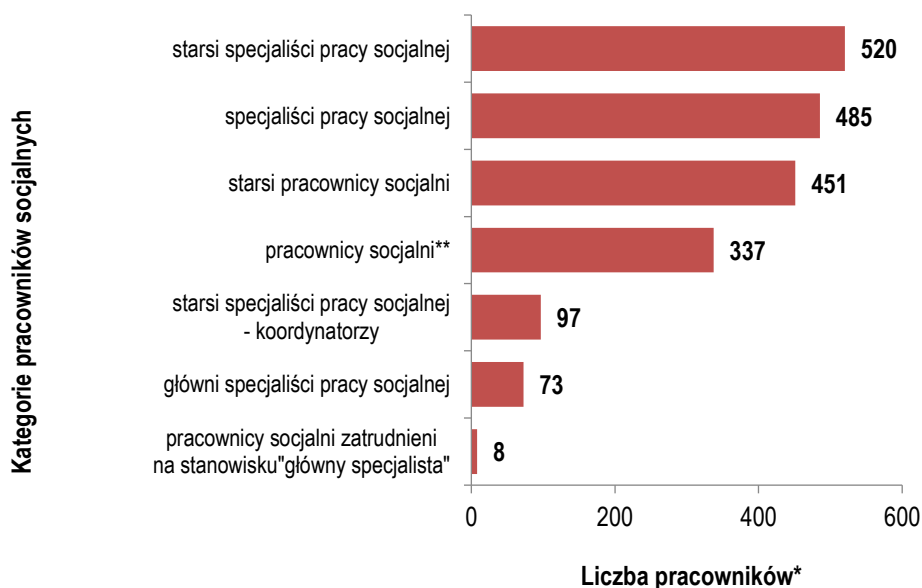
Struktura pracowników socjalnych* wg rodzaju JPS, województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku.

* W przeliczeniu na etaty.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r.

Pracownicy socjalni* OPS wg stanowisk, województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku (N=1 971).

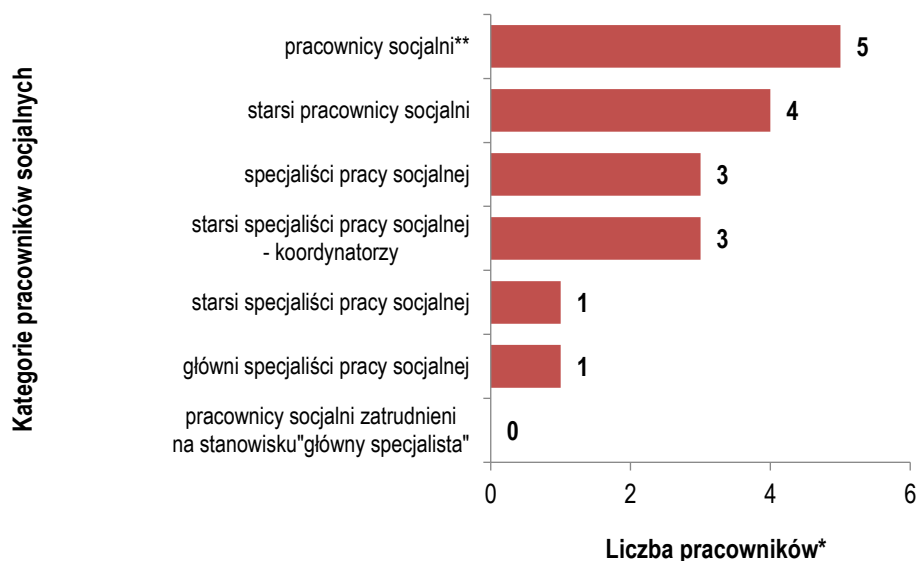

* W przeliczeniu na etaty.

** Nazwa jednego ze stanowisk zajmowanych przez pracowników socjalnych.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r.

Pracownicy socjalni* CUS wg stanowisk, województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku (N=17).

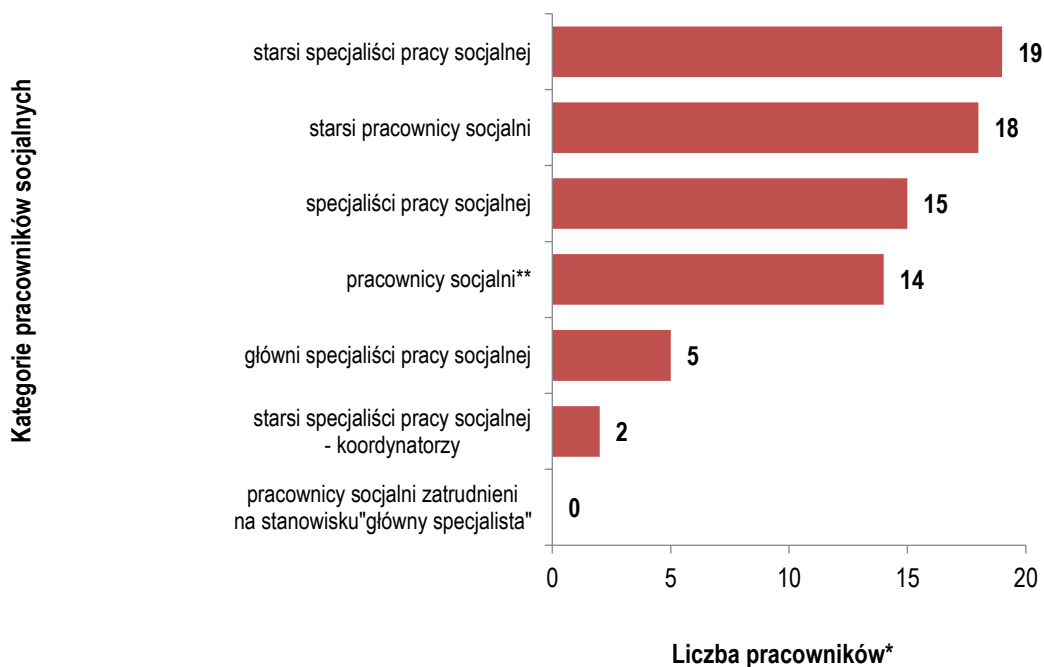

* W przeliczeniu na etaty.

** Nazwa jednego ze stanowisk zajmowanych przez pracowników socjalnych.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r.

Pracownicy socjalni* PCPR wg stanowisk, województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku (N=73).

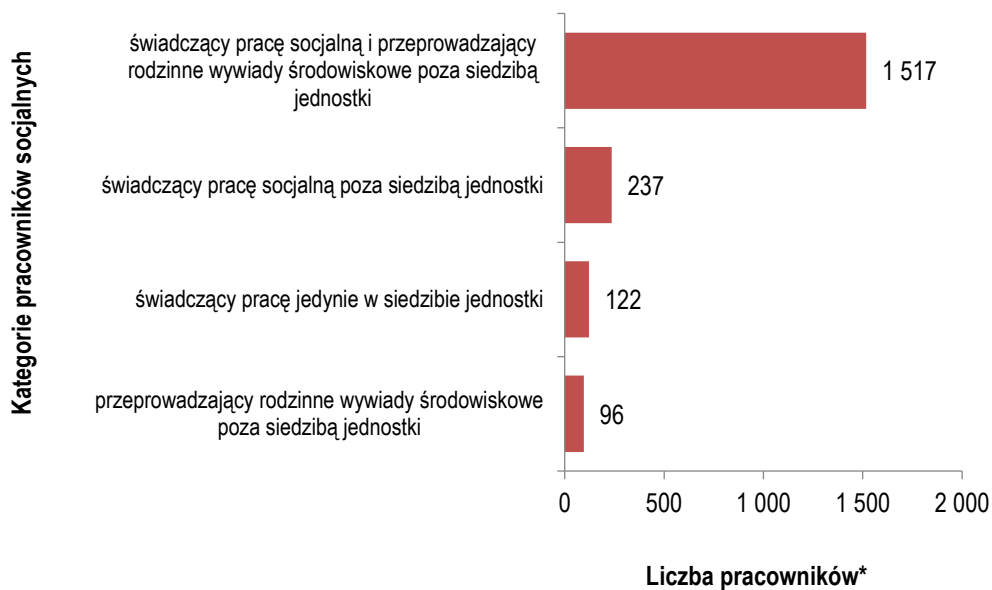

* W przeliczeniu na etaty.

** Nazwa jednego ze stanowisk zajmowanych przez pracowników socjalnych.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r.

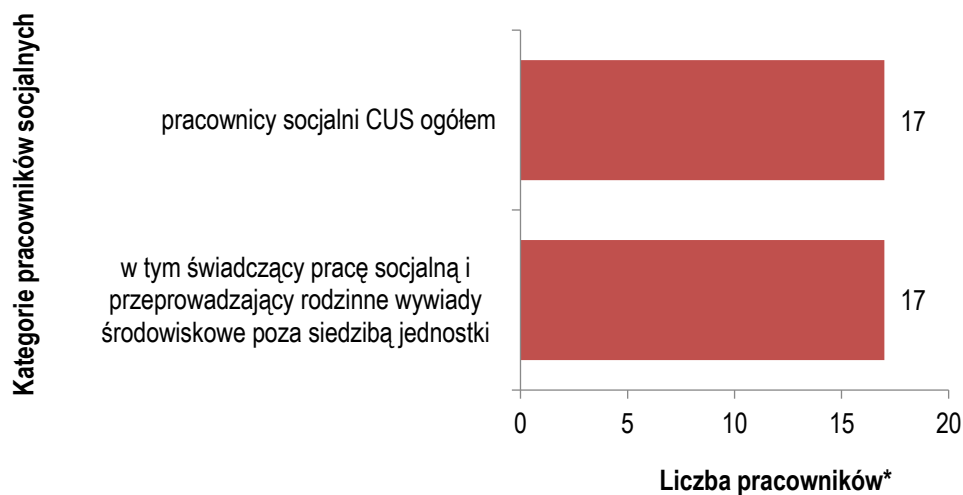
Pracownicy socjalni* OPS wg rodzaju wykonywanej pracy, województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku (N=1 971).

* W przeliczeniu na etaty.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r.

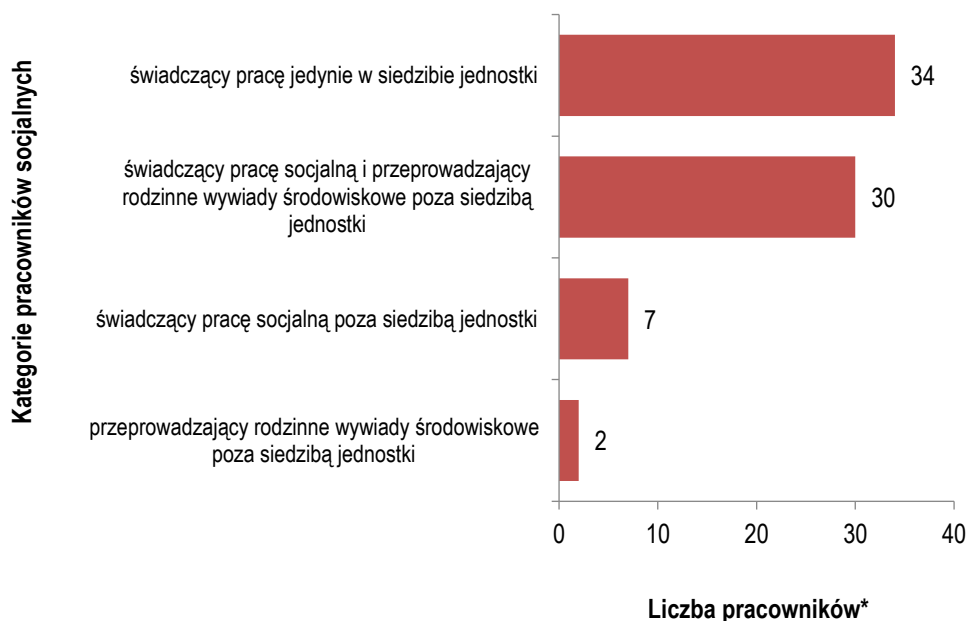
Pracownicy socjalni* CUS wg rodzaju wykonywanej pracy, województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku (N=17).

* W przeliczeniu na etaty.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r.

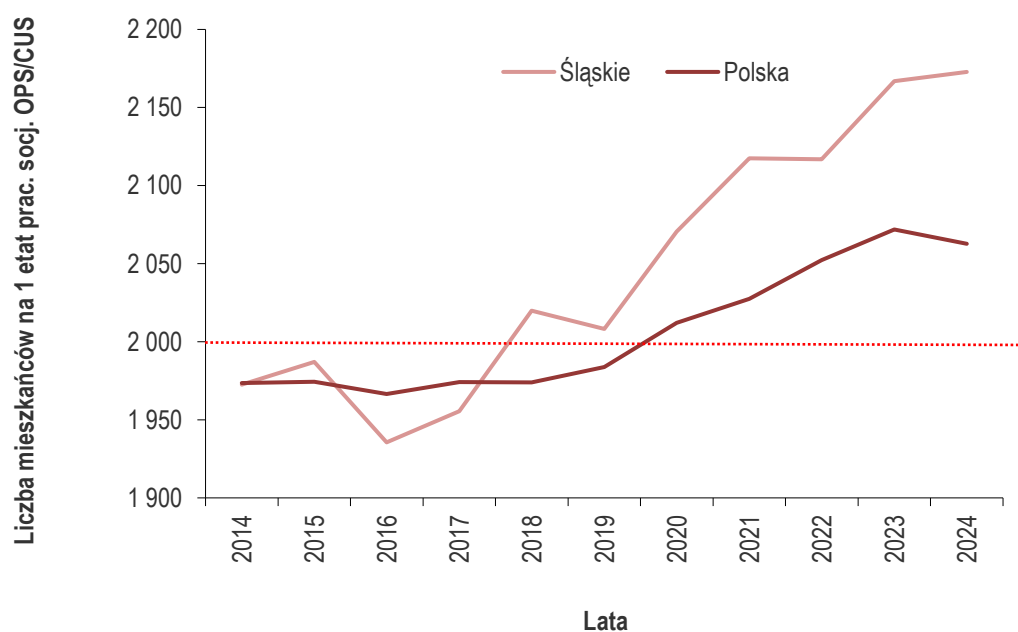
Pracownicy socjalni* PCPR wg rodzaju wykonywanej pracy, województwo śląskie, stan na koniec 2024 roku (N=73).

* W przeliczeniu na etaty.

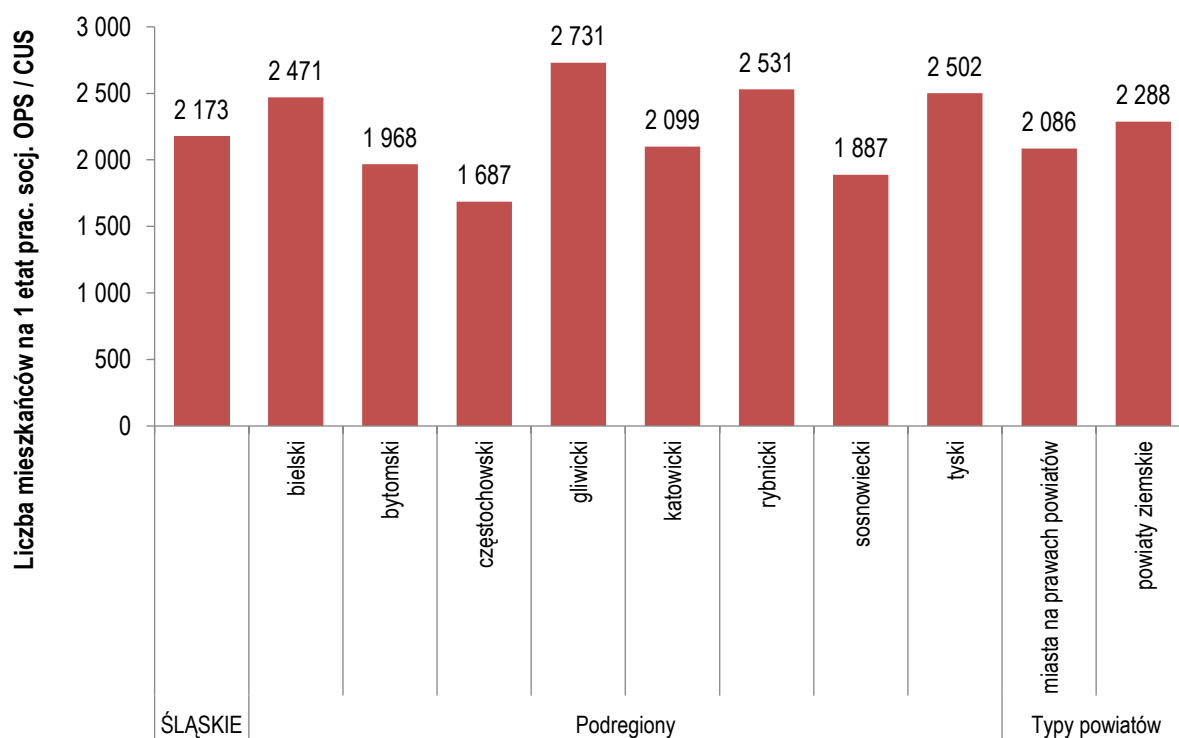
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024 r.

Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego OPS / CUS zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy w latach 2014-2024, stan na koniec danego roku.

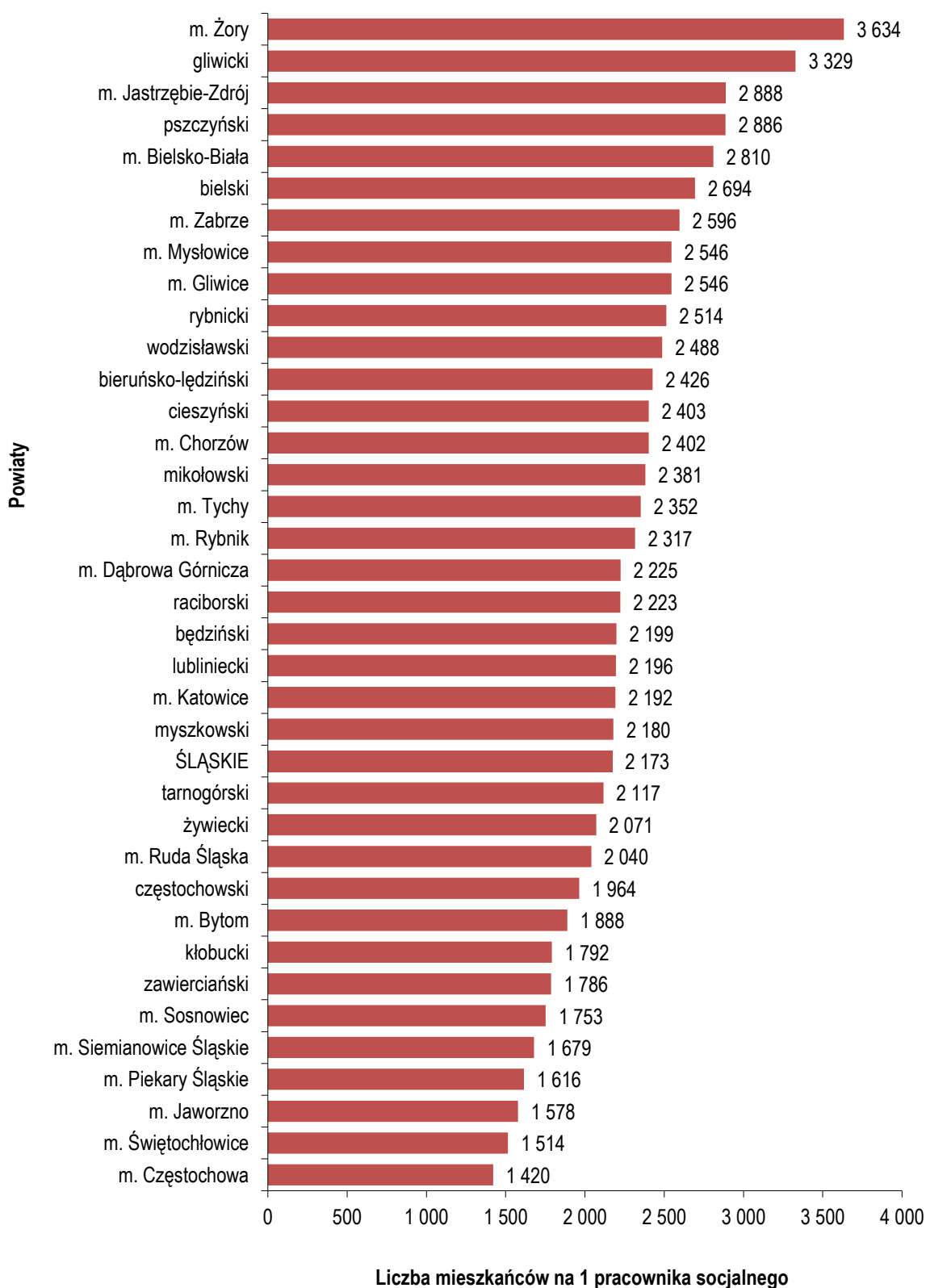
Źródła: 1) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-03* za lata 2014-2020 oraz *MRiPS-06* za lata 2021-2024; 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl/bdl

Liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego OPS / CUS zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy wg terytoriów województwa śląskiego, stan na koniec 2024 r.

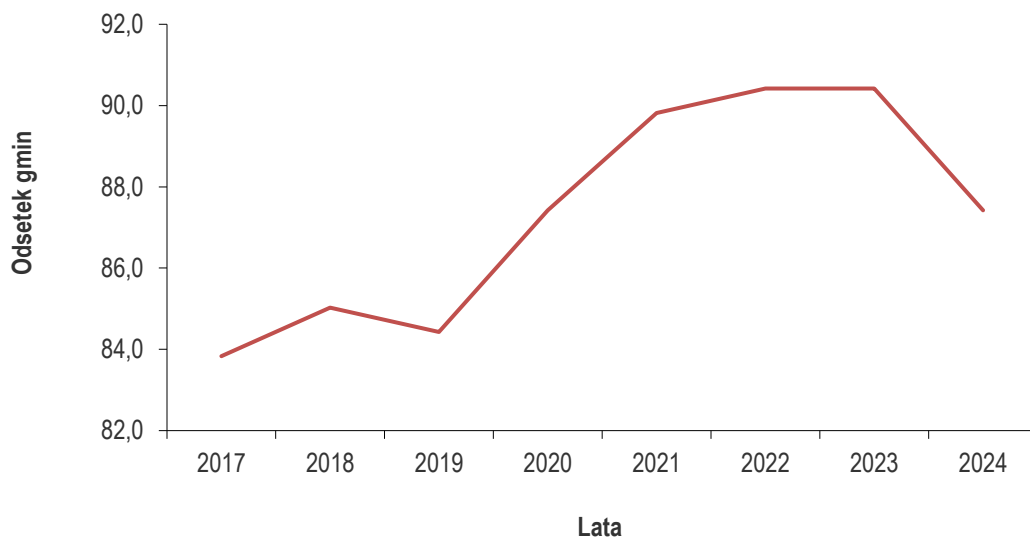
Źródła: 1) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024, 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl/bdl

Liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego OPS / CUS zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy w powiatach, województwo śląskie, stan na koniec 2024 r.

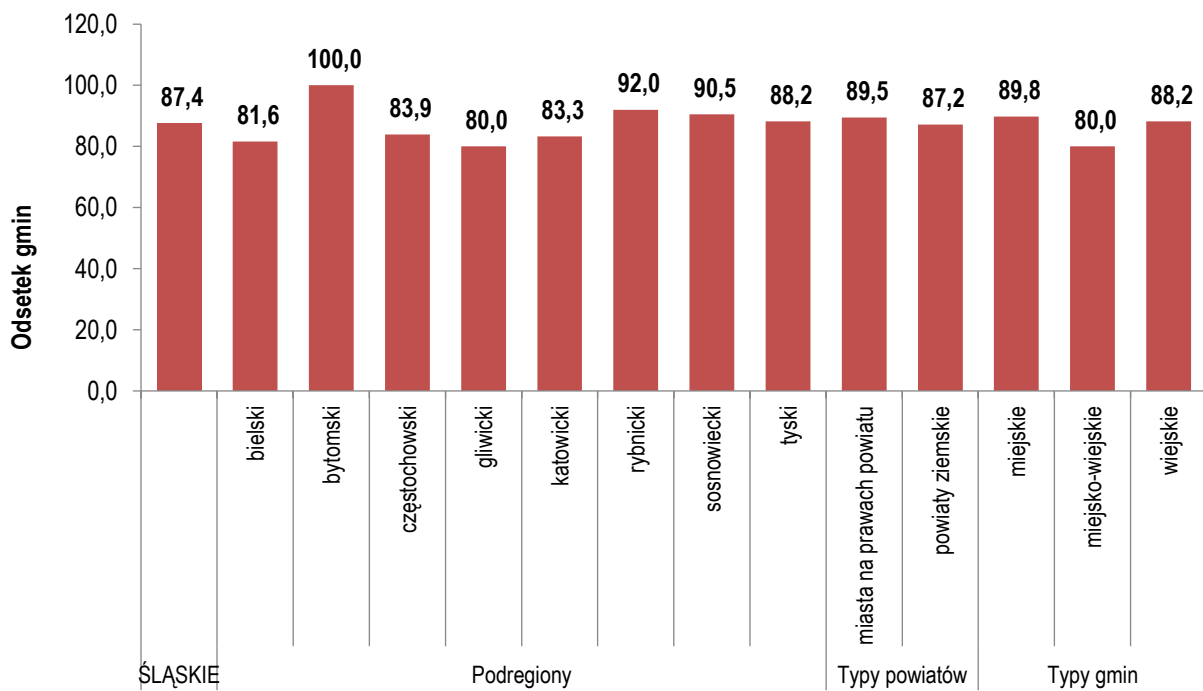
Źródła: 1) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-06 za okres I-XII 2024 r., 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl/bdl

Odsetek gmin spełniających ustawowe wymogi dotyczące liczby mieszkańców lub środowisk przypadających na 1 pracownika socjalnego w latach 2017-2024, stan na koniec danego roku.

Źródła: 1) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS-03* za lata 2017-2020 r. oraz *MRiPS-06* za lata 2021-2024; 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl/bdl

Odsetek gmin spełniających ustawowe wymogi dotyczące liczby mieszkańców lub środowisk przypadających na 1 pracownika socjalnego, województwo śląskie, stan na koniec 2024 r.

Źródła: 1) Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za okres I-XII 2024, 2) Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl/bdl

2.6.3. Infrastruktura

2.6.3.1. Kluby samopomocy inne niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - 2021: 19;
 - 2022: 23;
 - 2023: 59;
 - zmiana liczby klubów: 40;
 - wskaźnik zmiany liczby klubów: 210,5%.
- Liczba miejsc w klubach samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - 2021: 550;
 - 2022: 642;
 - 2023: 1 575;
 - zmiana liczby miejsc w klubach: 1 025;
 - wskaźnik zmiany liczby miejsc w klubach: 186,4%.
- Liczba korzystających z klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - 2021: 855;
 - 2022: 1 019;
 - 2023: 2 198;
 - zmiana liczby korzystających z klubów: 1 343;
 - wskaźnik zmiany liczby korzystających z klubów: 157,1%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 3 – od 2014 do 2017 roku;
 - wartość maksymalna: 59 – 2023 rok;
 - zmiana liczby klubów: 55;
 - wskaźnik zmiany liczby klubów: 1 375%.
- Liczba miejsc w klubach samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 125 – od 2014 do 2017 roku;
 - wartość maksymalna: 1 575 – 2023 rok;
 - zmiana liczby miejsc w klubach: 1 365;
 - wskaźnik zmiany liczby miejsc w klubach: 650%.

- Liczba korzystających z klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 135 – od 2015 do 2016 roku;
 - wartość maksymalna: 2 198 – 2023 rok;
 - zmiana liczby korzystających z klubów: 1 844;
 - wskaźnik zmiany liczby korzystających z klubów: 521%.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby korzystających z klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 5,06;
 - w Polsce: 7,21.

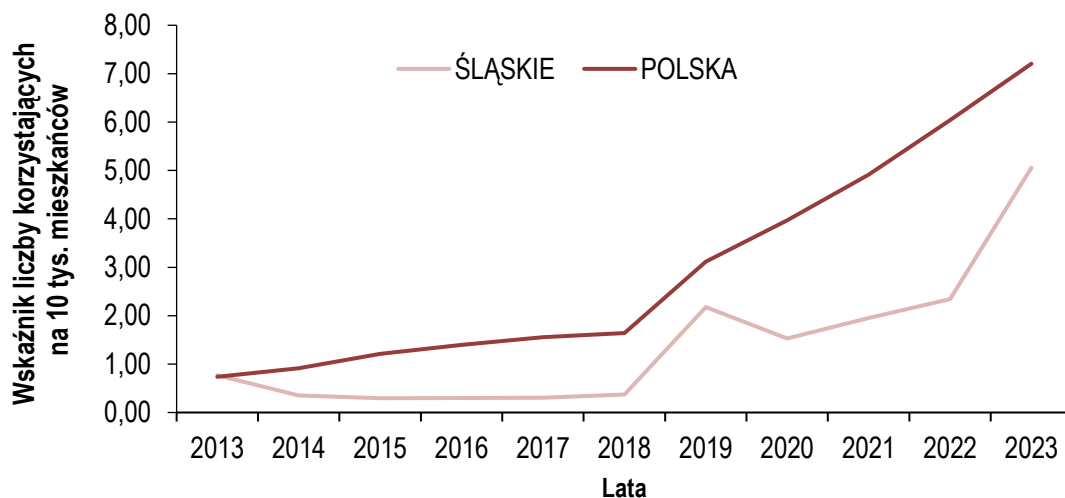
Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby korzystających z klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 10 tys. mieszkańców:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: południowa;
 - część województwa o najniższych wartościach: zachodnia;
 - zróżnicowanie w podregionach: bardzo duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: bielski – 10,42;
 - najniższa wartość wśród podregionów: katowicki – 0,51;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 3,48;
 - wartość w powiatach ziemskich: 7,04;
 - powiaty o najwyższych wartościach: żywiecki (20,00), częstochowski (16,60) oraz m. Rybnik (14,10);
 - powiaty o najniższych wartościach: 17 powiatów z wartością równą 0,00;
 - wartość w gminach miejskich: 4,01;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 5,19;
 - wartość w gminach wiejskich: 8,92;
 - gminy o najwyższych wartościach: Ujsoły (213,5), Koszarawa (90,6) oraz Koniecpol (87,9);
 - gminy o najniższych wartościach: 127 gmin z wartością równą 0.

Struktura i poziom zasobów klubów samopomocy ze względu na podmiot prowadzący

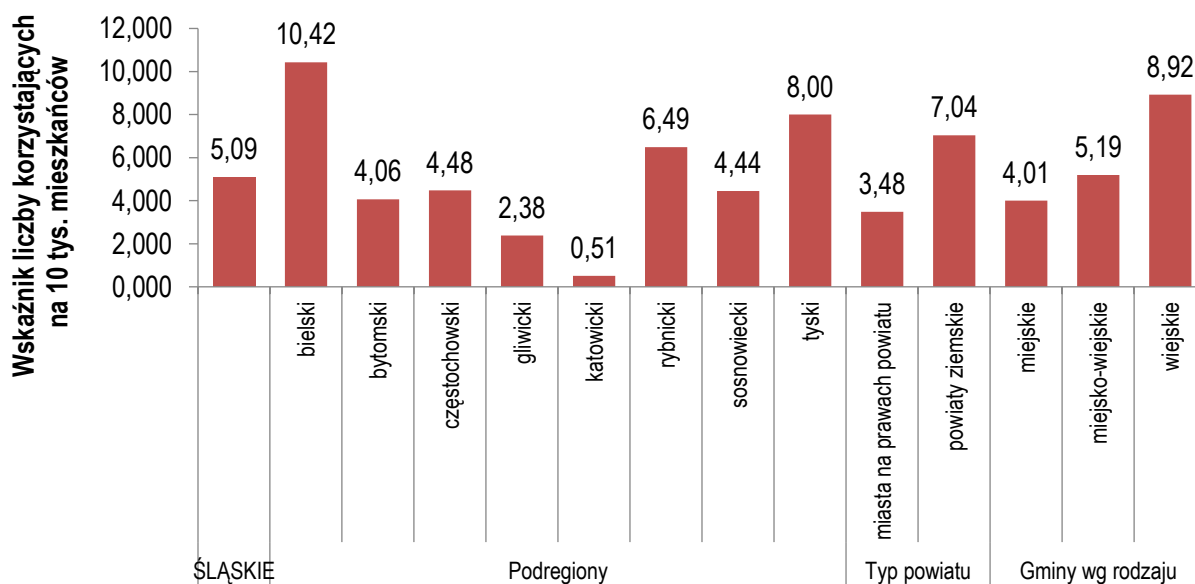
- Liczba klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi ze względu na podmiot prowadzący:
 - Gmina/powiat:
 - Polska – 746 (89,6%);
 - Śląskie – 56 (94,9%);
 - Inny podmiot na zlecenie gminy/powiatu:
 - Polska – 87 (10,4%);
 - Śląskie – 3 (5,1%).

Wskaźnik liczby korzystających z klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi na przestrzeni lat 2013-2023.

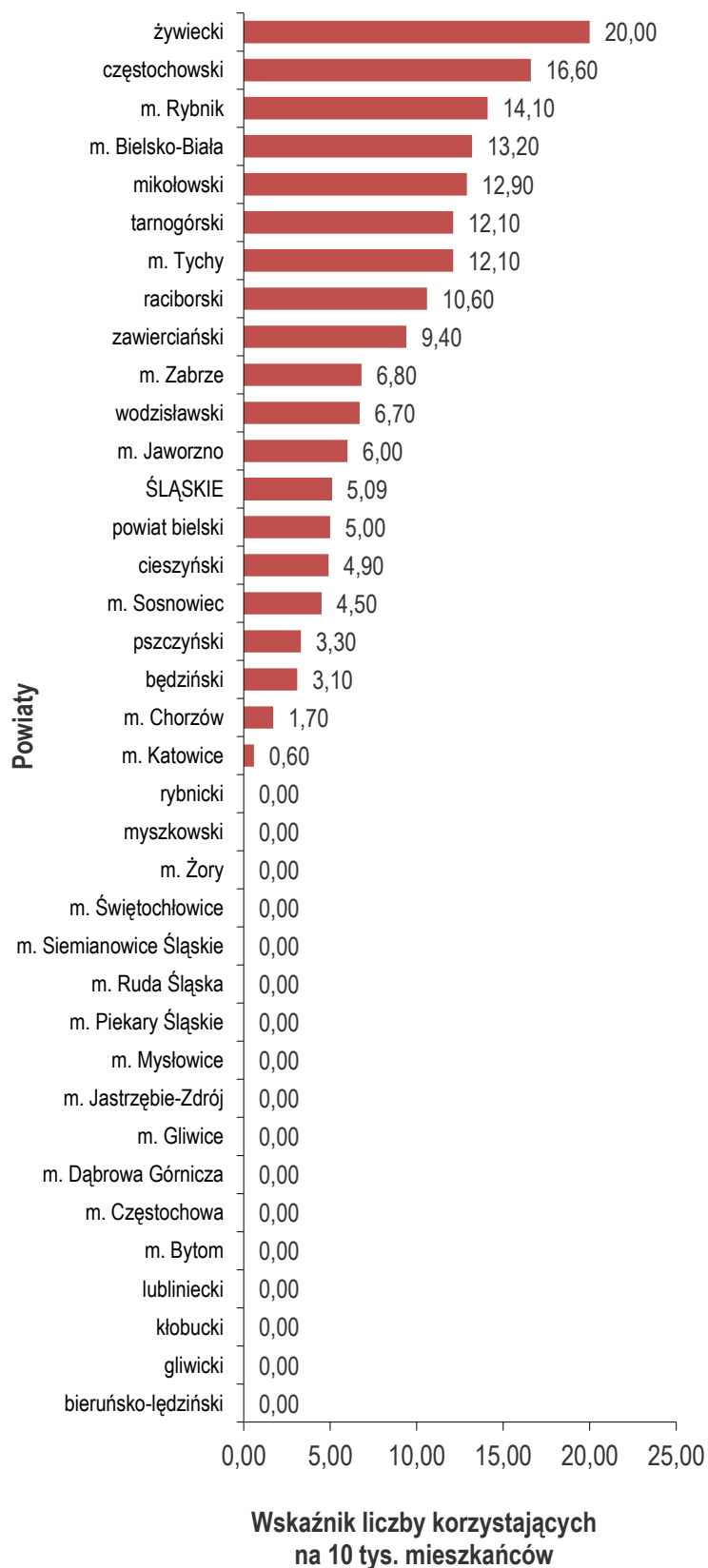
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-06* za lata 2013-2023.

Wskaźnik liczby korzystających z klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 10 tys. mieszkańców terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za 2023 rok.

Wskaźnik liczby korzystających z klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 10 tys. mieszkańców powiatów województwa śląskiego.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 rok.

2.6.3.2. Ośrodki interwencji kryzysowej

Ośrodek interwencji kryzysowej (OIK) – to jednostka organizacyjna pomocy społecznej wyspecjalizowana w zakresie udzielania wsparcia stanowiącego zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. Interwencją kryzysową obejmuje się osoby i rodziny bez względu na posiadany dochód. W ramach tej formy wsparcia udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy¹⁵¹.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba OIK:
 - 2021: 17;
 - 2022: 17;
 - 2023: 17;
 - Zmiana liczby OIK: 0.
- Liczba korzystających z OIK:
 - 2021: 7 509;
 - 2022: 7 351;
 - 2023: 11 365;
 - zmiana liczby korzystających z OIK: 3 85;
 - wskaźnik zmiany liczby korzystających z OIK: 51,4%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba OIK:
 - rodzaj tendencji: stała;
 - siła tendencji: nie dotyczy;
 - poziom wahań wartości: nie dotyczy;
 - wartość minimalna: 15 – 2013 roku;
 - wartość maksymalna: 21 – 2020 rok;
 - zmiana liczby OIK: 2;
 - wskaźnik zmiany liczby OIK: 13,3%.
- Liczba korzystających z OIK:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: słaba;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 7 351 – 2022 rok;
 - wartość maksymalna: 11 757 – 2014 rok;
 - zmiana liczby korzystających z OIK: 3 261;
 - wskaźnik zmiany liczby korzystających z OIK: 40,2%.

¹⁵¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 47, ust. 1-3.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby korzystających z OIK na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 26,1;
 - w Polsce: 16,2.

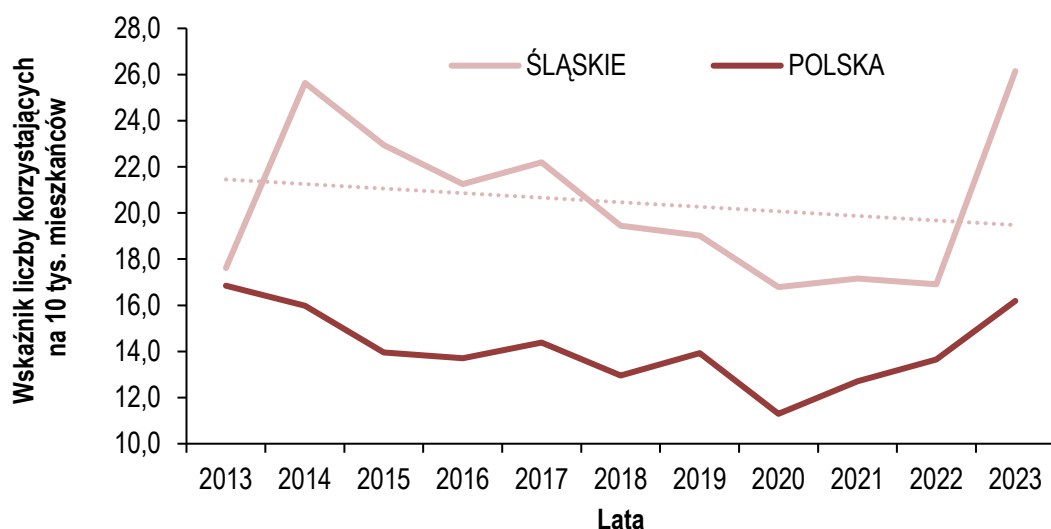
Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby korzystających z OIK na 10 tys. mieszkańców:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - części województwa o najwyższych wartościach: środkowa i zachodnia;
 - część województwa o najniższych wartościach: północna;
 - zróżnicowanie w podregionach: bardzo duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: bytomski – 46,1;
 - najniższa wartość wśród podregionów: gliwicki – 6,5;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 43,1;
 - wartość w powiatach ziemskich: 5,9;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Bytom (129,1), m. Bielsko-Biała (126,6) oraz m. Siemianowice Śląskie (82,5);
 - powiaty o najniższych wartościach: 19 powiatów z wartością równą 0,0.

Struktura i poziom OIK ze względu na podmiot prowadzący

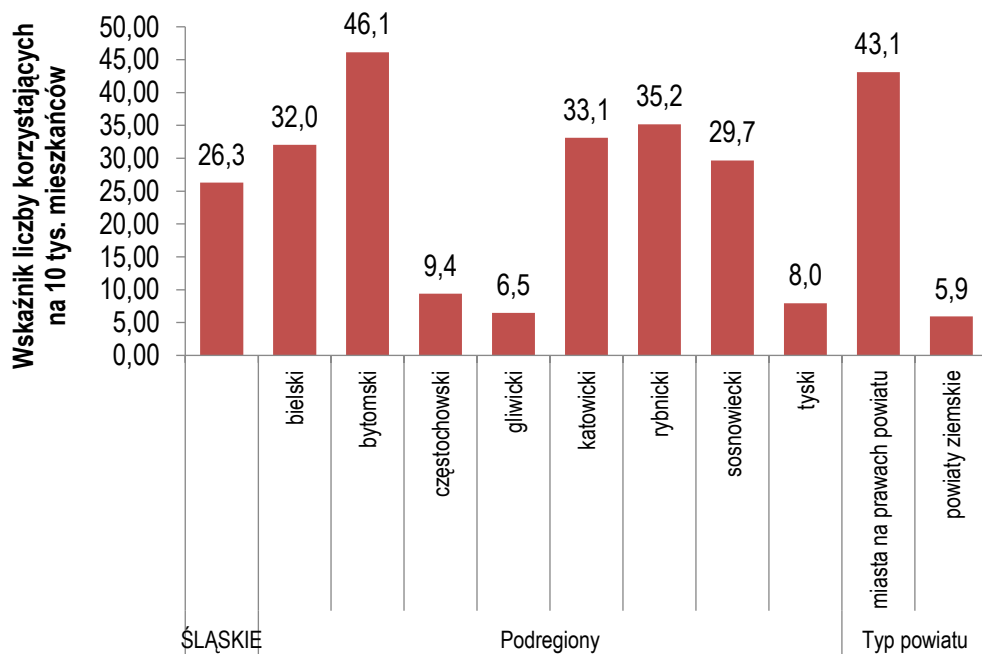
- Liczba OIK ze względu na podmiot prowadzący:
 - Powiat:
 - Polska – 142 (84%);
 - Śląskie – 15 (88%);
 - Inny podmiot na zlecenie powiatu:
 - Polska – 28 (16%);
 - Śląskie – 2 (12%).

Wskaźnik liczby korzystających z OIK na przestrzeni lat 2013-2023.

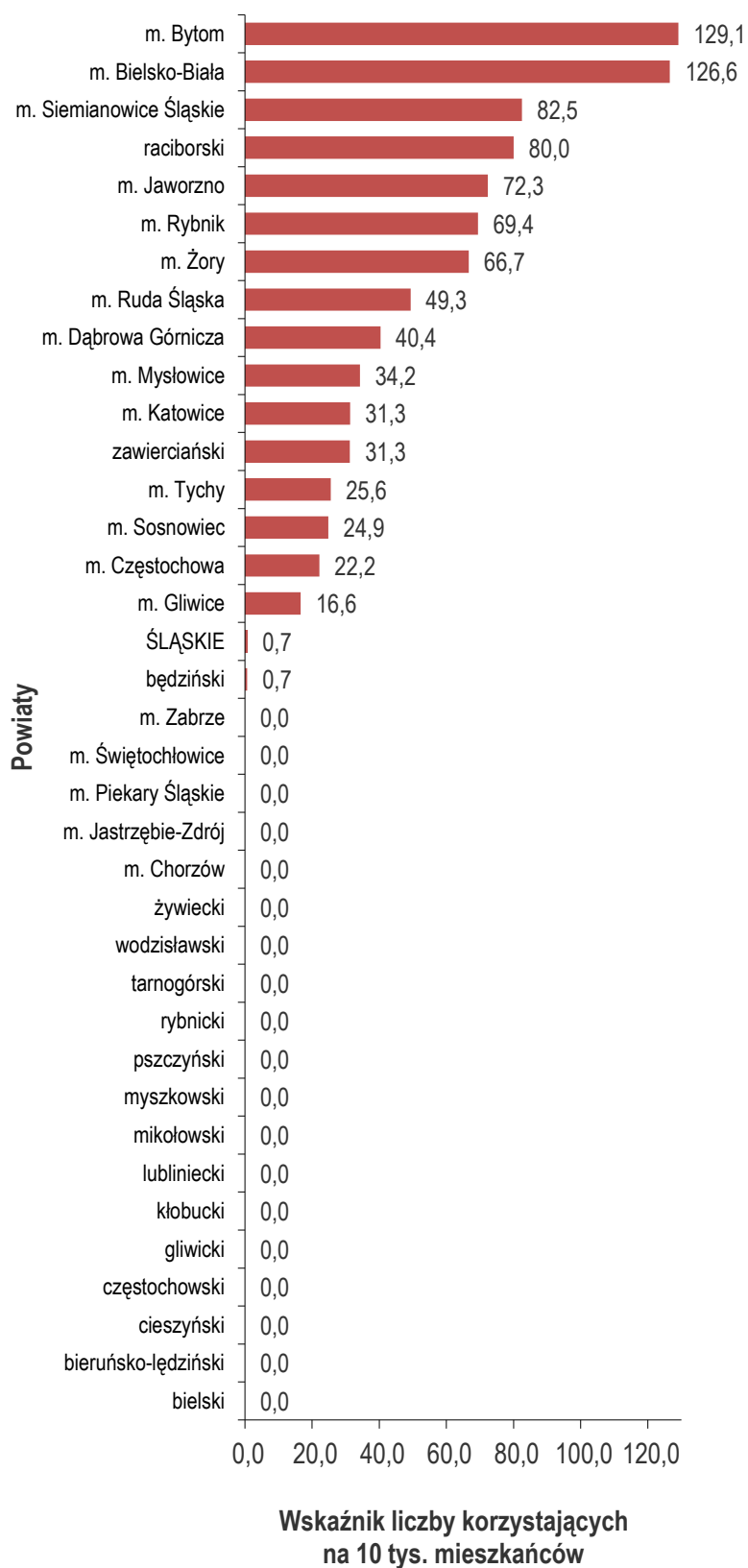
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPIPS / MRPIPS / MRIPS-06* za lata 2013-2023.

Wskaźnik liczby korzystających z OIK na 10 tys. mieszkańców terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRIPS-06* za 2023 rok.

Wskaźnik liczby korzystających z OIK na 10 tys. mieszkańców powiatów województwa śląskiego.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 rok.

2.6.3.3. Placówki specjalistycznego poradnictwa

Placówka specjalistycznego poradnictwa – to jednostka organizacyjna pomocy społecznej wyspecjalizowana w zakresie świadczenia osobom i rodzinom - które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych - poradnictwa, w tym prawnego, psychologicznego i rodzinnego. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów, natomiast poradnictwo psychologiczne przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Z kolei poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną¹⁵².

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba placówek specjalistycznego poradnictwa:
 - 2021: 5;
 - 2022: 5;
 - 2023: 3;
 - zmiana liczby placówek: -2.
- Liczba korzystających z placówek specjalistycznego poradnictwa:
 - 2021: 1 035;
 - 2022: 938;
 - 2023: 704;
 - zmiana liczby korzystających: -331;
 - wskaźnik zmiany liczby korzystających: -32,0%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba placówek specjalistycznego poradnictwa:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 3 – 2023 roku;
 - wartość maksymalna: 11 – 2020 rok;
 - zmiana liczby placówek: -2.
- Liczba korzystających z placówek specjalistycznego poradnictwa:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 704 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 5 636 – 2015 rok;
 - zmiana liczby korzystających: -3 576;
 - wskaźnik zmiany liczby korzystających: -83,6%.

¹⁵² Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 46.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby korzystających z placówek specjalistycznego poradnictwa na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 1,60;
 - w Polsce: 12,0.

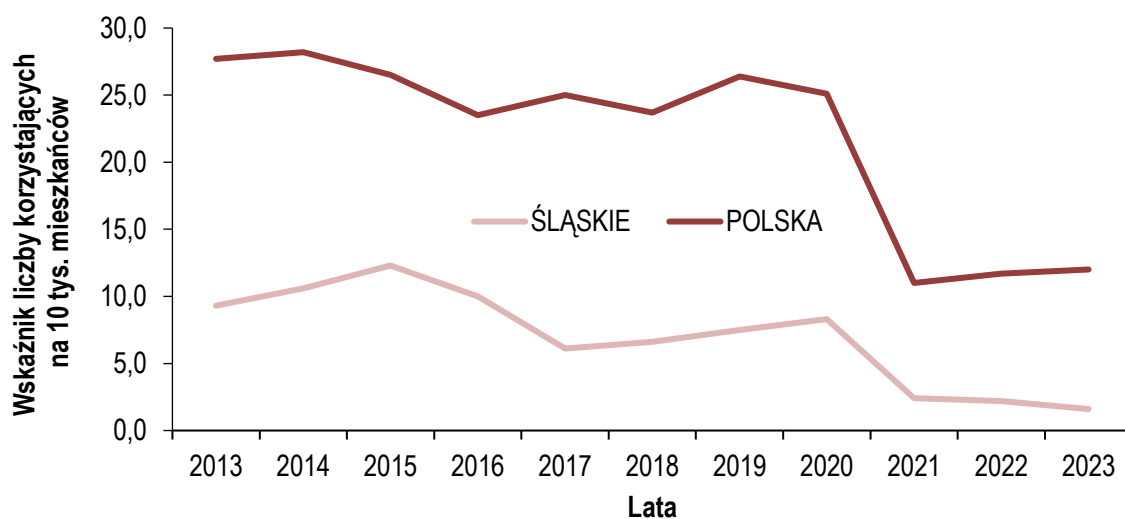
Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby korzystających z placówek specjalistycznego poradnictwa na 10 tys. mieszkańców:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - części województwa o najwyższych wartościach: środkowa i wschodnia;
 - części województwa o najniższych wartościach: reszta;
 - zróżnicowanie w podregionach: bardzo duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: sosnowiecki – 7,12;
 - najniższa wartość wśród podregionów: bielski, bytomski, gliwicki, rybnicki oraz tyski – po 0,00;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 2,77;
 - wartość w powiatach ziemskich: 0,25;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Dąbrowa Górnicza (40,4), myszkowski (7,10) oraz m. Katowice (7,09);
 - powiaty o najniższych wartościach: 33 powiaty z wartością równą 0,00.

Struktura i poziom placówek specjalistycznego poradnictwa ze względu na podmiot prowadzący

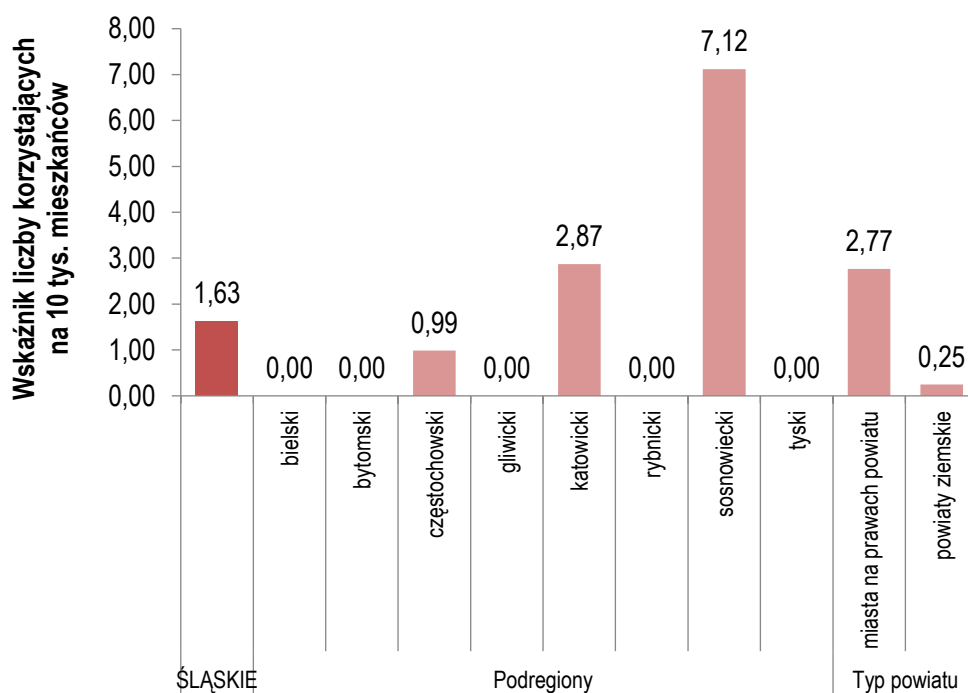
- Liczba placówek specjalistycznego poradnictwa ze względu na podmiot prowadzący:
 - Powiat:
 - Polska – 90;
 - Śląskie – 3.
 - Inny podmiot na zlecenie powiatu:
 - Polska – 17;
 - Śląskie – 0.

Wskaźnik liczby korzystających z placówek specjalistycznego poradnictwa na przestrzeni lat 2013-2023.

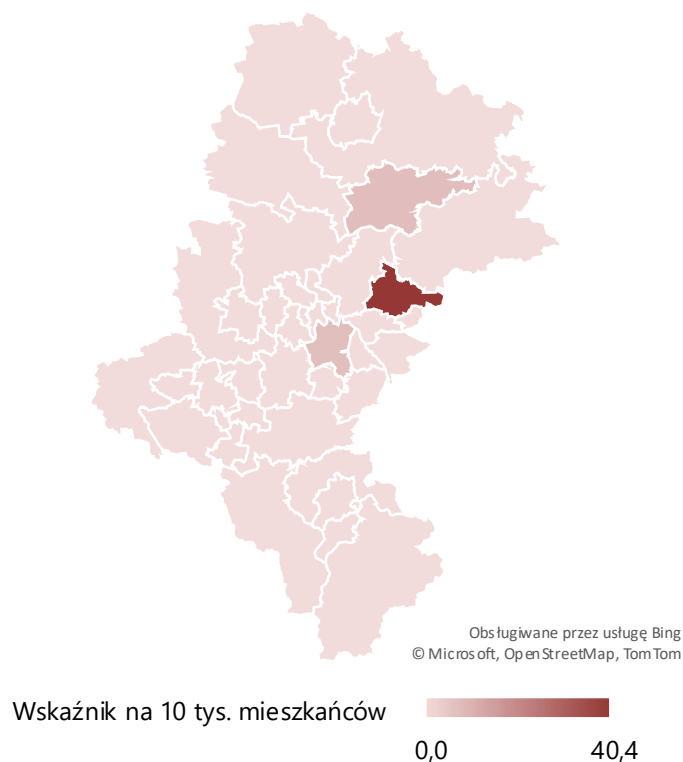
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-06* za lata 2013-2023.

Wskaźnik liczby korzystających z placówek specjalistycznego poradnictwa na 10 tys. mieszkańców terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za 2023 rok.

Wskaźnik liczby korzystających z placówek specjalistycznego poradnictwa na 10 tys. mieszkańców powiatów województwa śląskiego.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za 2023 rok.

2.6.3.4. Mieszkania treningowe

Mieszkania treningowe są formą pomocy społecznej przygotowującą, przy wsparciu specjalistów, osoby w nich przebywające do prowadzenia niezależnego życia lub wspierającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu¹⁵³.

Ta forma wsparcia może być przyznana osobie pełnoletniej, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie bezdomnej, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, okręgowy ośrodek wychowawczy, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy¹⁵⁴.

W mieszkaniu treningowym świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz naukę w obszarze rozwijania lub utrwalania niezależności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia niezależnego życia¹⁵⁵.

¹⁵³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 53, ust. 2.

¹⁵⁴ Ibidem, art. 53, ust. 1.

¹⁵⁵ Ibidem, art. 53, ust. 4.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba mieszkań treningowych:
 - 2021: 130;
 - 2022: 126;
 - 2023: 152;
 - zmiana liczby mieszkań: 22;
 - wskaźnik zmiany liczby mieszkań: 16,9%.
- Liczba miejsc w mieszkaniach treningowych:
 - 2021: 522;
 - 2022: 517;
 - 2023: 572;
 - zmiana liczby miejsc w mieszkaniach: 50;
 - wskaźnik zmiany liczby miejsc w mieszkaniach: 9,58%.
- Liczba korzystających z mieszkań treningowych:
 - 2021: 579;
 - 2022: 587;
 - 2023: 628;
 - zmiana liczby korzystających z mieszkań: 49;
 - wskaźnik zmiany liczby korzystających z mieszkań: 8,46%.

Tendencje w latach 2019-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba mieszkań treningowych:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 100 – 2019 roku;
 - wartość maksymalna: 152 – 2023 rok;
 - zmiana liczby mieszkań: 52;
 - wskaźnik zmiany liczby mieszkań: 52,0%.
- Liczba miejsc w mieszkaniach treningowych:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 432 – 2019 rok;
 - wartość maksymalna: 572 – 2023 rok;
 - zmiana liczby miejsc w mieszkaniach: 140;
 - wskaźnik zmiany liczby miejsc w mieszkaniach: 32,4%.
- Liczba korzystających z mieszkań treningowych:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 513 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 628 – 2023 rok;
 - zmiana liczby korzystających z mieszkań: 106;
 - wskaźnik zmiany liczby korzystających z mieszkań: 20,3%.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby korzystających z mieszkań treningowych na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 1,44;
 - w Polsce: 0,66.

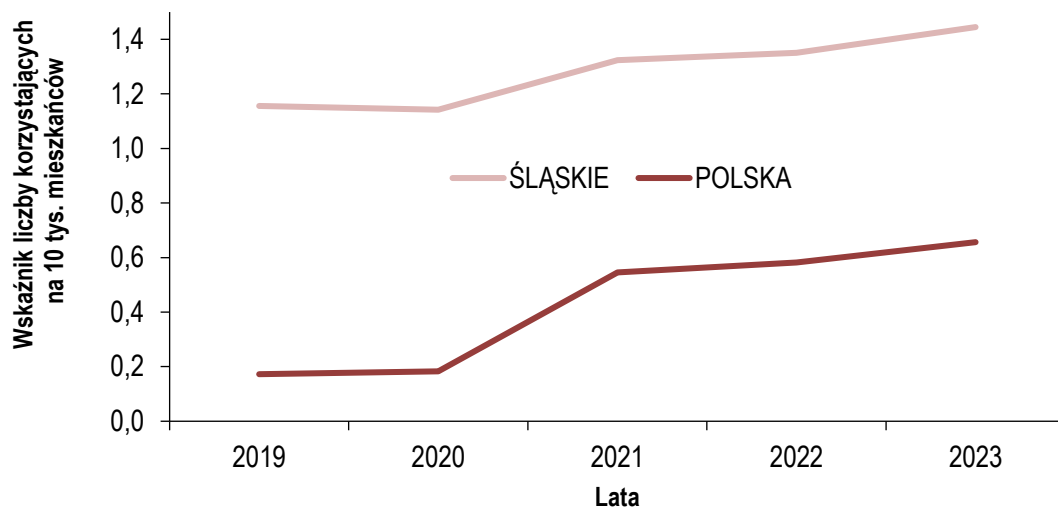
Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby korzystających z mieszkań treningowych na 10 tys. mieszkańców:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: środkowa;
 - części województwa o najniższych wartościach: północna i południowa;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: sosnowiecki – 1,79;
 - najniższa wartość wśród podregionów: bielski – 0,46;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 2,05;
 - wartość w powiatach ziemskich: 0,73;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Rybnik (5,73), m. Jaworzno (5,18) oraz m. Zabrze (2,86);
 - powiaty o najniższych wartościach: 11 powiatów z wartością równą 0,00;
 - wartość w gminach miejskich: 1,78;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 0,68;
 - wartość w gminach wiejskich: 0,09;

Struktura i poziom mieszkań treningowych ze względu na podmiot prowadzący w 2023 roku

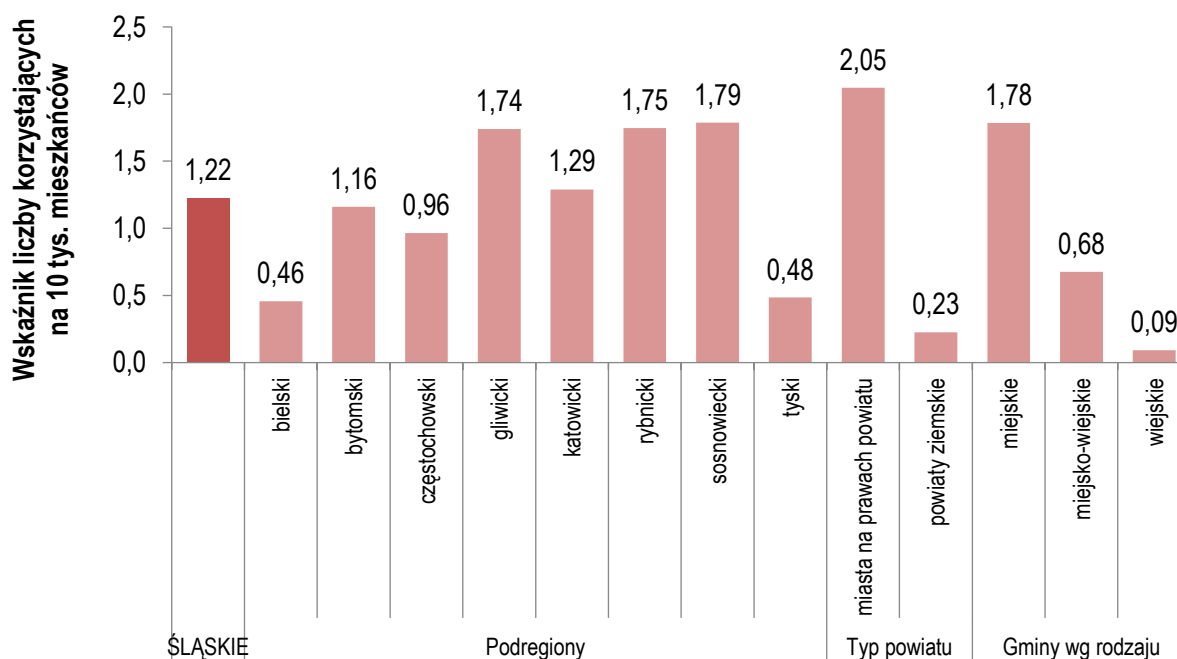
- Liczba mieszkań treningowych ze względu na podmiot prowadzący:
 - Gmina/powiat:
 - Polska – 739 (91,6%);
 - Śląskie – 147 (96,7%).
 - Inny podmiot na zlecenie gminy/powiatu:
 - Polska – 68 (8,4%);
 - Śląskie – 5 (3,3%).

Wskaźnik liczby korzystających z mieszkań treningowych na przestrzeni lat 2019-2023.

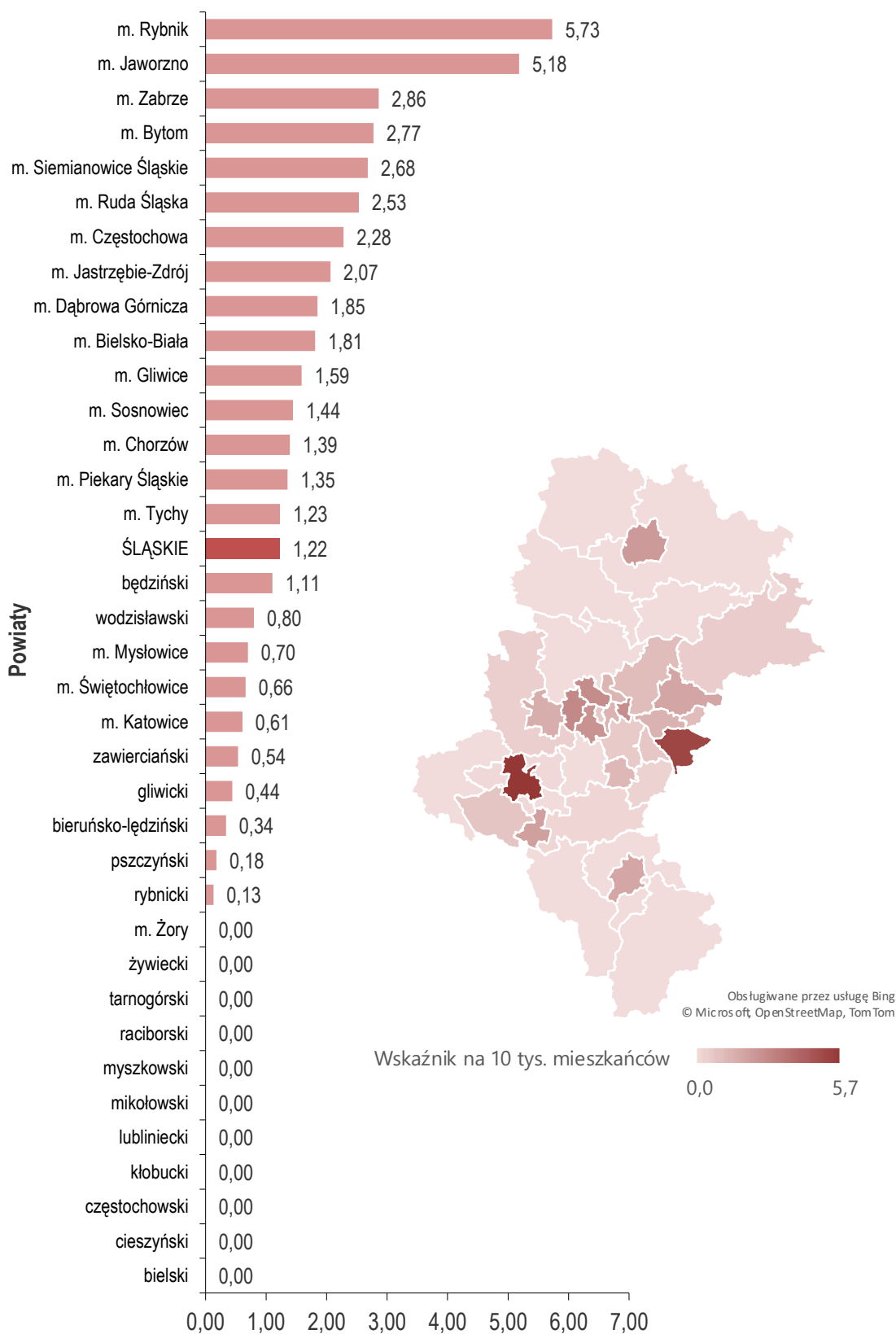
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-06* za lata 2019-2023.

Wskaźnik liczby korzystających z mieszkań treningowych na 10 tys. mieszkańców terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za 2023 rok.

Wskaźnik liczby korzystających z mieszkań treningowych na 10 tys. mieszkańców powiatów województwa śląskiego.

Wskaźnik liczby korzystających na 10 tys. mieszkańców

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 rok.

2.6.3.5. Mieszkania wspomagane

W mieszkaniu wspomagany świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania niezależności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości. Mieszkanie wspomagane jest przeznaczone w szczególności dla: 1) osoby niepełnosprawnej, w tym osoby niepełnosprawnej fizycznie lub osoby z zaburzeniami psychicznymi, 2) osoby w podeszłym wieku lub przewlekle chorej¹⁵⁶.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba mieszkań wspomaganych:
 - 2021: 67;
 - 2022: 71;
 - 2023: 89;
 - zmiana liczby mieszkań: 22;
 - wskaźnik zmiany liczby mieszkań: 32,8%.
- Liczba miejsc w mieszkaniach wspomaganych:
 - 2021: 216;
 - 2022: 207;
 - 2023: 237;
 - zmiana liczby miejsc w mieszkaniach: 21;
 - wskaźnik zmiany liczby miejsc w mieszkaniach: 9,72%.
- Liczba korzystających z mieszkań wspomaganych:
 - 2021: 264;
 - 2022: 228;
 - 2023: 271;
 - zmiana liczby korzystających z mieszkań: 7;
 - wskaźnik zmiany liczby korzystających z mieszkań: 2,65%.

Tendencje w latach 2019-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba mieszkań wspomaganych:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 50 – 2019 roku;
 - wartość maksymalna: 89 – 2023 rok;
 - zmiana liczby mieszkań wspomaganych: 39;
 - wskaźnik zmiany liczby mieszkań wspomaganych: 78,0%.

¹⁵⁶ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej..., op. cit., art. 53, ust. 5-6.

- Liczba miejsc w mieszkaniach wspomaganych:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 169 – 2019 rok;
 - wartość maksymalna: 237 – 2023 rok;
 - zmiana liczby miejsc w mieszkaniach: 68;
 - wskaźnik zmiany liczby miejsc w mieszkaniach: 40,2%.
- Liczba korzystających z mieszkań wspomaganych:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 186 – 2019 rok;
 - wartość maksymalna: 271 – 2023 rok;
 - zmiana liczby korzystających z mieszkań: 85;
 - wskaźnik zmiany liczby korzystających z mieszkań: 45,7%.

Śląskie na tle kraju wg stanu na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby korzystających z mieszkań wspomaganych na 10 tys. mieszkańców:
 - w województwie śląskim: 0,62;
 - w Polsce: 0,58.

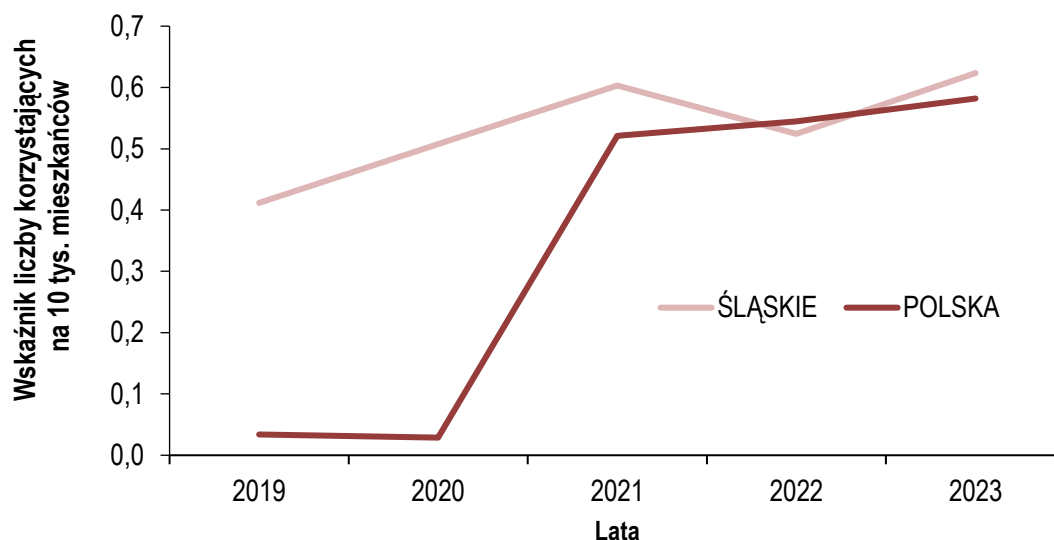
Sytuacja wewnątrz województwa śląskiego na koniec 2023 roku

- Wskaźnik liczby korzystających z mieszkań wspomaganych na 10 tys. mieszkańców:
 - zróżnicowanie w ramach województwa: bardzo duże;
 - część województwa o najwyższych wartościach: środkowa;
 - części województwa o najniższych wartościach: pozostałe;
 - zróżnicowanie w podregionach: duże;
 - najwyższa wartość wśród podregionów: tyski – 1,27;
 - najniższa wartość wśród podregionów: gliwicki – 0,11;
 - wartość w miastach na prawach powiatu: 0,81;
 - wartość w powiatach ziemskich: 0,41;
 - powiaty o najwyższych wartościach: m. Żory (6,48), m. Tychy (4,10) oraz m. Bytom (1,22);
 - powiaty o najniższych wartościach: 24 powiaty z wartością równą 0,00;
 - wartość w gminach miejskich: 0,79;
 - wartość w gminach miejsko-wiejskich: 0,30;
 - wartość w gminach wiejskich: 0,14.

Struktura i poziom mieszkań wspomaganych ze względu na podmiot prowadzący

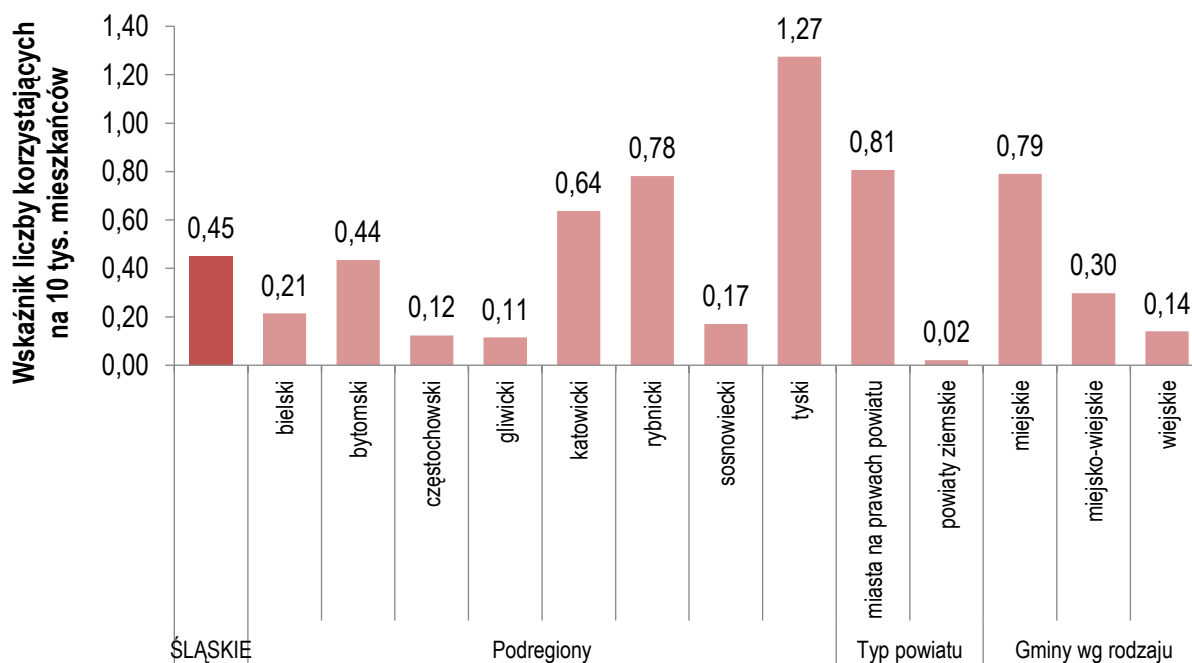
- Liczba mieszkań wspomaganych ze względu na podmiot prowadzący:
 - Gmina/powiat:
 - Polska – 900 (90,2%);
 - Śląskie – 81 (91,0%).
 - Inny podmiot na zlecenie gminy/powiatu:
 - Polska – 98 (9,8%);
 - Śląskie – 8 (9,0%).

Wskaźnik liczby korzystających z mieszkań wspomaganych na przestrzeni lat 2019-2023.

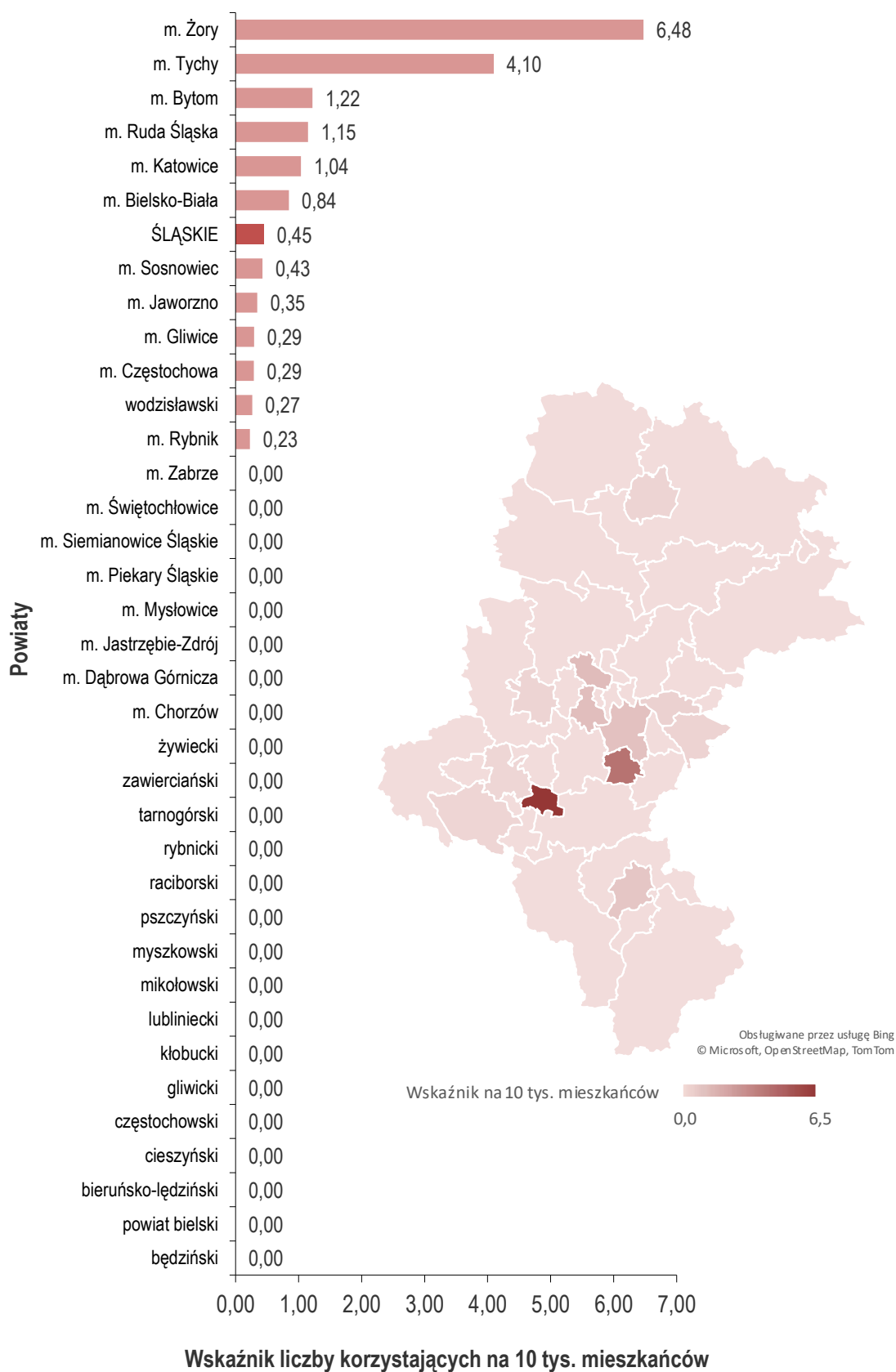
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania *MPiPS / MRPiPS / MRiPS-06* za lata 2019-2023.

Wskaźnik liczby korzystających z mieszkań wspomaganych na 10 tys. mieszkańców terytoriów województwa śląskiego w 2023 roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRiPS-06* za 2023 rok.

Wskaźnik liczby korzystających z mieszkań wspomaganych na 10 tys. mieszkańców powiatów województwa śląskiego.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 rok.

3. Wnioski, analizy SWOT i rekomendacje

3.1. Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami

3.1.1. Wnioski

W latach 2013-2023 w województwie śląskim liczba placówek wsparcia dziennego wzrosła o 9,0%.

Przeciętny stopień wykorzystania miejsc w placówkach wsparcia dziennego szczebla gminnego wynosił w województwie śląskim w 2023 r. 74%, co może świadczyć o zaspokojeniu potrzeb w zakresie tej formy wsparcia.

Choć liczba rodzin zastępczych zawodowych zmniejszyła się w latach 2021-2023 o 8 rodzin (spadek o 3,9%), to długoterminowo występuje silna tendencja wzrostowa.

W latach 2013-2023 w województwie śląskim nastąpił trzykrotny wzrost liczby rodzinnych domów dziecka (z 39 do 122). W 2023 roku liczba rodzinnych domów dziecka osiągnęła najwyższy poziom na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia.

W latach 2013-2023 obserwuje się znaczny realny wzrost wydatków na wynagrodzenia dla prowadzących rodzinne domy dziecka oraz zleceniobiorców i osób zatrudnionych w rodzinnych domach dziecka.

W latach 2013-2023 w województwie śląskim nastąpił znaczny wzrost liczby koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (częściowo wynikający ze zmian przepisów oraz przekształceń kadrowych).

W województwie śląskim w latach 2021-2023 roku nastąpił znaczny realny wzrost wydatków na wynagrodzenia wraz z pochodnymi koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (częściowo efekt zmian przepisów).

W latach 2021-2023 nastąpił duży wzrost liczby rodzin, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego, postadopcyjnego oraz liczby porad udzielonych w ramach poradnictwa specjalistycznego z obszaru pieczy zastępczej.

Najczęściej stosowaną formą zatrudnienia asystentów rodziny jest umowa o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy, która obejmuje 89% przypadków. Umowy o świadczenie usług, stanowią jedynie 11% umów.

Na przestrzeni lat 2013-2023 udział asystentów rodziny zatrudnionych w oparciu o umowy o świadczenie usług systematycznie malał.

W latach 2013-2019 w województwie śląskim odnotowano wzrost liczby zatrudnionych asystentów rodziny, natomiast w latach 2020-2023 zaobserwowano spadek ich liczby.

Od roku 2019 w województwie śląskim występuje tendencja spadkowa w zakresie liczby placówek wsparcia dziennego.

W latach 2021-2023 liczba rodzin zastępczych w województwie śląskim zmniejszyła się o 36, co stanowi spadek o 0,7%.

W latach 2021-2023 liczba rodzin zastępczych spokrewnionych wzrosła minimalnie (o 3 rodziny, co odpowiada 0,1% wzrostu). W dłuższej perspektywie (2013-2023) widoczna jest jednak tendencja spadkowa.

Od roku 2013 liczba rodzin wspierających utrzymuje się na zbliżonym, bardzo niskim poziomie.

W latach 2020-2022 zanotowano realny spadek wysokości wydatków na wynagrodzenia asystentów rodziny. Mimo, iż w tym czasie wydatki wzrosły o 20,9%, to skumulowany wskaźnik inflacji wyniósł 24,3%.

W latach 2021-2023 liczba rodzin zastępczych niezawodowych zmniejszyła się o 26 (spadek o 1,8%). W perspektywie długoterminowej obserwuje się silną tendencję spadkową.

Zarówno w perspektywie krótkoterminowej (2021-2023), jak i długoterminowej (2013-2023) zanotowano spadek liczby rodzin zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego oraz liczby rodzin specjalistycznych.

Wartość wydatków na pomoc dla osób usamodzielnionych w latach 2021-2023, mimo nominalnego wzrostu realnie znacznie spadła.

W latach 2021-2023 liczba dzieci przysposobionych zmniejszyła się o 13,9%.

W latach 2021-2023 odnotowano wyraźny spadek liczby porad udzielanych przez ośrodki adopcyjne.

3.1.2. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none">1. Wzrost liczby placówek wsparcia dziennego w latach 2013-2023;2. Stopień wykorzystania miejsc w placówkach wsparcia dziennego szczebla gminnego w 2023 roku – poniżej 100%;3. Trend wzrostowy w zakresie liczby rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka w latach 2013-2023 (częściowo wynikający z przekształcania istniejących rodzin — zmiany ich statusu);4. Znaczny realny wzrost wydatków na wynagrodzenia dla prowadzących rodzinne domy dziecka oraz zleceniobiorców i osób zatrudnionych w rodzinnych domach dziecka w latach 2013-2023;	<ol style="list-style-type: none">1. Spadek liczby zatrudnionych asystentów rodziny na przestrzeni lat 2020-2023;2. Zmniejszanie się liczby placówek wsparcia dziennego na przestrzeni lat 2019-2023;3. Spadek liczby rodzin zastępczych w perspektywie długoterminowej na przestrzeni lat 2013-2023 i w perspektywie krótkoterminowej na przestrzeni lat 2021-2023 (za wyjątkiem spokrewnionych);4. Bardzo mała liczba rodzin wspierających w latach 2013-2023;

<ol style="list-style-type: none"> 5. Znaczny wzrost liczby koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2013-2023 (częściowo wynikający ze zmian przepisów oraz przekształceń kadrowych); 6. Znaczny realny wzrost wydatków na wynagrodzenia wraz z pochodnymi koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2013-2023 (częściowo efekt zmian przepisów); 7. Duży wzrost liczby rodzin, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego, postadopcyjnego oraz liczby porad udzielonych w ramach poradnictwa specjalistycznego z obszaru pieczy zastępczej w latach 2021-2023. 	<ol style="list-style-type: none"> 5. Realny spadek wysokości wydatków na wynagrodzenia asystentów rodziny w latach 2020-2022; 6. Tendencja spadkowa w zakresie liczby rodzin zastępczych niezawodowych w perspektywie długoterminowej na przestrzeni lat 2013-2023 i w perspektywie krótkoterminowej na przestrzeni lat 2021-2023; 7. Zarówno w perspektywie krótkoterminowej (2021-2023), jak i długoterminowej (2013-2023) spadek liczby rodzin zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego oraz liczby rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych; 8. Znaczny spadek realnych wydatków na pomoc dla osób usamodzielnionych w latach 2021-2023; 9. Odnotowano spadek liczby dzieci przysposobionych na przestrzeni lat 2021-2023; 10. Wyraźny spadek liczby kandydatów na rodziców adopcyjnych oraz liczby porad udzielanych w ramach wsparcia preadopcyjnego; 11. Niski rzeczywisty wzrost liczby rodzin zastępczych zawodowych – wzrost dotyczy głównie przekształceń rodzin istniejących; 12. Brak uregulowań prawnych dotyczących wynagrodzeń i świadczeń fakultatywnych, co prowadzi do dużych rozbieżności między powiatami.
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Polityka państwa wspierająca rodzinę i pieczę zastępczą – możliwość korzystania z programów rządowych (np. wsparcie rodzin z dziećmi, świadczenia wychowawcze, programy wspierające rodziny zastępcze); 2. Dalszy wzrost nakładów z budżetu państwa i funduszy UE na rozwój usług społecznych – szansa na finansowanie placówek wsparcia dziennego, rozwój specjalistycznych usług i wsparcie pieczy zastępczej; 3. Rozwój sektora organizacji pozarządowych i inicjatyw społecznych – większa dostępność partnerów do realizacji usług dla rodzin i dzieci; 4. Zwiększona świadomość społeczna dotycząca potrzeb dzieci, w tym z niepełnosprawnościami – rosnąca 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niepewność co do stabilności finansowania z budżetu państwa i funduszy UE i samorządów – ryzyko obniżenia środków na pieczę zastępczą i wsparcie rodzin; 2. Niekorzystne trendy demograficzne – starzenie się społeczeństwa i odpływ młodych osób z regionu mogą ograniczać liczbę potencjalnych kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych; 3. Migracje zagraniczne rodziców / opiekunów – zwiększone ryzyko występowania problemów wychowawczych, konieczność obejmowania dzieci pieczę zastępczą; 4. Wzrost kosztów życia i inflacja – obniżają realną wartość świadczeń i wynagrodzeń dla rodzin zastępczych, koordynatorów czy asystentów, co może

<p>akceptacja dla różnorodności i promowanie rozwiązań wspierających integrację;</p> <p>5. Postęp w zakresie metod i narzędzi pracy z rodziną i dziećmi (np. cyfryzacja usług, e-poradnictwo, teleopieka) – szansa na większą dostępność i obniżenie barier geograficznych;</p> <p>6. Zmiany demograficzne – spadek liczby dzieci w ogóle może w dłuższej perspektywie zmniejszać presję na system pieczy zastępczej;</p> <p>7. Rozwój polityk prorodzinnych w UE – dodatkowe możliwości finansowania projektów wspierających rodziny, zwłaszcza z dziećmi o szczególnych potrzebach;</p> <p>8. Długofalowo spadek liczby dzieci w populacji może zmniejszyć presję na system pieczy zastępczej (perspektywa do 2034 r.);</p> <p>9. Możliwość lepszego dopasowania działań pieczy zastępczej do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami.</p>	<p>zmniejszyć zainteresowanie pełnieniem tych funkcji;</p> <p>5. Nasilanie się problemów społecznych (ubóstwo, przemoc domowa, uzależnienia) – większe zapotrzebowanie na usługi wsparcia rodziny i pieczy zastępczej;</p> <p>6. Malejące zainteresowanie społeczne adopcją – trudności w znalezieniu rodzin przysposabiających dla dzieci, zwłaszcza starszych i z niepełnosprawnościami;</p> <p>7. Konkurencja o kadry na rynku pracy – trudności w zatrzymaniu specjalistów (psychologów, pedagogów, pracowników socjalnych) w instytucjach wspierających rodziny;</p> <p>8. Możliwe zmiany legislacyjne – wprowadzenie regulacji ograniczających elastyczność lub wydłużających procedury adopcyjne i pieczy zastępczej;</p> <p>9. Rosnące potrzeby zdrowotne i edukacyjne dzieci – mogą zwiększać obciążenie rodzin i instytucji wsparcia.</p>
---	---

3.1.3. Rekomendacje

3.1.3.1. Rekomendacje na poziomie gminnym

1. Wzmocnienie i rozwój kompleksowej pracy z rodziną biologiczną, ze szczególnym uwzględnieniem wczesnej interwencji oraz programów wsparcia dla rodziców doświadczających trudności wychowawczych oraz bezradności opiekuńczo-wychowawczej.
2. Rozwój usług wsparcia środowiskowego (asystent rodziny, psycholog, pedagog itp.) dla rodzin doświadczających trudności w sferze opiekuńczo-wychowawczej.
3. Wzmocnienie współpracy ośrodków pomocy społecznej ze szkołami na terenie danej gminy, w tym opracowanie klarownych zasad współpracy oraz przeszkolenie nauczycieli w zakresie identyfikacji sygnałów ostrzegawczych.
4. Kontynuowanie funkcjonowania placówek wsparcia dziennego, wzbogacając ich ofertę o zajęcia dostosowane do specyficznych potrzeb lokalnej społeczności. Istnieje również potrzeba zbadania możliwości zwiększenia liczby placówek specjalistycznych.
5. Wsparcie stanowiska asystenta rodziny poprzez pozyskiwanie dodatkowych funduszy/środków zewnętrznych, np. unijnych, mogących wpłynąć na wzrost wynagrodzenia asystenta.
6. Pozyskiwanie przez gminy rodzin wspierających m.in. poprzez organizowanie kampanii informacyjno-promocyjnych.

7. Wprowadzenie oferty szkoleń otwartych dla mieszkańców związanych z tematyką opiekuńczo-wychowawczą.

3.1.3.2. Rekomendacje na poziomie powiatowym

1. Wzmocnienie działań rekrutacyjnych rodzin zastępczych poprzez uruchomienie lokalnych kampanii informacyjnych, które mogą czerpać z doświadczeń i materiałów kampanii wojewódzkiej, tworząc synergię działań.
2. Podniesienie statusu rodzin zastępczych.
3. Uregulowanie ustawowo umów o pracę dla rodzin zastępczych i określenie finansowania w przejrzysty sposób.
4. Zintensyfikowanie działań rekrutacyjnych i szkoleniowych dla kandydatów na rodziny zastępcze, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości i kwalifikacji do przyjmowania dzieci młodszych.
5. Opracowanie kampanii społecznych dedykowanych rodzinom zastępczym specjalistycznym.
6. Zwiększenie ilości funkcjonujących rodzin zastępczych specjalistycznych, które mogą zaopiekować się dziećmi wymagającymi specjalistycznego wsparcia. Dzieci z niepełnosprawnościami, w tym niepełnosprawnościami sprzężonymi, przybywa i dlatego ważne jest odpowiednie przygotowanie osób/rodzin do pracy z nimi.
7. Zwolnienie rodzin zastępczych z opłat za przejazd komunikacją publiczną, z opłat za śmieci.
8. Dalszy rozwój poradnictwa specjalistycznego, umożliwienie rodzinom zastępczym łatwego kontaktu ze specjalistą, zgodnie z indywidualnymi potrzebami.
9. Rozeznanie możliwości utworzenia przez starostów specjalistycznej placówki terapeutycznej.
10. Zawarcie partnerstwa pomiędzy gminą a powiatem na rzecz rodzicielstwa zastępczego.
11. Rozszerzenie wsparcia dla młodych podopiecznych opuszczających pieczę oraz przedłużenie tego wsparcia po opuszczeniu pieczy.

3.1.3.3. Rekomendacje na poziomie wojewódzkim

1. Kontynuowanie strategii i polityki regionalnej w zakresie deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, w tym:
 - a. dalsze rozwijanie działalności RCWPZ,
 - b. wsparcie i wzmacnianie rodzin zastępczych,

- c. wsparcie skierowane do osób realizujących zadania z zakresu rodzinnej pieczy zastępczej poprzez organizowanie szkoleń oraz studiów podyplomowych/uzupełniających,
 - d. organizowanie szkoleń dla kadr pracujących z rodzinami przeżywającymi trudności w sferze opiekuńczo – wychowawczej, minimalizujących ryzyko wypalenia zawodowego oraz zwiększających profesjonalizację kadr.
2. Kampanie społeczne promujące rodzicielstwo zastępcze, adopcje, tworzenie rodzin zastępczych o zasięgu wojewódzkim.
 3. Wprowadzenie dedykowanych szkoleń dla kadry instytucjonalnej pieczy zastępczej w celu zminimalizowania ryzyka wypalenia zawodowego (*brak placówek specjalistyczno-terapeutycznych powoduje, że dzieci wymagające indywidualnego wsparcia trafiają do placówek innego typu i często przeciążają personel*).
 4. Przeprowadzenie analizy przyczyn spadku liczby adopcji oraz ograniczenia liczby porad adopcyjnych.

3.2. Osoby wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu z uwagi na zaawansowany wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność oraz osoby z niepełnosprawnością

3.2.1. Wnioski

W 2021 r. województwo śląskie zajęło 12 miejsce wśród województw pod względem częstości występowania niepełnosprawności.
W 2023 roku województwo śląskie cechowało się zdecydowanie wyższym od średniej krajowej udziałem DDP prowadzonych przez podmioty inne niż gmina czy powiat.
W latach 2021-2023 w województwie śląskim zaobserwowano realny wzrost średniej wartości podstawowej usługi opiekuńczej, co może zapobiegać obniżeniu ich jakości.
W latach 2013-2023 województwo śląskie odnotowało wyższy niż średnia krajowa wskaźnik liczby świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych (w ramach zadań własnych gminy) na 10 tys. mieszkańców.
W latach 2013-2023 w województwie śląskim odnotowano wyraźny wzrost liczby świadczeniobiorców oraz liczby świadczeń w zakresie usług specjalistycznych realizowanych w ramach zadań własnych gminy, a także realny wzrost ponoszonych wydatków.
W 2023 roku województwo śląskie odnotowało niższe niż średnia krajowa przeciętną liczbę świadczeń przypadających na jednego świadczeniobiorcę oraz przeciętną kwotę jednego świadczenia w ramach usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gminy.
W 2023 roku województwo śląskie odnotowało nieco niższy od średniej krajowej wskaźnik liczby osób korzystających z dziennych domów pomocy w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.
W przeciwieństwie do liczby dziennych domów pomocy w województwie śląskim, w latach 2013-2023 liczba miejsc oraz korzystających wykazała tendencję spadkową.
W 2023 r. województwo śląskie cechowało się jednym z najwyższych wśród województw poziomów udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.
W 2023 r. udział mieszkańców w wieku 80+ w województwie śląskim był wyższy niż średnio w kraju.
Wg prognozy do 2026 r. przewidywany jest ciągły wzrost odsetka osób w wieku 80+ jednocześnie ciągle utrzymujący się powyżej średniej dla kraju.
Wskaźnik obciążenia demograficznego w województwie śląskim w 2023 r. był wyższy niż średnia dla Polski, a wśród województw śląskie zajmowało 4 miejsce.
W 2023 r. w województwie śląskim zanotowano wyższy od ogólnopolskiego wskaźnik występowania niepełnosprawności wśród osób w wieku przedprodukcyjnym.
W 2023 r. w województwie śląskim zanotowano wyższy od ogólnopolskiego wskaźnik udziału osób niepełnosprawnych „tylko biologicznie”.

W 2023 r. województwo śląskie w zakresie usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gmin cechowało się niższymi od ogólnopolskich wartościami wskaźników liczby świadczeniobiorców na 10 tys. mieszkańców, średniej liczby świadczeń na jednego świadczeniobiorcę oraz średniej kwoty jednego świadczenia.

W latach 2021-2023 w województwie śląskim, w zakresie usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gmin, zaobserwowano spadek liczby świadczeń.

W 2023 r. szesnaście gmin województwa śląskiego nie świadczyło podstawowych usług opiekuńczych wynikających z zadań własnych gminy.

W latach 2021-2023 w województwie śląskim zaobserwowano spadek liczby świadczeń w postaci podstawowych usług opiekuńczych.

W 2023 r. w województwie śląskim przeciętna wartość podstawowej usługi opiekuńczej była niższa niż średnio w kraju.

W województwie śląskim w 2023 r. aż 123 gminy nie świadczyły specjalistycznych usług opiekuńczych wynikających z zadań własnych gminy (73,7%).

W 2023 r. województwo śląskie, w zakresie specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gminy cechowało się, w stosunku do średniej krajowej, zdecydowanie mniejszą liczbą świadczeń na świadczeniobiorcę.

W 2023 roku w województwie śląskim nie funkcjonował żaden rodzinny dom pomocy społecznej.

3.2.2. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Realny wzrost średniej wartości podstawowej usługi opiekuńczej na przestrzeni lat 2021-2023, co może zapobiegać obniżeniu ich jakości; 2. Wyższy poziom realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych wynikających z zadań własnych gminy (wartość wskaźnika liczby świadczeniobiorców wyższa od średniej krajowej) na przestrzeni lat 2013-2023; 3. Duży wzrost liczby realizowanych świadczeń dla świadczeniobiorców oraz wyraźny realny wzrost kwoty wydatków w przypadku usług specjalistycznych świadczonych w ramach zadań własnych gmin w latach 2013-2023. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jeden z najwyższych w skali kraju odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w 2023 roku; 2. Wyższy od ogólnopolskiego odsetek mieszkańców w wieku 80+ lat w 2023 roku i prognozowany jego ciągły wzrost wg prognozy do 2060); 3. Wysoki, na tle innych województw, wskaźnik obciążenia demograficznego w 2023 roku; 4. Wyższy od średniej krajowej wskaźnik występowania niepełnosprawności u osób w wieku przedprodukcyjnym w 2023 roku; 5. Wyższy niż średnia krajowa odsetek osób z niepełnosprawnością biologiczną w 2023 roku; 6. Niższe od ogólnopolskich wskaźniki usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gmin: a) świadczeniobiorców per capita; b) średniej

	<p>liczby świadczeń na jednego świadczeniobiorcę; c) średniej kwoty jednego świadczenia w 2023 roku;</p> <p>7. Spadek liczby świadczeń w zakresie usług opiekuńczych realizowanych w ramach zadań własnych gmin w latach 2021-2023;</p> <p>8. Kilkanaście gmin województwa śląskiego nie świadczy podstawowych usług opiekuńczych wynikających z zadań własnych gminy w 2023 roku (m.in. gminy Dębowiec, Olsztyn, Starcza, Pilchowice);</p> <p>9. Spadek liczby świadczeń podstawowych usług opiekuńczych w latach 2021-2023;</p> <p>10. Niższa niż średnio w kraju przeciętna wartość podstawowej usługi opiekuńczej w 2023 roku;</p> <p>11. Większość gmin nie świadczyło specjalistycznych usług opiekuńczych wynikających z zadań własnych gminy w 2023 roku (m.in. gminy Sławków, Wojkowice, Siewierz, Psary);</p> <p>12. Zdecydowanie niższa od średniej krajowej, liczba zrealizowanych specjalistycznych usług opiekuńczych w ramach zadań własnych gminy świadczeń na świadczeniobiorcę w 2023 roku;</p> <p>13. W 2023 roku w województwie śląskim nie funkcjonował żaden rodzinny dom pomocy społecznej;</p> <p>14. Brak wystarczających środków dla zapewnienia, zwiększenia dostępności przestrzeni publicznej i transportu dla osób o specjalnych potrzebach;</p> <p>15. Niższa niż średnia w kraju liczba korzystających z dziennych domów pomocy (DDP) per capita w 2023 roku;</p> <p>16. Zmniejszanie się liczby miejsc i korzystających z DDP w latach 2013-2023.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>1. Ukierunkowanie polityki państwa i UE na seniorów i osoby z niepełnosprawnościami – możliwość pozyskiwania środków na rozwój usług społecznych;</p> <p>2. Możliwość wykorzystania potencjału i zasobów DPS do realizacji usług świadczonych w społeczności lokalnej oraz realizacji opieki wytchnieniowej w formie krótkookresowego pobytu (z uwzględnieniem zasad wskazanych w obowiązujących Wytocznych dotyczących realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021–2027);</p>	<p>1. Postępujące starzenie się społeczeństwa – wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i zdrowotne przewyższający możliwości systemu;</p> <p>2. Niedobór kadr opiekuńczych i medycznych w Polsce – emigracja pracowników, niskie wynagrodzenia i konkurencja sektora prywatnego mogą pogłębiać trudności w zapewnieniu opieki;</p> <p>3. Wysokie koszty życia i inflacja – obniżają realną wartość świadczeń i ograniczają możliwości korzystania z usług prywatnych przez osoby starsze i ich rodziny;</p> <p>4. Możliwe ograniczenia w finansowaniu ze środków centralnych lub unijnych w nowej</p>

<ol style="list-style-type: none"> 3. Rozwój technologii wspierających samodzielność (teleopieka, roboty asystujące, cyfrowe narzędzia rehabilitacyjne): szansa na poprawę jakości życia osób starszych i z niepełnosprawnościami; 4. Zmieniająca się świadomość społeczna – większa akceptacja dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych, co sprzyja rozwojowi inicjatyw obywatelskich i NGO; 5. Nowe programy zdrowotne i profilaktyczne finansowane centralnie – poprawa dostępu do rehabilitacji, usług zdrowotnych i wsparcia psychologicznego; 6. Zwiększanie dostępności przestrzeni publicznej i transportu dzięki regulacjom ogólnokrajowym i unijnym – ułatwienia dla osób z ograniczeniami ruchowymi i sensorycznymi; 7. Możliwości finansowania z funduszy europejskich rozwoju infrastruktury placówek dziennego pobytu oraz mieszkań wspomaganych i treningowych; 8. Polityka rządu ukierunkowana na rozwój usług opiekuńczych i deinstytucjonalizację – zgodna z kierunkami europejskimi (usługi blisko domu, wsparcie środowiskowe zamiast instytucjonalnego); 9. Rozwój srebrnej gospodarki (usługi, produkty i rozwiązania dla seniorów) – zwiększenie podaży usług rynkowych wspierających osoby wymagające opieki; 10. Możliwe zmiany legislacyjne w postaci ustawy o asystencji osobistej i ustawy o bonie senioralnym. 	<p>perspektywie finansowania 2028-2034 – ryzyko zmniejszenia inwestycji w infrastrukturę i usługi wsparcia;</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Rosnąca liczba osób z wielochorobowością i niepełnosprawnością sprzężoną – zwiększa zapotrzebowanie na specjalistyczne, kosztowne formy opieki; 6. Niekorzystne zmiany demograficzne w skali kraju – zmniejszająca się liczba osób w wieku produkcyjnym ograniczy możliwości rodzin i instytucji do zapewniania wsparcia osobom niesamodzielnym; 7. Wydłużanie się kolejek do świadczeń zdrowotnych i rehabilitacyjnych – utrudnia szybki powrót do samodzielności i zwiększa ryzyko marginalizacji; 8. Ryzyko centralizacji systemu opieki – decyzje podejmowane na poziomie krajowym mogą ograniczać elastyczność działań dostosowanych do lokalnych potrzeb; 9. Wzrost liczby dzieci z niepełnosprawnościami (zjawisko ogólnokrajowe) – zwiększa presję na system pomocy społecznej, edukacji specjalnej i szeroko rozumianych usług wspierających rodziny.
---	---

3.2.3. Rekomendacje

3.2.3.1. Rekomendacje na poziomie gminnym

1. Zwiększenie dostępności podstawowych i specjalistycznych usług opiekuńczych poprzez zapewnienie ich realizacji we wszystkich gminach, które dotąd ich nie świadczyły oraz zwiększenie liczby i zakresu tych usług w pozostałych jednostkach.
2. Ocena potrzeb i dostosowanie liczby miejsc w dziennych domach pomocy do realnego zapotrzebowania w gminach.
3. Rozwój teleopieki.
4. Rozwój usług sąsiedzkich.

5. Aktywizacja wolontariatu lokalnego np. w formule "senior dla seniora"
6. Realizacja programów aktywności fizycznej i społecznej dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.
7. Organizacja warsztatów i wydarzeń integrujących różne grupy wiekowe.
8. Wdrożenie lokalnych form opieki wytchnieniowej (np. krótkoterminowa opieka zastępcza w DDP lub DPS).
9. Zapewnienie edukacji i doradztwa dla członków rodzin opiekujących się osobami zależnymi.
10. Zapewnienie opieki terapeutycznej, w tym organizowanie grup samopomocowych dla opiekunów osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
11. Rozwój sieci rodzinnych domów pomocy.
12. Rozwój usług asystenckich dla innych grup niż osoby z niepełnosprawnością z wyłączeniem asystentury rodzinnej.
13. Rozwój mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego prowadzonych przez gminy.

3.2.3.2. Rekomendacje na poziomie powiatowym

1. Ocena potrzeb i dostosowanie liczby miejsc w dziennych domach pomocy do realnego zapotrzebowania w powiatach.
2. Modernizacja infrastruktury i poprawa standardów usług w istniejących placówkach pomocy środowiskowej.
3. Tworzenie interdyscyplinarnych zespołów ds. osób niesamodzielnych (seniorów i osób z niepełnosprawnościami), integrujących działania służb społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych.
4. Rozwój programów wczesnego wykrywania niepełnosprawności u dzieci i młodzieży oraz kompleksowej rehabilitacji biologicznej i społecznej.
5. Zapewnienie szkoleń dla pracowników pomocy społecznej w zakresie pracy z osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu z uwagi na zaawansowany wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność oraz z osobami z niepełnosprawnością.
6. Rozwój lokalnych partnerstw instytucji należących do różnych sektorów, skupionych wokół idei opieki i wsparcia.
7. Rozwój mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego prowadzonego przez powiat.

3.2.3.3. Rekomendacje na poziomie wojewódzkim

1. Prowadzenie sukcesywnej aktualizacji dokumentów strategicznych i programowych dotyczących osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu z uwagi na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność oraz osób z niepełnosprawnością.
2. Zapewnienie finansowania modernizacji oraz tworzenia nowych dziennych domów pomocy z funduszy Unii Europejskiej.
3. Utworzenie regionalnych centrów wsparcia opiekunów osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz osób z niepełnosprawnością.
4. Zapewnienie środków finansowych dla placówek opieki instytucjonalnej na rozwój i realizację usług świadczonych w społeczności lokalnej.
5. Organizowanie szkoleń, warsztatów, konferencji oraz innych form podnoszenia kwalifikacji i kompetencji kadr pracujących na rzecz osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz osób z niepełnosprawnością.
6. Prowadzenie regularnych badań i analiz dot. osób starszych, osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz osób z niepełnosprawnością.
7. Promocja usług społecznych realizowanych w środowisku wśród samorządów, z wykorzystaniem funduszy zewnętrznych, w tym europejskich.

3.3. Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

3.3.1. Wnioski

Województwo śląskie w 2023 roku na tle kraju cechowało się wyższym średnim kosztem jednego świadczenia w postaci specjalistycznej usługi opiekuńczej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W latach 2013-2023 w województwie śląskim zanotowano realny wzrost kwoty świadczeń w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, gdyż średni koszt jednego świadczenia wzrósł ponad dwukrotnie, a skumulowany wskaźnik inflacji wyniósł w tym czasie 45,9%.

Zarówno liczba jednostek, jak i liczba miejsc oraz osób korzystających ze środowiskowych domów samopomocy wykazały na przestrzeni lat 2013-2023 tendencje wzrostowe.

W 2023 roku w województwie śląskim zaobserwowano, że im bardziej miejski charakter miały gminy, tym miały większy wskaźnik liczby świadczeń w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 10 tys. mieszkańców. Dokładnie odwrotna tendencja wystąpiła w przypadku średniej kwoty przypadającej na jedno świadczenie – im bardziej wiejski charakter miały gminy tym droższe były świadczenia.

Wartość wskaźnika liczby korzystających ze środowiskowych domów samopomocy na 10 tys. mieszkańców w 2023 r. w województwie śląskim była zdecydowanie wyższa w gminach miejskich niż wiejskich.

Województwo śląskie zajmowało 6 miejsce w kraju pod względem wskaźnika liczby osób z zaburzeniami psychicznymi na 1000 mieszkańców.

W latach 2012-2022 odnotowano wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania.

W latach 2020-2022 liczba osób z zaburzeniami psychicznymi i zachowania znacząco wzrosła.

Województwo śląskie w 2023 roku na tle kraju cechowało się niższym wskaźnikiem liczby świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 10 tys. mieszkańców oraz średniej liczby świadczeń.

W latach 2013-2023 w województwie śląskim zanotowano spadek zarówno liczby świadczeń, jak i liczby świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W 2023 roku w województwie śląskim, w ramach zadań zleconych gminom, 95 gmin nie świadczyło specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Województwo śląskie miało w 2023 roku o wiele niższy wskaźnik liczby korzystających ze środowiskowych domów samopomocy niż średnia dla Polski.

W 2023 roku w województwie śląskim funkcjonował tylko jeden klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Na przestrzeni lat 2013-2023 liczba klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi spadła, tak samo jak liczba miejsc oraz korzystających z usług tego rodzaju podmiotów.

3.3.2. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyższy od ogólnopolskiego średni koszt jednego świadczenia w postaci specjalistycznej usługi opiekuńczej dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2023 roku co może wskazywać na wyższą jakość świadczonych usług; 2. Realny wzrost kwoty świadczeń w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2013-2023; 3. Wzrost liczby jednostek, miejsc oraz osób korzystających ze środowiskowych domów samopomocy na przestrzeni lat 2013-2023; 4. Duża liczba ośrodków akademickich kształcących kadre. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niższa dostępność środowiskowych domów samopomocy dla mieszkańców gmin wiejskich w 2023 roku; 2. Wysoka na tle kraju wartość wskaźnika liczby osób z zaburzeniami psychicznymi per capita w 2023 roku; 3. Wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania w latach 2020-2022; 4. Niższe niż dla całego kraju wskaźniki: a) liczby świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi; b) średniej liczby świadczeń w 2023 r.; 5. Spadek zarówno liczby świadczeń, jak i liczby świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2013-2023; 6. Większość gmin nie świadczy specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi ramach zadań zleconych gminom; 7. Znacznie niższy od średniej krajowej wskaźnik liczby korzystających ze środowiskowych domów samopomocy w 2023 roku; 8. Bardzo niski poziom zasobów w postaci klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2023 roku; 9. Spadek liczby klubów, liczby miejsc i liczby korzystających z klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2013-2023; 10. Niedopasowanie oferty kształcenia akademickiego do faktycznych potrzeb społecznych, pomimo dużej liczby

	ośrodków akademickich w województwie śląskim.
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rosnąca świadomość społeczna w zakresie zdrowia psychicznego – większa otwartość na korzystanie z pomocy i mniejsze piętno związane z zaburzeniami psychicznymi; 2. Ukierunkowanie polityk krajowych i europejskich na rozwój psychiatrii środowiskowej – np. Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego, środki z Funduszy Europejskich 2021–2027; 3. Wzrost nakładów z budżetu państwa na zdrowie psychiczne – szansa na finansowanie nowych form wsparcia (np. centra zdrowia psychicznego, rozwój klubów samopomocy); 4. Rozwój technologii cyfrowych w ochronie zdrowia – teleporady, aplikacje wspierające zdrowie psychiczne, narzędzia e-zdrowia zwiększające dostępność usług; 5. Wzrost zainteresowania NGO tematyką zdrowia psychicznego – możliwość realizacji innowacyjnych projektów wspierających osoby z zaburzeniami psychicznymi; 6. Zmiany w systemie edukacji i na rynku pracy promujące dobrostan psychiczny – większe znaczenie profilaktyki zdrowia psychicznego, co w dłuższej perspektywie może obniżyć skalę problemu; 7. Postęp w psychiatrii i psychoterapii – rozwój nowych metod leczenia i rehabilitacji, które mogą zwiększać efektywność wsparcia. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rosnąca skala problemów psychicznych w skali kraju (zaburzenia lękowe, depresja, uzależnienia, kryzysy młodzieży) – zwiększające obciążenie systemu opieki; 2. Niedobór kadr medycznych i terapeutycznych (psychiatrów, psychologów, terapeutów środowiskowych) – konkurencja o pracowników z sektorem prywatnym i emigracja zarobkowa; 3. Nierównomierna dostępność usług psychiatrycznych i psychologicznych w Polsce – utrwalanie dysproporcji między obszarami miejskimi a wiejskimi; 4. Wzrost kosztów utrzymania placówek i usług (inflacja, rosnące koszty pracy) – ryzyko ograniczenia dostępności klubów samopomocy i środowiskowych domów samopomocy; 5. Zwiększające się obciążenie systemu opieki społecznej i zdrowotnej – w związku z demografią, pandemią COVID-19 i kryzysami społecznymi; 6. Możliwe zmiany legislacyjne – centralizacja systemu albo brak stabilności regulacji może utrudniać rozwój usług środowiskowych; 7. Utrzymujące się społeczne bariery i stereotypy wobec osób z zaburzeniami psychicznymi – ryzyko wykluczenia społecznego i trudności z reintegracją zawodową; 8. Zjawiska kryzysowe o charakterze makrospołecznym (wojna, migracje, niepewność gospodarcza) – mogą nasilać liczbę osób w kryzysie psychicznym i generować dodatkowe potrzeby wsparcia; 9. Zagrożenie ograniczonego korzystania z oferowanego wsparcia przez osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, pomimo wzrostu świadomości, wskutek poczucia wstydu lub obaw społecznych.

3.3.3. Rekomendacje

3.3.3.1. Rekomendacje na poziomie gminnym

1. Zapewnienie dostępności specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi we wszystkich gminach – bez względu na ich wielkość i charakter.
2. Realizacja specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez współpracę z NGO lub w ramach porozumień międzygminnych.
3. Rozwój mobilnych form świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (dojazdy opiekunów i terapeutów), zwłaszcza w gminach wiejskich.
4. Wzmacnianie lokalnych zasobów kadrowych (asystenci, opiekunowie, terapeuci) poprzez szkolenia i lokalne programy wsparcia.
5. Ustalenie realnych i adekwatnych do warunków lokalnych stawek za świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
6. Zakładanie i prowadzenie klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, z uwzględnieniem potrzeb osób dorosłych, młodzieży i seniorów.
7. Wspieranie rozwoju środowiskowych domów samopomocy samodzielnie lub we współpracy z powiatem lub organizacjami pozarządowymi.
8. Prowadzenie kampanii społecznych na rzecz zdrowia psychicznego i przeciwdziałania wykluczeniu osób chorujących psychicznie.
9. Szkolenia dla pracowników gminnych jednostek samorządu terytorialnego, nauczycieli i innych kadr instytucji publicznych w zakresie rozpoznawania potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i kierowania do odpowiednich form wsparcia.

3.3.3.2. Rekomendacje na poziomie powiatowym

1. Organizacja powiatowych zespołów ds. zdrowia psychicznego, integrujących działania pomocy społecznej, zdrowia, edukacji i organizacji pozarządowych.
2. Wspieranie tworzenia i prowadzenia międzygminnych klubów samopomocy oraz nowych środowiskowych domów samopomocy.
3. Zintensyfikowanie działań mających na celu aktywizację i usamodzielnienie osób przebywających w domach pomocy społecznej.

3.3.3.3. Rekomendacje na poziomie wojewódzkim

1. Uwzględnianie w dokumentach strategicznych i programowych problematyki osób z zaburzeniami psychicznymi.
2. Systematyczne monitorowanie i diagnozowanie sytuacji w obszarze wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, tam gdzie to możliwe z uwzględnieniem danych z poziomu gmin i powiatów.
3. Organizowanie szkoleń, warsztatów, konferencji oraz innych form podnoszenia kwalifikacji i kompetencji kadr pracujących na rzecz osób chorujących psychicznie.
4. Wzmacnianie, poprzez system dotacji, organizacji pozarządowych realizujących działania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.

3.4. Osoby w kryzysie bezdomności, dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością

3.4.1. Wnioski

W okresie kilku ostatnich lat liczba osób w kryzysie bezdomności w Polsce, jak i w województwie śląskim znacznie się zmniejszyła.

Śląskie należy do grupy województw o największym procentowym spadku liczby osób w kryzysie bezdomności (5. miejsce w kraju).

Na przestrzeni lat 2019-2024 prawie o połowę zmniejszyła się deklarowana liczba osób uzyskujących dochody ze zbieractwa.

W województwie śląskim częściej niż w całym kraju osoby w kryzysie bezdomności deklarują uzyskiwanie dochodów w ramach zatrudnienia oraz pracy chronionej/zatrudnienia wspieranego.

Województwo śląskie cechuje się niższym od średniej krajowej udziałem wśród osób w kryzysie bezdomności osób w wieku 0-25 lat i pow. 60 lat.

W 2024 r. w województwie śląskim więcej osób, w porównaniu do średniej krajowej, korzystało z pomocy w formie udzielenia schronienia.

Mężczyźni stanowią zdecydowaną większość populacji osób w kryzysie bezdomności.

Najliczniejszą kategorię wiekową osób w kryzysie bezdomności, zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet, stanowią osoby w wieku 41-60 lat.

Najliczniejszą kategorię osób w kryzysie bezdomności stanowią osoby pozostające w kryzysie bezdomności przez okres do 2 lat.

W województwie śląskim, podobnie jak w całym kraju, większość osób w kryzysie bezdomności ma wykształcenie podstawowe i zawodowe.

W województwie śląskim, podobnie jak w całym kraju, większość osób w kryzysie bezdomności nie posiada zameldowania na pobyt stały w miejscu obecnego pobytu.

Główną przyczyną bezdomności w województwie śląskim jest uzależnienie od alkoholu (32,5% osób w kryzysie bezdomności).

W województwie śląskim odsetek kobiet w kryzysie bezdomności jest nieco niższy od średniej krajowej.

Blisko połowa osób w kryzysie bezdomności deklaruje, że nie jest zamężna/żonata.

Najczęstszym źródłem dochodu osób w kryzysie bezdomności w województwie śląskim jest zasiłek z pomocy społecznej (35% przypadków).

Ponad 5% osób w kryzysie bezdomności w codziennym funkcjonowaniu nie korzysta z pomocy instytucji, a osoby korzystające najczęściej uzyskują pomoc w postaci schronienia oraz żywności.

Prawie wszystkie (99,6%) osoby w kryzysie bezdomności przebywające na terenie województwa śląskiego posiadają obywatelstwo polskie.

Najczęściej oczekiwaną przez osoby w kryzysie bezdomności formą pomocy jest możliwość uzyskania mieszkania, schronienia.

Na terenie całego kraju w trakcie ostatnich 20 lat wzrosła liczba osób pozostających w kryzysie bezdomności.

Na przestrzeni ostatnich pięciu lat zdecydowanie wzrosła liczba osób pozostająca w kryzysie bezdomności z powodu zadłużeń oraz eksmisji.

Województwo śląskie cechuje się jednym z najwyższych wśród województw poziomem wskaźnika liczby osób w kryzysie bezdomności na 10 tys. mieszkańców (4. miejsce w kraju).

W 2024 r. w województwie śląskim mniej osób, w porównaniu do średniej krajowej, korzystało z pomocy w formie terapii uzależnień oraz opieki zdrowotnej.

3.4.2. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none">1. Znaczny spadek liczby osób w kryzysie bezdomności od 2017 roku – śląskie należy do grupy województw z największym procentowym spadkiem liczby osób w kryzysie bezdomności (5 miejsce w kraju);2. Zmniejszenie (o blisko 50%) liczby osób deklarujących uzyskiwanie dochodów ze zbieractwa na przestrzeni lat 2019-2024;3. W województwie śląskim na przestrzeni lat 2019-2024, częściej niż w całym kraju osoby w kryzysie bezdomności deklarowały uzyskiwanie dochodów w ramach zatrudnienia oraz pracy chronionej/zatrudnienia wspieranego;4. Województwo śląskie cechuje się niższym od średniej krajowej udziałem wśród osób w kryzysie bezdomności osób w wieku 0-25 lat i pow. 60 lat tj. w grupach podwyższonego ryzyka (2024 rok);5. W 2024 r. w województwie śląskim więcej osób, w porównaniu do średniej krajowej, korzystało z pomocy w formie udzielenia schronienia;	<ol style="list-style-type: none">1. W okresie ostatnich 20 lat wzrosła liczba osób pozostających w przewlekłym kryzysie bezdomności;2. W okresie ostatnich 5 lat wzrosła liczba osób pozostających w kryzysie bezdomności z powodu zadłużeń oraz eksmisji;3. Województwo śląskie cechuje się jednym z najwyższych w skali kraju poziomem wskaźnika liczby osób w kryzysie bezdomności per capita (2024 rok);4. W województwie śląskim mniej osób, w porównaniu do średniej krajowej, korzystało z pomocy w formie terapii uzależnień oraz opieki zdrowotnej (2024 rok).5. Słabo rozwinięta współpraca pomiędzy sektorem publicznym a organizacjami pozarządowymi.6. Brak systemu profilaktyki w zakresie przeciwdziałania bezdomności w szczególności wśród osób młodych.

<p>6. W województwie śląskim istnieje dobrze rozwinięta infrastruktura umożliwiająca zapewnienie schronienia dla osób w kryzysie bezdomności. Działalność tych podmiotów umożliwia osiągnięcie celów pomocy społecznej oraz reintegrację społeczną i zawodową osób zmarginalizowanych.</p>	
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Polityki rządowe i europejskie w zakresie mieszkalnictwa społecznego i wspomaganego – nowe programy mogą wspierać rozwój mieszkań wspomaganych i treningowych, co odpowiada na najczęściej zgłaszaną potrzebę osób w kryzysie bezdomności (mieszkanie, schronienie); 2. Rosnące nakłady z funduszy unijnych i rządowych na politykę mieszkaniową i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu – szansa na finansowanie projektów reintegracyjnych i infrastrukturalnych; 3. Zwiększona uwaga opinii publicznej i mediów na problem bezdomności – sprzyja destygmatyzacji i tworzeniu rozwiązań systemowych; 4. Rozwój partnerstwa z NGO i sektorem prywatnym – większe możliwości tworzenia innowacyjnych form wsparcia (np. „najpierw mieszkanie”); 5. Rozwój ekonomii społecznej w sektorach dających możliwości aktywizacji zawodowej i zatrudnienia części osób w kryzysie bezdomności, szczególnie z wykształceniem podstawowym lub zawodowym; 6. Wdrażanie rozwiązań sprzyjających reintegracji społecznej i zawodowej kontynuowanej również po podjęciu zatrudnienia i usamodzielnieniu mieszkaniowym. 7. Zmiany w systemie ochrony zdrowia i uzależnień – krajowe programy walki z alkoholizmem i uzależnieniami mogą zwiększać dostępność terapii, która jest istotna w przeciwdziałaniu bezdomności oraz wyjściu z kryzysu bezdomności; 8. Rozwój polityk senioralnych na poziomie krajowym i europejskim – choć odsetek osób starszych wśród osób w kryzysie bezdomności w regionie jest relatywnie niski, polityki te mogą pośrednio wzmocnić dostęp do mieszkań wspomaganych i usług zdrowotnych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost kosztów utrzymania mieszkań i energii zwiększa ryzyko zadłużeń i eksmisji, a więc napędza strumień nowych osób w kryzysie bezdomności; 2. Niestabilność systemu świadczeń socjalnych – ewentualne zmiany w polityce państwa mogą pogorszyć sytuację osób zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym; 3. Trudna sytuacja na rynku mieszkaniowym – wysoki koszt najmu i niedobór mieszkań socjalnych w skali kraju ogranicza możliwość wyjścia z kryzysu bezdomności; 4. Utrwalone stereotypy i stygmatyzacja osób w kryzysie bezdomności – mogą utrudniać zatrudnienie, integrację społeczną i wdrażanie nowoczesnych rozwiązań (np. „najpierw mieszkanie”); 5. Wzrost skali uzależnień i chorób psychicznych w społeczeństwie – zwiększa ryzyko trafiań nowych osób do populacji osób w kryzysie bezdomności, a jednocześnie ogranicza efektywność reintegracji; 6. Niedobór kadr w sektorze pomocy społecznej i zdrowia – ogranicza dostępność terapii uzależnień, opieki zdrowotnej i wsparcia społecznego; 7. Kryzysy makrospołeczne (np. wojna, pandemia, spowolnienie gospodarcze) – mogą zwiększać liczbę osób tracących mieszkania i źródła utrzymania; 8. Konkurencja o środki publiczne – w sytuacji rosnących potrzeb w innych obszarach (np. ochrona zdrowia, seniorzy) bezdomność może otrzymywać mniejszy priorytet finansowy na szczeblu krajowym.

3.4.3. Rekomendacje

3.4.3.1. Rekomendacje na poziomie gminnym

1. Rekomenduje się realizację działań mających na celu wdrażanie modelu organizacyjnego typu "najpierw mieszkanie" (*Housing First*), które pozwalają osobom w kryzysie bezdomności na szybsze wyjście z kryzysu bezdomności i rozpoczęcie procesu reintegracji społecznej i zawodowej.
2. Tworzenie i rozwój mieszkań treningowych i wspomaganych, szczególnie dla osób po terapii uzależnień oraz opuszczających placówki pomocowe.
3. W związku z dominującą rolą uzależnienia od alkoholu jako przyczyny bezdomności, gminy powinny rozwijać ofertę lokalnych programów profilaktycznych, motywujących do leczenia oraz wspierających proces zdrowienia.
4. Zintegrowanie działań zespołów interdyscyplinarnych w kierunku monitorowania sytuacji osób zagrożonych utratą mieszkania.
5. Prowadzenie systematycznych działań prewencyjnych w środowisku lokalnym – identyfikacja osób w kryzysie zadłużeniowym i mieszkaniowym oraz szybka interwencja socjalna.
6. Należy tworzyć lokalne procedury pomocy dla osób zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym.
7. Warto rozwijać lokalne programy aktywizacji zawodowej, z uwzględnieniem zatrudnienia wspieranego i chronionego dla osób w kryzysie bezdomności. W tym celu gminy mogą współpracować z lokalnymi centrami integracji społecznej i zakładami aktywności zawodowej.
8. Wzmocnienie pracy streetworkerów, w tym ich obecności w przestrzeniach publicznych, gdzie przebywają osoby w kryzysie bezdomności.
9. Rozwijanie innowacyjnych form służących wsparciu osób doświadczających kryzysu bezdomności realizowanych przez podmioty publiczne i organizacje pozarządowe.
10. Prowadzenie kampanii informacyjnych dotyczących dostępnych form pomocy i sposobów ich uzyskiwania, kierowanych do wszystkich interesariuszy (zarówno do osób w kryzysie bezdomności, jak i mieszkańców, instytucji i organizacji), a także koordynowanie współpracy międzysektorowej.

3.4.3.2. Rekomendacje na poziomie powiatowym

1. Rozwijanie interwencyjnych usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym dla osób w najtrudniejszej sytuacji – w tym prowadzenie specjalistycznych placówek interwencyjnych.
2. Zapewnienie dostępu do specjalistycznej opieki zdrowotnej, szczególnie psychiatrycznej i leczenia uzależnień.

3. Powiatowe centra zdrowia psychicznego oraz ośrodki terapii uzależnień powinny tworzyć dedykowane ścieżki wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności.

3.4.3.3. Rekomendacje na poziomie wojewódzkim

1. Uwzględnianie w dokumentach strategicznych i programowych problematyki osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym.
2. Systematyczne monitorowanie i diagnozowanie sytuacji osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym, a także wspieranie JST w opracowywaniu lokalnych planów rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji oraz lokalnych programów pomocy społecznej skierowanych do osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym.
3. Organizowanie szkoleń, warsztatów, konferencji, superwizji oraz innych form podnoszenia kwalifikacji i kompetencji kadr pracujących na rzecz osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym zapewniających indywidualizację wsparcia i poszanowanie godności osoby wspomaganej.
4. Wzmacnianie, poprzez system dotacji, organizacji pozarządowych realizujących działania na rzecz osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym.
5. Promowanie sprawdzonych modeli działań (dobre praktyki) na rzecz osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym oraz budowanie kultury współpracy międzysektorowej.

3.5. Migranci

3.5.1. Wnioski

Cudzoziemcy, którzy złożyli wniosek o ochronę międzynarodową w Polsce w 2024 roku pochodzili głównie z Ukrainy i Białorusi, czyli krajów bliskich nam kulturowo, co ułatwia ich integrację.

Pozytywne decyzje wydane cudzoziemcom w sprawie ochrony międzynarodowej w Polsce w 2024 roku zostały wręczone głównie obywatelom Ukrainy (56%) oraz Białorusi (37%).

Według stanu na koniec grudnia 2024 roku aktualny dokument pobytowy w Polsce posiadało 1 537 859 obywateli Ukrainy oraz 437 132 pozostałych cudzoziemców.

Zarówno liczba obywateli Ukrainy, jak i pozostałych cudzoziemców posiadająca aktualne dokumenty pobytowe w Polsce w latach 2022-2024 rosła.

3.5.2. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none">1. Cudzoziemcy ubiegający się o ochronę międzynarodową w Polsce i otrzymujący pozytywne decyzje w latach 2022-2024 pochodzili głównie z Ukrainy i Białorusi, czyli krajów bliskich nam kulturowo, co sprzyja ich integracji.2. Migranci odgrywają rosnącą rolę w stabilizowaniu rynku pracy, stanowiąc istotne wsparcie w sektorach z niedoborem pracowników, m.in. w pracach sezonowych i branżach mniej atrakcyjnych dla lokalnych pracowników.3. Duże doświadczenie organizacji pozarządowych w obsłudze/aktywizacji migrantów (zwłaszcza Ukraińców) – infrastruktura, procedury, wsparcie społeczne już istnieje.4. Rozwinięta samoorganizacja imigrantów (szczególnie ukraińskie organizacje pozarządowe oraz koła samopomocy).	<ol style="list-style-type: none">1. Trudności w integracji społecznej i kulturowej: stereotypy, dyskryminacja, izolacja migracyjna (szczególnie w przypadku imigrantów odległych kulturowo);2. Problemy zdrowotne, bariery językowe i kulturowe oraz brak świadomości o przysługujących prawach lub trudności w ich realizacji – ograniczają dostęp do usług zdrowotnych, edukacji i integracji;3. Niedośkonale procedury (np. ZUS, 800+)4. Nieuregulowany status prawny/ niestabilność pobytowa – koszty, ograniczenia w dostępie do rynku pracy i świadczeń, wynikające z narracji politycznej i obecnych zmian w specustawie;5. Skomplikowany, długotrwały i drogi system uznawania kwalifikacji obcokrajowców spoza UE;6. Utrudniony dostęp do mieszkań – wysokie ceny, bariery administracyjne, brak mieszkalnictwa przystępnego dla migrantów;7. Brak infrastruktury integracyjnej w mniejszych miejscowościach – koncentracja imigrantów w miastach, gdy

	mniejsze gminy mają ograniczone zasoby pomocy.
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Potencjał demograficzny – migranci mogą pomóc w łagodzeniu skutków starzejącego się społeczeństwa oraz deficytu pracowników w niektórych sektorach; 2. Polityki unijne oraz krajowe wspierające integrację migrantów – zarówno w kontekście edukacji, mieszkalnictwa, świadczeń społecznych, jak i uczestnictwa w rynku pracy; 3. Finansowanie z funduszy UE projektów integracyjnych – programy dla migrantów, nauka języka, szkolenia zawodowe i dot. kompetencji kulturowych, wsparcie psychologiczne; 4. Rosnące zapotrzebowanie na siłę roboczą – w branżach trudnych do obsadzenia lokalnie (usługi, opieka, budownictwo, rolnictwo); 5. Współpraca międzynarodowa i międzyregionalna – wymiana dobrych praktyk, wsparcie NGO, partnerstwa między miastami/regionami z migrantami; 6. Rozwój ekonomiczny regionu – jeśli region rozwija się gospodarczo, wzrost zapotrzebowania na pracowników, co migrantów czyni atutem. 7. Wysoki poziom przedsiębiorczości wśród imigrantów (własna działalność gospodarcza, tworzenie nowych miejsc pracy); 8. Pracownicy o wysokich kwalifikacjach, mogący wypełnić lukę na rynku pracy (np. lekarze, pielęgniarki). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmiany w przepisach migracyjnych lub azylowych – mogą ograniczyć legalność pobytu, prawa do pracy lub przyspieszać procedury deportacji; 2. Napięcia społeczne i polityczne związane z migracją – populizm, dyskurs antyimigracyjny, który może pogłębiać marginalizację migrantów; 3. Kryzysy międzynarodowe – wojny, konflikty, kryzysy humanitarne mogą generować napływ migrantów, obciążając system wsparcia; 4. Problemy ekonomiczne – inflacja, kryzys gospodarczy – mogą ograniczać budżety samorządów i instytucji, które pomagają migrantom; 5. Wycofanie lub ograniczenie programów pomocowych lub NGO – w przypadku zmian finansowania krajowego/regionu lub priorytetów politycznych; 6. Możliwa radykalizacja zachowań młodego pokolenia imigrantów w odpowiedzi na wykluczenie społeczne i utrudnione możliwości rozwoju.

3.5.3. Rekomendacje

3.5.3.1. Rekomendacje na poziomie gminnym

1. Gminy, w których osiedla się znaczna liczba cudzoziemców, powinny rozwijać lokalne programy integracyjne, obejmujące m.in. naukę języka polskiego, doradztwo zawodowe, adaptację kulturową i działania sąsiedzkie.
2. Zapewnienie cudzoziemcom pełnego dostępu do usług społecznych, edukacyjnych i zdrowotnych, w tym dostępności tłumaczy i materiałów informacyjnych w językach ukraińskim, rosyjskim i angielskim.

3. Tworzenie punktów informacyjnych dla migrantów przy urzędach gminy, MOPS-ach i szkołach.
4. Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych oraz działań informacyjno-edukacyjnych skierowanych do społeczności lokalnych, promujących integrację, postawy otwartości i przeciwdziałanie uprzedzeniom
5. Warto również rozwijać mediację międzykulturową oraz reagować na przypadki dyskryminacji lub przemocy wobec cudzoziemców.
6. Zachęcanie instytucji publicznych (np. kulturalnych, oświatowych) do zaangażowanie się w działania na rzecz integracji imigrantów (systematyzacja działań)
7. Ośrodki pomocy społecznej powinny uwzględniać specyfikę sytuacji migrantów w diagnozie potrzeb.

3.5.3.2. Rekomendacje na poziomie powiatowym

1. Powiatowe urzędy pracy powinny rozwijać oferty doradztwa zawodowego i kursów kwalifikacyjnych dla migrantów.
2. Powiatowe jednostki ochrony zdrowia powinny natomiast rozwijać kompetencje kulturowe personelu medycznego oraz zapewnić dostęp do tłumaczy językowych.

3.5.3.3. Rekomendacje na poziomie wojewódzkim

1. Uwzględnianie w dokumentach strategicznych i programowych problematyki migrantów.
2. Systematyczne monitorowanie i diagnozowanie sytuacji migracyjnej.
3. Organizowanie szkoleń, warsztatów, konferencji oraz innych form podnoszenia kwalifikacji i kompetencji kadr pracujących na rzecz i z migrantami. Racjonalizacja i weryfikacja potrzeb w zakresie szkoleń, warsztatów, konferencji oraz innych form podnoszenia kwalifikacji i kompetencji kadr pracujących na rzecz i z migrantami (mikroprojekty socjalne w celu diagnozy potrzeb i wypracowania dobrych praktyk).
4. Wzmacnianie, poprzez system dotacji, organizacji pozarządowych realizujących działania na rzecz migrantów.
5. Mobilizacja JST (pozytywna, kierunkowa) do współpracy z NGOs (zlecenie działań NGOs). Wspieranie ciągłości działań NGOs.

3.6. Kwestie o charakterze horyzontalnym

3.6.1. Wnioski

W 2024 r. województwo śląskie charakteryzowało się niewiele wyższym niż przeciętnie w kraju udziałem specjalistycznych jednostek pomocy społecznej prowadzonych przez podmioty inne niż gmina i powiat.

Na koniec 2024 roku województwo śląskie miało wyższy niż średnia krajowa wskaźnik liczby pracowników OPS na 10 tys. mieszkańców, plasując się na 9. miejscu wśród województw.

W latach 2023–2024 w województwie śląskim w centrach usług społecznych odnotowano wzrost zatrudnienia o ok. 1,4%.

W 2024 r. zdecydowana większość pracowników podstawowych JPS posiadała wykształcenie wyższe, co świadczy o wysokim poziomie kwalifikacji kadry realizującej zadania z zakresu pomocy społecznej.

W podstawowych JPS na 100 osób pełniących funkcje kierownicze przypadało średnio 108 pracowników posiadających specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej.

W województwie śląskim liczba specjalistycznych jednostek pomocy społecznej, zarówno w perspektywie długoterminowej, jak i krótkoterminowej, wykazała tendencję silnie wzrostową.

Województwo śląskie w 2023 roku wykazało o wiele wyższy wskaźnik liczby korzystających z mieszkań treningowych na 10 tys. mieszkańców niż wyniosła średnia krajowa.

Wskaźnik liczby korzystających z mieszkań wspomaganych na 10 tys. mieszkańców w województwie śląskim w 2023 roku był nieco wyższy niż średni w kraju.

W latach 2019-2023 w województwie śląskim wystąpiła tendencja wzrostowa zarówno w zakresie liczby mieszkań treningowych, jak i liczby osób z nich korzystających.

W latach 2019-2023 w województwie śląskim wystąpiła tendencja wzrostowa zarówno liczby mieszkań wspomaganych, jak i liczby osób z nich korzystających.

W latach 2013-2023 w województwie śląskim wystąpiła tendencja wzrostowa liczby jednostek, miejsc i korzystających z klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W 2023 roku województwo śląskie cechowało się zbliżonym do średniej krajowej udziałem mieszkań wspomaganych prowadzonych przez podmioty inne niż gmina czy powiat.

W 2023 roku wskaźnik liczby korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w województwie śląskim był wyższy niż średnia w kraju.

W 2024 r. 43% badanych JST z terenu województwa śląskiego zlecało realizację zadań z obszaru pomocy społecznej i wsparcia organizacjom pozarządowym, w tym 32% badanych JST w trybie działalności pożytku publicznego, a 15% w trybie zamówień publicznych.

W 2023 roku województwo śląskie cechowało się niższym od średniej krajowej udziałem OIK prowadzonych przez podmioty inne niż gmina czy powiat.

W 2023 r. żadna z placówek specjalistycznego poradnictwa nie była prowadzona przez podmiot inny niż powiat.

W 2024 r. realizację podstawowych usług opiekuńczych zlecało organizacjom pozarządowym 13,7% gmin, specjalistyczne usługi opiekuńcze – 7,5% gmin, a prowadzenie placówek pomocy społecznej – 14,1% gmin i powiatów z terenu województwa śląskiego.

W województwie śląskim liczba miejsc w specjalistycznych jednostkach pomocy społecznej w perspektywie długoterminowej wykazuje tendencję spadkową, choć w latach 2022-2024 zanotowano odwrócenie trendu.

W latach 2022–2023 w województwie śląskim odnotowano wyraźny spadek zatrudnienia w OPS, CUS i PCPR. Następnie w 2024 roku nastąpił umiarkowany wzrost, jednak poziom zatrudnienia w tych instytucjach nadal pozostał niższy niż w 2022 roku.

Zatrudnienie pomocnicze w 2024 roku miało ograniczony zasięg – dotyczyło tylko części jednostek, a jego skala była niewielka względem liczby etatowych pracowników.

W 2024 r. specjalizację I/II stopnia w zawodzie pracownik socjalny posiadał niespełna co czwarty pracownik socjalny podstawowych JPS.

W latach 2022-2024 w województwie śląskim odnotowano niewielki spadek zatrudnienia pracowników socjalnych w jednostkach pomocy społecznej, co może świadczyć o utrzymującej się stabilizacji kadrowej przy jednoczesnym umiarkowanym odpływie pracowników.

Liczba mieszkańców przypadających na jednego pracownika socjalnego OPS/CUS zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy wzrosła z 2 117 w 2022 r. do 2 173 w 2024 r., co świadczy o rosnącym obciążeniu kadry.

W 2023 roku województwo śląskie cechowało się niższym od średniej krajowej udziałem klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi prowadzonych przez podmioty inne niż gmina czy powiat.

Na tle kraju województwo śląskie w 2024 r. uplasowało się na 12. miejscu pod względem liczby pracowników socjalnych JPS na 10 tys. mieszkańców.

W 2024 roku województwo śląskie zajmowało 14. miejsce w kraju pod względem liczby pracowników JPS szczebla gminnego i powiatowego na 10 tys. mieszkańców, a wskaźnik ten był nieco niższy niż średnia krajowa.

W perspektywie długoterminowej, czyli w latach 2014-2024 oraz krótkoterminowej, czyli w latach 2022-2024 w województwie śląskim odnotowano spadek liczby pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej szczebla gminnego i powiatowego.

Na koniec 2024 roku wskaźnik liczby pracowników OPS, CUS i PCPR na 10 tys. mieszkańców był niższy niż średnia krajowa – województwo śląskie pod tym względem zajmowało 13. miejsce w kraju.

Na koniec 2024 roku województwo śląskie miało niższy niż średnia krajowa wskaźnik liczby pracowników CUS na 10 tys. mieszkańców i zajmowało – 14. miejsce wśród województw.

W latach 2022-2024 w województwie śląskim odnotowano spadek zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej o ok. 6%, a w powiatowych centrach pomocy rodzinie spadek o ok. 17,6%.

Wskaźnik liczby specjalistycznych jednostek pomocy społecznej i wskaźnik liczby miejsc był w 2024 roku w województwie śląskim niższy niż średni dla Polski.

Wskaźnik liczby korzystających z klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 10 tys. mieszkańców w 2023 r. w województwie śląskim był niższy niż średnia w kraju.

W 2023 roku wskaźnik liczby korzystających z placówek specjalistycznego poradnictwa w województwie śląskim był wielokrotnie niższy niż średnia w kraju.

W latach 2013-2023 w województwie śląskim zanotowano bardzo silną tendencję spadkową w zakresie liczby placówek oraz liczby korzystających z placówek specjalistycznego poradnictwa.

3.6.2. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyższy niż przeciętnie w kraju udział specjalistycznych jednostek pomocy społecznej prowadzonych przez podmioty inne niż gmina i powiat w 2024; 2. Zdecydowanie wyższy od średniej krajowej udział dziennych domów pomocy prowadzonych przez podmioty inne niż gmina czy powiat; 3. W 2024 roku wyższy niż średnia krajowa wskaźnik liczby pracowników ośrodków pomocy społecznej per capita; 4. Wzrost zatrudnienia w centrach usług społecznych o ok. 1,4 % w latach 2023-2024; 5. W 2024 roku zdecydowana większość pracowników podstawowych jednostek pomocy społecznej (JPS: OPS, 13 CUS, PCPR) posiadała wykształcenie wyższe, co świadczy o wysokim poziomie kwalifikacji kadry realizującej zadania z zakresu pomocy społecznej; 6. W podstawowych JPS na 100 osób pełniących funkcje kierownicze przypadało średnio 108 pracowników posiadających specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej; 7. Liczba specjalistycznych JPS, tak w perspektywie długoterminowej, jak i krótkoterminowej silnie rośnie; 8. W 2023 roku wyższy niż średnia krajowa wskaźnik liczby korzystających z mieszkań treningowych per capita; 9. W 2023 roku nieco wyższy od średniej krajowej wskaźnik liczby korzystających z mieszkań wspomaganych per capita; 10. Na przestrzeni lat 2019-2023 wzrost liczby mieszkań treningowych i mieszkań wspomaganych, jak i liczby osób z nich korzystających; 11. W latach 2013-2023 tendencja wzrostowa w zakresie liczby jednostek, miejsc i korzystających z klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niski odsetek JST zlecających realizację zadań z obszaru pomocy społecznej i wsparcia NGO w 2024 r.; 2. W 2023 roku niższy niż średnia krajowa udział OIK prowadzonych przez podmioty inne niż gmina czy powiat; 3. W 2023 roku placówki specjalistycznego poradnictwa prowadzone wyłącznie przez powiat; 4. Niższy od średniej krajowej udział mieszkań treningowych prowadzonych przez podmioty inne niż gmina czy powiat; 5. W 2024 roku niski odsetek JST zlecających NGO realizację podstawowych usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych oraz prowadzenie placówek pomocy społecznej; 6. Duże wahania stanu zatrudnienia w OPS, CUS i PCPR w latach 2014 - 2024; 7. W latach 2022-2024 niski poziom zatrudnienia w JPS, pracowników socjalnych, zatrudnienia pomocniczego oraz ich systematyczny spadek; 8. W 2024 roku niski odsetek (<25%) pracowników socjalnych posiadających specjalizację I/II stopnia w zawodzie pracownik socjalny; 9. Wzrost w latach 2022-2024 liczby mieszkańców przypadających na jednego pracownika socjalnego OPS/CUS zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy, co oznacza rosnące obciążenie kadry; 10. W 2023 roku niższy od średniej krajowej udział klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi prowadzonych przez podmioty inne niż gmina czy powiat; 11. Niższy niż średnio w kraju wskaźnik liczby specjalistycznych JPS i liczby miejsc w nich w latach 2013-2023; 12. W 2023 roku niższy niż średnio w kraju wskaźnik liczby korzystających z klubów samopomocy innych niż dla osób z zaburzeniami psychicznymi per capita; 13. Znacznie niższy niż średnia w kraju w 2023 roku wskaźnik liczby korzystających z placówek specjalistycznego poradnictwa;

	<ul style="list-style-type: none"> 14. W latach 2013-2023 bardzo silna tendencja spadkowa liczby placówek oraz korzystających z placówek specjalistycznego poradnictwa; 15. Niskie uposażenie pracowników służb społecznych; 16. Brak jednostek skupiających i wspierających organizacje pozarządowe; 17. Dominacja na rynku dużych podmiotów świadczących usługi opiekuńcze i specjalistyczne; 18. Słaby udział NGO w rynku usług opiekuńczych wynikający z braku potencjału organizacji i słabego wsparcia ze strony JST.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> 1. Możliwość wykorzystania ze środków z programów UE (np. EFS+), krajowych na rozwój usług społecznych, profesjonalizację kadr, wspieranie NGO i rozwój placówek wsparcia środowiskowego; 2. Zmiana ustawowych ram prawnych dla usług społecznych – rosnące znaczenie CUS, wsparcia środowiskowego, mieszkań wspomaganych i treningowych w politykach krajowych; 3. Wzrost zaangażowania NGO w realizację usług – dzięki rosnącej profesjonalizacji trzeciego sektora oraz zachętom w politykach krajowych i unijnych; 4. Rozwój kształcenia i szkoleń dla kadr pomocy społecznej – dostęp do dofinansowanych kursów, studiów podyplomowych i certyfikacji; 5. Rozwój wolontariatu i staży wśród młodzieży i studentów może częściowo zmniejszać deficyty kadrowe; 6. Rozwój technologii cyfrowych w usługach społecznych: e-usługi, teleopieka, systemy informatyczne mogą odciążać pracowników i zwiększać efektywność; 7. Wzrost świadomości społecznej i politycznej – wzrost zainteresowania jakością usług opiekuńczych, mieszkań wspomaganych i wsparcia środowiskowego może przyczynić się do nowych rozwiązań i finansowania; 8. Współpraca międzysektorowa –włączanie biznesu i partnerstw publiczno-prywatnych do finansowania usług społecznych; 9. Zmiany demograficzne – starzenie się społeczeństwa może być szansą na rozwój nowych zawodów i specjalizacji w usługach społecznych, zwiększenie prestiżu pracy w tym sektorze. 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Niekorzystne trendy demograficzne – starzenie się populacji i wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku produkcyjnym, co ogranicza dostępność kadry; 2. Niedobór pracowników socjalnych i opiekunów – na poziomie krajowym obserwuje się odpływ kadr do innych branż, trudności w pozyskiwaniu nowych osób do zawodu, niska atrakcyjność płacowa; 3. Presja płacowa i inflacyjna – rosnące koszty wynagrodzeń i usług mogą ograniczać skalę działania jednostek i NGO, a przy braku adekwatnych dotacji pogłębiać problemy kadrowe; 4. Możliwe ograniczenia finansowania publicznego – zarówno z budżetu państwa, jak i ze środków unijnych po 2027 roku, co może utrudnić kontynuację rozwoju usług; 5. Nasilająca się konkurencja na rynku pracy – sektor prywatny (np. opieka senioralna, usługi medyczne) przyciąga pracowników wyższymi płacami, co osłabia jednostki publiczne i NGO; 6. Ryzyko przerzucania kosztów usług na samorządy – zmiany prawne mogą zwiększać zakres obowiązków bez zapewnienia dodatkowych środków finansowych; 7. Nierównomierny rozwój usług w kraju – brak jednolitych standardów i finansowania może pogłębiać regionalne różnice w dostępie do wsparcia środowiskowego, mieszkań i usług opiekuńczych;

	<ol style="list-style-type: none"> 8. Rosnące potrzeby społeczne i zdrowotne – coraz większa liczba osób starszych i z niepełnosprawnościami generuje presję na system, która przy ograniczonych kadrach może prowadzić do obniżenia jakości usług; 9. Ograniczona aktywność NGO w niektórych regionach – w wielu powiatach i gminach brak rozwiniętego sektora pozarządowego, co ogranicza możliwość przekazywania im zadań; 10. Niestalość wolontariatu i zatrudnienia pomocniczego – wsparcie ze strony stażystów i wolontariuszy jest często krótkotrwałe i nie może zastąpić stabilnych etatów; 11. Zmniejsza się liczba pracowników w zawodach pomocowych; 12. Wadliwy system kształcenia kadr zawodów pomocowych. Niewystarczające dopasowanie systemu kształcenia do aktualnych potrzeb rynku pracy; 13. Niedobory kadrowe w nowych specjalizacjach: praca z rodziną, seniorami, osobami z niepełnosprawnościami i zaburzeniami psychicznymi.
--	---

3.6.3. Rekomendacje

3.6.3.1. Rekomendacje na poziomie gminnym

1. Rozwijanie sieci mieszkań treningowych i wspomaganych jako form wsparcia usamodzielniającego i reintegracyjnego dla osób w trudnej sytuacji życiowej.
2. Zwiększenie zakresu zlecania zadań z zakresu pomocy społecznej organizacjom pozarządowym, zwłaszcza w trybie działalności pożytku publicznego, co może wpłynąć na większą elastyczność i efektywność świadczenia usług.
3. Prowadzenie aktywnej polityki kadrowej w jednostkach pomocy społecznej, w tym działań zachęcających do podejmowania pracy jako pracownik socjalny oraz do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, np. poprzez zdobywanie specjalizacji I i II stopnia.
4. Monitorowanie obciążenia pracą pracowników socjalnych i dążenie do jego obniżenia poprzez zwiększenie liczby etatów oraz wspieranie kadry pomocą techniczną i administracyjną.
5. Rozwijanie i promowanie klubów samopomocy oraz placówek specjalistycznego poradnictwa, których liczba i dostępność pozostaje poniżej średniej krajowej.

3.6.3.2. Rekomendacje na poziomie powiatowym

1. Dostosowanie do lokalnych potrzeb oferty ośrodków interwencji kryzysowej, mieszkań wspomaganych i treningowych oraz klubów samopomocy.
2. Wspieranie tworzenia i prowadzenia placówek specjalistycznego poradnictwa, które obecnie w województwie śląskim praktycznie nie funkcjonują na poziomie powiatowym.
3. Pogłębianie współpracy pomiędzy administracją publiczną a organizacjami pozarządowymi poprzez organizowanie konkursów i zlecenia zadań publicznych, zwłaszcza w obszarach, gdzie występuje luka w świadczeniu usług.
4. Prowadzenie diagnozy lokalnych potrzeb i dostępnych zasobów kadrowych w celu odpowiedniego planowania zatrudnienia w powiatowych jednostkach pomocy społecznej.
5. Monitorowanie wskaźników obciążenia pracowników i odpowiednie reagowanie na wzrosty poprzez działania reorganizacyjne lub zwiększenie etatów.

3.6.3.3. Rekomendacje na poziomie wojewódzkim

1. Zintensyfikowanie działań na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników pomocy społecznej.
2. Wspieranie rozwoju centrów usług społecznych jako formy nowoczesnej i kompleksowej organizacji usług społecznych, poprzez zwiększanie ich liczby i promowanie dobrych praktyk.
3. Inicjowanie i wspieranie działań w zakresie rozwoju sektora ekonomii społecznej jako uzupełnienia systemu pomocy społecznej i wsparcia dla grup szczególnie wrażliwych.
4. Podejmowanie regionalnych kampanii informacyjnych i edukacyjnych na temat dostępności i roli usług pomocy społecznej, w tym mieszkań treningowych i wspomaganych oraz klubów samopomocy.
5. Uwzględnianie w dokumentach strategicznych i programowych kwestii współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej, zasobów kadrowych oraz instytucjonalnych.
6. Systematyczne monitorowanie i diagnozowanie kwestii współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej, zasobów kadrowych oraz instytucjonalnych.

4. Aneks

Wykaz gmin, które nie realizowały specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, województwo śląskie, stan na koniec 2024 r.

Lp	Gmina	Typ gminy	Powiat	Typ powiatu	Podregion
1	Ślawków	miejska	będziński	ziemski	sosnowiecki
2	Bobrowniki	wiejska	będziński	ziemski	sosnowiecki
3	Mierzęcice	wiejska	będziński	ziemski	sosnowiecki
4	Jasienica	wiejska	bielski	ziemski	bielski
5	Bieruń	miejska	bieruńsko-łędziński	ziemski	tyski
6	Imielin	miejska	bieruńsko-łędziński	ziemski	tyski
7	Łędziny	miejska	bieruńsko-łędziński	ziemski	tyski
8	Bojszowy	wiejska	bieruńsko-łędziński	ziemski	tyski
9	Chełm Śląski	wiejska	bieruńsko-łędziński	ziemski	tyski
10	Ustroń	miejska	cieszyński	ziemski	bielski
11	Wisła	miejska	cieszyński	ziemski	bielski
12	Skoczów	miejsko-wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
13	Brenna	wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
14	Chybie	wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
15	Dębowiec	wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
16	Hażlach	wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
17	Istebna	wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
18	Blachownia	miejsko-wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
19	Koniecpol	miejsko-wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
20	Olsztyn	miejsko-wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
21	Przyrów	miejsko-wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
22	Dąbrowa Zielona	wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
23	Janów	wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
24	Kamienica Polska	wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
25	Konopiska	wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
26	Kruszyna	wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
27	Mstów	wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
28	Mykanów	wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
29	Poczesna	wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
30	Rędziny	wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
31	Starcza	wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
32	Pyskowice	miejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
33	Sońnicowice	miejsko-wiejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
34	Toszek	miejsko-wiejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
35	Gierałtowice	wiejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
36	Piłchowice	wiejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
37	Rudziniec	wiejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
38	Wielowieś	wiejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
39	Kłobuck	miejsko-wiejska	kłobucki	ziemski	częstochoowski
40	Krzepice	miejsko-wiejska	kłobucki	ziemski	częstochoowski
41	Lipie	wiejska	kłobucki	ziemski	częstochoowski
42	Miedźno	wiejska	kłobucki	ziemski	częstochoowski
43	Opatów	wiejska	kłobucki	ziemski	częstochoowski
44	Panki	wiejska	kłobucki	ziemski	częstochoowski
45	Popów	wiejska	kłobucki	ziemski	częstochoowski
46	Przystajń	wiejska	kłobucki	ziemski	częstochoowski

Lp	Gmina	Typ gminy	Powiat	Typ powiatu	Podregion
47	Wręczyca Wielka	wiejska	kłobucki	ziemski	częstochoowski
48	Lubliniec	miejska	lubliniecki	ziemski	bytomski
49	Boronów	wiejska	lubliniecki	ziemski	bytomski
50	Ciasna	wiejska	lubliniecki	ziemski	bytomski
51	Herby	wiejska	lubliniecki	ziemski	bytomski
52	Kochanowice	wiejska	lubliniecki	ziemski	bytomski
53	Jastrzębie-Zdrój	miejska	m. Jastrzębie-Zdrój	m.p.p.	rybnicki
54	Jaworzno	miejska	m. Jaworzno	m.p.p.	sosnowiecki
55	Ornontowice	wiejska	mikołowski	ziemski	tyski
56	Wyry	wiejska	mikołowski	ziemski	tyski
57	Poraj	wiejska	myszkowski	ziemski	częstochoowski
58	Goczałkowice-Zdrój	wiejska	pszczyński	ziemski	tyski
59	Kobiór	wiejska	pszczyński	ziemski	tyski
60	Suszec	wiejska	pszczyński	ziemski	tyski
61	Racibórz	miejska	raciborski	ziemski	rybnicki
62	Krzanowice	miejsko-wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki
63	Kuźnia Raciborska	miejsko-wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki
64	Kornowac	wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki
65	Nędza	wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki
66	Pietrowice Wielkie	wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki
67	Rudnik	wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki
68	Krzyżanowice	wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki
69	Czerwonka-Leszczyny	miejsko-wiejska	rybnicki	ziemski	rybnicki
70	Gaszowice	wiejska	rybnicki	ziemski	rybnicki
71	Jejkowice	wiejska	rybnicki	ziemski	rybnicki
72	Lyski	wiejska	rybnicki	ziemski	rybnicki
73	Świerklany	wiejska	rybnicki	ziemski	rybnicki
74	Kalety	miejska	tarnogórski	ziemski	bytomski
75	Miasteczko Śląskie	miejska	tarnogórski	ziemski	bytomski
76	Krupski Młyn	wiejska	tarnogórski	ziemski	bytomski
77	Ożarowice	wiejska	tarnogórski	ziemski	bytomski
78	Zbrosławice	wiejska	tarnogórski	ziemski	bytomski
79	Świerklaniec	wiejska	tarnogórski	ziemski	bytomski
80	Pszów	miejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
81	Radlin	miejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
82	Godów	wiejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
83	Gorzyce	wiejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
84	Lubomia	wiejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
85	Markłowice	wiejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
86	Mszana	wiejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
87	Pilica	miejsko-wiejska	zawierciański	ziemski	sosnowiecki
88	Kroczyce	wiejska	zawierciański	ziemski	sosnowiecki
89	Żarnowiec	wiejska	zawierciański	ziemski	sosnowiecki
90	Gilowice	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
91	Lipowa	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
92	Łękawica	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
93	Łodygowice	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
94	Rajcza	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
95	Ślemień	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRIPS-03* za 2024 r.

Wykaz gmin, które nie realizowały podstawowych usług opiekuńczych w ramach zadań własnych gmin, województwo śląskie, stan na koniec 2024 r.

Lp	Gmina	Typ gminy	Powiat	Typ powiatu	Podregion
1	Dębowiec	wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
2	Olsztyn	miejsko-wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
3	Starcza	wiejska	częstochoowski	ziemski	częstochoowski
4	Pilchowice	wiejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
5	Kłobuck	miejsko-wiejska	kłobucki	ziemski	częstochoowski
6	Panki	wiejska	kłobucki	ziemski	częstochoowski
7	Niegowa	wiejska	myszkowski	ziemski	częstochoowski
8	Nędza	wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki
9	Jejkowice	wiejska	rybnicki	ziemski	rybnicki
10	Irządze	wiejska	zawierciański	ziemski	sosnowiecki
11	Żarnowiec	wiejska	zawierciański	ziemski	sosnowiecki
12	Koszarawa	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
13	Łodygowice	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
14	Miłówka	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
15	Ślemień	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
16	Ujszoły	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski

Uwaga: W przypadku gmin Niegowa i Kłobuck nie było możliwe jednoznaczne stwierdzenie, że gminy realizują ww. usługi opiekuńcze.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRIPS-03* za 2024 r.

Wykaz gmin, które nie realizowały specjalistycznych usług opiekuńczych w ramach zadań własnych gmin, województwo śląskie, stan na koniec 2024 r.

Lp	Gmina	Typ gminy	Powiat	Typ powiatu	Podregion
1	Stawków	miejska	będziński	ziemski	sosnowiecki
2	Wojkowice	miejska	będziński	ziemski	sosnowiecki
3	Siewierz	miejsko-wiejska	będziński	ziemski	sosnowiecki
4	Mierzęcice	wiejska	będziński	ziemski	sosnowiecki
5	Psary	wiejska	będziński	ziemski	sosnowiecki
6	Szczyrk	miejska	bielski	ziemski	bielski
7	Wilamowice	miejsko-wiejska	bielski	ziemski	bielski
8	Bestwina	wiejska	bielski	ziemski	bielski
9	Buczkowice	wiejska	bielski	ziemski	bielski
10	Jasienica	wiejska	bielski	ziemski	bielski
11	Jaworze	wiejska	bielski	ziemski	bielski
12	Kozy	wiejska	bielski	ziemski	bielski
13	Porąbka	wiejska	bielski	ziemski	bielski
14	Wilkowice	wiejska	bielski	ziemski	bielski
15	Bieruń	miejska	bieruńsko-łędziński	ziemski	tyski
16	Imielin	miejska	bieruńsko-łędziński	ziemski	tyski
17	Bojszowy	wiejska	bieruńsko-łędziński	ziemski	tyski
18	Chełm Śląski	wiejska	bieruńsko-łędziński	ziemski	tyski
19	Wisła	miejska	cieszyński	ziemski	bielski
20	Skoczów	miejsko-wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
21	Strumień	miejsko-wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
22	Brenna	wiejska	cieszyński	ziemski	bielski

Lp	Gmina	Typ gminy	Powiat	Typ powiatu	Podregion
23	Chybie	wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
24	Dębowiec	wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
25	Goleszów	wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
26	Hażlach	wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
27	Istebna	wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
28	Zebrzydowice	wiejska	cieszyński	ziemski	bielski
29	Konieczpol	miejsko-wiejska	częstochocki	ziemski	częstochocki
30	Olsztyn	miejsko-wiejska	częstochocki	ziemski	częstochocki
31	Przyrów	miejsko-wiejska	częstochocki	ziemski	częstochocki
32	Dąbrowa Zielona	wiejska	częstochocki	ziemski	częstochocki
33	Janów	wiejska	częstochocki	ziemski	częstochocki
34	Kamienica Polska	wiejska	częstochocki	ziemski	częstochocki
35	Kłomnice	wiejska	częstochocki	ziemski	częstochocki
36	Kruszyna	wiejska	częstochocki	ziemski	częstochocki
37	Lelów	wiejska	częstochocki	ziemski	częstochocki
38	Mykanów	wiejska	częstochocki	ziemski	częstochocki
39	Rędziny	wiejska	częstochocki	ziemski	częstochocki
40	Starcza	wiejska	częstochocki	ziemski	częstochocki
41	Knurów	miejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
42	Pyskowice	miejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
43	Sośnicowice	miejsko-wiejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
44	Gieraltowice	wiejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
45	Pilchowice	wiejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
46	Rudziniec	wiejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
47	Wielowieś	wiejska	gliwicki	ziemski	gliwicki
48	Krzepice	miejsko-wiejska	kłobucki	ziemski	częstochocki
49	Miedzno	wiejska	kłobucki	ziemski	częstochocki
50	Opatów	wiejska	kłobucki	ziemski	częstochocki
51	Panki	wiejska	kłobucki	ziemski	częstochocki
52	Popów	wiejska	kłobucki	ziemski	częstochocki
53	Przystajń	wiejska	kłobucki	ziemski	częstochocki
54	Lubliniec	miejska	lubliniecki	ziemski	bytomski
55	Woźniki	miejsko-wiejska	lubliniecki	ziemski	bytomski
56	Boronów	wiejska	lubliniecki	ziemski	bytomski
57	Ciasna	wiejska	lubliniecki	ziemski	bytomski
58	Herby	wiejska	lubliniecki	ziemski	bytomski
59	Kochanowice	wiejska	lubliniecki	ziemski	bytomski
60	Koszęcin	wiejska	lubliniecki	ziemski	bytomski
61	Pawonków	wiejska	lubliniecki	ziemski	bytomski
62	Bielsko-Biała	miejska	m. Bielsko-Biała	m.p.p.	bielski
63	Jastrzębie-Zdrój	miejska	m. Jastrzębie-Zdrój	m.p.p.	rybnicki
64	Jaworzno	miejska	m. Jaworzno	m.p.p.	sosnowiecki
65	Siemianowice Śląskie	miejska	m. Siemianowice Śląskie	m.p.p.	katowicki
66	Świętochłowice	miejska	m. Świętochłowice	m.p.p.	katowicki
67	Wry	wiejska	mikołowski	ziemski	tyski
68	Koziegłowy	miejsko-wiejska	myszkowski	ziemski	częstochocki
69	Żarki	miejsko-wiejska	myszkowski	ziemski	częstochocki
70	Poraj	wiejska	myszkowski	ziemski	częstochocki
71	Pszczyna	miejsko-wiejska	pszczyński	ziemski	tyski
72	Kobiór	wiejska	pszczyński	ziemski	tyski
73	Miedzna	wiejska	pszczyński	ziemski	tyski
74	Pawłowice	wiejska	pszczyński	ziemski	tyski
75	Suszec	wiejska	pszczyński	ziemski	tyski
76	Krzanowice	miejsko-wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki

Lp	Gmina	Typ gminy	Powiat	Typ powiatu	Podregion
77	Kuźnia Raciborska	miejsko-wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki
78	Kornowac	wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki
79	Nędza	wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki
80	Pietrowice Wielkie	wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki
81	Rudnik	wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki
82	Krzyżanowice	wiejska	raciborski	ziemski	rybnicki
83	Gaszowice	wiejska	rybnicki	ziemski	rybnicki
84	Jejkowice	wiejska	rybnicki	ziemski	rybnicki
85	Lyski	wiejska	rybnicki	ziemski	rybnicki
86	Świerklany	wiejska	rybnicki	ziemski	rybnicki
87	Kalety	miejska	tarnogórski	ziemski	bytomski
88	Radzionków	miejska	tarnogórski	ziemski	bytomski
89	Ożarówice	wiejska	tarnogórski	ziemski	bytomski
90	Tworóg	wiejska	tarnogórski	ziemski	bytomski
91	Zbrosławice	wiejska	tarnogórski	ziemski	bytomski
92	Świerklaniec	wiejska	tarnogórski	ziemski	bytomski
93	Pszów	miejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
94	Radlin	miejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
95	Wodzisław Śląski	miejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
96	Godów	wiejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
97	Gorzyce	wiejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
98	Lubomia	wiejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
99	Markłowice	wiejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
100	Mszana	wiejska	wodzisławski	ziemski	rybnicki
101	Zawiercie	miejska	zawierciański	ziemski	sosnowiecki
102	Poręba	miejska	zawierciański	ziemski	sosnowiecki
103	Ogrodzieniec	miejsko-wiejska	zawierciański	ziemski	sosnowiecki
104	Pilica	miejsko-wiejska	zawierciański	ziemski	sosnowiecki
105	Szczekociny	miejsko-wiejska	zawierciański	ziemski	sosnowiecki
106	Włodowice	miejsko-wiejska	zawierciański	ziemski	sosnowiecki
107	Irządze	wiejska	zawierciański	ziemski	sosnowiecki
108	Kroczyce	wiejska	zawierciański	ziemski	sosnowiecki
109	Żarnowiec	wiejska	zawierciański	ziemski	sosnowiecki
110	Żywiec	miejska	żywiecki	ziemski	bielski
111	Czernichów	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
112	Gilowice	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
113	Jeleśnia	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
114	Koszarawa	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
115	Lipowa	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
116	Łękawica	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
117	Łodygowice	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
118	Milówka	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
119	Radziechowy-Wieprz	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
120	Rajcza	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
121	Ślemień	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
122	Świnna	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski
123	Ujsoły	wiejska	żywiecki	ziemski	bielski

Uwaga: W przypadku gminy Poręba nie było możliwe jednoznaczne stwierdzenie, że realizuje ona ww. usługi opiekuńcze.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie *MRIPS-03* za 2024 r.